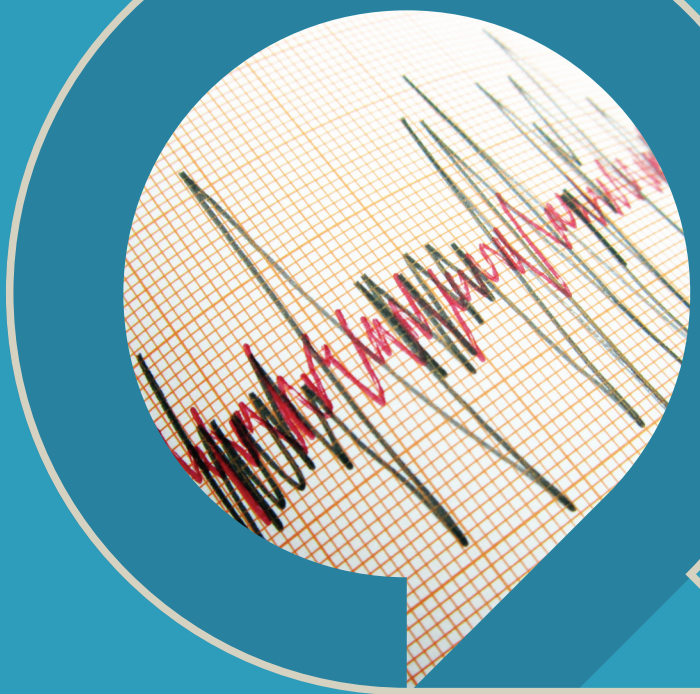

ASRIN FELAKETİNİN 1. YILINDA

AFET İLETİŞİMİ SEMPOZYUMU

TÜRKİYE YÜZYILI

İLETİŞİM BAŞKANLIĞI YAYINLARI

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN YÜZÜNCÜ YILI

ASRIN FELAKETİNİN 1. YILINDA
AFET İLETİŞİMİ
SEMPOZYUMU

ISBN: 978-625-7377-93-5

ASRIN FELAKETİNİN 1. YILINDA AFET İLETİŞİMİ SEMPOZYUMU

©2024 TÜRKİYE CUMHURİYETİ CUMHURBAŞKANLIĞI İLETİŞİM BAŞKANLIĞI

CUMHURBAŞKANLIĞI İLETİŞİM BAŞKANLIĞI YAYINLARI

Yayıncı Sertifika No: **45482**

İletişim

Kızılırmak Mahallesi Mevlana Bulv. No:144 Çankaya Ankara/TÜRKİYE

T: 0312 590 20 00 - webinfo@iletisim.gov.tr - www.iletisim.gov.tr

Baskı

1. Baskı, İstanbul, 2024

Baskı ve Cilt:

Prestij Grafik ve Rek. ve Mat. San. ve Tic. Ltd. Şti.

T: 0212 489 40 63, İstanbul

Sertifika No: **45590**

ASRIN FELAKETİNİN 1. YILINDA
AFET İLETİŞİMİ
SEMPOZYUMU

Asrın
Birlikteliği

Sempozyum Kurulları

Düzenleme Kurulu Başkanı

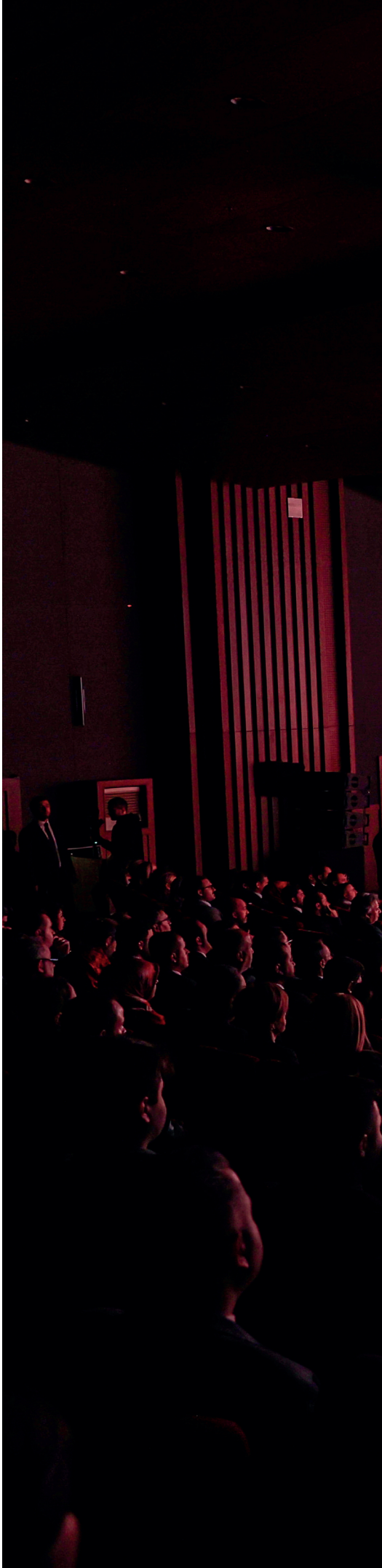
Prof. Dr. Fahrettin Altun (Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı)

Düzenleme Kurulu Üyeleri

Doç. Dr. İsmail Çağlar (İstanbul Üniversitesi)
Dr. Serkan Ökten (Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı)
Doç. Dr. Mustafa Kaya (Manisa Celal Bayar Üniversitesi)
Doç. Dr. Mustafa Bostancı (Sakarya Üniversitesi)
Doç. Dr. Sevcan Güleç Solak (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)
Dr. Zeynep Zelan (Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı)
Dr. Mariana Popescu Veske (Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı)
Dr. Murat Karaman (Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı)
Dr. Mehtap Uyar (Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi)

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Edibe Sözen (Cumhurbaşkanlığı Sosyal Politikalar Kurulu)
Prof. Dr. Abdullah Özkan (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Ahmet Kalender (Selçuk Üniversitesi)
Prof. Dr. Bayram Ünal (Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi)
Prof. Dr. Cengiz Anık (Marmara Üniversitesi)
Prof. Dr. Emine Yavaşgel (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Enderhan Karakoç (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)
Prof. Dr. Fatih Keskin (Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Gül Rengin Küçükerdoğan (Hasan Kalyoncu Üniversitesi)
Prof. Dr. Haluk Alkan (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Kudret Bülbül (Ankara Medipol Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet Sezai Türk (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)
Prof. Dr. Mete Çamdereli (İstanbul Ticaret Üniversitesi)
Prof. Dr. Seda Mengü (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Serra Görpe (Sharjah Üniversitesi)
Prof. Dr. Süleyman Kızıltoprak (Kütahya Dumlupınar Üniversitesi)
Prof. Dr. Veysel Bozkurt (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Yusuf Adıgüzel (Sakarya Üniversitesi)
Prof. Dr. Zakir Avşar (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
CUMHURBAŞKANLIĞI
İLETİŞİM
BAŞKANLIĞI
EXIT

İçindekiler

Açılış Konuşmaları

Oktay Memiş / Vali – AFAD Başkanı 10

İbrahim Şenel / Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanı 16

Prof. Dr. Fahrettin Altun / Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanı 24

1. Oturum

Afet İletişimi Yönetimi ve Koordinasyonu

Moderatör:

Prof. Dr. Sibel Serpil Aydos
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Öğretim Üyesi

Konuşmacılar:

- **İbrahim Özer**
  Afet Yönetimi ve İklim Değişikliği Genel Müdürü
- **Abdülkadir Tezcan**
  Risk Azaltma Planları ve Önlem Daire Başkanı
- **Ahmet Sağlam**
  Karayolları Genel Müdür Yardımcısı
- **Cengiz Han Kılıçaslan**
  Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü
  Genel Müdür Yardımcısı
- **Mustafa Uzbaş**
  Konya Büyükşehir Belediyesi
  Başkan Vekili

2. Oturum

Kriz İletişiminde Dezenformasyonla Mücadele

Moderatör:

İdris Kardaş
İletişim Başkanlığı Dezenformasyonla Mücadele Merkezi Koordinatörü

Konuşmacılar:

- **Hüseyin Yılmaz**
  Anadolu Ajansı Türkiye Haberleri Direktörü
- **Doç. Dr. Onur Taydaş**
  Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Öğretim Üyesi
- **Prof. Dr. Ali Murat Kırık**
  Marmara Üniversitesi Öğretim Üyesi
- **Prof. Dr. Seda Mengü**
  İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyesi

88

128

3. Oturum

Afet İletişiminde Ulusal ve Yerel Medyanın Fonksiyonu

Moderatör:

Prof. Dr. Zakir Avşar
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Öğretim Üyesi

Konuşmacılar:

- **Mesut Onat**
  BİK Genel Müdür Yardımcısı
- **Zeki Akbıyık**
  Anadolu Yayıncılar Derneği Başkan Vekili
- **Mehmet Levent Özkurt**
  Telgraf Medya
- **İskender Yılmaz**
  Yeni Malatya Gazetesi- kernekhaber.com
- **Nazire Hanım Fırat**
  Adıyaman'da Halkın Sesi Gazetesi

İçindekiler

4. Oturum

Doğal Afetlerde Kamu Yararına Yayıncılık ve Medya Etiği

Moderatör:

Prof. Dr. Enderhan Karakoç
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Öğretim Üyesi

Konuşmacılar:

- **Mücahid Eker**
  TRT Haber Kanal Koordinatörü
- **Ersin Çelik**
  Yeni Şafak İnternet Yazı İşleri Müdürü
- **Aytekin Polatel**
  Haber Kameramanları Derneği Başkanı
- **Prof. Dr. Hatun Boztepe Taşkıran**
  İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyesi
- **Doç. Dr. Özlem Arda**
  İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyesi

160

186

5. Oturum

Doğal Afetlerde Sosyal Medya ve Yurttaş Gazeteciliği

Moderatör:

Doç. Dr. Betül Önay Doğan
İstanbul Üniversitesi
Öğretim Üyesi

Konuşmacılar:

- **Aslan Değirmenci**
  Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı
  Dijital Medya Koordinatörü
- **Said Ercan**
  Uluslararası Sosyal Medya Derneği
  Başkanı
- **Cansu Coşan**
  Medya Okuryazarlığı Derneği Kurucu
  Başkanı
- **Doç. Dr. Ekmel Geçer**
  Marmara Üniversitesi Öğretim Üyesi
- **Prof. Dr. Yusuf Adıgüzel**
  Sakarya Üniversitesi Öğretim Üyesi

ASRIN FELAKETİNİN 1. YILINDA
AFET İLETİŞİMİ
SEMPOZYUMU

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
CUMHURBAŞKANLIĞI
İLETİŞİM
BAŞKANLIĞI

ASRIN FELAKETİNİN 1. YILINDA
AFET İLETİŞİMİ
SEMPOZYUMU

Açılış Konuşmaları

Oktay Memiş
Vali – AFAD Başkanı

“Hep birlikte el ele vermiş bir vaziyette gece gündüz demeden vatandaşımızın emrindeyiz ”

Saygıdeğer Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanımız,
Saygıdeğer Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanım,
Sayın Yardımcım,
Kamu Kurum ve Kuruluşlarımızın Çok Değerli Yöneticileri,
Hanımefendiler, Beyefendiler,
Değerli Basın Mensupları...
Sizleri saygıyla, hürmetle selamlıyorum.

Efendim, yaklaşık bir yıl önce Türkiye olarak büyük bir felaketi yaşadık. 7.7 ve 7.6 büyüklüğündekilerle birlikte üç büyük deprem aynı gün, aynı bölgede meydana geldi. Bu, nadir görülen bir doğa olayı ve dünyanın en yıkıcı, en ölümcül depremleriydi. Sadece ilk deprem Hiroşima'ya atılan atom bombasından yaklaşık 2 bin kat daha yıkıcı enerji açığa çıkardı. 300 km'den fazla kırılan fay hatları, 400 km uzaktaki binaları yerle bir etti. 11 il 124 ilçe ve 6 bin 929 köy ve mahalleye verdiği hasarla 14 milyon kişiyi etkiledi. Bölgedeki ağır kış ve hava koşulları ile dondurucu soğukla birlikte asrın felaketi yaşandı. 53 bin 537 insanımız hayatını kaybetti. 107 binden fazla vatandaşımız da yaralandı. Depremde yitirdiğimiz vatandaşlarımıza bir kez daha Allah'tan rahmet, milletimize başsağlığı, yaralılarımıza da acil şifalar diliyoruz.

Değerli konuklar, bundan yaklaşık bir yıl önce AFAD ve AFAD'ın koordinasyonundaki arama kurtarma ekipleri ile gönüllüler Türkiye'nin her yerinden yola çıkarılmıştır. Yarım saat içinde toplanarak çalıştırılan AFAD Başkanlığı Afet Yönetim Merkezinde 45. dakikada Türkiye Afet Müdahale Planı'nın en üst uygulama seviyesi olan dördüncü seviye, 60. dakikada uluslararası yardım çağrısı ilan edilmişti. Müdahale sırasında depremin yanında, ulaşım altyapısındaki hasar ağır kış koşulları, bölgedeki yoğun hareketlilik ve olumsuz hava şartlarıyla mücadele etmek zorunda kalındı. Sahadaki bu mücadeleye masada dezenformasyon ve manipülasyonla mücadele de eklendi. Çünkü ilk müdahale sürerken devlet kurumlarını ve sivil toplum örgütlerini hedef alan, maalesef sahte haberler, kasıtlı üretilerek yayıldı. Kötü niyetli bu çabaların amacı devletin ve kurumların aciz kaldığı algısını şekillendirmek, kamuoyunda güvensiz bir tutum oluşturmaktı. İletişim Başkanlığı Dezenformasyonla Mücadele Merkezimiz ile AFAD ekiplerimiz omuz omuza çalışarak dezenformasyonun üstesinden geldi. Doğru haberler deprem dezenformasyon bültenleri, sosyal medya paylaşımları ve basın bültenleri ile kamuoyuyla paylaşıldı. Bu sırada hayati olan müdahale gerçekleştiriliyordu.

> "AFAD koordinasyonundaki 35 bin 250 arama kurtarma personeli ile 39 bin enkazda arama, 26 bin 32 enkazda ise arama kurtarma yapılıyordu.

Değerli konuklar, bu rakamları hep ifade ediyoruz. Bu rakamlar çok önemli rakamlar, çok büyük rakamlar. Bakın 26 bin enkazda devletin arama kurtarma yapması gerekiyordu. Müstakil apartmandan bahsetmiyoruz, bir binadan bahsediyoruz. Sayın Başkanım, değerli konuklar bir binada arama kurtarma ekibi en az 25 kişiden oluşur dünya standartlarına göre. Arama kurtarmacı kardeşlerimiz 7/24 çalışamayacağını göre, sekiz saat çalıştığını hesap ederseniz, üç vardiya ile 7/24 çalışılması gerekir. 25 X 3 =75 kişiden oluşur en az. Bir binaya demek ki 75 kişilik arama kurtarma ekibini yönlendirmemiz gerekiyor. Peki, 26 bin binaya? Bu hesaplamaya göre kaç arama kurtarmacı gerekiyor? 1 milyon 950 binden daha fazla. Peki, dünyadaki toplam arama kurtarma personel sayısı kaç? Kesin rakam çok net değil ama akademik çalışmalara göre 750 bin. Yani dünyadaki arama kurtarma ekiplerinin iki katını bile çağırsak, maalesef yetişmiyordu. Kendi kaynaklarımız, uluslararası kaynaklarla beraber toplamda 35 bin arama kurtarma ekibini devlet daha ilk saatlerden itibaren alana yönlendirdi. Gecikme olmadı ama yetişemedik, yetişmedi, sayı yetişmedi, yıkım çok fazlaydı. Peki, buradan hangi dersleri çıkardık? Buradan çıkardığımız dersler var. Tabii ki risk azaltma en önemlisi afetle mücadelede...

Burada akademisyen hocalarımız da var ama müdahaleyi de göz ardı etmeden arama kurtarmada 100 bin projesini başlattık. İnşallah ilerleyen günlerde Sayın Cumhurbaşkanımızın bilgilendirilmesi ile beraber kamuoyuyla da paylaşacağız ama biz çalışmalarımıza şimdiden başladık. Öncelikli olarak kamu kurumlarındaki arkadaşlarımıza, jandarmamıza, polisimize, Türk Silahlı Kuvvetlerindeki askerlerimize arama kurtarma eğitimi vererek, bu kardeşlerimizle dinamik bir arama kurtarma ekibi oluşturarak en az 100 bin arama kurtarma projesiyle beraber 100 bin kişiyi inşallah bir yıl içerisinde eğitmiş olacağız.

Böylelikle nüfusa oranlandığında dünyadaki en fazla arama kurtarma sayısına hep beraber ulaşacağız. Tabi bu eğitimleri her yıl inşallah devam ettireceğiz. Bunu içinde değerli konuklar ilk etapta toplam 15 bin 398'den 100 bine çıkarıyoruz ve yaklaşık yedi kat arttırıyoruz bu ekip sayımızı. Yine yeni personelin yetiştirileceği eğitim alanı sayımızı da 10 katına, eğitimci sayımızı da inşallah 25 katına çıkarıyoruz. Yerli ve millî projelerle katkımızı arama kurtarma alanına da taşıyoruz. Arama kurtarma ekipmanlarının tamamını yerli ve millî teknolojimizle üretmeye şimdiden başladık. Asrın felaketinde AFAD gönüllülerimiz önemli işler başarmıştı.

Bu nedenle aynı şekilde arama kurtarmada olduğu gibi, 100 bin destek AFAD gönüllüsü yetiştirme projesini de başlattık. 35 bin olan destek AFAD gönüllüsü sayımızı ilk etapta 100 bine, yani en az iki katına yükselteceğiz. Ben buradan bütün AFAD gönüllerimize çok teşekkür ediyorum. AFAD Başkanlığına atanmadan önce Erzurum Valisi idim. Depremin üçüncü, dördüncü gününde Hatay'a koordinatör valilerden birisi olarak görevlendirildim. AFAD gönüllük sisteminin bu kadar etkin bir sistem olduğunu 6 Şubat depremlerinde gördüm ve bütün sistemimize kayıtlı olan kardeşlerimize şükranlarımızı, minnetlerimizi ifade etmek isterim.

Gerçekten cansiparane çalıştı hepsi. Ünvanlarını bir kenara bırakarak AFAD gönüllülük sistemiyle, sistemimize dâhil oldular ve hiçbir beklenti içerisine girmeden, sadece Allah rızası için kendi etik değerleri çerçevesinde bize yardımcı oldular, bu zor günlerimizde. Daha sonra yaşadığımız yoğun sel ve su taşkınlarında da bu kardeşlerimizle tanışma fırsatını buldum. Zonguldak Karadeniz Ereğlisi'nde, İskenderun'da diğer bütün bölgelerde âdeta şehri tertemiz yaptılar, silip süpürdüler. Bize çok büyük destekleri var. AFAD gönüllerimizin hepsine ayrı ayrı çok teşekkür ediyorum.

Değerli konuklar, depremlerde arama kurtarma ile birlikte ön iyileştirme çalışmalarına da ilk saatlerden itibaren başlanmıştı. İlk günlerde 100 binlerce, toplamda 1 milyon çadır bölgeye sevk edildi. Sayın Başkanım, bakın 6 Şubat tarihinde dünyadaki toplam çadır stoku yaklaşık 450 bin idi. Bizim ise 160 bin çadır stokumuz vardı. Aslında az bir rakam değildir, 160 bin çadır stoku. Fakat devlet üç ay içerisinde dünyadaki bu 450 bin olan çadır stokunu hem kendi tesislerinde üretti hem de dünyanın neresinde çadır varsa -en fazla Çin'de ve Pakistan'da vardı-, aradı buldu ve getirdi. Üç ay içerisinde bölgeye 1 milyon çadır sevk ettik. Yaklaşık 2,5 milyon insan ilk etapta çadırlarda misafir edildi. İlk günlerde, ilk haftalarda çadır ihtiyacı had safhadaydı ama daha sonra bu ihtiyacın tamamı karşılandı. Akabinde diğer operasyona hemen geçildi, hemen akabinde. Birazdan bahsedeceğim. Bu sırada 2 buçuk milyon afetzedemizin barınması sağlandı dediğim gibi. Ve bölgeye 20 milyon gıda kolisi sevk edildi, afetzede vatandaşlara 4 milyon öğün sıcak yemek ulaştırıldı. Bölgeden de 3 buçuk milyondan fazla vatandaşımızın tahliyesi gerçekleştirildi. Devlet önemli bir karar verdi.

O bölgedeki afetzedeler ilk etapta Kredi ve Yurtlar Kurumu yurtlarına, kamu misafirhanelerine yerleştirdi. Şu anda bu 3,5 milyon insanın çok büyük bir kısmı yeniden 11 vilayete dönmeye başladı. Kış gelmeden tüm vatandaşlarımızın konteyner kentlere taşınması sağlandı. Şu anda 409 AFAD konteyner kentinde, yaklaşık 215 bin yaşam konteynerinde 700 bin vatandaşımız yaşıyor. Sayın Başkanım 700 bin neredeyse bir büyükşehir nüfusu. 11 vilayette yaklaşık 700 bin insan. Konteynır kentler takdir ederseniz ki geçici olarak afetzedeleri misafir ettiğimiz yerler, dolayısıyla o kadar özenli çalışıyoruz ki, oradaki vali arkadaşlarımız, kaymakam arkadaşlarımız, bütün kamu görevlisi kardeşlerim, çatının bir tanesi aksa haber oluyor. Allah'a şükür o bile haber olmuyor. Onun için çok büyük emek var o bölgede. Ben bu performansı gösteren kardeşlerimize de huzurlarınızda şükranlarımı arz etmek istiyorum. Efendim yine devlet önce çadırlar, sonra konteyner, konteyner talep etmeyenlere kira yardımı yapıyor. En son Sayın Cumhurbaşkanımızın talimatlarıyla da kira yardımı da 5 bin TL'den 7 bin 500 TL'ye çıkarıldı ve yaklaşık 1,3 milyon vatandaşımız da kira yardımından faydalanmaktadır. Başka yapılan epeyce sosyal yardımlar da var. Vaktinizi fazla almadan bunları ifade ediyorum.

Tabii enkazlar kaldırılıyor, şu anda dava konusu olmayan konutlar hariç binaların tamamının enkazının, ağır hasarlı binaların tamamının enkazının kaldırıldığını da özellikle ifade etmek isterim. Efendim, tabii bölgede bir de hasar tespitleri yapıldı, hak sahipliği çalışması yapıldı. Hukuken, kanunen 7269 sayılı Kanun'un bize emrettiği hükümler var. Devlet ilk defa o hükümlerle beraber ilk defa o kadar hızlı bir karar aldı ki, daha hak sahipliği belirlenmeden zemin etütlerinin çerçevesinde mühendislik ve diğer bilimin gerektirdiği bütün kriterler göz önüne alınarak konutların yapılacağı yerler tespit edildi ve binalar yapılmaya başladı. Operasyon, çok büyük bir operasyon... Bağımsız bölüm olarak yaklaşık. 850 bin orta ve ağır hasarlı konut var.

Bir de hak sahipliği diye bir sitemiz var bizim, bunu vatandaşlarımız soruyor neden bu yarı yarıya düştü diye. Efendim bir vatandaşın birden fazla konutu varsa, başka yerde başka bir konutu varsa, hepsinden hak sahipliği yapılmıyor kanuna göre. 1959 yılından beri sistem bu şekilde işliyor, yeni bir sistem değil. Kanun oluşturulduğundan itibaren, hüküm altına alındıktan itibaren, 1959 yılından itibaren bu şekilde bir uygulama var. Şu anda yaklaşık 389 bin hak sahibimiz var konut açısından ve devlet 389 bin konutunu inşallah vatandaşına yapıp teslim etmek durumunda. Efendim şu ana kadar 250 bin konutun ihalesi yapıldı ve 46 bin de konutun kurasını çekmeye başladık. Ben bölgedeydim, Sayın Başkanımız da bölgedeydi, Sayın Cumhurbaşkanımızın liderliğinde ve depremin en fazla hasar vermiş olduğu Hatay'ımızda evvelsi gün kura töreni yapıldı. Kurayla beraber sembolik anahtarlar da teslim edilmeye başladı. İlk etapta 7 bin 500 konut teslimini yaptı devletimiz. Her ay bu kura merasimleri de inşallah devam edecek ve ta ki bütün kalıcı konutlar, bütün kalıcı konutlar vatandaşlarımıza teslim edilene kadar. Sayın Başkanım, değerli konuklar...

> Efendim bu zamana kadar kısaca arz etmeye çalıştığım bu hususlar, dünyanın en büyük afet sonrası iyileştirme operasyonudur.

Bu operasyonu Sayın Cumhurbaşkanımızın liderliğinde Türkiye Cumhuriyeti devleti ve Türk milleti başarmıştır, diyebiliriz. Bu, gerçekten çok büyük bir operasyon. Eksiklerimiz yok mu? Eksiklerimiz var. Afet yönetiminde AFAD Başkanlığı atandıktan sonra sürekli okumalar da yapıyorum. Yabancıların kullandığı bir kavram var, mutlak başarı yerine negatifin azaltılması kavramını kullanıyorlar.

Afet yönetimi eksikliği ifade eden bir tabir. Biz vatandaşımıza mahcup olmadan, bütün ekibimle beraber, yaklaşık 10 bin kişilik AFAD ailesi ve diğer bütün paydaşlarımızla, -çünkü biz aynı zamanda koordinasyon kurumuyuz- bütün bakanlıklarımızla, buradaki bütün kamu kurum ve kuruluşlarıyla hep birlikte el ele vermiş bir vaziyette gece gündüz demeden vatandaşımızın emrindeyiz. Afet bölgesindeki vatandaşlarımızın ihtiyaçlarını en kısa sürede, en çabuk şekilde karşılamak için büyük bir çaba sarf ediyoruz. Peki, bu marifet mi? Evet, marifet olduğunu kabul ediyoruz. Kabul etmemiz gerekir en azından. Ama asıl marifetin de risk azaltma, afet yönetimindeki risk azaltma olduğunu da biliyoruz. Yani afetler veya depremler konutları yıkmadan bu konutların dönüştürülmesini de çok önemsiyoruz. Dolayısıyla Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabul edilen Kentsel Dönüşüm Kanunu'nu da çok güçlü bir şekilde desteklediğimizi ifade ediyorum. Ben bu duygularla sözlerimi tamamlıyor, insanlığı benzer bir afetten korumasını Rabbimden niyaz ediyor, sizleri saygıyla selamlıyorum.

Açılış Konuşmaları

İbrahim Şenel

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanı

“Devletimizin bütün imkânları, her türlü desteği sağlama kararlılığı içerisinde seferber edilmiştir.”

Sayın Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanım,

Sayın Bakan Yardımcım,

Sayın AFAD Başkanım,

Kurumlarımızın Çok Kıymetli Yöneticileri, Çalışanları,

Değerli Basın Mensupları,

Çok Kıymetli Misafirler...

Sözlerime başlarken sizleri saygıyla, muhabbetle selamlıyorum. Depremin birinci yılında, Kahramanmaraş ve Hatay merkezli depremlerde hayatını kaybeden vatandaşlarımızı rahmetle anıyor, aziz milletimize tekrar başsağlığı diliyorum. Depremlerde yaralanan ve tedavisi sürmekte olan vatandaşlarımıza da acil şifalar diliyorum. Depremin yıl dönümünde, asrın birlikteliği kapsamında bizleri bir araya getiren Sayın İletişim Başkanımıza teşekkürlerimi sunuyorum.

Değerli konuklar,

> Hepimizin bildiği üzere, asrın felaketi olarak nitelendiren Kahramanmaraş ve Hatay depremleri 133 ülkenin yüzölçümünden daha büyük olan 120 bin kilometrekarelik bir alanda etkili olmuştur.

Depremler, Türkiye'nin tarım ve sanayi üretiminin yoğun yapıldığı, tarih, kültür ve turizm bakımından son derece zengin olan 11 ilimizi ve bu illerde yaşayan 14 milyon insanımızı doğrudan etkileyerek büyük bir yıkıma sebebiyet vermiştir. Depremlerde 53 binden fazla insanımız hayatını kaybetmiş, yarım milyondan fazla bina zarar görmüştür. Kıymetli Başkan'ımızın da ifade ettiği gibi yaşadığımız depremde ortaya çıkan enerji yoğunluğunun, Hiroşima'da ortaya çıkan enerji yoğunluğunun yaklaşık 2 bin katı büyüklüğünde olduğu tespit edilmiştir. Depremlerde bir taraftan hayatlar yıkılırken, diğer taraftan başta şehirlerimiz ve altyapıları olmak üzere sanayi alanları, tarihî ve doğal zenginlikler, kırsal yerleşim alanları, sulama, iletişim, ulaşım ve lojistik altyapıları, eğitim ve sağlık kurumları, ibadethaneler ve sosyal donatı alanları büyük zarar görmüştür. Yaşadığımız afetin toplumumuz üzerinde önemli etkileri olmuştur. Özellikle çocuk ve gençlerin yaşamları derinden etkilenmiş, günlük rutinleri eğitimden sosyal yaşama kadar pek çok alanda önemli değişiklere uğramıştır. 2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu, Başkanlığımız koordinasyonunda ilgili kamu kurumlarımızın katkılarıyla, depremden sonraki bir ay içerisinde hazırlanarak kamuoyuyla paylaşılmıştır.

Raporda depremin ülke ekonomisine maliyetinin toplam 103,6 milyar dolar düzeyinde olduğu hesaplanmıştır. Bu tutarın 85 milyar dolarlık kısmının doğrudan hasar maliyetinden, 18,6 milyar dolarlık kısmının ise ekonomik faaliyet kaybıyla, dolaylı maliyetlerden ortaya çıktığı görülmüştür. Toplam maliyetin en büyük kısmını 56,9 milyar dolarla konut hasarları oluşturmuştur. Bunu 12,9 milyar dolar tutarla kamu kesimi hasarı ve 11,88 milyar dolarlık tutarla özel kesim hasarı takip etmiştir. Oluşan toplam maliyet 2023 yılı millî gelirinin yaklaşık %9'una tekabül etmektedir. Sadece deprem bölgesini değil, tüm Türkiye'yi etkileyen asrın felaketi, milletimizin güçlü dayanışma ruhuyla asrın birlikteliğine dönüşmüş ve depremin açtığı yaralar hükûmetimiz tarafından gecikmeksizin uygulamaya konulan zamanlı ve isabetli çalışmalarla sarılmıştır. Bu denli kayıpların oluştuğu depremin ilk anından itibaren gerek acil müdahale kapsamında gerekse akabindeki yeniden inşa çalışmalarında devletimizin bütün imkânları, her türlü desteği sağlama kararlılığı içerisinde seferber edilmiştir. İlk andan itibaren Sayın Cumhurbaşkanımızın liderliğinde milletçe kenetlenerek hızlı bir toparlanma sürecine girilmiş, süratle arama kurtarma çalışmalarına odaklanılarak beslenme ve geçici barınma gibi temel ihtiyaçlar giderilmiştir. Bu süreçte gerek çadır kentler, gerek konteyner kentler gerekse de kamu kurum ve kuruluşlarına geçici barınma hizmeti sunularak vatandaşlarımızın günlük yaşamlarını idame ettirmeleri temin edilmiştir.

Üç buçuk milyonu aşkın kişinin bölgeden tahliyesi sağlanarak dünyanın en büyük tahliye faaliyetlerinden biri gerçekleştirilmiştir. Vatandaşlarımız tüm illerimizdeki kamu misafirhaneleri, öğrenci yurtları ve otellerde misafir edilmiş, hiçbir vatandaşımız açıkta bırakılmamıştır. Sağlanan destekler sadece deprem bölgesiyle sınırlı kalmamış, deprem nedeniyle diğer illere göç eden nüfusun ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik çalışmalar da eş zamanlı yürütülmüştür. Yaşanan depremlerin kapsamı ve ölçeği açıkça emsalsizdir ve maddi kayıpların

yeniden inşa edilmesi çok büyük finansman ve insan kaynağını gerekli kılmaktadır. Bu itibarla devletimizin güçlü iradesiyle bölgenin planlı ve koordineli bir şekilde tekrar ayağa kaldırılması yönünde gereken kaynak tahsisi için ivedilikle hareket edilmiştir. Bu kapsamda ilk etapta ihtiyaçların zaman kaybetmeden karşılanması için AFAD başta olmak üzere Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı gibi ilgili kamu kurumlarımıza OHAL Kanunu'nun verdiği yetkiye dayanarak Sayın Cumhurbaşkanımızın oluru ile 221 milyar TL kaynak aktarılmıştır. Buna ilave olarak deprem hasarlarının giderilmesi amacıyla geçtiğimiz temmuz ayında 2023 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile Bağlı Cetvellerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'la 540 milyar TL ek bütçe tahsisi gerçekleştirilmiştir.

Böylece bölgede kamu kurum ve kuruluşlarının iyileştirme ve yeniden inşa faaliyetlerini etkin biçimde yürütebilmesi için 2023 mali yılında Merkezi Yönetim Bütçesi'nden yaklaşık 761 milyar TL ödenek tahsisi sağlanmıştır. İlave olarak, bütçe içi kalemler arasında sağlanan tasarrufla elde edilen 198 milyar TL deprem amaçlı kullanılmak üzere yine ilgili kurumlarımıza tahsis edilmiştir. Böylelikle 2023 yılında toplam 960 milyar TL kaynak deprem bölgesindeki çalışmalar için tahsis edilmiştir. Bu tutarın millî gelire oranı yaklaşık %3,7'dir. Bu rakama ulusal ve uluslararası kaynaklardan elde edilen bağışlar dâhil değildir.

Kıymetli misafirler,
Depremin üzerinden geçen bir yıllık süre zarfında, başta kamu kurum ve kuruluşları olmak üzere özel sektör, sivil toplum kuruluşları, uluslararası kuruluşlar dâhil olmak üzere ilgili tüm aktörlerle iş birliği içerisinde deprem hasarlarının giderilmesine ve toplumsal iyileşme sürecine yönelik çalışmalar ivedilikle yürütülmüştür. Kalıcı konut ihtiyacının karşılanması amacıyla afet konutlarının yapımına başlanmış ve önemli düzeyde ilerleme sağlanmıştır. Depremin ilk anından itibaren eğitim ve sağlık başta olmak üzere temel hizmetlerin kesintisiz sunulabilmesi için gerekli altyapının oluşturulmasına yönelik yatırımlara hız verilmiştir. Zarar gören içme suyu, enerji, ulaştırma ve iletişim altyapısının yeniden yapımı ve güçlendirilmesi amacıyla çalışmalar yürütülmüştür. Eğitim-öğretim faaliyetlerine hızla geçilebilmesi amacıyla 2023 Yılı Yatırım Programı'na deprem bölgesinde prefabrik okul yapımı projesi dâhil edilerek 2 milyar TL ödenek tahsis edilmiştir. Eğitim yapılarının afet riskinin azaltılması politikası kapsamında 1,3 milyar TL, okulların bakım, onarım ve güçlendirme faaliyetleriyle araç, makine teçhizat, donanım ve tefrişat alımı için 1 milyar TL, okul inşaatları için ise 6,2 milyar TL ek bütçe sağlanmıştır.

Bu bağlamda Millî Eğitim Bakanlığımızın 11 ildeki deprem yatırımları için 2023 yılında yaklaşık 10,5 milyar TL ilave ödenek tahsis edilmiştir. Böylelikle yaklaşık 45 bin dersliğin bakım, onarım ve güçlendirme faaliyetleri tamamlanarak öğrencilerimizin hizmetine sunulmuştur. 3 bin 100 derslik inşa edilerek öğrencilerin kullanımına hazır hâle getirilmiştir. 2024 Yılı Yatırım Programı'nda ise Türkiye genelinde deprem kapsamında yürütülecek faaliyetler için Millî Eğitim Bakanlığına 41 milyar TL ödenek tahsisi yapılmıştır. Deprem bölgesinde toplam proje tutarı 92,6 milyar TL olan 1.542 okul inşaatı devam etmektedir.

Değerli konuklar,

Deprem sonrasında sağlık hizmeti sunum kapasitesini desteklemek amacıyla toplam 4 bin 525 yatak kapasitesine sahip, 13'ü acil durum hastanesi olmak üzere 18 adet ikinci basamak sağlık tesisi, 50 adet birinci basamak sağlık tesisi projesinin yanı sıra 20 ünit kapasiteli 1 ağız ve diş sağlığı merkezi projesi 2023 yılı içerisinde Yatırım Programı'na alınmıştır. Bu hastanelerden yapımına depremden hemen sonra başlanan 250 yataklı Defne Acil Durum Hastanesi mayıs ayında, 150 yataklı Hatay İskenderun Acil Durum Hastanesi kasım ayında hizmete açılmıştır. Yapımı süren projelerden 1.875 yataklı Gaziantep Şehir Hastanesiyle, toplam 110 yataklı Arsuz Belen ve Hassa gibi devlet hastanelerinin inşa süreci hızlandırarak 2023 yılında hizmete alınmıştır. Bunlara ilave olarak yapımına başlanan 890 yatak kapasitesine sahip 9 acil durum hastanesi de 2024 yılı içerisinde tamamlanarak milletimizin hizmetine sunulacaktır.

Ayrıca sağlık sektöründe hizmet kapasitesinin güçlendirilmesini teminen deprem illerinde toplam 10 bin 585 yatak kapasitesine sahip 37 hastane, 165 ünit kapasiteli 3 ağız ve diş sağlık merkezi ile 1 diş hastanesi, 311 adet birinci basamak sağlık tesisi yapımı, onarımı ve güçlendirme işleri ile makine teçhizat alımı kapsamında 2024 yılında sağlık sektörüne deprem illeri özelinde toplam 28,2 milyar TL kaynak tahsisi sağlanmıştır.

Kıymetli misafirler,

Depremler sonrasında karayolları, tünel ve köprülerde de ciddi hasarlar meydana gelmiştir. İlgili kuruluşlarımızın özverili çalışmalarıyla hasarların büyük çoğunluğu giderilerek en kısa sürede kesintisiz ulaşım hizmeti sağlanmıştır. 2023 yılında kara yolu ve otoyollarda meydana gelen hasarın giderilmesine yönelik yaklaşık 6,3 milyar TL harcanmıştır. Ayrıca deprem kapsamında yeni yerleşim yerlerine konut ve sosyal tesis alanlarına erişimi sağlamak için 2,4 milyar TL de ilave kaynak oluşturulmuştur. Demir yolu hatlarının onarımı için geçtiğimiz yıl 5,8 milyar TL kaynak kullanılmıştır. Demir yolu hatları için 2026 yılına kadar depremlerde oluşan hasarın giderilmesi maksadıyla 26 milyar TL daha harcanması planlanmaktadır. Depremin hemen ardından yardım ve tahliye amaçlı uçuşlar için Hatay Havalimanı pisti, geçici hizmet verecek şekilde onarılmıştır. Bu havalimanımızın sivil uçuşlara açılması için onarım ihalesi 2023 yılı içerisinde gerçekleştirilmiştir. Deprem sonrası havalimanında meydana gelen hasarın giderilmesi için 7,4 milyar TL tutarındaki yatırım projeleri Cumhurbaşkanımız tarafından Yatırım Programı'na alınmış ve yıl içerisinde de 896 milyon TL harcama yapılmıştır.

Deprem bölgesindeki illerde yerel yönetimler tarafından verilen hizmetlerin aksamadan yürütülebilmesi de çok önemli bir konuydu. Bu kapsamda altyapı yatırımlarının yanında çevre düzenlemesiyle araç, gereç ve ekipman temini amacıyla Merkezi Yönetim Bütçe kaynaklarından yerel yönetimlere 2,7 milyar TL nakdi kaynak sağlanmıştır. Bölgede, zemininde oluşan kaymalar ve hareketlenme sonucunda içme suyu ve kanalizasyon şebekelerinde de önemli hasarlar oluşmuştur. Ayrıca deprem sebebiyle göç alan bölgelerdeki nüfus artışından

dolayı altyapı yetersizliği ortaya çıkmıştır. Rehabilitasyon ve altyapı çalışmalarının yapılması için İLBANK üzerinden yerel yönetimlere kullandırılmak üzere 74,4 milyar TL kaynak tahsis edilmiştir.

Değerli konuklar,

Pek çok kadim medeniyete ev sahipliği yapmış bu bölgemizde tarihî ve kültürel varlıklar da depremden önemli ölçüde zarar görmüştür. Söz konusu varlıkların onarılması ve korunmasına özel önem vermekteyiz. Bu çerçevede öncelikle kültür enkazı ayrıştırılarak muhafaza altına alınmıştır. Hatay Müzesi, Diyarbakır Surları, Gaziantep Kalesi, Harran Kalesi gibi önemli ve büyük çaplı restorasyon işlerine, Habib-i Neccar Camii, Hatay Ulu Camii, Nurdağı Ökkeşiye Türbesi gibi önemli vakıf eserlerinin restorasyonuna da ivedilikle başlanmıştır. Yıkılan kültürel altyapının yerleşim birimleriyle eş zamanlı olarak yeniden inşası için çalışmalar tüm hızıyla sürdürülmektedir. Bu çalışmalar için 2024 Yılı Yatırım Programı'nda 1,7 milyar TL ödenek ayrılmıştır.

Ülkemizin sanayi açısından önemli bir üretim üssü olan ve millî gelir içerisindeki payı %11,5 olan deprem bölgesinde, özellikle imalat sanayiinin canlandırılması büyük önem arz etmektedir. Bu çerçevede yıkılan ve hasar gören sanayi iş yerlerinin yerinde yapılması, güçlendirilmesi veya yeni bir alanda yapılmasıyla yatırımları çekebilecek yeni sanayi alanlarının kurulmasına yönelik de geçtiğimiz yıl 7 milyar TL tutarında bir proje Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından Yatırım Programı'na alınmıştır. Bunun 2 milyar TL'si geçtiğimiz yıl tahsis edilmiştir. Şu hususu da ilave etmeliyim ki, ihtiyaçlar sadece deprem bölgesindeki illerle sınırlı kalmamaktadır. Depremden kaynaklanan nüfus hareketleri sonucunda göç alan illerde oluşan fiziki altyapı ile sağlık ve eğitim gibi kamu hizmetlerine yönelik gereksinimlerin karşılanması için de kaynak ayrılmıştır.

Her alanda etkisi bu denli büyük olan depremin yaralarının sarılması ve yeniden inşa süreci uzun soluklu bir çaba gerektirmektedir. Bu itibarla, Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından onaylanarak 6 Eylül 2023 tarihinde yayımlanan Orta Vadeli Program'da, depremin yol açtığı hasarların giderilmesine öncelik verileceği özellikle vurgulanmıştır. Bu çerçevede bölgenin yeniden yapılandırılması ve ülke genelinde deprem tedbirlerine yönelik 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçesi'nden 1 trilyon 28 milyar TL kaynak ayrılmıştır. Bu tutarın 650 milyar TL'si afet konutları yapımı ve altyapı giderleri, 165 milyar TL'si kamu hizmet binaları ve tesislerine ilişkin yatırımlar, 135 milyar TL'si deprem bölgesi yerinde dönüşüm kampanyası, geri kalan yaklaşık 78 milyar TL'si ise diğer illerdeki kentsel dönüşüm çalışmaları için kullanılacaktır. Benzer şekilde, Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından onaylanarak 15 Ocak 2024 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 2024 Yılı Yatırım Programı'nda, ödenek dağılımında depremden etkilenen illerde altyapının yeniden tesis edilmesini amaçlayan projeler ile ülke genelinde afetlere karşı dirençliliği artırmaya ve hasarların telafisine yönelik projelere öncelik verilmiştir.

Programda deprem tedbirlerine yönelik toplam 510 milyar TL tutarında yatırım ödeneği bu amaçla ayrılmıştır. Söz konusu projeler için 2024 yılında Merkezi Yönetim Bütçesi'nden ayrılan ödeneklerin yaklaşık %28'i eğitim sektörüne, %23'ü sağlık sektörüne, %13'ü de ulaşım ve haberleşme sektörüne sağlanmıştır. 2024-2028 dönemini kapsayan On İkinci Kalkınma Planı'nda afetlere dirençli yaşam alanları, sürdürülebilir çevre 5 ana eksenden biri olarak ele alınmış, bütüncül bir kalkınma yaklaşımıyla deprem bölgesinde ihya ve iyileştirme çalışmalarına yönelik politika çerçevesi ortaya konulmuştur.

Bu kapsamda depremden etkilenen şehirlerin tarihî, sosyal ve kültürel dokuları gözetilerek, iklim dostu afete dirençli ve yaşam kalitesini yükselten bir şehircilik anlayışıyla yeniden inşa edilmesi, amaçlar arasında yer almıştır. Bölgede ekonomik ve sosyal hayatın tekrar normale dönmesi için sanayi, hizmetler, ulaştırma ve tarım gibi birçok sektöre yönelik tedbirler belirlenmiştir. Bu perspektifle afet yönetiminin afet öncesi, afet anı ve afet sonrası olmak üzere tüm aşamalarının hızlı, etkin ve bütüncül olarak planlanmasına yönelik politika ve tedbirler belirlenmiştir. Özellikle şehirleşme ve kentsel dönüşüme ilişkin politikalar afet riskini önlemeye yönelik boyutları itibarıyla detaylı bir şekilde planlanmıştır. Kalkınma Planı'nda ayrıca kamu yatırımlarının tahsisinde afet risklerine karşı dayanıklılığının artırılması hedeflenmiştir.

Başta deprem olmak üzere tüm afetlerden etkilenen bölgelere öncelik verileceği vurgulanmıştır. Bölgede yapılan çalışmalarda kamu finansman kaynaklarının doğru harcanması ve ilerlemesinin izlenmesini sağlamak amacıyla ilgili kamu kurum ve kuruluşlarımızın katılımıyla Strateji ve Bütçe Başkanlığı olarak başkanlık ettiğimiz haftalık deprem koordinasyon toplantıları gerçekleştirmekteyiz. Bu toplantıları hemen hemen her hafta yapılmasına özen gösterilmekle birlikte zaman zaman şartlara bağlı olarak iki haftada bir yaptığımız da oldu. Bu toplantılara 10 bakanlığımız ve ihtiyaç olduğunda diğer ilgili kurumlarımız, Karayolları Genel Müdürlüğü, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, İller Bankası, TEDAŞ, TOKİ Başkanlığı, Emlak Konut, Yapı İşleri Genel Müdürlüğü gibi sahada çalışan, gece gündüz demeden gayret gösteren kurumlarımızın yöneticileriyle iş birliği ve istişare içerisinde,

sürecin sağlıklı ve etkin yönetilmesi amacıyla bu toplantıları yürüttük. Elhamdülillah, geldiğimiz noktada, depremin birinci yılında, özellikle kalıcı konutları önemli ölçüde tamamladık. Bu sadece bir konut projesi değil, aynı zamanda şehirlerimizin yeniden inşa edilmesi anlamına gelmektedir. Bu, şehirlerin altyapısı, yolu, elektriği, suyu, kanalizasyonu, arıtması, ibadethanesi, sosyal donatı alanlarıyla, spor tesisleri gibi birçok unsuru içeren kapsamlı bir çalışmadır. Bu çalışmalarda emeği geçen başta AFAD ile Çevre, Şehircilik ve İklim Değişliği Bakanlığı olmak üzere ilgili kurumlarımızın büyük özverili gayretleri var. Hepsine milletimiz adına şükranlarımı sunuyorum. Bu süreçte İletişim Başkanlığımızın yüklenmiş olduğu sorumluluk takdire şayandır. Çünkü bir taraftan hizmet üretme noktasında çaba sarf ederken, aynı süreçte birilerinin de olmayanı varmış gibi gösterme amacıyla ortaya çıkan şeytani birtakım düşüncelerle kamuoyunu meşgul etme, yanlış algılar doğurma çabalarına, her gün şahit oluyoruz. Hakikatle milletimizi buluşturma anlamında İletişim Başkanımız çok önemli bir fonksiyon icra ediyor. Bu yönde de Başkanlığımıza şükranlarımızı sunuyoruz. Bu sadece Türkiye içerisinde değil, hem ulusal hem uluslararası alanda çok boyutlu yürütülen bir proje. Bundan dolayı da minnettarlığımızı ifade etmek isterim.

Değerli konuklar,

Paylaşmış olduğum bu çalışmalarla ilgili olarak kamu kurumlarının değerli katkılarıyla Başkanlığımız tarafından hazırlanan ve depremin birinci yıl dönümünde yayımlanan Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu, geniş şekilde kamuoyuyla paylaşılacaktır. Raporda depremin yol açtığı etkiler, deprem sonrası afetten etkilenen bölgenin ayağa kaldırılması ve sektörün canlandırılması için geçen bir yıllık süre zarfında atılan adımlar, gerçekleştirilen yatırımlar, sektörel temelde detaylı bir şekilde ortaya konulmaktadır. Çalışma, önümüzdeki sürece ilişkin ihtiyaçların belirlenmesi ve kaynak planlamasında da önemli bir rehber görevi görecektir. Önümüzdeki süreçte önceliğimiz, depremden etkilenen vatandaşlarımızın kalıcı barınma ihtiyaçlarının tamamen karşılanması, tüm kamu hizmetlerinin etkin bir şekilde yürütülmesine yönelik altyapının sağlanması, ekonomik ve sosyal hayatın güçlü bir şekilde sürdürülmesidir. Bu hedef doğrultusunda devletimizin tüm kaynak ve imkânlarının seferber edilmesi yönünde çalışmalarımıza devam edeceğimizi bir kere daha vurgulamak istiyorum.

Sözlerimi burada bitirirken, depremde vefat eden vatandaşlarımıza tekrar Allah'tan rahmet, yakınlarına başsağlığı diliyorum. Milletimizin başı sağ olsun. Tedavisi süren yaralılarımızın da acil şifa bulmasını Cenabıallah'tan niyaz ediyorum. Tüm bu süreçte depremin ilk anından itibaren, Sayın Cumhurbaşkanımızın liderliğinde milletçe kenetlenerek asrın felaketini, asrın birlikteliğine dönüştürdük. Öyle bir gün yoktur ki gündemimizde bir deprem konusu olmasın. Bu süreçte tüm kurumlarımız en üst önceliğini deprem olarak belirledi ve inşallah bu süreci yüz akıyla bugüne getirdiğimizi düşünüyorum.

Bu süreçte emeği geçen herkese bir kez daha teşekkür ediyorum.
Hepinizi saygıyla, hürmetle selamlıyorum.

Açılış Konuşmaları

Prof. Dr. Fahrettin Altun

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı
İletişim Başkanı

“Asrın felaketini afet iletişimi bağlamında milat kabul ediyoruz.”

Sayın Başkanım,

Medya, Akademi ve Sivil Toplum dünyamızın değerli mensupları

Kıymetli Misafirler,

Hanımefendiler, Beyefendiler,

Sizleri en kalbi duygularımla, saygı ve muhabbetle selamlıyorum.

Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı olarak düzenlediğimiz "Asrın Felaketi'nin 1. Yılında Afet İletişimi Sempozyumu"na hepiniz hoş geldiniz, şeref verdiniz.

Birkaç gün önce kaybettiğimiz Alev Alatlı Hocamızın "çok ağır bir keder" diye tarif ettiği Asrın Felaketinin seneyi devriyesinde bir araya gelmiş bulunuyoruz. Bir yandan bu bir yılı değerlendirecek, asrın felaketi karşısında gösterdiğimiz asrın dayanışmasını ve şimdi de ortaya koyduğumuz asrın birlikteliğini her şeyden önce "afet iletişimi" boyutuyla işlemeye çalışacağız. Ben konuşmamın hemen başında bir kez daha, depremde kaybettiğimiz her bir vatandaşımıza Allah'tan rahmet, yaralananlara şifa ve yakınlarını kaybedenlere ise sabr-ı cemil diliyorum.

> "Allah, gösterdiği birlik, beraberlik ve dayanışma ruhuyla "Asrın Birlikteliği"ni ortaya koyan milletimizi ve devletimizi her türlü afet ve tehlikeden muhafaza buyursun.

Değerli Misafirler...

Hangi düzeyde olursa olsun her afetin, acil müdahale ve etkili bir süreç yönetimini gerektirdiğini biliyoruz. Bu sebeple bütünleşik afet yönetimi anlayışının hayati unsurlarından biri olan afet iletişimi, devletimizin stratejik iletişim politikasının en önemli alanlarından biridir. Şunun altını çizmek gerekiyor; Afet iletişimi sadece afet anlarındaki iletişim faaliyetleriyle sınırlanamaz. Biz de bu sebeple, İletişim Başkanlığı olarak afet öncesinde kamuoyunu bilgilendirme, afet önleme ve risk azaltma çalışmalarına, sorumluluk alanlarımıza uygun şekilde katkı veriyoruz.

Nitekim 6 Şubat depremlerinden önce ve aradan geçen 1 yıllık süre zarfında da afet iletişimi konusunda bugünkü sempozyuma benzer birçok çalışmayı hayata geçirdik.

- Afet İletişimi Çalıştayı,
- Doğal Afetlerde Uluslararası İşbirliği ve Dayanışma Paneli,
- Afet ve Kriz Dönemlerinde Habercilik Paneli,
- Stratcom Afet İletişimi Forumu ve bu kapsamdaki eğitim ve tatbikatlar,
- Brüksel'de, Avrupa Parlamentosu'nda "Afetin Yaralarını Sarmak için Dayanışma" Paneli
- Washington'daki "Afet Diplomasisi: Dirençli bir dünya için uluslararası dayanışmayı yeniden kurgulamak" paneli,
- Tokyo'daki "Kriz Enformasyonu Yönetimi ve Doğal Afetlerde Halkla İlişkiler" paneli bu çalışmalarımızdan bazılarıdır.

Bunların yanı sıra afet ve kriz yönetimi konusunda geçtiğimiz bir yıl içerisinde Türkiye'nin bu konudaki mükte-sebatına;

- 3 Dilde hazırladığımız "Asrın Felaketi" ve "Asrın Dayanışması" kitapları,
- "Türkiye Ulusal Risk Kalkanı Modeli Görüşler ve Öneriler" kitabı,
- "Afet İletişim Forumu Hazırlık, Müdahale, İyileştirme" kitabı gibi çeşitli yayınlarla katkı sunmaya çalıştık.

Bu yayınlarımızdan sonuncusunu da "Asrın Felaketinin 1 Yılı: İnşa ve İhya Çalışmaları" adıyla kamuoyunun istifa-desine sunmuş bulunuyoruz.

"Asrın Felaketi'nin Birinci Yılı: İhya ve İnşa Çalışmaları" kitabında;

- 6 Şubat Depremlerinin büyük felaketler içerisindeki yerini,

- Deprem sonrası millet olarak ortaya koyduğumuz dayanışmanın tüm veçhesini,
- Ve en önemlisi depremden sonra devletimizin ulaşım ve haberleşmeden kültür ve sanata, eğitimden sağlığa, tarımdan dinî ve sosyal hizmetlere kadar bölgede hayatın hemen her alanındaki ihya ve inşa çalışmalarını ele almaya çalıştık.

Ayrıca Başkanlığımız bünyesinde çıkan İletişim ve Diplomasi ile Ayın Tarihi dergileri için de "Afet İletişimi" özel sayıları hazırlıyoruz. Akademyamızı, yazar çizerlerimizi bu çalışmalarımıza katkı sunmaya davet ediyoruz. Yine Ekim ayında düzenleyeceğimiz İletişim Şurası'nda da afet iletişimine özel bir yer ayıracağız ve bu konudaki akademik çalışmaları destekleyecek ve öncülük etmeye çalışacağız.

Bizler yaşadığımız bu acı tecrübenin ardından hiçbir zaman "sadece yaralarımızı saralım ve hayatlarımıza kaldığı yerden devam edelim" düşüncesinde olmadık. Elbette kaybettiğimiz canlarımızı geri getiremeyiz. Ancak büyük devletler, bu tür felaketlerden, bu tür olumsuzluklardan önemli dersler çıkarabilmesiyle de tefrik edilir. Bu yüzden Türkiye olarak Asrın Felaketi'ni afet iletişimi bağlamında da bir milat olarak kabul ediyoruz. Bu itibarla amacımız, Türkiye'nin afet iletişimi noktasında bulunduğu seviyeyi ve daha ileri düzeyde neler yapabileceğini akademik ve entelektüel boyutlarıyla ele almaktır. Afet iletişimi, Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın liderliğinde inşa ettiğimiz Türkiye İletişim Modeli'nin önemli sacayaklarından birisidir. Bugün afet iletişimi hiçbir ülke için bir tercih değildir, zorunluluktur. Bizim de Türkiye olarak bu riskleri bütün boyutlarıyla yönetmemiz gerekiyor. Unutmayalım ki riskleri yönetmek, krizleri yönetmekten her zaman daha az maliyetli, her zaman daha doğrudur.

Bu kapsamda biz "Afet İletişimi"ni çeşitli veçheleriyle masaya yatıracağımız bu 2 günlük sempozyumla;

- "Afet iletişiminin neresindeyiz?"
- "Önümüzdeki tehditler ve işbirliği alanları nelerdir?"
- "Afet iletişiminde önemli aktörler kimlerdir ve bu aktörler nasıl hareket etmelidir"

gibi önemli sorulara etraflı cevaplar vermeye çalışacağız. Ben şimdiden tecrübe ve uzmanlıklarıyla bu sürece katkı sunan herkese şükranlarımı sunuyorum.

Kıymetli Konuklar...

Malumunuz, 6 Şubat'ta yaşadığımız felaket, tarihte eşi benzeri görülmemiş bir boyuttaydı. 11 şehirde 14 milyon insanımızı etkileyen bir felaketten bahsediyoruz. Bu yıkıma karşın bölgede arama-kurtarma çalışmalarının hemen ardından devletimiz hızlı bir imar ve inşa seferberliği başlattı. Şu anda bölgede 11 şehirde 930 şantiyede, 110 bin 450 personel gece gündüz demeden çalışmalarını hızla devam ettiriyor. Bu kapsamda rezerv alanlarda 207 bin, şehir merkezlerinde 50 bin ve hafif çelikten 50 bin olmak üzere toplam 307 bin bağımsız bölümün büyük kısmının ihalesi yapıldı. İhalesi tamamlanan konut ve köy evlerinin inşa süreci hızla devam ediyor. Yine

AFAD da hak sahipliği belirleme çalışmalarına devam ediyor. Bugüne kadar AFAD tarafından 390 bin konut, 40 bin iş yeri ve 11.500 ahır olmak üzere; toplamda 441 bin 500 bağımsız bölüm için hak sahipliği tespiti yapıldı. Bu anlamda Şubat'ın ilk on günü içerisinde 45.901 konutun kura çekimlerini gerçekleştirildi. Mart ayının ortasına kadar da 30 bin konutun kuraları daha gerçekleştirilecek. Önümüzdeki 2 ay içerisinde ise toplamda 75 bin konutun kuraları tamamlanmış olacak. Hatırlanacağı üzere, depremin ardından henüz bir buçuk ay bile geçmeden depremzede vatandaşlarımızdan bir kısmına ilk köy evleri tamamlanarak teslim edilmişti. Türkiye, depremden zarar gören kardeşlerimiz için bütün kurum ve kuruluşları ile ilk günden itibaren bir eşgüdüm içinde, elinden gelen her türlü imkânı seferber etmiştir. Bundan sonra da bölgeye yönelik ihya ve inşa çalışmaları hız kesmeden devam edecektir.

Değerli Misafirler...

Bu verileri sizlerle paylaşmaktaki gayemiz, tüm bunların nasıl gerçekleştirildiğine ilişkin önemli bir hususu vurgulamaktır.

Nedir bu?

Türkiye Cumhuriyeti'nin afet ve krizler karşısında üst düzey bir dayanıklılığa ve büyük bir teşkilatlanma kabiliyetine sahip olmasıdır. Afet iletişimi ise, bu teşkilatlanma kabiliyeti açısından merkezî bir konumda yer almaktadır. Afet iletişimi stratejilerimiz, afete hazırlık, acil müdahale, rehabilitasyon ve iyileştirme çalışmaları sürecinde elimizdeki en stratejik araçlardan birisi olmuştur. Zira arama-kurtarma çalışmalarından acil müdahale lojistiğinin doğru yönetimine, insani yardımların dağıtımından sağlık hizmetlerine kadar her konuda iletişim sürecinin doğru yönetilmesi büyük önem arz etmektedir. Yine depremden etkilenmiş vatandaşlarımızın doğru bilgiye erişiminin hızlı ve etkili bir şekilde sağlanması da bir diğer önemli hususdur. Elbette bunu temin etmek için öncelikle gelişmiş ve sağlıklı işleyen bir haberleşme altyapısına sahip olmak gerekiyor. Zira şunu biliyoruz ki haberleşmenin kesintiye uğradığı her durumda afetin neden olduğu maddi, manevi tahribat ve daha önemlisi insanî kayıplar hızla artar. Tüm bunları gerçekleştirmek içinse her şeyiyle planlanmış, mevcut ve muhtemel durumları iyi analiz etmeyi sağlayacak iletişim stratejilerine ihtiyaç vardır.

Dolayısıyla dört başı mamur bir afet iletişim planı her şeyden önce yurttaşların güvenliği için büyük bir önem arz eder.
Kıymetli Misafirler...

Elbette bu planlama sürecine kapsamlı bir koordinasyon çabası de eşlik etmelidir.

Neden?

Çünkü acil müdahale ve kurtarma faaliyetleri kurumların ve kamuoyunun acil durum psikolojileri doğru yönetilmediğinde inkıtaya uğrayabilir. Bu sebeple bizler, gerek konvansiyonel araçlar üzerinden gerek yeni medya platformları aracılığıyla sağlıklı bir iletişim ekosistemi meydana getirmeye gayret ettik. Bu kapsamda depremin hemen ardından CİMER-Deprem Acil uygulamasını devreye soktuk ve gerek merkez teşkilatımızda gerekse sahada 7/24 esasına uygun bir çalışma düzenine geçtik.

Deprem Acil uygulamamızla arama-kurtarma faaliyetleri başta olmak üzere

- deprem sonrası hasarlı binaların tespiti,
- depremzedelere yönelik yardımların en doğru ve verimli şekilde dağıtımı,
- barınma ihtiyaçlarının giderilmesi,
- güvenlik ve asayiş,
- eğitim ve sağlık hizmetleri

gibi alanlarda, depremzede vatandaşlarımızla devletimizin ilgili kurumlarının sağlıklı bir iletişim içinde olmasını temin etmeye yönelik çalışmalar yaptık.

Deprem sonrasındaki süreçte de CİMER Deprem Acil uygulamamızı ve çağrı merkezi çalışmalarımızı Haziran 2023'e kadar sürdürdük. Bu süre zarfında toplamda yaklaşık 300 bin başvuru aldık ve bunları cevapladık. Tüm bunları yaparken gerek ulusal gerekse uluslararası kamuoyunun bilgi alma ve ifade hürriyeti haklarına da azami ölçüde önem verdik. Bu amaçla sahada görev yapan basın mensuplarının çalışmalarını kolaylaştırmak adına deprem bölgelerinde hem ulusal hem uluslararası basın mensuplarına yönelik geçici basın merkezlerimizi devreye aldık.

Değerli Katılımcılar...

Konuşmamın bu noktasında özellikle dikkat çekmek istediğim bir husus var. Şunu hatırdan çıkarmamız gerekir ki, büyük afetlerin yarattığı "acil durum psikolojisini" manipüle etmek ve böylelikle yaşanan felaketi daha da derinleştirmek için çabalayan kötücül aktörler, mutlak surette mücadele edilmesi gereken aktörlerdir.
6 Şubat depremleri sürecinde gördük ki, bu kötücül aktörlerin kamuoyu psikolojisini bozmak ve arama-kurtarma, rehabilitasyon ve iyileştirme çalışmalarını kesintiye uğratmak için başvurdukları başlıca silah dezenformasyon saldırıları oldu. Bu saldırılara karşılık Dezenformasyonla Mücadele Merkezimiz aracılığıyla 28 farklı Deprem Dezenformasyon Bülteni yayınladık. Sadece 6 Şubat-20 Şubat tarihleri arasında neticeleri çok ciddi hasarlara yol açabilecek toplam 200'den fazla dezenformasyon içerikli haberi tespit ederek bunları ifşa ettik. Yine deprem sonrasında Hakikat Mücadelesi adlı gazete çıkararak depremzede vatandaşlarımızın afet bölgesindeki gelişmelerle ilgili doğru şekilde bilgilendirilmesini sağladık. Bu tecrübelerimizden hareketle, afet sürecinde yapılan dezenformasyon saldırılarının hedeflerini burada ifade etmeyi yerinde ve gerekli görüyorum.

- Yetkili otoritelere yönelik kamuoyuna güvensizlik duygusu vermek,
- Yanlış bilgiyi dolaşıma sokarak, arama-kurtarma ve yardım faaliyetlerini aksatmaya çalışmak,
- Bu sayede afetten doğrudan ve dolaylı şekilde etkilenen bireyleri yanlış yönlendirmek,
- Kaos ve endişe imal ederek toplumsal dayanıklılık ve direnci zayıflatmak,
- Bireylerin, doğru bilgiye erişmesini engellemek, karar alma süreçlerine darbe vurmak

Hamdolsun, depremlerin ardından devlet ve millet olarak gösterdiğimiz gayretlerle biz büyük ölçüde bu tür kirli hedeflerin amacına ulaşmasını engelledik. Fakat bu demek değildir ki bu tür saldırıların arkası kesilecek. Biliyoruz ki bu tip kötücül denemeler muhtemel kriz ve afet durumlarında mutlak surette kendisini gösterecektir. Bu noktada şu hususlara gerek yetkililer gerekse kamuoyu nezdinde dikkat çekmek istiyorum:

- Öncelikle bu tür durumlarda resmi kurum ve kuruluşların takip edilmesi, onların açıklamalarının esas alması son derece önemlidir.
- Haber alırken, enforme olurken asla tek bir kaynağa bağlı kalmamalı ve kaynakları çeşitlendirmeliyiz.
- Afet sonrasında özellikle yeni medya mecralarından yapılan paylaşımların popülerliğine ve sıklığına değil niteliğine ve doğru olup olmadığına dikkat kesilmeliyiz.
- Felaket haberciliğine itimat etmemeliyiz.
- İlk haber veren değil doğru haber veren olmaya gayret etmeliyiz.
- Herhangi bir paylaşım yaparken istemeden de olsa yanlış yönlendirmeye neden olunabileceği gerçeğini göz önünde tutmalıyız.
- Felaketin boyutlarını daha da arttıracak, felakete doğru şekilde müdahale edilmesini engelleyebilecek, toplumsal kaos çıkarabilecek bilgileri paylaşmamalıyız.

Ve en önemlisi de insanların can ve mal güvenliğini merkeze alan sorumlu bir yaklaşımla meseleyi ele almalıyız.

Değerli Konuklar...

Büyük afetlerde karşılaştığımız bir diğer önemli mesele, nitelikli ve doğru bilginin nasıl tefrik ve temin edileceği sorunsalıdır. Tam da bu noktada, kamu yararına yayıncılık hususunun son derece önem kazandığını vurgulamak istiyorum. Kamu yararına yayınlarda haberin kaynağı, sunulma biçim ve üslubu, haberin kamuoyu nezdinde ne tür etkileri olacağı gibi meseleler, kurumsallaşmış bir medya etiği süzgecinden geçer. Bu etik kodlar bize afet ve kriz durumlarında yayıncılığın, her şeyden önce insanların can ve mal güvenliğini öncelemesi gerektiğini söyler. Fakat yeni medya düzenine baktığımızda bu tür bir medya etiğinin, müesses hale gelmek şöyle dursun, henüz emekleme aşamasına bile geçemediğini görüyoruz. Bu eksikliğe binaen, Başkanlığımız bünyesinde habercilik ve medya etiği bağlamında birçok çalışma yaptık ve bu tür çalışmalara aralıksız bir şekilde devam ediyoruz. 2023'te çıkardığımız "Doğru Habercilik ve Medya Etiği" kitabımız ve bu minvalde düzenlediğimiz "Medya

Etiği Bağlamında Olağanüstü Dönemlerde Doğru Habercilik Paneli" bunlardan sadece birkaçıdır. Tüm bu çalışmaların yeni medya düzeninde daha sağlıklı ve dezenformasyondan arındırılmış bir medya kültürü tesis edeceğini umuyoruz. Ayrıca bu tür çalışmalar, "yurttaş gazeteciliği" gibi medya alanında yeni ortaya çıkan yaklaşım ve fırsatlardan daha iyi istifade etmemizi sağlayacaktır.

Kıymetli Misafirler...

Afet iletişiminin bir diğer boyutu iletişim süreçlerimizi çeşitlendirmek ve bu konuda her türlü riski göz önünde tutarak farklı alternatifler belirlemektir. Bu bağlamda özellikle yerel medya organlarının son derece önemli bir fonksiyonu ve sorumluluğu bulunuyor. Zira belirli bir bölgenin sosyokültürel dinamiklerini iyi anlamak, yerel medya organlarının ve buralarda çalışan basın mensuplarının uzmanlıklarından faydalanmayı gerektirmektedir. Dolayısıyla verilecek mesajların, yapılacak duyuru ve bilgilendirme faaliyetlerinin biçim, içerik ve üslup açısından iletilmesinde yerel medya önemli bir aktördür. İletişim Başkanlığı olarak biz gerek bölge müdürlüklerimiz aracılığıyla gerekse diğer imkânlarımız vasıtasıyla yerel medyanın güçlendirilmesi ve bu tür süreçlerde aktif bir rol oynaması için sürekli iletişim halinde bulunuyoruz. Bu amaçla Başkanlık olarak belli aralıklarla çeşitli bölgelerimizde yerel medya buluşmaları ve çalıştaylar gerçekleştiriyoruz. Önümüzdeki dönemde de bu iletişim ortamını daha verimli ve etkili kılarak yolumuza devam edeceğiz. Bu anlamda iki gün bouyunca sürecek Afet İletişimi sempozyumumuzun bu sürece kıymetli katkılar sunacağını düşünüyorum.

Ben bu duygu ve düşüncelerle, bu sempozyumun, afet iletişimi kapsamında ülkemiz için verimli çıktılar üretmesini temenni ediyor, hayırlara vesile olmasını diliyorum. Bir kez daha depremde hayatını kaybeden bütün vatandaşlarımıza Allah'tan rahmet diliyorum.

Her birinin mekânları cennet, makamları âli olsun.

Son olarak bu organizasyonda emeği geçen tüm çalışma arkadaşlarıma ve katkı vermek için iştirak eden tüm konuşmacılara ve özellikle de Strateji Bütçe Başkanı kıymetli ağabeyim İbrahim Şenel'e şükranlarımı sunuyorum.

Hepinizi Allah'a emanet ediyorum.

Kalın Sağlıcakla...

ASR
AR
SE

RIN FELAKETİNİN 1. YILINDA

FET İLETİŞİMİ

MPOZYUMU

AFAD BASIN
İLETİŞİM BAŞKANLIĞI
AFET İLETİŞİMİ SEMPOZYUMU
Asrın Birlikteliği

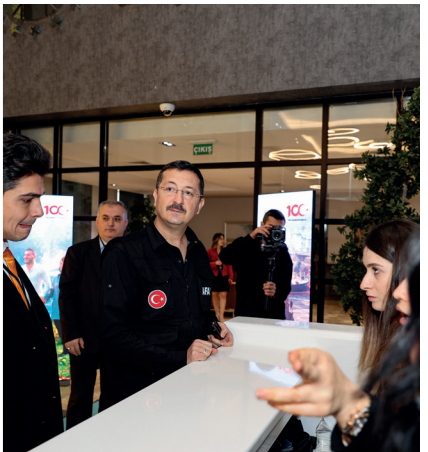

İLETİŞİM BAŞKANLIĞI

ÇIKIŞ

TÜRKİYE CUMHURİYETİ CUMHURBAŞKANLIĞI İLETİŞİM BAŞKANLIĞI
AFAD

AFET İLETİŞİMİ SEMPOZYUMU
Asrın Birlikteliği

ÇIKIŞ

Başkan Vekili

II. Oturum: Kriz İletişiminde
Dezenformasy
Hüseyin Yılmaz / Ana
Doç. Dr. Onur Taydaş / Sivas
Prof. Dr. Ali Murat Kırık
Prof. Dr. Seda Meng
ASRIN FELAKETİNİN 1. YILINDA
AFET İLETİŞİMİ
SEMPOZYUMU

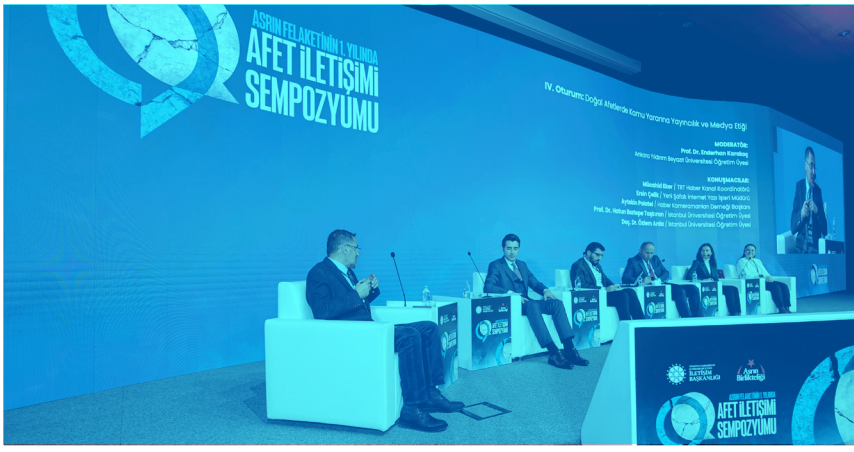

AFET İLETİŞİMİ
SEMPOZYUMU

AFAD
AFET İLETİŞİMİ
SEMPOZYUMU

AFET İLETİŞİMİ
SEMPOZYUMU

Mustafa Uzbaş / Konya Büyükşehir B

ASRIN FELAKETİNİN 1. YILINDA
AFET İLETİŞİMİ
SEMPOZYUMU
IV. Oturum: Doğal Afetlerde Kamu Yararına Yayıncılık ve Medya Etiği
MODERATÖR:
KONUŞMACILAR:

AFET İLETİŞİMİ
SEMPOZYUMU

1. Oturum

5 Şubat 2024 Pazartesi

Moderatör:

Prof. Dr. Sibel Serpil Aydos
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Öğretim Üyesi

Konuşmacılar:

- **İbrahim Özer**
  Afet Yönetimi ve İklim Değişikliği Genel Müdürü
- **Abdülkadir Tezcan**
  Risk Azaltma Planları ve Önlem Daire Başkanı
- **Ahmet Sağlam**
  Karayolları Genel Müdür Yardımcısı
- **Cengiz Han Kılıçaslan**
  Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü
  Genel Müdür Yardımcısı
- **Mustafa Uzbaş**
  Konya Büyükşehir Belediyesi
  Başkan Vekili

Afet İletişimi Yönetimi ve Koordinasyonu

Prof. Dr. Sibel Serpil Aydos

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Öğretim Üyesi

Moderatör / **Prof. Dr. Sibel Serpil Aydos**

Afet İletişimi Sempozyumu'na hepiniz hoş geldiniz. Ülkemiz pandemi gibi afet olarak tanımlayabileceğimiz bir süreçten henüz çıkmışken, çok daha büyük bir felaketle karşı karşıya kaldı. 6 Şubat depremi. Buradan bir kez daha, kaybettiğimiz tüm canlarımıza rahmet diliyorum. Ülkemizin jeopolitik konumu, sismik ve iklimsel yapısı nedeniyle maalesef ki sık sık bu tip afetlerle karşı karşıya kalmamız söz konusu olabiliyor. Hızlı nüfus artışı ve iklim krizleri de bu yıkıcı sonuçları arttırabiliyor. Bu nedenle de geçmiş acı tecrübelerimizden dersler çıkararak ilerlemek zorundayız. Bugün bu sempozyumun en önemli çıktısının da bu olacağını düşünüyorum. Dolayısıyla afet iletişimi yönetimi dememizin nedeni şudur ki, afet öncesinde tedbir amaçlı planlamalarda ve halkın bilgilendirilmesinde iletişim son derece önemli bir rol oynuyor. Afet anında arama

kurtarma çalışmalarında ve gene bu süreçte halkın bilgilendirilmesinde, kaotik ortamın azaltılmasında iletişim çok önemli bir işleve sahip. Aynı şekilde afet sonrasında afetin neden olduğu zararların en aza indirilmesinde iletişimin önemi son derece büyük. Bu minvalde oturumumuzu yönlendireceğiz. Müsaadenizle oturma sırasına göre ben sorularımı yöneltmek istiyorum. Afet Yönetimi ve İklim Değişikliği Genel Müdürü Sayın İbrahim Özer, sizden başlayacağız. Geçen bir yıllık süreçte yaraların sarılması noktasında neler yapıldı kurumunuz adına? Bir daha bu ölçüde etkilenmemek için neler yapıyorsunuz? Hazırladığınız senaryolar ve eylem planları var mıdır? Bizlere bunlardan bahsederseniz seviniriz.

İbrahim Özer

Afet Yönetimi ve İklim Değişikliği
Genel Müdürü

İbrahim Özer

Çok teşekkürler Sayın Moderatör. Kıymetli hazırun, sizleri saygı ve hürmetle selamlıyorum. Böyle bir programda emeği geçen İletişim Başkanlığımıza ve tüm ekibe ayrıca teşekkür ederim. Bu vesileyle bir yıl önceki asrın felaketinde yaşamını yitiren vatandaşlarımıza Allah'tan rahmet, tedavi süreci devam eden vatandaşlarımıza da geçmiş olsun dileklerimi ileterek başlamak istiyorum. 6 Şubat depremleri, ondan önceki bütün afetler ve muhtemelen bundan sonra afet coğrafyasında yaşadığımız ülkemizde, bütün kurumların çalışma usul ve şekilleri aslında benzer bir yöntem ile ilerliyor. Sadece kendini geliştiren bir usule muhtemelen evrilecektir.

Konuya iletişim özelinde baktığımızda, afet iletişimi olarak, şu an güncel hâli olarak mevcut olan Türkiye Afet Müdahale Planı'nda iletişim, ana çözüm ortaklarından biri olarak eklenmiş durumda. Bundan önceki TAMP mevzuatlarında iletişim konusu ara başlıklar şeklinde vardı. Yani kurumların kendi arasında iletişimi ya da kurumlar ile toplum arasında iletişim gibi bir ara başlık olarak yer etmiş durumdaydı. Lakin iletişimin diğer fiziki olarak sahada görev alan ana çözüm ortaklarının rollerinden daha az bir ehemmiyeti olmadığı görüldüğü için iletişim kendine bir yer buldu yeni Türkiye Afet Müdahale Planı'nda. Yani barınma gibi, beslenme gibi, ayni yardım gibi fiili olarak sahada görev alan bütün yapıların yanı sıra iletişimin de sahada ve saha gerisinde aktif olarak görev alması gerekiyor. Şimdi afetin evrelerine genel olarak baktığımızda çok temel üç evresi vardır. Bunlardan biri afet öncesi dönem, biri afetin meydana geldiği dönem, biri de sonraki an, yani iyileştirme.

> "İletişimin de tıpkı afetin safhaları gibi bu üç temel ayağa oturması gerekir.

Öğleden önceki açılış konuşmalarında İletişim Başkanımız aslında iletişimin her ne kadar afet döneminde daha fazla önem arz ettiğinden bahsetmiş olsa dahi, afetten önceki dönemden başlayıp iyileştirme dönemine kadar geçen tüm sürelerde yer alması gerektiğinin altını çizdi. Bizler de afet kurumları olarak hem Türk Kızılay hem AFAD ve buna benzer, şu anda panelde olmayan diğer afet kurumlarımızın tamamı da buna yakın bir vaziyette kendilerine bir rol biçmiş durumdadırlar. Şimdi sahada tabii, birçok faaliyetler yürütüldü, yürütülmeye devam ediyor. Lakin bunların her birine iletişim gözüyle bakmak için müsaadenizle birkaç örnek vermek istiyorum. Birer yıl arayla meydana gelen Bartın seli vardı, hatırlarsınız. Bartın, yoğun yağış alan bir yer. Su taşkını akabinde sele dönen afetler meydana geliyor sık sık. Bundan birkaç yıl önceki birinci afette meteorolojik uyarılardan sonra sahaya bütün ekipler intikal ettiği zaman şunu gördük: Daha çok binaların bodrum katları, iş yerlerinin zemin ve bodrum katları etkilenmiş vaziyetteydi. Bir yıl sonraki

Bartın seline tekrar baktığımızda ikinci sel uyarısı geldikten hemen sonra oradaki ilgili kurumların vatandaşlarla, iş yeri sahipleriyle tek tek iletişim kurarak değerli eşyalarını, malzemelerini üst katlara veya güvenli yerlere taşımaları; yine su taşkın güzergâhı üzerindeki araçlarını da yüksek yerlere taşımaları ile ilgili oldukça etkili bir iletişim kurduklarını görüyoruz. Eken uyarı ile beraber erken tedbir içeren iletişim, muhtemel zararları azaltmış oldu.

Birinci selde çok daha fazla maddi kayıplarla karşı karşıya iken, ikinci selde, herhangi bir can kaybı yaşanmamakla birlikte, oldukça az bir maddi kayıp ile atlatılmış oldu. Uluslararası afetlerden de bir örnek vermek gerekirse: geçen yıl, Eylül 2023'te Libya'nın Derne kenti başta olmak üzere birçok bölgesini etkileyen Daniel kasırgasını hepimiz hatırlarız. Derne'ye haberin geldiği ilk saatlerin ardından yardıma giden ilk ekiplerden birisiydim; Kızılay, AFAD, UMKE ve başka sivil toplum kuruluşları ile birlikte. Derne kentine doğru yola çıkmadan önce o bölgedeki risklere işaret eden akademik bir makaleye denk geldim. 2022 yılının Kasım ayında Ömer Muhtar Üniversitesinden bir akademisyen Derne'deki Ebu Mansur ve El-Bilad barajları ile ilgili bir araştırma yapmış. İki barajın toplam barındırdığı su miktarı, 30 milyon metreküp. Derne kenti eğimli bir yerde sahile sıfır olarak konuşlanmış durumda. Eğilimin güney cephesinde inşa edilmiş iki barajı sırtına almış bir vaziyette. Bu iki barajın patlamasıyla makalede işaret edilen risk bir felakete yol açtı. Normal dönemlerde kasırga felaketlerinden korumak için önlemler her afetlerde olduğu gibi farklıdır. Ama burada kasırga başka bir boyuta, tam manasıyla bir felakete dönüştü. Önce Mansur Barajı'nın ardından Bilad Barajı'nın patlamasıyla iki barajdaki sular bir sele, selin görüntüsü de bir depreme dönüşmüş vaziyetteydi. Şimdi burada afetten önce bir uyarı yapılıyor aslında, Dünya Meteoroloji örgütü tarafından. Yerel kaynaklardan da bir uyarı yapılıyor. Uyarıyı yapmakla yeterli olmadığımızın bir örneğini burada görüyoruz. Uyarı beraberinde bir önlemle birlikte gelmeli, ikisi birleştiği zaman anlamlı bir tedbire

dönüşebilir. Erken uyarı ve beraberinde iletişim ile birlikte tedbirin en çarpıcı örneklerden biriydi. Oradaki iki barajın da bir yıl önce yeterli önlemler alınması mukabilinde yaşanan felaket bambaşka bir boyutta olabilirdi. Dolayısıyla bir afette can ve mal anlamındaki felaketin ölçüsü, afet öncesi dönemde alınması gereken tedbirler ve iletişim ile doğrudan orantılıdır. 6 Şubat depreminde Türk Kızılay'ın faaliyetlerine gelecek olursak. Olası bir afet anında Kızılay'ın ana rolü, beslenme. Afet sahasında afetten etkilenen vatandaşlarımız ve orada görev alan personelin iaşesinin icra ve koordinasyonundan biz sorumluyuz. Bunun yanı sıra dokuz farklı alanda da ilgili kurumların destek çözüm ortağıyız. Psikososyal gibi, ayni yardım gibi, nakdi yardım gibi çok farklı alanlarda devletimizin kurumlarına destek sağlıyoruz. Şu ana kadar beslenme alanında 931 partnerimizle, kurum ve kuruluşlarımızla birlikte sahada 427 milyon öğün beslenme hizmeti sağladık. Bu şu demek: Türkiye nüfusunun yaklaşık beş katı bir nüfusa beslenme hizmeti verildi. Sabah da bahsedildi, asli işinizle meşgul iken bazen dezenformasyonla uğraşmak zorunda kalıyorsunuz ve vaktinizin oldukça büyük bir çoğunluğunu bu tür işler alıp götürebiliyor. 6 Şubat'ta meydana gelen depremin sabahı, birkaç saat içinde bakanlarımızla birlikte sahada ulaştım.

> "Öyle bir zaman diliminden geçtik ki, telefonumun aynı gün 1.800 kere çaldığını ve bu çağrıların tamamına cevap verdiğimi hatırlıyorum.

Her birini yaklaşık yarım dakikalık bir süreyle hesap edersek 15 saat sadece telefon görüşmesi yapmış bir durumdaydım. Bu 1.800 görüşmenin %80'inden fazlası yanlış bir bilgiden kaynaklıydı. Çünkü sosyal medya platformlarında, birkaç arkadaşım da dâhil telefon numaralarımız paylaşılmış ve altına da "AFAD'ın şu şu yerlerindeki tahliyesinden sorumlu kişilerdir, tahliye ihtiyacı olanlar arasınlar" şeklinde, tamamen iyi niyet içeren ama doğruluğu sağlanamadığı için çok yoğun bir telefon trafiğine yol açan bir noktaya ulaştı. Ben, bu paylaşıma göre Gaziantep'teki tahliyelerden sorumluydum. Başka bir arkadaşımız Kahramanmaraş sorumlusuydu. Biz AFAD'ın tahliyeden sorumlu personeli olarak tahliye ihtiyacı duyan vatandaşlarımızın aradıkları zaman muhatap oldukları kişiler olarak cevap vermek durumundaydık çünkü ihtiyaç sahibinin o anki ihtiyacına da cevap vermek ve doğru şekilde yönlendirmek insani bir vazife. Tabii bu ciddi anlamda yayıldı. Çok hızlı yayıldı. Sosyal medya fenomenleri tarafından da paylaşıldı. Durdurmak için epey bir zaman sarf etmek zorunda kaldık.

Yine 2018 yılında Denizli Acıpayam depremini yaşarken yoğun bir şekilde sosyal medyadan şu an ismini anımsayamadığım bir köyün yerle bir olduğu, çok fazla yıkımın, kaybın olduğu, yaralıların olduğuyla ilgili haberler geliyor. Gece yarısından sonraki bir vakit iki ekip bahsedilen köye doğru yola çıktık. Gördüğümüz tablo köyde hiçbir yıkımın, hiçbir hasarın

olmadığıydı. Tekrar haber kaynağının geldiği yere döndüğümüzde aslında bu haberi başlatan vatandaşımızın yurt dışında yaşadığı ama bahsettiği köyde doğup büyüdüğü, oraya gelen haberlerin de ona farklı şekilde yansıdığını öğrenmiş olduk. Bu bize şunu gösteriyor; afet anında özellikle, doğruluğu kanıtlanmamış bir bilgi kanıtlanıncaya kadarkinden daha fazla ve daha hızlı bir zamanda yayılabiliyor. Bundan dolayı aslında birkaç noktada belki daha fazla çaba sarf etmek durumundayız. Bunlardan biri yanlış bilginin kaynağını anında hızlı bir şekilde tespit etmek. Bundan sonraki evrede ise özellikle biz çok farklı alanlarda okuryazarlıktan bahsederiz. Yani meteoroloji okuryazarlığından bahsederiz. Risk okuryazarlığından bahsederiz. Belki bir iletişim okuryazarlığı noktasında da ihtiyacımız olduğunu görüyoruz. Sahaya yardım ve destek amaçlı intikal ederken iletişimi sadece muhatapla- bir araç olarak değerlendirmemek gerekir. Çünkü kullandığımız araç gereçler kullandığımız dilin yol haritasını gösterir.

İkinci gün Kahramanmaraş'a intikal ettiğimizde GSM şebekeleri çalışmıyordu ve biz konuşlandığımız bölgeye insani yardım malzemelerinin getirilmesi için farklı bir şekilde iletişime geçerek araçları oraya yönlendirdik. Ama Kahramanmaraş'a Nur Dağı üzerinden girmeye çalışan araçlarımız ile iletişim ağı koptuğu için ne bizimle temas edebildiler ne de alana istediğimiz zamanda varabildiler. İletişimi araçla beraber aslında değerlendirmemiz gerekiyor. Özellikle AFAD Başkanlığında uzun bir zamandır yürüyen iletişim ağının ortak bir iletişim kanalına dönüşmesi ile ilgili bir çalışma var. Her kurumun kendine dönük bir ihtiyaç iletişim kapasitesi mevcut. Bunu Kızılay da kendisi sağlıyor, AFAD da kendisi sağlıyor ama bu iletişim araç ve gereçlerinin ortak bir noktadan paylaşılması ve ortak bir noktadan sürdürülmesi gerekiyor. İletişim diliyle ilgili olarak kurumlar zaten kendi içerisinde bunu sağlamaya çalışıyorlar. Kimin demeç vereceği, nasıl söylemde bulunabileceği, kimin nerede, hangi olaya göre refleks gösterebileceği ile ilgili her kurumun aslında kendi çalışması var. Bu anlamda İletişim Başkanlığının Türkiye Afet Müdahale Planı'nda yer alan rolü gereği iletişimin ortak bir araç ve dil bağlamında önemi her geçen gün kendini bir kez daha gösteriyor.

6 Şubat depremi meydana geldiğinde biz hem Kandilli'den hem AFAD'dan ölçeği, lokasyonu gibi bilgileri telefonlarımıza gelen mesajlarla görüyoruz. Bu bilgi bizlere iletilinceye kadar geçen bir zaman aralığı var. Afetin boyutuna göre bu zaman aralığı oldukça önem arz eden bir zaman, dakikalarla yarışıyorsak eğer ciddi anlamda önemli. 04.17'de meydana gelen deprem haberini ben 04.18'de Osmaniye'de yaşayan bir arkadaşımın bizzat beni arayarak almıştım. O ana kadar henüz telefonuma düşen bir bildirim yok idi. Hangi durumda, hangi afet anında, nerelerde, nasıl iletişime geçmemiz gerektiğinin boyutunu bir nebze de olsa bizlere gösteriyor bu durum. Sizler bu tür durumlarla karşı karşıya kaldığınızda afetin boyutunu, derecesini, hangi ölçekte olduğunu henüz daha ilgili yerlerden bilgiyi çekmeden çok önce görmeniz mümkün. Bu noktada kurumların toplumla olan ilişkilerini de göz önünde bulundurarak belli başlı iletişim stratejileri geliştirmemizde yarar var.

Bunlardan biri, biraz önce bahsettiğim hızlı ama etkili bir iletişim kanalı ve bu iletişimin bütün kesimler tarafından benimsenmiş olması.

> "Sadece afet döneminde değil, iyileştirme döneminde de değil, özellikle afetten önceki döneme verilmesi gereken ehemmiyet çok daha yüksek olmalı.

Afet öncesi olan yatırımların afet döneminden çok daha önemli olduğunu vurgularız. İletişim en az bunun kadar önem arz eden bir durum. Ve son olarak bir iletişim stratejisi için özellikle iletişim stratejisinde toplumumuzun bu anlamda bilginin doğruluğuna eriştikten sonra ya da bir bilgi paylaşılırken o bilgiyi hangi amaçla, hangi araçla paylaşabileceğimiz oldukça önem arz ediyor. Bununla ilgili tabii her kurumun yaptığı kendi çapında birtakım çalışmalar var. Farkındalık çalışmaları da var. Bizler AFAD gibi çok fazla tatbikat yapan kurumlardan biriyiz. Belki bir iletişim tatbikatına da ihtiyacımız var. Bu iletişimi hangi noktada kuracağımız önemli. Dezenformasyonla mücadelede konusunda İletişim Başkanlığı ciddi anlamda yol kat etmiş durumda. Buna yine kurumlarla birlikte toplumumuzun da el atmasında ciddi anlamda yarar var diyerek sözümü burada sonlandırmak istiyorum, teşekkürler.

Moderatör / **Prof. Dr. Sibel Serpil Aydos**

Sayın İbrahim Özer, biz de çok teşekkür ediyoruz. Aslında konuşmanızın bir yerinde yurt dışında yaşayan bir kişinin köyüyle ilgili aldığı bir haberden bahsettiniz. Dezenformasyon için biz aslında kasıtlı olarak yapılmış yanlış veya eksik bilgilendirme olduğunu söyleyebiliyoruz. Sizin verdiğiniz örnek tam da mezenformasyona giriyor. Aslında bir kasıt yok, art niyet yok. Fakat maalesef afet dönemlerinde bu tip mezenformasyonlar işlerin ciddi ölçüde aksamasına neden oluyorlar. Yarınki oturumlarda muhtemelen bu konuya değinilecek, büyük ihtimalle değinilecek. Bunun dışında medya okuryazarlığından bahsettiniz. Ben de bir hazır bu konuyla ilintili bir kamu kuruluşunda iken konunun önemine değinmek istiyorum gerçekten. Dijital medyanın yaygınlaşmasıyla birlikte, özellikle gençler ve çocuklar açısından çok önemli bir husus bu. Medya okuryazarlığı seçmeli ders olarak var ortaokulda ama artık bence yaşanan bütün bu gelişmelerden

sonra okullarda, hatta ilkokuldan itibaren bunun zorunlu bir ders hâline gelmesi gerektiğini düşünüyorum. Bunu da burada ilave etmek istedim fırsat yakalamışken. İkinci konuşmacımız Risk Azaltma Planları ve Önlem Daire Başkanı Abdülkadir Tezcan. Sayın Tezcan, şimdi deprem açısından aslında riskli bölgelerimiz büyük oranda belirli. Bu bölgelerde çalışmalarınızı yoğunlaştırıyor musunuz? Öncelikle bunu sormak isterim. Bu anlamda kurumunuzun iletişim altyapısı bağlamında hazırlıkları neler? İbrahim Bey de bahsetti, 6 Şubat depreminde bazı özel GSM operatörleri ile ilgili aksaklıklar yaşandı. Bu konuyla ilgili bir önlem alma yoluna gidildi mi? Bu konuda bilginiz var mıdır? Teşekkür ediyoruz. 20 dakika kadar da size süre tanıyalım.

Abdülkadir Tezcan

Risk Azaltma Planları ve Önlem Daire Başkanı

Abdülkadir Tezcan

Öncelikle 6 Şubat depremlerinde hayatını kaybeden vatandaşlarımıza Allah'tan rahmet diliyorum. Ailelerine sabırlar niyaz ediyorum. Zor bir zamandan geçtik. Zor zamanların hep beraber üzerimizde tek tek bıraktığı izleri görerek bugüne geldik. Biz bu salonda bundan daha önce de iki, üç kez programlar yaptık ve bu toplantıların bir çıktısı olarak "Afet İletişimi Çalışma Grubu", 2022 yılında Türkiye Afet Müdahale Planı'na bir afet grubu olarak girerek kendisini gösterdi. Türkiye'de afet yönetimi açısından 2009 yılında AFAD'ın kurulmasıyla başlayan bir süreç var.

> 2009 yılında AFAD'ın kurulması afet yönetimine farklı bir bakış açısı getirmiştir.

Bu yeni bakış açısında afet öncesi planlama ve risk azaltma, afet anında müdahale ve afet sonrası iyileştirme aşamalarını bütünleşik afet yönetimi süreci dediğimiz bir süreçle ele alıyoruz. Bütünleşik afet yönetimi afetlere bütüncül bir bakış açısıyla yaklaşmamızı bize öneriyor. 2009 yılında benimsenen yeni afet yönetim anlayışının hemen akabinde, 2011 yılında maalesef ki Van depremi yaşanmıştır. Van depreminden sonra müdahale aşamasında yapılacak iş ve işlemleri efektif koordine etmek için bir plana ihtiyacı olduğu görülmüş, bunu bir plan dâhilinde yönetmemiz gerektiği ortaya çıkmıştır. 2011 yılında yaşanan Van depreminden elde edilen çıkarımlar sonucunda 2014 yılında Türkiye Afet Müdahale Planı devreye alınmıştır. Türkiye Afet Müdahale Planı, afetteki sorumlulukları ve sorumluları tanımlayan bir plandır. AFAD kurulmuş, AFAD'ın afetin her aşamasını koordine etmek gibi bir görevi var ancak TAMP'da yer alan her bir afet grubuyla ilgili bir sorumlu atıyor. Biz bu sorumlulara ana çözüm ortağı diyoruz. TAMP ana çözüm ortaklarına da diyor ki, siz bu işi yaparken destek olarak kimlere ihtiyacınız varsa onlarla da bir araya gelin. Ve belirli bir sayıda biz baştan destek çözüm ortaklarının ortaya koyuyoruz, daha sonra da şunu diyoruz: "Burası esnek bir yapı, istediğiniz kadar da destek çözüm ortağıyla çalışabilirsiniz." TAMP'ın güncellenmesiyle beraber "Afet İletişim Grubu" 2022 yılı Eylül ayında Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giriyor. İletişim Grubu tam da bu noktada, özellikle son dönemde sosyal medyanın, diğer medya unsurlarının hayatımıza endirekt girişleri, yeni neslin zamanının neredeyse %70-80'ini işgal ettikleri görüldüğünden, deniyor ki: Afetlerde de bu süreçle bir kurumumuz ilgilenmeli. Bunun başına da ulusal düzeyde ana çözüm ortağı olarak Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığımız geçiyor. Yerel düzeyde ise valiliklerimizdeki basın müşavirliklerimiz, AFAD Basın Müşavirliğimiz ve yazılı ve görsel basın, sosyal medya temsilcileri, iletişim fakültesi gibi akademik olarak görev yapan hocalarımız bu sürecin içerisine dâhil ediliyor.

Yaşanan şöyle bir süreç değil; “afet olsun, olduktan sonra duruma bakalım, o şekilde hareket edelim”. Hayır! Afet öncesi de bizim için çok kıymetli. Çünkü biz olay meydana geldikten sonra baş edemediğiniz olaylara afet diyoruz. Afet olduysa, gerçekten kapasitemizi aşan, kapasitemizin üzerinde olaylar var demektir ve bu olayları yönetmek zor olacaktır. O nedenle risk azaltma çalışmaları bizim için çok kıymetli. Risk azaltmada harcanacak bir birim, afet esnasındaki müdahalede harcanacak yedi birime tekabül etmektedir. Bu değer, dünya genelindeki kabul görmüş rakam olup ülkemizde bu, daha büyük rakamlara tekabül ediyor. Yani 1’e 14, 1’e 20, 1’e 30 gibi afetin büyüklüğüne ve etki alanına bağlı olarak bize öncesinden alacağımız tedbirler aslında anında yapacağımız birçok harcamanın önüne geçmiş oluyor. Afet iletişimi başlığında da afet öncesi yapacağımız hazırlıklar bizim için çok kıymetli. Burada konuşulan başlıkların en önemlisi olan Afet İletişimi Yönetimi. Bunun için de afet olmadan önce o süreçlerde karşılaştıklarımız açısından bu konuda en deneyimli ülkelerden biriyiz.

Çünkü özellikle risk haritalarımız, tehlike haritalarımız dikkate alındığında birçok dünya ülkesine göre çok fazla afet tehlikesiyle karşı karşıya olduğumuz söylenebilir. Afetlerin yönetiminde başta Karayolları Genel Müdürlüğümüz, DSİ Genel Müdürlüğümüz, Kızılay Genel Müdürlüğümüz gibi kurumlarımızla ortak çalışıyoruz. Çünkü afet tek başına bir birimin yönetebileceği bir durum değildir. Afet yönetimi devlet yönetimiyle eşdeğerdir. Nasıl ki devleti normal zamanda kimler yönetiyorsa afette de aynı yöneticiler ve idareciler görevlidir ve afeti onlar yönetirler. Son Kahramanmaraş depremlerinde de bu yönetim anlayışını gördük. Sayın Cumhurbaşkanımız hemen olay yerine intikal etti. Afete müdahale konusunda, Türkiye Afet Müdahale Planı gereği afet yönetim merkezimizde Cumhurbaşkanı Yardımcımız, bakanlarımız görevlerinin başındaydı. Afeti yönetmesi gereken valilerimizin hepsi de sahadaydı.

Nedeni ise afetlerin ülke yönetimiyle eş değer olmasıdır. Bütün o başlıkları içerir; sadece arama kurtarma yapmanız yetmez, yanında sağlık, barınma, ayni bağış ve depo yönetimi, hasar tespit, zarar tespit, psikososyal destek gibi birçok alanı içerisinde barındırır ve bu alanlardan bir tanesi de "afet iletişim grubu"dur. Afet iletişim grubunun buradaki paydaşlarla sürekli iletişim hâlinde olması gerektiğini sabahki oturumda da gördük. Sabah bu konuda yapılan çalışmalardan bahsedildi. Buna ihtiyacımız var çünkü şu an toplumumuz iletişim kanallarını çok fazla ve hızlı kullanıyor. Yani en hızlı değişimi ve gelişimi bu alanda yaşıyoruz. İletişim konusu bizim için en önemli unsurlardan biri hâline geldi. Biraz önce İbrahim Bey'in bahsettiği gibi, özellikle 6 Şubat'tan sonra gelen ihbarlar aşırı bir sayıya ulaştı ve her platformda özel telefonlarımız paylaşıldı. Özel telefonların birçok insanın eline ulaşmasıyla, yapmamız gereken işlerin birçoğunu da yapamaz olduk. İhbarlarla ilgili normal bir zamandan bahsedecek olursak, 112 çağrı merkezi kuruldu biliyorsunuz, acil durumlarda ihbarda bulunmak için kurulmuş bir çağrı merkezi. Sadece geçtiğimiz yılda İstanbul'da çağrı merkezine gelen ihbarların maalesef %68,5'i asılsız ihbarlar. Yani şunu demek istiyorum, biraz önce hocamızın da söylediği gibi dezenformasyon, acil çağrı merkezi dediğimiz bir merkezi bu kadar asılsız ihbar ile meşgul etmek art niyettir. Belki yapılan çağrılar iyi niyetle başlamıştır, kişiler bir şaka yapıyordur ya da cahildir bu konuda. Ama ihbarların %68,5'inin asılsız ihbar çıkması bizim için aslında çok büyük bir dezenformasyon örneğidir.

> "Bizi yoran ve yıpratan konu işine odaklanması gereken kurumların ve insanların yorulduğu ve zaman kaybettiği bir süreç yaşamak.

Ve her seferinde ihbar gerçek midir acaba diye soru işareti akıllara geliyor. İhbarı yapanın belki kendince başka bir amacı var ama karşısındaki muhataplar o ihbarı ciddiye almadan geçemezler. O ihbarın ciddiyetini kontrol etmekle yükümlüler.

Her seferinde işimizin 2/3'ünün asılsız ihbarlarla uğraşmak maalesef çok acı. Bu oranı bilinçli insanlar olarak yok edebiliriz. Etrafımızdaki bu insanlara hep beraber hem iletişim dili hem medya okuryazarlığı olarak doğru bir bilinçlenme yapabilirsek, o zaman bu oranı azaltabiliriz. Ve inşallah bu oranların %1'lere düştüğü hatta hiç olmadığı günlere gideriz. Çünkü afet döneminde bunu yaşadık. 6 Şubat günü 4.17'de deprem olduktan sonra, saat 4.51'de AFAD'daydım. Saat 07.30 – 08.00 gibi de Gaziantep'teydim. Sürecin tamamında aylarca sahadaydık.

Bu asılsız ihbarların birçoğunu tek tek gördük. Beni şaşırtan anlardan biri de sahada enkazların arasındayım, memleketten hiç alakası olmayan, bir tanıdığım bana mesaj atıyor, diyor ki, şurada şu varmış, şu an şu mahallede şu enkazın altındaymış. Evet, bu bir ihbardır ama siz nereden gördünüz onu? Sizin bölgede olmadığınızı ben biliyorum, orada değilsiniz. Bu ihbar size başka bir yerden ulaştıysa bunu nasıl teyit etme şansına sahip oldunuz, nasıl teyit edebildiniz? Aslen sahaya inen insanlar olarak, ilk andan itibaren, o ihbarlar düştükten sonra zaten elimizdeki bütün ekip, ekipman ne varsa sahaya yönlendirildi. Geç kalınma diye bir şey söz konusu olamaz. Neden? Çünkü geç kalabilmek için bir yerde oyalanırsınız, bir yerde vakit geçirirsiniz. Bazen evden çıkarken geç kaldınız derler, hazırlık yapıyorsunuzdur. Bizim hazırlıklarımızın hepsi tamdı ve hep teyakkuzdaydık. Ama 39 bin binanın yıkılacaktı ve 26 bin binada aynı anda arama kurtarma faaliyetinin gerçekleştirilmesi gerekiyordu.

> **“ Dünyadaki bütün arama kurtarma ekipleri bir araya gelse böyle büyük bir yıkımı yönetebilecek bir kapasiteye sahip değildir.**

Müdahale esnasında tüm ekiplerimiz sahadaydı, bize gönül vermiş AFAD gönüllülerimiz de destek oldu, şu an onlar da buradalar, onlara da hepinizin huzurunda teşekkür ediyorum. Hepsi ikinci bir talimata gerek kalmadan sahaya geldi. Nedeni şuydu, biz 2020 yılını afet eğitim yılı, 2021 yılını afet tatbikat yılı, hazırlık yılı kabul ederek her seferinde bunlara tek tek hazırlandık. Bu konuda halkımızı bilinçlendirmek için 2022 yılında tüm Türkiye'de çök-kapan-tutun tatbikatı yaptık.

Diyorlardı ki “çök-kapan-tutun” tatbikatı ile kurtulmuyormuşuz. Hayır, bu bir farkındalık tatbikatı. Yani biz şunu demedik: “Sadece bu hareketi yapmak yeterlidir.” Ama bir farkındalık oluşsun, ülkemizin afetselliği yüksek bir ülke dedik. Ve emin olun ki bu farkındalıkla şu anda bir buçuk milyon gönüllümüz oldu. Şu an yüzlerce akredite ekibimiz oluştu ve hâlihazırda bu sisteme akredite olmaya ve AFAD gönüllüsü olmaya devam ediyorlar. Biz aksiyon sever bir milletiz, risk azaltmak veya plan yapmak bizim için teorik konular. Ve teorik konularda aksiyon alırken aynı isteği, arzuyu bulamıyoruz. Nasıl ki sahada

görev yaparken hepimiz kanımızın son damlasına kadar orada olmayı ve orada görev yapmayı bir vazife bildiysek, risk azaltma hususunda da hep beraber görevlerimiz ve farkındalığımızın oluşması gerektiği bilincinde olmalıyız. Yakın zamanda meydana gelen bir afetten örnek vermek istiyorum. Tokat Niksar'da Günyüzü köyünde perşembe günü başlayan bir heyelan meydana geldi.

Muhtarımız, AFAD İl Müdürlüğünü arayarak bir toprak kayması yaşandığını söylüyor ve bu konuda yardım talep ediyor. Anında ekiplerimiz bölgeye ulaşıyor ve teknik arkadaşlarımız incelemesini yapıyor. Ekipler yaklaşık 24 haneyi, bir camiyi, bir samanlığı, bir ahırı boşaltıyorlar ve jandarma sayesinde de alanda güvenlik tedbirleri alınıyor. Heyelan cumartesi ve pazar günü ilerlemeye devam ediyor. Pazar günü ise toplam 8 metre kütle hareketi meydana geliyor. Neticede 40 bina etkileniyor, tahliye edilen cami yıkılıyor, 12 ahır ve 2 depo tamamen boşaltılıyor. Olayda şükür ki hiçbir vatandaşımızın burnu dahi kanamıyor. Hiçbir canlı zarar görmüyor. İşte risk azaltma budur! Siz önceden önlem alabilirseniz, doğru yapılaşma, doğru yerleşim ile, afet öncesi yapılacakları doğru yaparsanız o zaman sonuç da farklı oluyor. Bakın heyelan oldu diyorum ki 8 metre yer değiştirme oldu, yani çok yüksek bir yerden toprak kaydı. Ama hiç kimse zarar görmedi. Mal zararı önemli değil. Onların her birini telafi ederiz. Bu millet güçlü bir millet, bir şekilde telafi ederiz. Ama can kaybı olmaması bizim için çok daha kıymetli. Bu olay haberlerde ne kadar yer alıyor? Kaç kişi duydu bu haberi? Ya o enkazların altında birileri kalsaydı, şu an hâlihazırda canlı yayında seyretmiyor muyduk? İşte tam da bu nedenle söylüyorum ki, risk azaltma önemlidir. Sizlerin de vereceği katkılarla daha da önem kazanacaktır.

Bizler risk azaltmanın önemini anlatmaya çalışıyoruz. Benim AFAD'da daire başkanlığımın adı Risk Azaltma Planları ve Önlem Dairesi Başkanlığı. Biz 81 ilimizde 2021 yılı sonunda İl Afet Risk Azaltma Planlarını tamamladık. Risk azaltma planlarında, illerde sadece AFAD çalışanlarıyla değil ilin tüm paydaşlarıyla bir araya gelip (üniversiteler, DSİ temsilcilikleri, belediyeler) aklınıza kim geliyorsa bu konuda paydaş olabilecek herkesle bir araya gelip şunu soruyoruz, "bu ilin tehlikeleri nelerdir?" "Sizce bu ilde hangi tehlikeler vardır?" Ve o tehlikeleri belirledikten sonra da diyoruz ki "bu tehlikeleri nasıl bertaraf ederiz?" "Neler yaparsak bu tehlikelerden zarar görmeyiz?" "Hem can hem mal kaybını nasıl önleriz?". Amacımız her il için bu soruların cevabını verecek afet risk azaltma eylemlerini yazmak.

Şu an 81 ilimizde İl Afet Risk Azaltma Planları hazırlanmış durumda. Toplamda 18 binden fazla afet risk azaltma eylemi belirlenmiş durumda. En çok yaşadığımız sel, deprem, heyelan gibi afet türlerini dikkate alarak bu eylemlerden bazılarını da önceliklendirdik. Mesela DSİ'ye diyoruz ki hangi dere yatakları bizim için öncelikli? Temizlenmesi veya genişletilmesi lazım mı? Nerelerde bu işlemler yapılırsa bir taşkın olayı daha yaşamayız. Bunun için tüm paydaşlarla bir araya gelip hazırladığımız risk azaltma planları bizim için çok kıymetlidir. Hazırlanan İl Afet Risk Azaltma Planlarının hemen akabinde yine aynı yaklaşımla Türkiye Afet Risk Azaltma Planı hazırladık. Bu planda da yine kurum ve kuruluşlarımıza, kamu kurumlarımıza eylemsel bazda görevler verdik. Kısa, uzun ve orta vadeli eylem süreleri ortaya koyduk ve dedik ki haydi hep beraber yapacağımız yatırımları artık bu ülkenin afetselliğini bilerek ve o riski azaltacağını öngörerek yapalım.

Sabah oturumunda Cumhurbaşkanlığı Strateji Başkanımız da buradaydı. Dedi ki, her hafta biz AFAD'la ve kurumlarımızla bir araya geliyoruz. Bunun en önemli nedenlerinden biri risk azaltmak. Çünkü bütçelendirme yaparken yapılacak olan işler aslında Ülkemizin afet kayıplarının önüne geçsin. Afet tehlikelerini bertaraf edecek düzeyde olsun. Olası afetlerden dolayı hiç kimsenin can ve mal kaybı yaşanmadan, doğa olayları meydana gelsin, doğa olayı olarak yaşansın ve bitsin. Sel olmuş ama hiç kimse etkilenmedi ise su akıyor, kendi yolunu, deresini bulup denize ulaşıyor ve olay bitiyor. Burada hiçbir sorun yok. Ama bir can etkilendi ise bir mal kaybınız varsa tarım zararınız varsa diyorsunuz ki; evet afet oldu ve bu afet bizi etkiledi. Burada en önemli unsurlarımızdan biri, sizlerin bu işleri olan duyarlılığı ve bilinci.

Biz bu duyarlılık ve bilinç doğrultusunda özellikle gönüllülük sistemimizi ve bu bilinçlenmeyi önemsiyoruz. İletişim Fakültesi Dekanımız, yaptığımız görüşmede "kurumlar olarak sizler afet risk azaltmanın önemini biliyor olabilirsiniz ama bizler vatandaş olarak da bunları bilmek istiyoruz" dedi. "Çünkü yaptığınız planların, yapılan işlerin bizler tarafından da bilinmesi gerekiyor." Biz o yüzden bu gönüllülük sistemini önemsiyoruz.

> **Her vatandaşımızın özellikle e-devlet üzerinden rahatça başvurabildiği AFAD gönüllülük sistemine başvurmasını, oradaki online eğitimlerini bitirmesini ve istenildiği takdirde de sahaya gelip bizimle destek AFAD gönüllüsü olmasını talep ediyoruz.**

Emin olun ki oturduğunuz yerin afetselliği düşük olabilir ama tatilde, memlekette veya bir yakınınızı ziyaret ettiğiniz yerde afetlerin herhangi bir türüyle karşılaşma ihtimaliniz yüksek. Farz edelim siz direkt karşılaşmadınız ama başka bir lokasyonda afet meydana geldi, siz o bölgeye muhakkak gitmek isteyeceksiniz. O yüzden de bilinçli bireyler olarak gelmenizi istiyoruz. İletişim çalıştayında bize de söz verildiği için teşekkürlerimizi iletiyorum, sorularınız olursa alabilirim.

Moderatör / **Prof. Dr. Sibel Serpil Aydos**

Sayın Tezcan biz teşekkür ediyoruz, sağ olun. Karayolları Genel Müdürü Yardımcısı Sayın Ahmet Sağlam. Az önce Abdülkadir Tezcan Bey de bir heyelandan bahsetti. Gerçekten dediğim gibi ülkemizde bu tip sıkıntılar sık sık yaşanıyor. Deprem, aşırı kar yağışı, heyelan, su baskınları gibi afetler aslında lojistik anlamda ulaşım noktasında sıkıntıların yaşanmasına neden oluyor. Daha sonrasında da yardımların götürülmesi esnasında, 6 Şubat'ta da bu çok yaşandı, yolların bozukluğu nedeniyle yardımların götürülmesinde de birçok sıkıntı yaşanabiliyor. Dolayısıyla kurumunuzun bu yöndeki çalışmaları nelerdir? 6 Şubat'tan bugüne kadar neler oldu ve bundan sonrası içinde neler planlandı? Sizden dinleyelim, teşekkür ediyoruz.

Ahmet Sağlam

Karayolları Genel Müdür Yardımcısı

Ahmet Sağlam

Teşekkür ederim Başkan'ım. Değerli misafirler, "Asrın Felaketi"nin birinci yılında düzenlenen Afet İletişimi Sempozyumu'nda sizleri saygıyla selamlıyorum. 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen depremler ülke ve millet olarak hepimizi derinden yaraladı. Birinci yılını idrak ettiğimiz "Asrın Felaketi"nde hayatını kaybeden vatandaşlarımızı bu vesileyle bir kez daha saygı ve rahmetle anıyor, ailelerine, yakınlarına ve aziz milletimize başsağlığı diliyorum.

Bu büyük yıkım karşısında ülkemizin her noktasından insanlarımız, devletimiz, kurumlarımız büyük bir seferberlik anlayışıyla bölgeye yardım elini uzattı. Bugün halkımızın yarasını sarmak için deprem bölgesinde çalışmalar tüm yoğunluğuyla devam ediyor. Karayolları Genel Müdürlüğü olarak bizler de ilk andan itibaren tüm teşkilatımız ve yüklenicilerimizle birlikte bölgede halkımızın yanında olduk. Sizlere kurumumuzun depremin ilk anından başlayıp günümüze kadar devam eden faaliyetleri ile deprem döneminde Adıyaman'da kendi gözlemlerimi kısaca aktarmak isterim.

> "Depremlerden etkilenen bölgelerde acil durum planlarına uygun hareket edilerek öncelikle hasarlı yolların geçici onarımları yapılıp özellikle lojistik trafik akışının ve yol güvenliğinin sağlanması ile kar ve buz mücadelesi çalışmalarıyla gereken önlemler alınmıştır.

Teknik ekiplerimizle yapılan ön incelemeler neticesinde hasar tespiti yapılmış ve hasar derecesine göre bütün yapılarımız rapor edilmiştir. Ülke genelinde mevcut 3 bin 726 kilometrelik otoyol ağının %17'si, 68 bin 640 kilometrelik toplam yol ağımızın ise %13'üne denk gelen 9 bin 176 kilometrelik yol ağı deprem bölgesinde yer almaktaydı. Yapılan incelemelerde, deprem bölgesindeki yol ağımızın %2'sini oluşturan 184 kilometrelik bölümünde hasar tespit edildi. Yani, yollarımızın %98'i depremi herhangi bir hasar almadan atlattı Zarar gören kesimlere de acil durum planlarına uygun hareket ederek anında müdahale edilmiştir. 6 Şubat tarihinde yaşanan "Asrın Felaketi"yle birlikte gelen yoğun kar yağışı ve tipi ile özellikle Afyon-Konya, Adana-Ankara, Aksaray-Adana, Kayseri-Mucur, Ankara-Konya, Pınarbaşı-Kahramanmaraş gibi önemli aksların trafiğe açık tutulması için yoğun bir mesai harcanmıştır. Emniyet güçleriyle birlikte zaman zaman trafik akışı durdurulmuş, ekiplerimizce çalışmalara devam edilmiş, özellikle AFAD, UMKE gibi yardım kuruluşlarına ait araçların, kurumumuz araçlarının eşliğinde konvoy şeklinde yola devam etmeleri için insanüstü bir çaba gösterilmiştir.

Bölgeye ulaşımın sağlıklı yürütülebilmesi amacıyla kapalı yol, alternatif yol bildirimlerini içeren anlık yol durumu bilgileri, Karayolları Genel Müdürlüğü resmî sosyal medya platformu aracılığıyla değişikliklere bağlı olarak anlık paylaşılmıştır. Depremin meydana geldiği alan Karayolları Genel Müdürlüğü Mersin, Elâzığ ve Diyarbakır bölge müdürlüklerimizin sorumluluğundaki yol ağlarını kapsamaktaydı.

Mevsim şartlarının da oldukça sert olduğu deprem bölgesine erişim sağlayan ana akslarda kar ve buz mücadelesi çalışmalarıyla gereken önlemler alınırken, ilk 24 saat içerisinde yol ağımızın tamamında trafik akışını geçici tedbirlerle sağlamış olduk. Peki, bunu hangi şartlarda yaptık? Depremde 11 personelimizi kaybettik. Pek çok çalışanımız yakınlarını, pek çoğu da yaşam alanlarını kaybetti. Buna rağmen, bölgeye ulaşımın hayati derecede önemli olduğunun bilinciyle depremin ilk dakikalarından itibaren sahadaydık. Kurum içerisinde kurduğumuz kriz masası ile depremin ilk günü içerisinde teşkilatımızın ülke geneline yayılan teşkilat yapısını tüm imkânlarıyla bölgede seferber ettik. Şubelerimiz bir yandan ekiplerimizin çalışmalarının koordine edildiği, bir yandan da ilk yardım ekiplerinin ve evleri zarar gören vatandaşlarımızın konakladığı üs merkezleri görevini gördü. Türkiye afetle mücadele planı kapsamında AFAD'a düzenli olarak destek verilmektedir. Meydana gelen afetlerde kurumlarla iş birliği yaparak ihtiyaç olan yerlere anında müdahale edilmektedir. Bin 374'ü Karayolları Genel Müdürlüğüne, Bin 910'u yüklenici firmalara ait olmak üzere toplam 3 bin 284 araç ile anında destek verilmiştir. Ayrıca bin 682'si Karayolları Genel Müdürlüğü personeli, 3 bin 183'ü yüklenici firma personeli olmak üzere toplam 4 bin 865 personel ile anında harekete geçilerek deprem bölgesine araç ve personel desteği sağlanmıştır.

Afet bölgesinde Karayolları Genel Müdürlüğümüz sorumluluğundaki yol ağında bulunan depremde hasar görmüş otoyol, kara yolu tünel, viyadük, köprü, sanat yapıları, sinyalizasyon ve trafik işaretlemeleri gibi altyapı ve üstyapıların onarımı ve yenilenmesi için ilk etapta 4,3 milyar TL yatırım harcaması gerçekleştirilmiştir. Yatırım harcamalarının toplam 19,5 milyar TL'ye ulaşması öngörülmektedir. 2024 Yatırım Programı'nda da ihtiyaç duyulan ödenek ayrılmıştır. Cari harcamaların ise toplam 5,9 milyar TL tutarına ulaşması öngörülmektedir. Netice itibarıyla toplam maliyet 25,4 milyar TL seviyelerinde gerçekleşecektir, Karayolları açısından. Deprem sonrası yol ve yol üstü envanterin hasar tespiti ve durum incelemesi için panoramik görüntüleme ile çekim çalışmaları neticesinde depremden önceki görüntüler de sistemde yer aldığı için deprem sonrası durum karşılaştırması yapılabilmiştir. Kritik altyapılar içinde ulaşım bölümünde yer alan büyük sanat yapıları olan köprü, viyadük ve tüneller risk kategorisinde incelenmiştir.

> "Ülkemiz, dünyadaki en büyük fay hatlarının da aralarında bulunduğu farklı nitelikteki birçok fay hattını kapsayacak bir coğrafyada bulunmaktadır.

Mevcut ve projelendirilmekte olan yol güzergâhlarımızı hiçbir fay hattı ile etkileşimde olmadan tasarlamak teknik açıdan çok mümkün olamamaktadır. Yolların projelendirilmesi aşamasında fay hatları ile en az iletişim, etkileşim hâlinde olacak şekilde güzergâh tasarlanmasına ve güzergâh üzerinde yer alan büyük sanat yapılarının fay hatlarından uzak projelendirilmesine azami önem verilmektedir. Depremden etkilenen yollarımızın onarımını ve bu yollardaki sinyalizasyon, oto, korkuluk, yatay ve düşey işaretlemelerin yenilenerek trafik güvenliği tedbirlerinin artırılması, köprülerimizin deprem sismik takviye özel sektörlerinin değişimi, tünellerimizin yapısal olmayan hasarlarının giderilmesi, hasar gören tarihî köprülerin onarımı, hizmet tesisleri, bakım evleri ve diğer hizmet binalarında oluşan hasarların onarımı için kalıcı onarım çalışmalarımızın büyük bir kısmını da tamamladık. Depremden etkilenen yollarda ve bu yollardaki sanat yapılarında sürdürülen çalışmalardan örnekler yansıda sunulmuştur. 14 Ağustos 2023 tarihli Cumhurbaşkanlığı yazısıyla deprem konutları, bağlantı ve imar yolları yapım görevi kurumumuza verilmiştir.

Bu bağlamda çalışmalarımızı 5 ilde ve 10 lokasyonda, 14 milyar TL tutarında 8 ayrı ihaleyle yürütüyoruz. Diyarbakır Bağlar, Şanlıurfa Karaköprü, Malatya İkizce, Osmaniye Akyar, Hatay Gülderen, Orhanlı, Dikmece, Beşinci Bölge, Altıncı Bölge ve Yedinci Bölge'de çalışmalar yapmaktayız. Ayrıca; söz konusu 5 ilde 10 ayrı kesimde 38 bin konutun toplam 180 kilometre uzunluğunda bağlantı ve imar yolu alt yapılarının yapılması işlerine ilaveten 3 acil durum hastanesinin, hastane içi yollarını da asfaltlıyoruz. Bu bağlamda da Defne Devlet Hastanesi sahasında çalışmalarımızı tamamladık. İskenderun Acil Durum

Hastanesi sahasında çalışmalarımızı tamamladık. Otoyol bağlantısında çalışmalarımız devam ediyor. Antakya Acil Durum Hastanesi'nde de çalışmalarımıza devam ediyoruz. Değerli katılımcılar, 6 Şubat 2023'e dönecek olursak; deprem sonrası kurum olarak saat 6.00'da Genel Müdürlüğümüz Akıllı Ulaşım Sistemleri Koordinasyon Merkezi'nde toplanılarak, depremin etkileri değerlendirildi ve en kısa sürede deprem bölgesine intikal için planlama yapıldı. O dönemki Genel Müdürümüz, şimdiki Bakanımız Sayın Abdulkadir Uraloğlu, genel müdür yardımcılarımız arasında iş bölümü yaptı ve herkesin görev alanını tanımladı. Örneğin şahsıma öncelikle bölgeye yakın konumdaki yüklenici firmalar olmak üzere tüm yüklenici firmalarla iletişim sağlamak ve iş makinelerini bölgeye intikali için hazır hâlde tutmalarını söylemem talimatlandırıldı.

Devamında ise tarafıma Diyarbakır ve Şanlıurfa illerinde koordinasyon görevi verildi. 6 Şubat'ta Diyarbakır'a hareket ettim. Öğleden sonra ikinci deprem olduğu anda Diyarbakır Havaalanı'na inmiştim. Diyarbakır ile Şanlıurfa'daki durumun nispeten yönetilebilir olduğu anlaşıldığından, ihtiyaç üzerine 7 Şubat sabahı da Adıyaman'a intikal ettim. Kentte yapılan, yapılması gereken faaliyetler her gece Koordinatör Bakanımız Sayın Adil Karaismailoğlu başkanlığında yapılan koordinasyon toplantıları ile değerlendirmeye tabi tutulmuş ve toplantıların sonunda basın açıklamaları yapılarak kamuoyu bilgilendirilmiştir. 7 - 10 günlük periyotlarda ise 11 ilin Koordinatör Bakanı olan İçişleri Bakanımız Sayın Süleyman Soylu tarafından koordinasyon toplantıları yapılarak tüm illerdeki uygulamalar ve çözüm yöntemleri örneklemek suretiyle yeknesaklık sağlanmıştır. Bu toplantıların sonunda da kamuoyu bilgilendirmeleri yapılmıştır. Bizler de Türkiye Afetle Mücadele Planı kapsamında ve bu koordinasyon toplantılarında alınan kararlar doğrultusunda Karayolları Genel Müdürlüğü olarak öncelikle şehirlerarası yolların açık tutulmasını sağladık.

Örneğin Adıyaman'ı İç Anadolu'ya bağlayan kuzey bağlantısı konumundaki Adıyaman – Gölbaşı – Malatya Karayolu, özellikle Gölbaşı ve Erkenek Tüneli mevkiinde hasar almıştı. Tünelde tehlike oluşturan kırıkları temizlemek suretiyle, fay hattını kesen yol kesimlerinde oluşan yarıkları ise doldurmak suretiyle bir gün içinde trafiği verdik. Beraberinde eş zamanlı olarak da şehir içi yolların açılması hedeflenmiş, böylelikle arama kurtarma ve enkaz kaldırma çalışmalarının tamamlanabilmesi sağlanmıştır. Adıyaman özelinde bakacak olursak, özellikle şehirde birinci çevre yolu, ikinci çevre yolu ve üçüncü çevre yolu, Valilik, TPAO, Adıyaman Çelikhan ve Atatürk Bulvarı olarak tanımlanan ana akslar ön plana alınmıştır. Tabii geniş ölçekte bakacak olursak, ilk etapta enkazların atılabilmesi için şehrin doğu ve batısında iki adet döküm sahası tespit edilerek çalışmalar bu noktalara yönlendirilmiştir. Tabii ki buraların güvenlik kuvvetlerince gözetim altında tutulması ayrıca önemli bir hususstu, depremin kendi hassasiyetine binaen.

> **"AFAD tarafından koordine edilen çadır kent ve konteynır kentlerin tabanlarının ıslahı yani çamurdan kurtarılması için gereken malzeme temini de doğu ve batı kısmında tespit edilen iki adet dere ocağından sağlanmıştır.**

Enkaz kaldırma çalışmalarına da eş zamanlı olarak hızlı bir şekilde başladık. Buraya ekip hâlinde gelen yüklenici yapılanmaları daha verimli çalışmıştır. Ekip olmayan makineleri birleştirerek ekip hâline getirdik ve şantiye çalışma düzenini sağladık. Enkaz kaldırma çalışmaları neticesinde bin 287 yıkık binanın %38'ini beş haftalık süre içerisinde Karayolları olarak biz kaldırdık, kalan kısmını ise Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ihaleli olarak gerçekleştirmiştir. Enkazın kaldırılması çok kolay bir süreç değil. Öncelikle bu enkazda arama kurtarma çalışmalarının tamamlandığı ve savcılığın olay mahallinde yapması gereken tahkiklerin yani karot alma işlemlerinin bittiğinden emin olunması gerekiyor, bunun için de devamlı savcılıkla irtibat hâlindeydik. Burada örnek bir konteyner kent zemin ıslahı çalışmasının yansıtılmasını görmektesiniz. Bir konteyner 3 metreye 7 metre 21 metrekarelik bir alanda 4 kişilik bir aileye barınma imkânı sağlıyor.

En önemlisi mutfak banyo ve WC imkânı sağlıyor. Geçici barınma için en uygun çözüm durumundadır. Kurumumuz tarafından yapılan bu çalışmaların koordinasyonu yansıda görülen Adıyaman 87. Şube Şefliği sahasında gerçekleştirilmiştir. Bütün iş makineleri buradan koordine edilmiştir. İlk günlerdeki yoğun durumu görmektesiniz. Sahada ilk günler çok önemli, tabii ilk üç gün özellikle çok önemli. Su kuyusu ve jeneratör sisteminin olması bize bu koordinasyonu yapabilme kabiliyetini sağlamıştır. Bu bağlamda, kamu kurum alanlarının ve toplanma alanlarının önemini bir kez daha vurgulamak

istiyorum. Ayrıca Adıyaman Havaalanı'nın bu dönemde insan taşıma ve lojistik olarak çok önemli görevler yaptığını da belirtmek isterim. Ulaşım projelerinin bir gün hayati bir görev üstlenebileceğinin gerçeğinin de altını tekrar çizmek istiyorum. Yıkılan binalara bağlı olarak zarar gören baz istasyonları nedeniyle aksayan haberleşme faaliyetleri, Telekom tarafından hızla kurulan mobil baz istasyonları ile ivedi bir şekilde ikame edilmiş ve iş makinelerinin bu sayede sevk ve idaresi sağlanabilmiştir.

6 Şubat depremleri bizlere afetlere hazırlıklı olmanın önemini bir kez daha hatırlatmıştır. Bu bağlamda kurumumuzun afet sırasında sahada sağlıkla birleşmesini sağlayabilmek için, telsiz haberleşme ağının kurulması çalışmalarına devam edilmektedir. AFAD il müdürlüklerinden alınan eğitimlerle birlikte kurumumuzda 16 adet hafif arama kurtarma ekibi teşkil edilmiş olup, toplam 432 gönüllü personel bu eğitimi almıştır. Buna ilaveten yine AFAD tarafından personelimize afet bilinci eğitimi verilmesi çalışmalarımıza devam edilmektedir. Ayrıca ekiplerimizin afet durumlarında kullanılması amacıyla ilk etapta iki adet çekilir tip yatakhane alımı yapılmıştır. Bu yatakhanelerde 18 kişilik yatağa ilaveten iki duş ve iki tuvalet bulunmaktadır. Sona gelirken sizlerle mucizenin fotoğrafını paylaşmak isterim arkadaşlar.

Bu fotoğrafta elektrik direğine dikkat çekmek istiyorum. Evet, bu fotoğraftan da anlaşılacağı üzere standart dışı yapılmış üç katlı eve standartlara uygun olarak yapılmış bir elektrik direği dayanak olmuş, yıkılmasını engellemiş ve belki de 10 - 15 kişinin hayatını kurtarmıştır. Son olarak ise vicdanın fotoğrafını paylaşmak isterim. Kendi acıları, sıkıntıları ortadayken başka bir canlının acısını duymak, hissetmek... Toplumumuzun zor zamanlarda göstermiş olduğu dayanışma ve birlikteliğin sırrının burada gizli olduğunu düşünmekteyim. Saygılarımla arz ederim.

ASRIN FELAKETİNİN 1. YILINDA
AFET İLETİŞİMİ SEMPOZYUMU
I. Oturum: Afet İleti
İbrahim Özer / Afet Y
Abdülkadir Tezcan / Risk
Ahmet Sağ
Cengiz Har
Mustafa Uzbaş / K
AFAD
İLETİŞİM BAŞKANLIĞI
Asrın Birlikteliği

Moderatör / **Prof. Dr. Sibel Serpil Aydos**

Sayın Sağlam, değerli bilgileriniz için çok teşekkür ediyoruz. Sıradaki konuşmacımız, Devlet Su İşleri Genel Müdür Yardımcısı Sayın Cengiz Han Kılıçaslan. Sayın Kılıçaslan, büyük depremin ardından artçı depremler meydana geldi ve ardından bölgede gene sel felaketi yaşandı. Akabinde temiz su ihtiyacıyla ilgili sıkıntılar baş gösterdi. Bu süreçte bölgenin temiz su ihtiyacına yönelik faaliyetleriniz neler oldu ve olası yeni afetler için bu anlamda alınan tedbirleri ben sormak isterim, varsa başka katkılarınız gene kurumunuzun gerçekleştirdiği faaliyetler, dinlemek isteriz. Teşekkür ederim.

Cengiz Han Kılıçaslan

Devlet Su İşleri Genel Müdür Yardımcısı

Cengiz Han Kılıçaslan

Sayın Başkan'ım kıymetli dinleyiciler, oturum sahibi arkadaşlarım hepinizi şahsım ve kurumum adına saygıyla selamlıyorum.

Hepimizin yüreğini yakan asrın felaketinin ilk anından itibaren Devlet Su İşleri olarak tüm imkânlarımızı aziz milletimizin emrine sunduk. DSİ çalışanlarımız zorlu kış şartlarında arkalarına dahi bakmadan verilen görevleri icra etmek üzere gece yarısı yola koyuldular. Depremden etkilenen illerimizde fedakârca görevlerini yerine getirdiler ve hâlen deprem sahalarında çalışmaya devam etmektedirler. Depremden etkilenen kardeşlerimizin yaralarını sarmak için devletimiz ve milletimiz adına elimizden geleni asla esirgemedik. Burada birkaç konudan öncelikle bahsetmek istiyorum. Yine sunumu ve içerisinde de sizin sorduğunuz soruları da cevaplayacağım hocam. 2022 yılı AFAD'ın tatbikatlar senesiydi. Bu tatbikatlar zaman zaman sosyal medya mecralarından eleştirildi. Kahramanmaraş'ın Pazarcık ilçesinde tatbikat yapıldı ama yaşadığımız bu deprem afetinde tatbikatta edinilen deneyimlerin uygulanmadığı iddia edildi. Ben çarpıcı bir noktaya dikkatinizi çekmek istiyorum.

> DSİ'nin Adana 6. Bölge Müdürlüğüne bağlı Hatay Şubesi vardır. Bu şubede bulunan 128 personelimizden sadece bir kişi çalışabilir durumdaydı.

Yani depreme müdahale edecek kişiler aynı zamanda afetzedeydi. Bu ildeki AFAD görevlileri, jandarma, polis, doktor, hemşire, Karayolları çalışanları, DSİ çalışanları, Kızılay görevlileri, aklınıza kim geliyorsa hepsi için geçerliydi. Eğer olaya bu açıdan bakarsak, depremin tatbikatlarla öngörülemeyecek düzeyde olduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır. Kahramanmaraş'ta 9 saat arayla 7.7 ve 7.6'lık depremler meydana geldi. Depremin hemen akabinde şöyle bir sıkıntımız vardı: Depremden etkilenen illerden hangisinin en çok zarar gördüğünü hiç kimse bilmiyordu. Diyarbakır'da, Elâzığ'da, Şanlıurfa'da yıkılan evler vardı. Bu bilinmezlik durumu bize hayli sıkıntı yaşattı. Deprem sahasına ayak basar basmaz bu bilinmezlik gerçeği ile yüzleştik. İnsanlarla konuştuğumuzda burası çok kötü diyorlar ama en kötü yer aslında bambaşka bir nokta. Orayı görmediğinden dolayı en kötü yerin kendi bulunduğu alan olduğunu zannediyor. Hâl böyle olunca sosyal medyada bir dezenformasyonda başlıyor. Yanlış yönlendirilmelerle insanlar, devlete karşı kışkırtılıyor.

Sayın Başkanım, kıymetli dinleyiciler;

Depremin ardından DSİ Genel Müdürlüğümüz merkez binasında kriz masası oluşturuldu. Makine, ekipman, personel sevk ve idaresi için DSI Genel Müdürü'nün yanı sıra üç genel müdür yardımcısı, dört koordinatör bölge müdürü, toplam 40 DSİ yöneticisi ivedi olarak sahada görevlendirildi. Yine AFAD koordinasyon merkeziyle de saat başı irtibat kuruldu ve oraya sürekli bir üst yönetici eşlik etti. Deprem sahalarına intikalimiz açısından Karayolları Genel Müdürümüze ve ekibine burada teşekkür de etmek isterim çünkü kendileriyle etkin bir koordinasyon sağladık. Zorlu kış şartlarında, gece saatlerinde yola çıkan ekiplerimize en güvenli güzergâhı anbean aktarıyor ve bu bilgiyi de kendilerinden ediniyorduk. Hatay ilimizde şube binamıza etrafındaki yıkıntılarından dolayı ulaşamıyorduk. Şehir dışındaki başmühendisliğimizde bir Koordinasyon Merkezi oluşturduk ve şehir içi trafiğinde de yer almaması için, kamyonlarımızı ihtiyaç hâlinde şehir içerisine yönlendirdik. Kahramanmaraş'a Konya Bölge Müdürümüz, Hatay'a ise o zaman Trabzon Bölge Müdürü olarak görev yaptığım için ben görevlendirilmiştim. Gaziantep'e Erzurum Bölge Müdürümüz ve Adıyaman'da da Isparta Bölge Müdürümüz görev yapmışlardı. Deprem sahalarında personelin idaresi, valilik emrinde AFAD ve ilgili kurumlarla gerekli koordinasyon sağlanması, tesislerimizin deprem sonrası durumlarının ivedilikle incelenmesi ve ilgili makamlara bilgi verilmesi ve bölgelerden gelen araçların koordinasyonunun yapılması şeklinde faaliyet yürüttük. Depremin merkez üstü konumundaki Kahramanmaraş'ta Bölge Müdürlüğümüzde çalışan personelimiz ve aileleriyle de ilgili çalışmalarımızı yaptık. Çünkü ailelerini güvende olmayan hiç kimsenin sahada verimli çalışması söz konusu değildi ve yöreyi en iyi bilen de onlardı. Bu personelimizin ailelerinin barınma ihtiyacını da karşılayarak onların da tekrar sahaya dönmelerini sağladık.

Deprem sonrasında dezenformasyonun önüne geçmek adına kendi üzerimize düşen görevleri ivedi bir şekilde yerine getirdik. Yerseli Barajı hakkında sosyal medyada yer alan asılsız bilgileri gece 03.00 sularında bizzat barajın yanına giderek çürüttük. Yine aynı şekilde Suriye'de bir barajın patladığı ile alakalı bir bilgi geldi. Bununla alakalı da Suriye sınırına kadar gittik ve oradaki birliklerimiz ile istişareler yaptık. Sınırda yaptığımız incelemelerin ardından Suriye tarafından Asvan Barajı'nın su bıraktığını öğrendik. Daha sonra bölgedeki 140 barajımızla da alakalı ilgili bölge müdürlükleri ve Genel Müdürlüğümüzce hızlıca heyet kuruldu ve tesislerimiz yerinde incelendi. Bunların 116'sında hiçbir sıkıntı yoktu. 19 tanesine basit onarımlarla giderilecek şeyler vardı ve 5 tanesinde yine sıkıntı yoktu ancak onarılması gereken, tedbir alınması gereken hususlar vardı. Bu kadar büyük iki depremin ardından barajlarımızda da ve göletlerimizde de herhangi bir sıkıntı yaşanmaması da mutluluk vericiydi. Yine iş makineleri ve ekipmanlarının kaydının tutulması ve yine operatörlerin iaşe ve ibate hazırlıkları, iş makinelerinin yakıt ve bakım sürekliliğinin sağlanması ve gelen yardımların koordinasyonlarının süreçlerini bizzat yürüttük.

> “ Kıymetli dinleyiciler, burada şunu söyleyebilirim ki DSİ olarak zaten neredeyse her gün arkadaşlarımız tatbikatlar yapıyor. Bu tatbikatlar nedir diye soracak olursanız, ekiplerimiz sürekli makinelerle yer değiştiriyor veya bir şantiye kuruyoruz.

Sahadaki bu değişken yapımız bize deprem sahalarında faydalı oldu ve bu tecrübemizden faydalandık. Hatay'da insanların en acil ihtiyacı barınmaydı. Bununla alakalı kendi atölyelerimizde çadırlar yaptık ve gidip yerlerinde montajlarını gerçekleştirdik. Deprem sahalarında Bakanlığımızın 5026 adet makine ekipmanı vardı, bunun da 3042 tanesi Devlet Su İşlerine aitti. Arama kurtarma faaliyetleri, enkaz kaldırma çalışmaları, defin işlemleri, seyyar bakım ve tamir işlemleri, deprem bölgesinde çalışan kurum, kuruluşların araçları veya belediyelerin araçları, bunların hepsine bakım ve onarım alanında destek verdik. Bir başka konu ise akaryakıt temini konusu. Deprem sahasına 7 buçuk milyon litre akaryakıt temini sağladık. Bunun yaklaşık 2.3 milyonu DSİ araçları içindir. Diğerleri de yine bu kurum kuruluşlarına yakıt ihtiyacıyla alakalıydı.

Deprem sahasında içme suyuyla ilgili ihtiyaçlar doğdu. Bu ihtiyaçların çözümüne yönelik kısa, orta, uzun vadede çalışmalar yapıldı. Kısa vadede kırılan hatlar, yıkılan herhangi bir bağlantı varsa bunlarla alakalı bakım onarım çalışmaları kapsıyordu. Bu kırılan hatlarla ilgili boru temini yapıldı. İkinci aşamada da sondaj çalışmalarını yürüttük. Yaptığımız çalışmalarla il ve

ilçenin içme suyu depolarına kadar arıtılmış içme suyu temin ettik ve vatandaşlarımızın kullanımına sunduk. Depoların zarar gördüğü durumlarda da ilave depolar getirilerek ilçelerde uygun yerlere koyuldu. Yine yardım faaliyetinde bulunan arkadaşlarımıza da suya ulaşabilecekleri noktalar edinildi. Acil altyapı onarımında ise, El Asvan Barajı'yla alakalı boşaltım olduğunu öğrenmiştik. Orada da Asi Nehri'nde tedbir aldık.

Şüphesiz ki afetzede kardeşlerimizin yaşadığı acıyı bizler de derinden hissediyorduk. Barınma sorunları için elimizden gelen ne varsa yapmaya çalıştık. Misafirhanelerimizi kardeşlerimize açtık. 71 seyyar mutfak kurduk. Bunların bir kısmı kendi personelimiz için, bir kısmı da vatandaşlarımız ve diğer yardım kuruluşları için. 37 bin kişiye günlük yemek verebilecek durumdaydık. 578 konteyner ve 998 de çadır kurulumu yaptık. DSİ olarak deprem bölgesi illerimizdeki barajlarımız ile alakalı da dinamik analizlerimizi tekrar yapmaya başladık.

Ayrıca yine Atatürk Barajı ile alakalı da bir dezenformasyon vardı. Bununla alakalı da pilot bölge seçtiğimiz bu barajımızda yeni bir uygulamayı hayata geçiriyoruz. Deprem sonrasında baraja gitmek yerine kritik noktalara kuracağımız kameralarla barajımızı izlemeyi planlıyoruz. İçme suyuyla ilgili bahsettiğim hususlar farklı şekillerde hızlı olarak ihaleye çıktığımız hususlar var taleplere göre. Bunlarda da belli seviyelere geldik. Özellikle TOKİ ile birlikte ortak çalışmalar yürütüyoruz. Onların iş bitirme planına göre biz de iş bitirme tarihlerimizi belirliyoruz.

Kahramanmaraş'ta 47, Hatay'da 45, Malatya'da 43, Adıyaman'da 5 adet, Osmaniye'de 5 ve Kilis'te 2 adet olmak üzere toplam 147 adet su sondaj kuyusu açtık. Bunlarda da yapılan pompa tecrübesiyle beraber 92 buçuk milyon metreküp/yıllık bir içme suyu kapasitesine eriştik. Bu da yaklaşık 750 bin kişinin içme suyu ihtiyacı olarak ön plana çıkıyor. Bu orta vadede yapılan bir işlemdir. İnşa edilen geçici konteyner alanlarında sel, taşkın riskine yönelik çalışmalar gerçekleştirdik. Deprem sonrasında bu kadar büyük bir yapı stoku ortadan kalkınca bununla alakalı yapılan konteyner ve çadır kentlere de yer bulmak hakikaten kolay değildi. Bunda da ilgili kurum ve kuruluşların koordinasyonuyla genel itibarıyla altyapılarını DSİ olarak bizler yaptık.

Sonuç itibarıyla DSİ olarak depremin ilk anından beri taşın altına elimizi koyduk ve milletimizin yaralarını sarmak için tüm imkânlarımızı seferber ettik. Allah böylesine acı afetleri bizlere bir daha yaşatmasın. Bizleri her türlü afetlerden korusun.

Hocam, affedersiniz, hızlıca bağlayacağım. Bizim de Devlet Su İşleri olarak 18 personelimiz rahmetli oldu, 263 birimci derece yakınları. Bu da aslında, depreme 100 yılın afeti diyoruz, 100 yılın yıkımı belki. Ama aslında Cumhuriyetimizin 100 yılı olduğu için bunu söylüyoruz, hakikaten yaşadığımız afet normal bir afet değildi. Belki bin yıllık bir afette, biz bunu yaşadık. Bunun altından hakikaten o kadar asil bir milletiz ki 8 bin personel sahaya gitti dedim ama, gitmeyen personelimiz de çadır yaparak, hani herkes ne yapabiliriz diyerek bir şeyler yaptılar ve yardımlar topladılar ve sürekli bir şeyler gönderdiler. Çok duygulanmadan anlatmaya çalışacağım ama gerçekten hayatta hiçbir zaman görmedikleri bir yerde hiçbir zaman görmedikleri insanlar için çok uzaktan insanlar bir şeyler yaptılar ve gönderdiler. Bu, çok kıymetli bir şeydi. Elbette böyle bir acı yaşamasaydık ama bu acının arkasında yine çok büyük bir devlet olduğumuzu, çok büyük bir millet olduğumuzu gösterecek birçok şey yaptık. Bizim Muş'ta Alparslan Barajımızdan konteynerler gönderildi. Konteynerleri gönderen abimiz... Yani biz arama kurtarma faaliyetlerinde gerçekten robotlaşıyorduk. Yani nasıl o acıya dayanıyorsunuz diyorlar, biz safi görev için çalışıyorduk ama... Söyledi ki, "ya konteynerleri hemen bir yere koymayın, içinde köylülerin gönderdiği battaniyeler, yemekler ve ekmekler var." İşte o zaman bütün o bütün robotluk bitiyor, insani duygularına yapıyor ve hakikaten zor durumda olan insanların dahi bir şeyler yapma hevesini görüyorsunuz. Bence bu çok kıymetliydi. O sahada görev yapmış olmaktan da gurur duyuyorum. Milletimizin başı sağ olsun. Allah bir daha böyle acılar bizlere göstermesin inşallah.

Moderatör / **Prof. Dr. Sibel Serpil Aydos**

Tekrar başımız sağ olsun, ruhları şad olsun. Sayın Kılıçaslan çok teşekkür ediyoruz verdiğiniz bilgiler için. Büyük felakette milletçe aslında herkes elinden geldiğince bölgeye yardım etmek için çabaladı. Bunların içerisinde belediyelerimiz de vardı. Belediyelerimiz de ellerinden geldikçe koştular. Konya Belediyesinin faaliyetleri özellikle dikkat çekti, medyada yer aldı. Özellikle Hatay'da önemli faaliyetler gerçekleştirdiler. Son konuşmacımız Konya Büyükşehir Belediye Başkan Vekili Sayın Mustafa Uzbaş, hoş geldiniz tekrar. Kendileri Konya'dan geldiler. Siz acaba belediyelerin yapabilecekleri hakkında bilgi sahibi olabilmemiz açısından da bu süreçte yaptıklarınızı bize özetlerseniz ve bundan sonrası için yaptığınız faaliyetler... Örneğin Afet Bilinci ve İletişim ile ilgili olarak halkın bilgilendirilmesi noktasında faaliyetleriniz var mı? Bu konuda bizi bilgilendirirseniz çok mutlu olacağız. Teşekkür ediyoruz. Buyurun.

Mustafa Uzbaş

Konya Büyükşehir Belediyesi
Başkan Vekili

Mustafa Uzbaş

Davetiniz ve Konya Büyükşehir Belediyesi ile ilgili sarf ettiğiniz sözler için teşekkür ediyorum. Allah razı olsun. Konuşmamın başında siz değerli hocam, kıymetli genel müdürlerim, daire başkanlarım, kıymetli katılımcıları, saygı ve muhabbetle selamlıyorum. Selçuklu başkenti Konya'mızın selamını getirdim sizlere. Biz de tüm kurumlarımız gibi ilk saatten itibaren samimiyetle sahadaydık. Hepimizi derinden üzen 6 Şubat depreminin birinci yılındayız. Kalplerimizdeki acı hâlâ tazeliğini koruyor. Sözlerimin başında 6 Şubat depreminde ve diğer tüm felaketlerde canını kaybeden vatandaşlarımıza Rabbimden rahmet ve yakınlarına başsağlığı diliyorum.

Mekânları cennet olsun inşallah. Allah milletimizi ve devletimizi böyle felaketlerle tekrar sınamasın. Aziz milletimiz, tarih boyunca benzer felaketlerle karşılaştı ama her türlü felaketin sonunda inanılmaz bir dayanışma ruhuyla tekrar ayağa kalktık ve acıları sardık. 6 Şubat depreminde de Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın liderliğinde bakanlarımız, kurumlarımız, biz Konya Büyükşehir Belediyesi ve tüm belediyeler bu birlik ruhunun içinde olduk ve depremin ilk anından itibaren teyakkuz hâline geçtik. Bu vesileyle sizlerin huzurunda da depremde elini taşın altına koyan herkese müteşekkir olduğumuzu belirtmek isterim. Benim ekrana yansıtacağım sunum, aslında bir sunum değil. Bizim yaptıklarımızın kronolojik bir raporlaması. Tabii biz sahada koştururken bu işin reklamını, PR'ını yapmayı aklımızın ucundan bile geçirmedik. O yüzden video, fotoğraf çekmeye fırsatımız olmadı. Sahada habersiz çekilen fotoğrafları sonradan raporlayabildik. Tabii sürekli sahada olduğumuz için de dün gibi aklımızda, zihnimizde...

Deprem malumunuz üzere gece saat 04.17 civarlarında olmuştu. Herkes gibi bizler de büyük bir üzüntüyle öğrendik ve yaklaşık saat 05:45 sularında İtfaiye Merkezimizde bir kriz masası oluşturduk. Saat 06:30'da Konya Büyükşehir Belediyesi'nin itfaiye teşkilatının altında yer alan arama kurtarma ekiplerimizi yola çıkardık. Nereye göndereceğimizi bilmiyorduk. Gönderirken şuraya gidin bile diyemedik. Nerede ne kadar bir yıkım olduğunu bilmiyorduk. Biz de sahada olan AFAD' dan, kurumlarımızdan haber ve konum bekledik. İtfaiye ekibimize siz Adana'ya doğru yola çıkın, gelen bilgiye göre biz sizi arayacağız dedik. Onlar da sağ olsunlar yola çıktılar. Büyükşehir belediyelerinde ve belediyelerde AKOM (Afet Koordinasyon Merkezi) diye bir birim var. Bizler bu birimde Büyükşehir Belediye Başkanımız başkanlığında toplandık. Üst yöneticiler olarak hızlı bir durum değerlendirmesi yaptık, elimizdeki envanteri değerlendirdik ve hızlı bir şekilde planlama aşamasına geçtik. Örneğin daha önce AFAD' la birlikte İçişleri Bakanlığımızın vasıtasıyla aldığımız hazır mutfak tırımız vardı. Aslında bu tır bize verildiği zaman böyle bir depremde kullanacağımız aklımızın ucundan bile geçmedi. Keşke kullanmasaydık ama ilk yola çıkardığımız araçlardan bir tanesi bu mutfak tırı oldu. Neden? Çünkü deprem zaten olmuştu. Depremzedelerimizden hayatta kalanların yaşamlarını idame ettirmesi, bunun yanında arama kurtarma

ekiplerinin verimli şekilde sahada çalışabilmesi için besin önemliydi. Bir yandan da akın akın vatandaşlarımızdan "bizi oraya götürün, bize otobüs verin bize araç verin, bize şunu verin, bize alet edevat verin" gibi talepler geliyordu. Arama - kurtarma çalışmalarının içinde yer almak isteyen vatandaşlarımız oluyordu. Aynı zamanda onların da koordinasyonunu sağlamaya çalıştık. Diğer taraftan kan bağışı aracımız mevcut.

> "Konya Büyükşehir Belediyesi olarak yaklaşık 10 bin personelimiz var. Başta personelimiz olmak üzere Kızılay vasıtasıyla hızlı bir kan bağışı kampanyasını başlattık.

Konya Büyükşehir Belediye Başkanımız ve Konya Valimiz öğlen olmadan deprem bölgesine doğru yola çıktı. Çünkü şunu gördük ki memleketimizin başına gelen gerçekten büyük bir yıkımdı. En başta bu idarecilerimiz sahada olmak gerektiğini düşündüler ve yola çıktılar. Biz de ekibimizi ikiye böldük. Büyükşehir Belediye Başkanımız deprem sahasında, ben de Başkanvekili olarak elimden geldiğince Konya'daki operasyonu yönetmeye çalıştım. Şehir birlik oldu, üç merkez ilçe belediyemiz, yirmi sekiz taşra belediyemiz, AFAD'ımız, Kızılay'ımız, Karayollarımız, DSİ'miz... Hepimiz masanın başına oturduk ve envanterlerimizi birleştirdik. Hangi sıralamayla sahaya ineceğimizi kararlaştırdık ve hızlı bir şekilde aksiyon almaya başladık.

Sıcak yemek konusu... Mutlaka içimizde depremin ilk günlerinde deprem bölgesine giden vardır. Oradaki bir lavabo ihtiyacının, bir bardak suyun, bir lokma ekmeğin kıymetini çok iyi biliyorsunuzdur diye tahmin ediyorum. Biz de bu şekilde empati kurarak Konya Büyükşehir Belediyemizin su fabrikasının tüm üretimini hızlı bir şekilde deprem bölgesine sevk ederek daha ilk günden tırlarca su ve gıdayı deprem bölgesine gönderdik. Yaklaşık 50 bin konserve, 90 bin ekmek, 5 bin gıda kolisi, ısıtıcı ve jeneratör gibi elimizde hazır olan ve hızlı bir şekilde ulaştırabileceğimiz malzemeleri deprem sahasına ulaştırdık. Tabii gittiğiniz zaman acı bir gerçekle karşı karşıya kalıyoruz. Vefat eden vatandaşlarımız vardı. Bu vatandaşlarımızın da nakil ve defin edilmesi gerekiyordu. Biliyorsunuz ki bu da bir belediyecilik hizmetidir. Bununla alakalı da 98 personel ve cenaze aracımızı hızlı bir şekilde bölgeye sevk ettik. Burada en önemli şeylerin başında da iletişim geliyordu. Malumunuz üzere depremden etkilenen bir iletişim altyapısı vardı ve ekiplerimizin kendi içinde ve diğer kurumlarla iletişim kurması gerekiyordu. Bununla alakalı mobil telsiz kulesini sahaya sevk ettik ve uygun bir yere konumlandırarak tüm iletişimimizi bu araçla sağladık. Bazen yetmediği anlar oldu. Uydu telefonları kullandık. Belki bugüne kadar ihtiyaç bile duymadığımız bir iletişim aracıydı ama burada kullandık. Bu vesileyle gelecekte ne

kadar önemli olabileceğini orada gördük. Yaşadıklarımızın hepsi bizim için bir dersti. Elimizde bulunan uydu telefonu ve mobil telsizlerin sayısını artırdık. Bu vesileyle ekmek üretim tırlarımızın ve yemek tırlarımızın da sayılarını arttırdık. Vatandaşlarımızın hizmetine sunmak için 3 bin tane powerbank, 2 adet jeneratör ve baz istasyonunu sahaya gönderdik. Bir powerbank deyip geçmeyin; orada ne kadar kıymetli, bu telefonları şarj edebilmenin kıymetini orada anlıyorsunuz.

İtfaiye araçlarımızın özellikle o bölgede hizmet edebilecek vasıfta olanları hızlı bir şekilde tüm gün boyunca bölgeye sevk ediyorduk. Bunun yanında o an belki insanların aklına bile gelmeyen hayvanların da depremden etkilendiği gerçeği vardı. Bunun için evcil hayvanlarımıza mama sevkiyatı yapmak üzere ayrı bir ekip çalıştı. Yani biz vatandaşlarımız için koştururken, hayvan rehabilitasyon merkezindeki ekibimiz bununla alakalı çalışmalar yaptı. Aynı zamanda hayvan ambulansımızı bölgeye sevk ettik. Sunumda yer alan rakamlar günbegün bizim personel sayılarımızı ifade ediyor. Mesela bu depremin dördüncü günü sahada 1998 personelimiz, 607 iş makinemiz vardı. Depremin olduğu günden 9 Şubat tarihine gelindiğinde 158 vatandaşımızı enkaz altından kurtarmışız. 302 tane yardım tırımız o ana kadar sahaya inmiş. Depremin beşinci günü ikinci mobil ekmek fırınını hizmete sunduk. Depremin altıncı günü 3 aylık bir bebeğimizi ve 40 yaşında bir hanımefendiyi enkaz altından kurtardık. Bu anlar bizim için inanılmaz duygusal anlardı.

> Sahada su temini olmazsa olmazdı. Bölgede temiz su temini ve pis suların da deşarjı gerekiyordu. Konya su kanalizasyon ekiplerimiz ile ilk andan itibaren sahadaydık. Hızlı bir şekilde çalışmalara başladık.

Mevcut kuyuları aktif hâle getirmeye çalıştık. Tabii elektrik yoktu, elektriği jeneratörle sağlamak gerekiyordu. Bazı yerlerde güneş enerjisini kullandık. Akıllı şehircilik anlayışının ne kadar işe yaradığını bu depremde bir kez daha gördük. Elimizdeki bu aletlerin ve teknolojik altyapının önemini gördük. Bu kuyuları işler hâle getirdik. Seyyar lavabo ve tuvaletleri devreye soktuk. Aynı zamanda da deprem bölgesinden güvenli bölgelere sevkiyat gerekiyordu. Bu konuda da üstümüze düşeni yapmaya çalıştık. Yaklaşık 20-25 tane şehirlerarası yolcu otobüsümüzü bölgeye sevk ettik ve hızlı bir şekilde vatandaşlarımızı Konya'ya ulaştırmaya başladık. Bu anlamda tüm şehirlerde olduğu gibi Konya'daki ev sahipleri boş olan evlerini, otel sahipleri otellerini, devletimiz yurtlarının kapılarını ardına kadar açtı. Deprem sürecinde yaklaşık 43 bin vatandaşımızı Konya'da ağırladık.

Bunların 20 bine yakını yurtlarda konakladı, evdeki sayıları ise net olarak bilemiyoruz. Çünkü öyle bir an ki onun istatistiğini tutmak bile mümkün değil. Yaklaşık 15-20 bin kişiyi yine vatandaşlarımızın evlerinde konaklattığımızı biliyoruz. Büyük bir memnuniyetle depremzedelere kucak açarak konaklattık. Bu süreçte yerli ve millî yazılımların ne kadar işe yaradığını depremde daha iyi anladık. KOSKİ yazılımcıları tarafından geliştirilen millî coğrafi bilgi sistemimizi, sahada kullanmaya başladık. HATSU ekiplerinden dijital verileri alarak bunu kendi dijital alt yapımıza entegre ettik ve sahaya müdahalemiz çok daha hızlı oldu. Bu olmasaydı ne olurdu? Sosyal medyada görmüşsünüzdür, kâğıt üzerinde altyapıyı analiz etmek ve müdahale etmek her zaman imkânsıza yakındır. Biz sahada altyapıya bu teknolojiyi entegre ettiğimizde çok hızlı bir şekilde müdahale edebildik. Bunun yanında konteyner kent hazırlıklarına başladık. Tabii AFAD'ımız, Kızılay'ımız zaten çadır kentleri kurmuştu. Biz de elimizdeki çadırları sevk etmiştik. Fakat bu vatandaşlarımız için uzun vadeli bir şey olmayacaktı. O yüzden hızlı bir şekilde konteyner kentler kurulması gerekiyordu. Hem vatandaşlarımızın bağışları hem de kurumumuzun ve kurumlarımızın kendi bütçeleriyle hızlı bir şekilde altyapı hazırlıklarına başladık. Bir konteyner kenti kurmak sadece üzerine konteyneri vinçle koymakla bitmiyor. Bunun alt yapısını oluşturmak, konteyneri oraya koymaktan en az beş katı daha zor ve masraflı işler. Bu işin görünmeyen kısmı. Ama Allah razı olsun, personelimiz ve tüm devlet kurumlarımız koordineli bir şekilde çalışıp bu konteyner kentlerin alt yapısını hazırladık.

10. güne geldiğimiz zaman 513 yardım tırını sadece Konya'dan sevk etmiş durumdaydık. Bununla alakalı şöyle bir yöntem geliştirdik: Vatandaşlarımıza bölgeden gelen bilgileri sosyal medya aracılığıyla iletip bölgede nelerin ihtiyaç olduğunu belirttik. Aynı zamanda şehrimizde spor tesislerinde üç yardım toplama bölgesi oluşturduk. İlçe belediyelerimizle koordineli hâlde çalışarak vatandaşlarımız ihtiyaçları yardım merkezlerine ulaştırdılar. Biz de bunları koordineli bir şekilde paketleyip gönderdik. Sahada şöyle bir şey var, sizin yardımı oraya götürmeniz de yeterli olmuyor. Çünkü o bölgede zaten yeterince karmaşık ve kaotik bir ortam oluşuyor. Bu lojistik trafiğini düzenli bir şekilde ayrıştırarak yapmak gerekiyor ki sahadaki ekiplerimiz de hızlı bir şekilde bunları vatandaşlarımıza ulaştırabilsin ve kullanabilsin. Sunumla eş zamanlı gitmek istiyorum ama bu bir raporlama olduğu için bazı yerlerde kopuyorum.

Şu an sunumda gördüğünüz Hatay'daki ilk konteyner kentimiz. Yaklaşık 500 konteynerimizi burada konuşlandırmıştık. Burası sosyal tesisinden camisine, kreşinden özel bakıma muhtaç vatandaşlarımıza kadar her şey düşünülerek oluşturuldu. Tabii bunları yaparken A'dan Z'ye her dakikasında devlet kurumlarımızla koordineli şekilde gittik. Başta AFAD olmak üzere her kuruma tekrar müteşekkir olduğumuzu belirtmek isteriz. Cumhurbaşkanımızın liderliğinde AFAD'ın da koordinasyonunda tüm işleri koordineli bir şekilde yapmaya çalıştık.

> Bu arada biliyorsunuz Konya, tahıl ambarıdır. Konya'da birçok un fabrikası vardır. Büyük bağışlarla, kendi bütçemizden de ayırarak, deprem bölgesine ciddi anlamda un sevkiyatı yaptık ki hayatı bir şekilde devam ettirebilsinler.

Tabii çocuklarımız depremle belki de ilk kez karşılaşmıştı. Onların psikolojisini yönetmek de ayrı bir gereklilikti. Bilim turlarımız, çocuk tiyatrolarımız, bunun yanında park bahçeler ekiplerimiz çocuklar için teyakkuza geçti. Elimizdeki tüm imkânları deprem bölgesine yolladık. Tabii daha çok Hatay'daydık ama Gaziantep, Adıyaman, Kahramanmaraş gibi birçok şehirde bu imkânlarımızı seferber ettik. Elimizden geldiğince onlara da yetişmeye çalıştık. Konya'da meslek edindirme kurslarımız var. Bunlar daha çok kadınlarımızın vakit geçirmek ve yeni meslekler edinmesi için yapılan faaliyetlerdir. Bunlar hızlı bir şekilde üretime geçti. Kış şartlarında kıyafet temin etmek için bu yapıları da hızlı bir şekilde sahaya sevk ettik. Bunun yanında tabii taşra ve köylere ulaşmak ve buralara sevkiyat yapmak zorlaşıyor. Buralara özel araçlarımızla tatlı su sevkiyatı yaptık. Konya'da SOBE (Selçuklu Otizmli Bireyler Vakfı) vakfımız ile deprem bölgesinde otizmli çocuklarımıza hizmet verdik. Vakfımız ile bu özel çocuklarımıza hizmet etmek için yine koordineli bir şekilde çalıştık. Konya su ve kanalizasyon dairemiz vasıtasıyla yaklaşık yedi noktada tuvalet ve duş imkânı sağladık. Bunun yanı sıra daha önce elimizde var olan ağız ve diş sağlığı otobüsümüzü ilgili odayla koordineli olarak sahada depremzedelerimizin ihtiyaçlarını gidermeye çalıştık. Sizin de vaktinizi almamak için buraları hızlı geçiyorum.

Çünkü dediğim gibi kronolojik bir sunum bu, bazıları kendi kendini tekrarlıyor. Konya'ya gelmiş olanlar varsa bilirler, dünyada az sayıda olan tatlı su çeşmeleri vardır. Bu tatlı su çeşmelerini Hatay'da da devreye soktuk. Şebekede su olsa da insanlarımız evlerine, iş yerlerine giremediği için suya ulaşamıyorlardı. Tatlı su çeşmelerini direkt ana hatta bağlayarak vatandaşlarımızın suya ulaşmasını sağladık. Aynı zamanda fabrikadan su sevkiyatımıza da devam ettik. Bu tarihlerde yaklaşık 1 milyon adet su sevk ettik. Tüm şehirlerimizde olduğu gibi bunların hepsini yaparken Konya bir birlik olmuştu. Bu koordinasyonu sağlarken Ticaret Odamız, Sanayi Odamız, Ticaret Borsamız, STK'larımız ile hepimiz aynı masadaydık. Bu yapılan hizmetler hepsinin emeğiyle yapıldı. Siz de sunuma bakarsanız burada rakamları görebilirsiniz, bunları sadece görmeniz açısından yayımlıyorum. Bu fotoğrafların birçoğu vatandaşlarımızın çektiği ve sonradan bize yolladıkları fotoğraflar. Konuşmamım sonuna doğru geliyorum. Evet, bu noktada Konya Büyükşehir Belediyesinin depremin ilk gününden itibaren yaptıklarının bir özeti olarak; yaklaşık iki ay içinde toplam 3 bib 369 personel, 982 araç, jeneratörler, projektörler, 601 yardım tırı ile sahada yer aldık. Enkaz altından 168 vatandaşımızı kurtarmayı başardık, elhamdülillah.

Yaklaşık 42 bin kişiyi de Konya'da misafir ettik. Sonuç olarak Rabbim benzer afetleri milletimizin, devletimizin başına vermesin. Hepimizi korusun inşallah.

Bize bu söz hakkını verdiğiniz için teşekkür ederim. Bu vesileyle hem tekrar kurumlarımıza hem de sizlere teşekkür ediyorum. Allah'a emanet olun.

Moderatör / **Prof. Dr. Sibel Serpil Aydos**

Sayın Uzbaş, hem bölgeye yaptığınız yardımlar için hem de sunumunuz için teşekkür ediyoruz. Konuşmacılarımız sunumlarını tamamladılar. Biraz süremiz var. Eğer izleyicilerimizden soru sormak isteyen varsa bir, iki soru alabiliriz.

İzleyici

Merhabalar, öncelikle Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığından Diğdem Ekinci ben. Ben Risk Azaltma Planları ve Önlem Daire Başkanımız Sayın Abdülkadir Tezcan'a bir soru yöneltmek istiyorum. Afet iletişiminin afet risk azaltma stratejilerinin etkinliğinde oynadığı rolü nasıl değerlendiriyorsunuz? Ve AFAD olarak bu iki önemli alanı entegre ederek toplumun afetlere karşı dirençliliğini arttırmak için hangi özel yaklaşımları benimsiyorsunuz? Şimdiden teşekkür ederim.

Abdülkadir Tezcan

Öncelikle teşekkür ediyorum. Çok sağ olun. Afet iletişimi alanı bizim için çok kıymetli ki zaten bunu dediğim gibi... Türkiye afet müdahale planında yerelde 26 afet grubu vardı, 28'de ulusalda vardı. Bu gruplardan bazılarını birleştirdik ama bunlara ek olarak "Afet İletişim Grubu"nu ekledik. Son değişimlerle afet grubu sayısı 22'ye düşmüştü ancak afet iletişim grubu eklenerek 23 oldu. Afet iletişim grubu bizim için kıymetli. Afet iletişimi çok önemli başlık çünkü. Bir önceki konuşmamda da belirttim, iletişim artık her alanıyla bizim için olmazsa olmaz hâle dönüştü. Bütün faaliyetlerimizi engelleyecek ya da arttıracak hâle geldi. Biraz önce hatırlıyorsunuz, DSİ Genel Müdürümüz de söyledi, baraj patladı haberi bizim sahadaki arama kurtarma faaliyetimizi sekteye uğrattı. O bölgedeki birçok insanın bölgeden geri çekilmesine neden oldu ve bir an evvel bu haberin teyit edilmesi gerekti. Ama bizim için orada saatlerin, dakikaların, saniyelerin kıymetli olduğu yerde işte bu dezenformasyon, çok büyük bir sıkıntı oluşturdu. Afet iletişiminin afet öncesi risk azaltma boyutunda doğru anlaşılıyor olması, aslında gelmemiz gereken nokta. Tekrar teşekkür ediyorum soru için.

Moderatör / **Prof. Dr. Sibel Serpil Aydos**

Biz de teşekkür ediyoruz. Buyurun.

İzleyici

Öncelikle geldiğiniz ve bu kıymetli bilgileri bizlerle paylaştığınız için teşekkür ediyoruz. Doç. Dr. Mustafa Bostancı, Sakarya Üniversitesi öğretim üyesiyim ve Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığında görev yapıyorum. Sizleri dinleyenler arasında iletişim fakültesi dekanlarımız, alandan hocalarımız ve öğrenci arkadaşlarımız da var. Yangınlar olurken,

depremler yaşanırken, sel felaketleriyle karşılaştığımızda dezenformasyon artıyor. Bir taraftan da sizlerin bu felakete karşı mücadelenizi kısıtlayıcı birtakım gelişmeler yaşanıyor; yalan yanlış haberler, bilgiler yayılıyor. Benim sorum şu olacak; bu konuda farkı çalıştaylara katıldım ve gördüğümüz sorunlardan biri şuydu: Hem bakanlık düzeyinde hem de taşra teşkilatında iletişim alanında yeterli uzman personel istihdam edilmiyordu ya da bakanlık bünyesinde bir genel müdürlük veya daire başkanlığı yerine sadece halkla ilişkiler müdürlüğü vardı. Burada sizlerin temsil ettiği beş kuruma birden genel bir soru sormak istiyorum. Yaşadığımız tüm felaketler bize şunu öğretiyor, afet iletişimi, iletişim çok kıymetli. Bu noktada bakanlıkların ya da bağlı kurum ve kuruluşların aldığı bir karar var mıdır? İletişimcileri daha çok istihdam etmek ya da bu konuya verilen önemi göstermek açısından alınan bir politika kararı var mı? Bunu bizlerle paylaşırsanız seviniriz, teşekkür ediyorum.

Moderatör / **Prof. Dr. Sibel Serpil Aydos**

Çok teşekkür ederiz. Cevap vermek isteyen konuklarımız arasında var mı? Herkese sırayla cevap verelim.

İbrahim Özer

Soru için teşekkürler. Şöyle bir örnek de isterseniz cevap vereyim, en azından Kızılay adına. 2018 yılında Kızılay'ın faaliyetlerinin birçoğunda olduğu gibi kurban faaliyetleri de var yurt dışında. Benim de Kızılay'da görev yaptığım ilk yıldı, 2018'de dâhil olmuştum. Yurt dışında görev alacak ekiplerin yurt dışına gitmeden önce ilk yaptığım işlerden biri iletişim ekibiyle bir toplantı yapıp hangi iletişim kanallarını, hangi şekilde kullanmamız gerektiğini onlardan öğrenmekti. Çünkü kullandığınız bir görsel ve ifade edeceğiniz bir terim çok farklı noktaya gidebilir. Bunlardan en önemlisi neydi? Kızılay için iletişimle ilgili bir genel müdürlük var. Daha önce bir direktörlüktü. Olayın ehemmiyetinden dolayı zaman içinde bir genel müdürlüğe dönüştü. Şu anda Kızılay bünyesinde iletişimle ilgili olarak bir genel müdürlük var.

Moderatör / **Prof. Dr. Sibel Serpil Aydos**

Teşekkür ediyoruz. Abdülkadir Bey?

Abdülkadir Tezcan

Şöyle, şimdi Afyonkarahisar Valisi olan Kübra Valimiz, Marmara İletişim Fakültesinde hoca iken o dönem AFAD personelimizin tamamına afet iletişimi eğitimini vermişti. Hâlihazırda da afet iletişimiyle ilgili bütün personelimize eğitim aldırmıştık. Kriz anlarında çok fazla dezenformasyon yaşanmakta olup, daha önce kamera karşısına geçmediyseniz veya bu konuda ne söylemeniz gerektiğini çok fazla tartmadıysanız söylemleriniz çok yanlış anlaşılacak yerlere gidebilir. Açıklamalarınız, tecrübeli olsanız bile art niyetli insanlar tarafından yanlış taraflara çekilebilir. O nedenle biz bunu çok önemsiyoruz. Bu manada da AFAD Basın Müşavirliğimiz iletişim çalışma grubu ve Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığına bağlanmadan önce de kendi afet iletişim sunumlarımız, kendi afet iletişim başlıklarımız hâlihazırda çalışılıyordu. Bu salonda Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığında görevli olan AFAD personelimiz var. Sağ olsunlar, onların buralardan aldıkları eğitimlerini kurumumuza geldikleri zaman da devam ettiriyorlar. Biz karşılıklı olarak bu süreci yönetmeye çalışıyoruz. Çünkü en çok bu konudan etkilenen ve muzdarip olan kurumlardan biriyiz. O nedenle de üst düzey yöneticilere de eğitim noktasında her yaptığımız işte afet iletişimi eğitimini de ayrı bir başlık olarak verdirmeye çalışıyoruz. Çünkü basın açıklaması yapacak veya süreci yönetecek yöneticilerimizin ne yapması, hangi başlıkları konuşması gerektiği, ne kadar söylemesi gerektiği, hangi konuları ifade etmesi gerektiği, süreç yönetimi açısından önemlidir. Konunun kısa ve net olarak ifade edilmesini de ayrıca önemsiyoruz. Teşekkür ediyorum.

Moderatör / **Prof. Dr. Sibel Serpil Aydos**

Biz teşekkür ederiz. Ahmet Sağlam, sizin kurumunuz adına söyleyeceğiniz neler var?

Ahmet Sağlam

Bizim yol danışma birimlerimiz ve halkla ilişkiler birimlerimiz devamlı aktif. Tabii burada bir eksikliğin olması bizim de hiçbir zaman arzu edeceğimiz bir husus değildir. Dolayısıyla buna imkân vermeyiz. Bu anlamda personel politikamızda da burada herhangi bir eksiklik olmayacak şekilde kendi önlemlerimizi alırız ve almaktayız ama konunun hassasiyetini tekrar, bir kez daha not etmiş olduk biz de.

Moderatör / **Prof. Dr. Sibel Serpil Aydos**

Teşekkür ederim. Sayın Kılıçaslan?

Cengiz Han Kılıçaslan

Şöyle ki, bizde de bir teknoloji birimimiz vardır, daire başkanlığımız, bir de basın müşavirliğimiz vardır esasında. Ancak bu bahsedilen sıkıntı, yani bir birimin oluşmasından ziyade bir sosyal sorumluluk projesi olması lazım geliyor diye düşünüyorum. Çünkü dezenformasyon... Ben Yarseli Barajı'nın patlamadığını biliyorum ama mecburen gitmek zorunda kalıyorum ve hatta akrabalarım dahi arıyor. "Yarseli Barajı patlamıştı, doğru mu?" diye. Yani böyle bir durumda bir baraja gidene kadar yarım saatlik süre içerisinde belki 30-40 defa telefonuma ulaşılıyor. Bunun ayrı bir birim olmasından ziyade bunların ortaya çıkmaması lazım. Yani şöyle bir örnek de vermek istiyorum aslında. Ulusal televizyon kanallarımızdan biri bizim yolda çalışan DSİ ekibine gitmiş. Sadece talimatı yerine getiren operatöre hemen mikrofonu uzatmış. "Ne yapıyorsunuz, yolu mu yapıyorsunuz?" falan diye. Onlar da "Yapıyoruz, burayı kaldırıyoruz, ediyoruz" diye bir bilgi vermiş. Yani aslında kime soru sorulacağını bilmeyen bir medyamız da var. Burada her sorulan soru doğru kişiye sorulmadığında alınacak cevap çok yanlış olabilir. Ondan sonra haberlerde bir anda "DSİ kara yolunu yapıyor" diye bir haber çıktı. Sonra Karayolları Genel Müdürlüğümüzle biz karşı karşıya geldik. "O yolu siz yapmıyorsunuz, biz yapıyoruz." Tamirat esnasında kullanılmayacak malzemeleri alıp biz çadır kentin altına malzeme süreceğiz. Ama orada bizim arkadaşlarımızdan röportaj almışlar. Normalde zaten bu tip yanlış bilgilerin, dezenformasyonun önüne geçmek için de bizde her birimin söz hakkı yoktur. Yani burada bilgiler doğrulanarak gitmesi için üst makamdan müsaade alındıktan sonra ancak bir bölge müdürü, genel müdür yardımcısı, genel müdür gibi makamlar röportaj ve bilgi verebilir. Dolayısıyla aslında bu kurumlardan kaynaklı değil, o haberi alacak ve haberi yayacak birimlerle alakalı bir sıkıntı var.

Moderatör / **Prof. Dr. Sibel Serpil Aydos**

Teşekkür ederiz. Sayın Uzbaş?

Mustafa Uzbaş

Her kurum gibi yerel yönetimler de dezenformasyon, iftira ve yalanla maalesef mücadele etmek durumunda kalıyor. Bizim halkla ilişkiler ve basın birimimiz de 365 gün esasına dayalı olarak bunlarla ilgili stratejiler üzerine çalışıyor. Bunun yanı sıra, Konya Büyükşehir Belediyesinde alanında belki de ilk olarak yerel yönetimler bünyesinde kurulan Sosyal İnovasyon Ajansımız mevcut. Bu ajansımız "Bir Buçuk Derece" isimli bir program gerçekleştiriyor. Bu program dâhilinde genç gazetecilere, iletişimcilere iklim ve afet haberciliği eğitimleri veriyor. Yaklaşık bunu iki yıldır bünyemize devam ettiriyoruz. İnşallah geliştirmeye devam edeceğiz.

Moderatör / **Prof. Dr. Sibel Serpil Aydos**

Teşekkür ediyorum. Son bir soru alabiliriz, varsa şayet.

İzleyici

Merhabalar. Ali Yıldırım, Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Öğretim Üyesi. Tüm katılımcılara vermiş oldukları bilgiler için, ortaya koydukları büyük mücadele için çok teşekkür ederim. Devletin tüm kurumları büyük mücadele ortaya koydu. Bizler de Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi ve jandarmanın diğer teşkilatları olarak ilk günlerden beri sahadaydık. Kursiyer öğrencilerimizle birlikte ilk günlerden itibaren sahadaydık. Büyük bir mücadele ortaya koyduk devletin diğer kurumlarıyla birlikte. Biz o mücadeleyi ortaya koyarken sosyal medyada bizim mücadelemizi sekteye uğratmaya çalışan dezenformasyon kaynakları da ortaya çıkmıştı. Bizler sahada mücadele ediyoruz. Onlar bizim devletin bütün kurumlarının mücadelesini yavaşlatmaya yönelik çalışmalar; ister bilerek ister bilmeyerek, ister iyi niyet ister kötü niyetle ama bize iletişimin çok büyük bir unsur olduğunu ve önemli olduğunu ortaya koydu, afetle birlikte. Bizler sahada mücadele ederken başta İletişim Başkanlığı, bu dezenformasyonla mücadeleyi yürüten kurum oldu. Ben teşekkürlerle başlamak istiyorum. Teşekkürlerle devam etmek istiyorum, başta bu dezenformasyonu ortadan kaldırmaya yönelik çaba sarf eden İletişim Başkanlığı olmak üzere... Daha sonrasında ve bize bu önemi ortaya koyduktan sonra, deprem sonrası iyileştirme çalışmalarında ve riskleri azaltma çalışmalarında özellikle sempozyumlarla çalıştaylarla, forumlarla bunun önemini bir kez daha ortaya koyduk. Birçok iletişim akademisyeni, iletişim alanında çalışan hocalarımız da bu alana katkı vermeye çalıştı. Ben burada devletin AFAD'ı, DSİ, Karayolları Genel Müdürlüğü, polisi, jandarması, askeri ve arama kurtarma ve iyileştirme çalışmalarına katılan tüm kurumlarımıza çok teşekkür ediyorum. Böyle bir sempozyum ortaya koyan tüm

ekibe, tüm İletişim Başkanlığına da çok teşekkür ediyorum. Katılımcılara ayrıca, buraya kadar gelip bu önemli bilgileri verdikleri için tekrar son kez teşekkür ediyorum. Saygılarımla arz ederim.

Moderatör / **Prof. Dr. Sibel Serpil Aydos**

Biz de çok teşekkür ediyoruz. Oturumumuz burada sona eriyor. Ben tekrar hem konuşmacılarımıza katkıları için çok teşekkür ediyorum hem de siz dileyicilerimize bizleri dinlediğiniz için çok teşekkür ediyorum. Sağ olun.

ASRIN FELAKETİNİN 1. YILINDA
AFET İLETİŞİMİ
SEMPOZYUMU
TÜRKİYE CUMHURİYETİ
CUMHURBAŞKANLIĞI
İLETİŞİM
BAŞKANLIĞI
EXIT
AFAD
AFAD Gönüllüsü

I. Oturum: Afet İletişimi Yönetimi ve Koordinasyonu
MODERATÖR:
Prof. Dr. Sibel Serpil Aydos
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Öğretim Üyesi
KONUŞMACILAR:
İbrahim Özer / Afet Yönetimi ve İklim Değişikliği Genel Müdürü
Abdülkadir Tezcan / Risk Azaltma Planları ve Önlem Daire Başkanı
Ahmet Sağlam / Karayolları Genel Müdür Yardımcısı
Cengiz Han Kılıçaslan / DSİ Genel Müdür Yardımcısı
Mustafa Uzbaş / Konya Büyükşehir Belediyesi Başkan Vekili
AFET İLETİŞİMİ SEMPOZYUMU
EXIT

2. Oturum

6 Şubat 2024 Salı

Moderatör:

İdris Kardaş
İletişim Başkanlığı Dezenformasyonla Mücadele Merkezi Koordinatörü

Konuşmacılar:

- **Hüseyin Yılmaz**
  Anadolu Ajansı Türkiye Haberleri Direktörü
- **Doç. Dr. Onur Taydaş**
  Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Öğretim Üyesi
- **Prof. Dr. Ali Murat Kırık**
  Marmara Üniversitesi Öğretim Üyesi
- **Prof. Dr. Seda Mengü**
  İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyesi

Kriz İletişiminde Dezenformasyonla Mücadele

İdris Kardaş

İletişim Başkanlığı Dezenformasyonla Mücadele Merkezi Koordinatörü

Moderatör / **İdris Kardaş**

Hoş Geldiniz Kıymetli Hocalarım, Meslektaşlarım,
Sizler de Hoş Geldiniz Kıymetli Katılımcılar...

Tabii bugün 6 Şubat depreminin yıl dönümü dolayısıyla sabahtan itibaren medyada ve sosyal medyada insanların duygu ve düşüncelerini dinliyoruz. Depremzedelerin duygularını dinliyoruz. Orada yaşadıklarını görüyoruz ve iyileşmeleri de görüyoruz tabii. Dolayısıyla da duygusal bir güne uyandık bugün ve hepimiz o bir sene önceki durumu yaşadık. 6 Şubat depremlerinde İstanbul'daydım. Hadise gerçekleşince yola çıktık, Ankara'ya geldik, AFAD merkeze. İnanılmaz bir ortam vardı tabii; yani çok büyük bir facia ama o facianın ne kadar büyük olduğunun henüz kimse farkında değildi. Hiçbirimiz değildik. Saatler ilerledikçe belli oldu ve gerçekten de çok büyük bir krizle karşı karşıya kaldığımızı gördük. O andan

itibaren insanlar hayatlarını kurtarmaya çalışıyorlardı. Arama kurtarma faaliyetleri bir anda başladı ama bir yandan da aynı anda dezenformasyon başladı. İnanılır gibi değildi. Dedik ki insanlar enkaz altında, anneler çocuklarını arıyor, çocuklar anne, babalarını arıyor. Yani böyle bir ortamda, bir mahşer ortamında insanların dezenformasyon yapabileceğini, bu durumda bile buna başvurabileceklerini, bu yola başvurabileceklerini düşünmemiştik açıkçası. Arama kurtarma faaliyetleriyle ilgili sürekli bilgiler gelmeye başladı merkezimize; şurada enkaz var, şurada yakınım var, burada yakınım var, sosyal medyadan biz bunları hemen topladık. Bir iki saat içerisinde olaylar çok hızlı gelişti. Yüzlerce, binlerce böyle paylaşım gördük, sosyal medyadan. Instagram'dan, Twitter'dan (X) vesaire, bunların hepsini topladık. AFAD'da bir masa kuruldu. Sürekli bütün ekip buna çalıştık ve o gelen çağrıları kurtarma faaliyetlerine yönlendirdik.

Yani Dezenformasyonla Mücadele Merkezi depremin ilk saatlerinde herhâlde bunu yapar diye düşündük ama bir baktık ki olay böyle gelişmedi. Bir anda yalanlar, ardı arkası kesilmeden, hızlı bir şekilde başladı. İşin acı tarafı, bu yalanların büyük çoğunluğu arama kurtarma faaliyetlerini sekteye uğratan, insanların hayatını tehlikeye atan yalanlardı. Bunu toplumda muteber kabul edilen haber siteleri, sosyal medya platformlarındaki ünlü isimler yapmaya başlayınca ciddi tehlike ve tehdit hâlini almaya başladı maalesef ve orada ciddi sorunlar yaşadık. Dolayısıyla da bu dezenformasyon işi en insani durumda bile, böyle büyük bir faciada, böyle büyük bir felakette bile maalesef karşımıza çıkıyor. Gündelik hayatta, seçim dönemlerinde ortaya çıkıyor ki böyle zamanlarda hayli hayli artıyor. Dolayısıyla bu afet iletişim konusu çok kritik bir konu, çok önemli bir konu. Dün AFAD Başkanı da ki AFAD biliyorsunuz arama kurtarma denince ilk akla gelen kurumdur- "Evet, birinci meselesi iletişimdir bu işin". Çünkü bu konu, en hayati konu.

Az önce de söyledim. Arama kurtarma faaliyetlerini yanlış yönlendirdiği için dahi olsa, sadece bu mesele bile bu konunun ne kadar kritik olduğunu ortaya koyuyor. Bunu konuşmak, buna yönelik tedbir almak, nasıl mücadele edeceğimizi görmek için bu çalıştay düzenleniyor. Buradan çıkan sonuçlar, çıktılar da değerlendirilecektir, raporlanacaktır muhakkak. Ben moderatör olarak daha fazla uzatmayayım; hem burada uzmanlarımız var, hocalarımız var. Bu konuda gerçekten çok faydalanacağımızı düşünüyorum. Hüseyin Yılmaz'la başlayalım. Hüseyin Hoca'm, Anadolu Ajansı Türkiye Haberleri Direktörü. Şimdi tabii biz işin bu tarafındaydık, haberci olarak. Dolayısıyla afet iletişimi konusunda bu son faciayla birlikte, felaketle birlikte hem tecrübeleriniz hem de bu konuda neler yapılabilir, nasıl bir mücadele süreci işleyebilir dezenformasyona karşı? Medya ve gazeteci gözüyle sizden dinlemek isteriz.

Hüseyin Yılmaz

Anadolu Ajansı Türkiye Haberleri Direktörü

Hüseyin Yılmaz

Teşekkür ederim. Öncelikle, 6 Şubat'ta hayatını kaybeden 53 bin 537 vatandaşımıza Allah'tan rahmet diliyorum. İnşallah bu son olur ve -biz her seferinde böyle asrın felaketi tanımlamasını koyuyoruz ama- inşallah bir daha yaşanmaz. Çünkü biz 17 Ağustos depremine de "asrın felaketi" demişiz ve o zaman geçen asrın felaketiymiş. Yeni asrın felaketi de bu olmuş. Ama rahmetli Ahmet Mete Işıkara'nın söylediği çok özel bir laf vardı; "Deprem öldürmez, binalar öldürür." diye.

Aradan geçen 24 yılda gördüğüm, bildiğim kadarıyla yedi ayrı deprem bölgesinde çalıştım; 17 Ağustos, 12 Kasım, Bingöl depremi, Pülümür depremi hatta Japonya'ya da gittim. 11 Mart'taki 2011'deki deprem de 6 Şubat depremleri de gördüğüm en büyük felaketti. Aslında en çok merak ettiğim şey, 6 Şubat'tan sonra10 Şubat'ta gittiğimde, acaba 17 Ağustos'tan daha mı büyük, nasıl bir felaketle karşı karşıyayız diye. Sadece İskenderun bana 17 Ağustos'ta kıyaslanan bir yer gibi

geldi. Hatay ve diğer yerler, sekiz şehri, 15 ilçeyi dolaştım. Bambaşka bir şeydi. Gerçekten asrın felaketi varsa eğer, o, bu olabilir. Dolayısıyla da aslında önce gazeteci olarak merakımı gidermek ve "nasıl bir büyüklükle, nasıl bir felaketle mücadele ediyoruz haber yapıyoruz?" sorusuna da cevap vermek gerekiyordu. Görmeden, bilmeden ahkâm kesmek başka. Bizim memlekette bilgi sahibi olmadan fikir sahibi olma meselesi çok ciddi bir sorun.

Sabah kalkıp sosyal medyadan "Acaba bugün kime, nasıl yürüsem, kime laf çaksam, kime nasıl ulaşsam?" diye düşünen ciddi bir kalabalık var. Burada, işte krizi yönetme meselesi, aslında fısıltı gazetesi ile mücadele... Maalesef normal gazetelerden, televizyonlardan, ajanslardan hızlı ilerliyor. Dolayısıyla biz onların hızına yetişmekte ciddi anlamda sıkıntı yaşıyoruz. Bir yandan gerçeğin peşinde koşuyoruz, bir yandan fısıltı gazetesinin yaydığı yalan haberi teyit etmeye, "durun bu doğru değil" demeye çalışıyoruz. Gerçekten böyle bir şey var mı? Yoksa gerçeği ne? Örneğin Hatay'la ilgili şöyle bir şey söyleyeyim, bizim arkadaşlarımız da depremzede. Çektikleri 15 dakikalık görüntüyü-5-10 kare fotoğrafı ajansa ulaştırmak için Hatay'ın 45 dakika -1saat dışına çıkıp, dağ başında internet bulup, sonra da o kısıtlı sinyalle sisteme yüklüyorlardı, elektrikte yok. O internetle görüntüyü merkeze geçip sonra aynı yolu tekrar yapıp enkazların başına gitmek zorunda kalıyorlardı. Bu sırada sosyal medyada saçma sapan görüntüler yayımlanıyordu ve krize neden oluyordu. Dolayısıyla da önce ne olduğunu anlamak ve ona göre hareket etmek gerekiyor. Mesela 6 Şubat depremlerinin devlet açısından bence en önemli, en ileri adımı açıklamaların tek elden yapılmasıydı.

Daha önceki krizlerde, sel, orman yangını, deprem gibi afetlerde hep bakanlar konuşuyor, ilgili kişiler konuşuyor, herkes konuşuyor. Her söylenenin arkasından insanlar o konuşmalardan anlamak istedikleri ile yeni bir şey üretiyor. Siz o zaman o yeni üretilen şeyin peşinden koşmak zorunda kalıyorsunuz. Bu sefer bilginin tek elde toplanması, AFAD'dan Orhan Tatar Bey'in açıklama yapması ve sürekli onun yapması bence çok kıymetliydi. Çünkü kriz iletişiminde önce krizin ne olduğunu tanımlamak gerekir. Burada kriz ne? 10 ili kapsayan bir deprem olmuş, iletişim kesilmiş, insanlar enkaz altında, yaralılara ulaşılamıyor. Hatta arama kurtarma ekipleri... Biz en çok depremde arama kurtarma ekiplerimizle övünüyoruz.

> "Arama kurtarma ekiplerimizin de depremzede olduğunu, bazılarının enkaz altında olduğunu, bazılarının yaralı olduğunu, sağ kurtulanların ise ailelerinin depremzede olduğunu, enkazın altında olduğunu unuttuk.

“Devlet nasıl yetişemiyor?” üzerinden ilk tezvirat oldu, mesela. Mesela oralarda devlet de bu krizi yönetirken aslında bu insanların da afetzede olduğu meselesinde biraz yavaş kaldı. Vatandaşın empati kurmasını sağlayacak bilgi dolaşıma sunulmadı. Dolayısıyla başka krizlere neden oldu. Kriz iletişimi aslında kendi içerisinde krizi tanımlamakla, sonra o krizden başka krizler çıkmasını engellemekle de ilgili bir şey ki yalan habere alan açılmasın. Bu noktalarda doğru tanımlamalar yapmak gerekiyor. Ne kriz, neyin krizi, kim çıkardı bu krizi? Bu tür durumlarda deprem, sel, orman yangınları, büyük tren kazaları, büyük kazalar, çığ gibi meselelerde toplumda genel bir güvensizlik duygusu oluyor, gelecek kaygısı oluyor ve yakınlarından haber alınmama hâli oluyor. Onlara doğru bilgiyi belli periyotlar içerisinde vermek bu güvensizlik duygusuna hitap ediyor aslında. Bir de bir devlet var, vergilerimizi ödüyoruz, her şeyimizi emanet ediyoruz, bizim için var. Dolayısıyla bu devlet bu krizi iyi yönetiyor duygusu vermek gerekiyor. Oralarda sıklıkla bilgilendirme yapmak, gerçeği saklamamak ve konu ne kadar büyük olursa olsun asrın felaketi de olsa normal bir felaket de olsa biz bunu takip ediyoruz, işin üstündeyiz ve gerekli bilgilendirmeler, gerektiği zamanlarda yapılacak duygusunu topluma vermek gerekiyor. Çünkü oradaki haber alma ihtiyacı, refleksi doğru bilgi değil, bir an önce ‘iyi- kötü bir bilgi alma’ üzerine kodlanmış oluyor ve herkes bilgiye ulaşmak istiyor. Depremin büyüklüğü ne kadar, kaç kişi ölmüş, kaç bina yıkılmış, yakınlarıma ulaşabilir miyim? Telefon çekmiyor, o oluyor, bu oluyor falan derken bir şekilde o bilgi açlığını o canavarı biz beslemediğimiz zaman onu başkaları başka şeylerle, yalan yanlışla besliyor, yalan haberle besliyor.

Oralarda refleksleri biraz daha artırmak gerektiğini düşünüyorum ben. O zaman hızlanabilir. Biz mesela polis teşkilatından bir örnek vereyim, aslında polisin siber suçlar ve birçok suçtaki başarısının arkasında hırsız gibi, hacker gibi düşünmek vardır. Soyguncu gibi düşünmek vardır, işte siber saldırıları yapan hacker gibi düşünmek vardır ki önüne geçsin. Çünkü polisin en önemli görevlerinden biri de önleyici hizmettir. Yani suç işlenmeden suçun önüne geçmek...

Burada da devlet mekanizmalarını oluştururken doğru bilgiyi hızlı şekilde vermek ve "nereden verilecek, kim verecek?" sorularına daha hızlı cevap vermek gerekiyor.

> "Bazen öyle anlar geldi ki bu yalan haberleri teyit işi sahadaki gerçeklikten bizi kopardı.

Yani enkazlarda çalışan, canla başla çalışan insanların haberini yapmak, enkaz altından yakınlarını çıkarmaya çalışanlarla konuşmak, onların feryatlarını ekranlara, haberlere yansıtmakla uğraşmak yerine işte "Baraj patlamış, gidin o baraja bakın, gerçekten patlamış mı?" deyip enerjimizi bir yalan haberin peşine sürmek zorunda kaldık. Ne bileyim işte Alman arama kurtarma ekiplerine silah çekilmiş "Orayı bırakın, gelin bizim enkazı kaldırın." diye, tehditle adamlar işi bırakmışlar. Gerçekten öyle oldu mu? Gidip Alman ekibini bulalım, bunun peşinden koşalım gibi gerçekten toplumun haber alma ihtiyacını bırakıp, yalan haberler üzerinden yaratılan ortamın önüne geçme konusunda bir şekilde bir parçası olan devletle birlikte çalışan, Anadolu Ajansı olarak hiç harcamamamız gereken enerjiyi buna harcamak zorunda kaldık. Mesela bu dönemlerde benim eksiklik olarak gördüğüm bir başka şey, bilgi geciktiğinde bu sefer özellikle gazeteciler, eğer AFAD Başkanı'ndan alamıyorsa, AFAD daire başkanına, ne bileyim AFAD'da çalışan bir gönüllüye, AFAD'da çalışan birisine, İletişim Başkanlığında çalışan birisine yönelip daha önceden hukuku olduğu, cep telefonunu bildiği, haber kaynağı olarak kullandığı, ilişkisini kullandığı, akrabası kişilerden bilgi almaya çalışıyor. O kişi gerçeğin ne kadarına hâkim? Bu soru tartışmalı ve bildiği kadarını söylüyor. Onun bildiği, gerçeğin ne kadarını kapsıyor, belli değil.

Belki de müdürünün ayağını kaydırıp kendisi oraya geçmek için o bilgiyi yayıyor ki müdür zor durumda kalsın. Belki de kendi partisi iktidarda değil ve iktidar partisi zor durumda kalsın diye bu bilgiyi el altından veriyor ve sonra televizyonlarda habercilerin, "çok güvendiğim bir kaynağından aldığım bilgiye göre" ya da "kulislerden bana verilen bilgiye göre, teyit olmamakla birlikte" falan gibi cümlelerin arkasına sıralanmış bir sürü bilgiyi görüyoruz. Neden? Çünkü aslında burada bir çatışma var. Devlet, medya ve halk arasında bir çatışma yaşanıyor. Kriz dönemlerinde bu çatışma bazen halkla medya arasında oluyor, yaşananları şeffaf bir şekilde vermediğimizi iddia ediyor ve dolayısıyla da penguen medyası olarak

algılanabiliyoruz. Bunun daha önceki örnekleri var, medyayla devlet arasında oluyor. Devlet bazen kendi yetersizliklerini kapatmak için bilgi vermek yerine susmayı tercih edebiliyor. Bazen çok eleştirilen yasaklamalara gidiyor. Bu sefer bu yasaklar gündeme getirildiğinde medyayla devletin arası açılıyor. Yani illa da bizim can ciğer kuzu sarması olmamız gerekmiyor ama medyanın toplumu haber alma hakkına aracılık ettiği, toplumun doğru bilgilendirilmesi için çalıştı unutuluyor. Bir de tabii medyanın şöyle bir sorunu var, kriz haberciliği en kolay habercilik. Tırnak içinde söylüyorum, medyada en çok kullandığımız şeydir, 'daya gitsin'. Daya gitsin ne demektir? Gelen bütün görüntüleri ekrana boca etmek ve onun üzerine aldığımız konukları konuşturmak. Dolayısıyla da bu 'daya gitsin' yaptığınızda aslında en kolay haberciliği yapıyorsunuz, en masrafsız.

Canlı yayına bağlıyorsunuz, bir adam konuşuyor. Ne kadar sahadan haberdar, ne kadar bilgisi var? Bazen tartışmalı da olsa, bu haber açlığını doyurmak ve haber açlığıyla kıvranan toplumun bütün taleplerini kendisi karşılamak adına, reyting için, tiraj için, tık için, izlenmek için bir sürü saikle gerçekten uzaklaşabiliyor medya. Bunun karşı tarafında da işte ne bileyim çadır yetersizliği nedeniyle bunu örtmek isteyen çadırla ilgili kurum, o kısmın bilgisini geciktiriyor ya da kapatıyor. Başka bir birim arama kurtarma ile ilgili yetkisi varsa onu gizliyor ve bu sefer onlar bilgi sakladıkça, şu kadar çadır bilmem nereye gitmiş, bu kadar çadır aslında bilmem ne milletvekilinin yakınlarına dağıtılmış, şu şöyle olmuş diye mevzu bambaşka bir yere gidiyor. Burada yapılması gerekenle ilgili benim kendi tecrübelerimle ve Ajansta gördüğümüz kadarıyla devletin belli periyodlar içinde, tek elden bilgiyi vermesi ve o bilginin de saf bir bilgi olması yani tartışmaya neden olacak bir bilgi olmaması gerekiyor.

Ve tüm medyaya eşit mesafede durması gerekiyor. Yeni bir şüphe oluşturacak, yeni bir krize neden olacak bir bilgi olmaması gerekiyor. Bunun en taze örneği mesela Murat Kurum, Cumhuriyet döneminden bu tarafa 132 bin kişinin depremlerde hayatını kaybettiğini söylüyor. Türkiye'de en çok can kaybının olduğu afet, deprem. Sonrasında sel, orman yangını vesaire geliyor ama cümlenin başına "Cumhuriyet tarihinden bu yana" koymadığında "Aa! 6 Şubat depremlerinde 130 bin kişi ölmüş, eski bakan itiraf etti." oluyor. Sonra biz Teyit Hattı'nda aslında onu demek istemedi, bütün Cumhuriyet tarihi depremlerini topladığınızda işte Erzincan depremini, 17 Ağustos, 12 Kasım vs. topladığınızda 132 bin ediyor diye haber yapmak zorunda kalıyoruz. Yani gerçekten uzaklaşıyoruz ve enerjimizi, saatlerimizi yalan bir haberin peşinde heba ediyoruz. Mesela o kişinin yanındaki basın müşavirleri, danışmanları, doğru bilgiyi ve doğru cümleyle kurması konusunda ısrar etseler ya da o yayın devam ederken kulağına söyleseler veya bu yanlış anlaşılma oluyor, dolayısıyla söylediğiniz şey başka yere gitti diye o anda müdahale edilse doğru bilginin yayılma hızı açısından söylüyorum, belki de sizin bir dezenformasyon bülteni çıkarmanıza gerek kalmayacak. Hâlâ buna inanmayan birçok insan var. Öyle değil mi? Şu anda ben size İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya'nın verdiği rakamını söyledim, 53 bin 537. Ben inanıyorum ki şu salonda da birçok insan bu rakama inanmadı çünkü kafasında "Ya bir eski bakan geçen gün 130 bin demedi mi?" sorusu da beraberinde geldi. O zaman ne oluyor? Taşırdığımız deniz, ürktüğümüz kurbağaya değdi mi? Ve biz zamanında müdahale edebildik mi? Sorularında ciddi sıkıntılar yaşanıyor. Böyle bir girizgâh yapmış olayım. Biraz uzun oldu ama umarım sorunuzun cevabı olmuştur.

Moderatör / **İdris Kardaş**

Doç. Dr Onur Taydaş Hoca'm, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Öğretim Üyesi. Kıymetli hocam şimdi biz merkez olarak bu dezenformasyonla mücadele ediyoruz, elimizden geldiğince. Tabii burada bu işin teorik boyutu önemli. Malum dünyada da bu konu yeni bir konu. Aslında yeni değil ama son zamanlarda özellikle bu konuyla ilgili çalışmalar arttı anladığımız kadarıyla, akademik dünyada takip ettiğimiz kadarıyla, daha doğrusu. Dolayısıyla burada dezenformasyonla mücadele hakkında sizin fikirleriniz bizim için önemli. Sizleri dinliyoruz. Buyurun hocam.

Doç. Dr. Onur Taydaş

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Öğretim Üyesi

Doç. Dr. Onur Taydaş

Öncelikli olarak böyle bir program hazırladığınız için teşekkür ediyorum. 6 Şubat depremlerinde hayatını kaybetmiş herkese başsağlığı diliyorum. Yaşanan süreç içerisinde sağlıklarını kaybeden, tedavi olmayı bekleyen insanlarda geçmiş olsun diyorum. Umarım kısa zamanda sağlıklarına kavuşurlar. Aynı zamanda bugün kandil, hepinizin kandilini tebrik ediyorum. Bugün biliyoruz ki dünyanın en büyük kara olaylarından biri olan 6 Şubat depremleri, kıtaların 3 metre kadar kaymasına, levhaların hareket etmesine ve 10'dan fazla şehirde yaklaşık 14 milyon ila 15 milyon insanın etkilenmesine neden oldu. Bu levha hareketine baktığımızda dünyadaki birçok ülkenin de hem nüfus olarak hem yüz ölçümü olarak daha fazlasını kapsayan bir alana denk düşmektedir.

Örneğin, Bulgaristan neredeyse bizim 10 şehrimizi kapsayan yüz ölçümüne sahip bir ülkedir. Nüfusu ise 10 şehrin nüfusundan daha azdır. O yüzden asrın felaketi olarak adlandırılan bu afetin incelenmesi gerekiyor. Burada şunu biliyoruz ki yaşanan depremin hemen ardından insanların birçoğu şanslı değildi. Sürece baktığımızda burada büyük bir kriz ortaya çıkmıştı. Krizlerle ilgili olarak bilinen bir şey vardır. En kaba tabirle krizler, beklenen krizler ya da birdenbire ortaya çıkan krizler olmak üzere iki başlıkta gruplanabilir.

> Türkiye, jeopolitik konumu nedeniyle deprem olmasına müsait bir ülkedir ve deprem olacağı her zaman için beklenmektedir. Ancak beklenen depremin şiddetini, depremin boyutunu, ne zaman, nerede olacağını hiç kimse öngörememektedir.

Hele ki böyle büyük bir levha hareketini, böyle kıta kaymasını hiç kimse önceden bilemez. O nedenle de ortaya çıkan kriz çok büyük olmuştur. Şunu biliyoruz ki depremler hem beklenen hem de birdenbire ortaya çıkan krizlerdir ve depremlerle ilgili de bir hazırlık var. Buraya geldiğimizde anlatılanlar, daha öncesinde konuştuğumuzda verilen bilgiler şunu gösteriyor: Krizlerle ilgili çalıştaylar ve konuşmalar yapılmış, planlamalar hazırlanmıştır. Belirli bir hazırlık ve planlama yapılmıştır. Ancak sempozyumda dünkü konuşmalarda, bu kadar büyük bir alanı etkileyen depremin ve depremden sonrasının kontrol edilmesinin ve yaraların sarılmasının bir anda mümkün olmadığına dikkat çekildi. Çünkü hep tekrar ediliyor.

Bölgede yaşayan kurtarma ekipleri de göçük altında, onların yakınları da göçük altında, bu yüzden büyük bir sıkıntı var. Şimdi burada Hüseyin Yılmaz Hoca'mın da dediği gibi insanlar depremden kurtulur kurtulmaz, kafalarını kaldırdıkları anda öncelikle ailelerine bakıyorlar, sonra yakınlarına, sonra haber alma ihtiyacı hissediyorlar ve bu haber alma ihtiyacı ile bilgiye ulaşmaya çalışıyorlar. Burada ne yazık ki şunu görüyoruz: Büyük bir dezenformasyon var. Dezenformasyon çağlar boyunca var olmuş bir kavramdır. Savaşları düşünün, karşı tarafın moralini bozmak için ilk başlarda verilen bilgiler, sonrasında daha da aktif kullanılmaya başlamıştır. İnternetin kuruluşuna baktığımızda, ilk Amerikan Savunma Bakanlığı, herhangi bir nükleer saldırı esnasında kopmayan bir ağ kurmak ve haberleşmenin sekmeye uğramamasını istiyor. Bu ağ genişliyor ve şu anda internet olarak bildiğimiz yapıyı oluşturuyor. Bildiğimiz üzere internette bilgi çok hızlı yayılıyor. Bu noktada temel bazı sorunlar ortaya çıkıyor. Deprem gününe tekrar dönelim. Ortaya çıkan durum çok vahim. 50 bin kişi vefat etmiş ama 100 binlerce kişi göçük altında. Çok sayıda yara, sarılmayı bekliyor ve hızlı hareket edilmesi gerekiyor ama burada insanlar, bizler mesela, evlerimizde otururken önümüze düşen sosyal medya içeriklerine bakıyoruz. Ne yapabiliriz diye düşünüyoruz. İşte burada, "ne yapabiliriz?" kısmında sanırım itidalli olmamız gerekiyor. En başta bilgiyi teyit etmemiz gerekiyor, bazı kurumlara güvenmemiz gerekiyor ama bunu yapmıyoruz. Çok hızlı refleksif hareket ettiğimizde hocamın da dediği gibi bir dezenformasyon krizi ortaya çıkıyor. Sonrasında ise bütün kurumlar yoğun bir çalışma yapmak zorunda kalıyorlar. Geleneksel medyaya baktığımızda, bu durum nispeten biraz daha kontrol altındadır. Nedenine gelince, bilindiği üzere eşik bekçiliği var.

Canlı yayınlarda ana kumanda masası var. Kontrol mekanizması biraz daha işliyor ama sosyal medyada bu durum direkt paylaş butonuyla gittiği için biraz daha zor oluyor. Yaptığımız çalışmada deprem sonrasında, özellikle 6 Şubat-21 Şubat aralığında sosyal medyada yer alan paylaşımları ve geleneksel medyada yer alan bazı haberleri inceledik. Bu çalışmaya benzer bir çalışmayı başka bir akademisyen grubu arkadaşımız da yaptı. Enteresan bir şekilde içerik gruplamalarımız neredeyse aynı çıktı.

Yaptığımız çalışmada biz deprem etiketinin ve hashtag'inin kullanıldığı, o süreç içerisindeki binlerce paylaşımı inceledik. Bunları gruplamaya tabi tuttuk. Gruplamada hükûmete, devlete karşı olan paylaşımların yoğunlukta olduğunu, arama kurtarma ekiplerine karşı paylaşımların fazla olduğunu görüyoruz. Sığınmacılara karşı paylaşımlar da yoğun bir şekilde yapılmıştır. Buradaki belki de en sıkıntılı şeylerden biri de yeni felaketlerin ya da depremlerin olacağına dair paylaşımlardır. Ayrıca sosyal medyada yer alan paylaşımlarda deprem bölgesine yapılan yardımlarla ilgili belli bir algının yaratılmaya çalışıldığı, insan ve hayvanlara dair de paylaşımların yoğunlukta olduğu bilinmektedir. Hükûmete karşı paylaşımlara bakıldığında bilinçli olarak birçok paylaşımın hazırlandığı saptanmıştır.

> “Örneğin Tekirdağ'dan gelen bir vatandaşın "Açım, kimse yok!" diye boş bir ovayı çektiğini ve ortada devlet yok algısını yaratmaya çalıştığını; hükûmete, devlete karşı aleni olarak bir propaganda yürüttüğünü deneyimledik.

Arama kurtarma ekiplerine karşı da ayrı bir çaba içine girilmiştir. Arama kurtarma belki de bu sürecin en hassas yerlerinden biridir. Asılsız ihbarlarla insanları farklı adreslere göndermek, hatta belki bu arama kurtarma ekiplerini, - dün AFAD Başkanı anlatmıştı- “buraya binaya gelmeyin, birkaç kere gelindi” diye yazmak zorunda bırakan paylaşımların tekrar tekrar yapıldığını, arama kurtarma çalışmalarının yapılmadığını, insanların yetersiz kaldığını anlatan paylaşımların yoğunlukta olduğunu biliyoruz. Burada olay şu: Hem sivil toplum kuruluşları, hem kanaat önderleri, kimi zaman da sosyal medyadaki kullanıcılar, gazeteciler, bunların birçoğu bu konuyla ilgili açıklamalar yaptı. Ama bunların hepsini organize etmek, düzenlemek ağırlıklı olarak İletişim Başkanlığına ve AFAD'a düştü. Onlar da bu düzenleme süreciyle ilgili çok daha büyük çaba harcadılar. Deprem zamanı, yardım ekipleriyle ilgili paylaşımlar da yapılmıştı. AFAD'la veya o dönem Ahbap Derneğiyle ibanlar paylaşılıp, kripto üzerinden farklı amaçlarla yardım adı altında para toplanmıştır. Yine göçmenlerle ilgili ağırlıklı nefret söyleminin olduğu, onları hedef alan, onları belli bir noktada ötekileştirmeye çalışan paylaşımların da

yer aldığı bilinmektedir. Mesela, sosyal medyadaki haberlere bakıldığında; ülkemizde göçmen statüsündeki bir adam çocuklarını kurtarmaya çalışıyor, bunu bir grup insan yağma yapıyor diye linç ediyor ve çocuklarını kurtaramıyor. Bu örnekler aslında vahametin ve acının ne kadar yoğun olduğunu gözler önüne sermektedir. İletişim Başkanlığı ve AFAD bir yandan bilgiyi bizlere ulaştırmak istiyor, diğer yandan da bunlarla mücadele etmek zorunda kalıyor. Kolluk kuvvetleri de yine aynı şekilde bunlarla uğraşmak zorunda kalıyor. Bu da aslında süreci çok nahoş bir duruma getiriyor. Paylaşımlara bakıldığında deprem olacağına dair veya olacak depremin saatiyle ilgili çok fazla içeriğin yer aldığı belirlenmiştir. O dönem ünlüydü, hatırlarsanız; "Hoogerbeets" diye birisi vardı ve deprem olacağını bildiği söylenmişti. Yine Hoogerbeets, 8 Şubat'ta yeni bir deprem olacağını, Türkiye'de yaşanan depremden daha ağır olacağını duyurdu. Bunu da Samsun Valiliğine atıfta bulunarak yaptı. Samsun Valiliği de bunu yalanlamak zorunda kaldı. Burada insanlar zaten çok büyük bir korku içerisindeler. Evlerine giremiyorlar.

Yıkım altında kalan insanlar var ve bu tip haberler insanlara ve arama kurtarma çalışmalarına yarardan çok fazlasıyla zarar veriyor. Dezenformasyon içeren paylaşımlar için AFAD tekrar bir açıklama yapma ihtiyacı hissediyor. Mersin'deki nükleer santralin patladığına veya patlamak üzere olduğuna dair bir haber de sosyal medyada yer almaktadır. Barajın patladığına dair haber de yine aynı şekilde duyuluyor. Mersin'deki nükleer santralle ilgili yapılan haberin görsellerinin Lübnan'da kullanılan bir görsel olduğunu ve sosyal medyada çok fazla paylaşıldığını biliyoruz. Yine barajın patladığına dair haberin aslının olmadığını görüyoruz.

Fakat bu iki haber, o dönem arama kurtarma çalışmalarını çok ciddi sekteye uğratıyor. Yine yapılan yardımlarla ilgili olarak baktığımızda, Emniyet Genel Müdürlüğü de bununla ilgili hareket etmek zorunda kalıyor. Yapılan yardımların insanlara ulaştırılmadığına, sadece belli kesimlere verildiğine veya yağmalandığına, düzgün dağıtılmadığına dair haberler geliyor. Sahte ibanlar üzerinden kripto paralarla yardım toplanıyor. Yardım toplama ve organize edilme sürecinin aynı basın açıklamaları gibi tek elden yönetilmesinin çok önemli olduğu ortaya çıkıyor.

Çünkü kaynakların verimli kullanılması da o anlamda önem arz ediyor. Fakat insanların bunları bir şekilde kendi organizasyonları ile yapmaya çalıştığını görüyoruz. Bir diğer başlığa bakıldığında insanlara ve hayvanlara dair bir paylaşım silsilesinin olduğu belirlenmiştir. Bu, nispeten diğerlerine oranla sosyal medyada daha az yer almıştır. Depremi yaşayan insanların bir kısmının evcil hayvanları var ve o evcil hayvanlar onların yaşamlarının bir parçası; onlara da çok değer veriyorlar. Ailenin bir ferdi olarak gördükleri için evcil hayvanlarını da kurtarmak istiyorlar, hatta tahliye edilirken onları da gittikleri yere götürmek istiyorlar. Fakat haberlere bakıldığında onların uçaklara veya tahliye araçlarına alınmadığı hatta çok daha ileri giderek, bazılarının göçük altındaki insanlara saldırdığına dair iddiaların yer aldığı görülüyor. Bunlar aslında hepimizin vicdanını yaralıyor ve bu vicdan meselesi gittikçe büyüyor.

Belki de sarmala dönmesinin nedeni burada ortaya çıkıyor. Sürekli tekrar başa dönüyoruz ve sosyal medyada karşımıza tekrar aynı içerik geldiği zaman, “acaba yanlış mı yapıyoruz?” diyerek biz de paylaşıyoruz, tekrar paylaşıyoruz. Belki de yapmamız gereken şey, sakin kalmak.

> “ Zor bir süreç toparlanması da zor bir süreç ama algı yaratmak artık günümüzün teknolojisinde çok basit.

Özellikle yapay zekânın da aktör olarak ortaya çıkmış olması, illüstrasyonların yapılmasına hatta videoların değiştirilmesine olanak sağlıyor, bunları çok kolaylaştırıyor. Eskiden bunlar çok da basit şeyler değildi. Artık cep telefonuyla veya uygulamalar aracılığıyla çok basit, istediğiniz illüstrasyonu söylüyorsunuz, Photoshop gibi uygulamalar veya Premier gibi uygulamalar, yapay zekâ sayesinde artık bunları yoktan hazırlayıp, ortaya çıkarabiliyorlar. Hazırlanan görsellere veya videolara inanıyoruz. Yalanın parçası olarak üretilen şeyin gerçek olmadığı bilinmesine rağmen, bizler de paylaşabiliyoruz. İşte burada temel sorun belki de bu modern çağda bilginin çok değersizleşmesi...

Bilgiyi artık herkes elinin altında olan bir şey olarak görüyor ve herkes her şeyi yapmaya, her şeyi bilmeye kendisini muktedir görüyor. Az önce söylendiği gibi "açıklayamayacakları kaynaklara göre", veya "tam teyit edemediklerine göre" şeklinde bildiklerini ifade ettikleri, ellerinde olduklarını beyan ettikleri doğru olmayan ve kesin olmayan bilgileri paylaşmayı da kendilerine hak görüyorlar. Kimi zaman isteyerek kimi zaman da bilinçli olarak yaratılmaya çalışılan algının ya da ulaşılan veya üretilen dezenformasyonun insanlar bir parçası oluyorlar. Biz bunu orman yangınlarında deneyimledik. "Help Turkey" etiketiyle de gördük. Yurt dışında yıllarca pasif olmuş bir hesap aktif oluyor ve paylaşımlar yapmaya başlıyor. Burada bizim söylememize gerek yok, İngilizlerde Mark Owen Jones diye bir arkadaş da araştırma yapıyor ve depremin ilk günlerinde dört farklı ülkeden, dört farklı hesaptan, 30 binden fazla dezenformasyon içeren paylaşımın üretildiğini söylüyor. Şimdi bunu bir tek biz söylemiyoruz. Neden? Görünen apaçık bir gerçek var. Belki burada bizim kriz iletişiminde yapmamız gereken şeyler, en başta itidalli olmak ama aynı zamanda da bizim bir sağduyuyu harekete geçirmemiz lazım. Bir de vicdan kısmına biraz bakmamız lazım. Bizim yaptığımız paylaşımlarda, bizim ortaya koyduğumuz paylaşımlarda, içeriklerde kimler, nasıl etkileniyor, kimlere ne zararlar veya ne faydalar sağlıyor? Bunu bir hem sağduyuyla hem de vicdanımızla, beğeni ve tık sayısından ayrıca bir değerlendirmemiz gerekiyor. Bunu unuttuğumuz için belki de o refleks hareketi ile kriz anında hızlıca farklı bir eylem biçimi ya da aksiyon şekli olarak görüp paylaşım yapıyoruz. Fakat bunu yapmak yerine devlet kurum veya kuruluşlarının yaptıkları organizasyonlara katılmak, beğeni ve paylaşımlardan çok daha fazla katkı sağlayacaktır.

Bence kriz iletişimi de baştan başa, mesela lisans düzeylerinde olmayabilir ama yüksek lisans ve doktora düzeyinde programların açılması gereken bir kavramdır. Aynı zamanda medya okuryazarlığı dersleri seçmeli ders havuzunda bulunmaktadır. Ayrıca bunlar Milli Eğitim'de iletişimciler tarafından verilmemektedir. Millî Eğitim gibi fakültelerde de medya okuryazarlığı dersi ağırlıklı olarak seçmelidir. Medya okuryazarlığını yaygınlaştırmak gereklidir. İnsanların sosyal medyada birden fazla kez gördükleri içerikleri "kesinlikle bu doğrudur" diye kabul etmemesini, bunları teyit mekanizmaları, teyit veya dezenformasyonla ilgili kurumlardan veya bazen de geleneksel medyadan teyit etmeleri gerektiğini açıklamalıyız. Bunları öğretmeliyiz. Çünkü masum gibi görünen bir içerik, hatırlayın; "baraj patladı" denildiğinde, o gün anlatılan, haberlerde gördüğümüz, kurtarmak üzere oldukları bir çocuğu terk edip kendilerini kurtarmaya çalışan bir yardım ekibidir. Bu dezenformasyon içeren haber neticesinde bir sürü candan olduk. İşte o yüzden sağduyu, o yüzden belki itidal ve vicdan mevzusunu hatırlamamız gerekiyor. Medya okuryazarlığını da bu anlamda yaygınlaştırmamız ve biraz daha bu konuya eğilmemiz gerekiyor diye düşünüyorum.

Moderatör / **İdris Kardaş**

Çok teşekkürler hocam. O yaptığınız kategorileştirme hâli önemliydi. Hangi alanlarda? Çünkü biz şöyle, arkadaşlarla birlikte tabii 6 Şubat'tan beri çalıştığımızda, sadece deprem sürecini kapsayan dezenformasyonları bir kitap hâline getirdik. Hangi kategorilerde neler var, siz zaten gösterdiniz, örnekler de vardı.

Doç. Dr. Onur Taydaş

Bizim yaptığımız çalışmaları, farklı bir zamanda farklı bir akademisyen grubuyla, birbirimizden habersiz yapmışız, onlar da enteresan ki aynı kategorilere ulaşmışlar.

Moderatör / **İdris Kardaş**

Tabii burada örnekler de vardı. Gösterdiğiniz baraj patladı örneği, nükleer santral patladı örneği gibi arama kurtarma faaliyetlerini aksatan örnekler vardı. Baraj patladı konusu hakikatten öyle bir şeydi, direkt insan hayatını etkileyen bir dezenformasyon. Üç saat kaybettirdi arama kurtarma çalışmalarına en azından. Yani nedir bu dezenformasyon, niye bu kadar önemlidir konusunun en bariz örneklerinden biriydi. Dolayısıyla bu açıdan kıymetli bir çalışma, önerileriniz için de teşekkür ederiz. Biz de not aldık, bu medya okuryazarlığı konusu değerli, teşekkür ederiz. Değerli konuklar şimdi Ali Murat Kırık Hoca'mız. Profesör Doktor demeye yeni alışıyoruz. Hocam, hayırlı olsun.

Prof. Dr. Ali Murat Kırık

Marmara Üniversitesi Öğretim Üyesi

Prof. Dr. Ali Murat Kırık

Teşekkür ederim.

Moderatör / **İdris Kardaş**

Çiçeği burnunda bir profesör hocamız, Ali Murat Hoca, merkezimizin çalışmalarına çok destek veriyor, kendisinden de çok faydalanıyoruz, sağ olsun. Bu anlamda da iyi çalışmalar yapıyor ve kamuoyuna bu meseleyi de anlatan yayınlarda da sağ olsun bu anlamda destek veriyor. Sosyal medyada durum ne? Esas mesela zaten oradan tabii ortaya çıkıyor. Bu konuyla ilgili hem tespitleriniz hem de önerilerinizi alalım hocam.

Prof. Dr. Ali Murat Kırık

Sağ olun hocam, çok teşekkür ediyorum. Öncelikle değerli katılımcılar hepiniz hoş geldiniz, milletimizin başı sağ olsun. Gerçekten asrın felaketini yaşadık ve şimdi de bunun tartışılması yapılıyor. Seneidevriyesinde bunların konuşulmasının ben son derece önemli olduğunu düşünüyorum ve dezenformasyon konusunda da İdris Hoca'ma da çok teşekkür ediyorum. Gerçekten Dezenformasyonla Mücadele Merkezi hepinizin de gördüğü gibi çok ciddi çalışmalar içerisinde bulunuyor, bunları sunuyor, paylaşıyor. Ben çok teşekkür ediyorum gerçekten kendisine, Dezenformasyon Bülteni'nin de çok önemli olduğunu düşünüyorum. Ben de zaman zaman yayınlarda bundan çok fazla faydalanıyorum çünkü toplumun doğru bilgiye ihtiyacı olduğunu düşünüyorum. Hatta ben de size danışacaktım hocam. Yani bu çalışmalar konusunda nasıl bu işleri gerçekleştiriyorsunuz? Yani nasıl bir ekip çalışıyor? Onu da bilahare söylerseniz çok sevinirim. Onları da zaten görüyorum, onların da hakkını vermemiz lazım.

Çünkü gerçekten Dezenformasyonla Mücadele Merkezinin yaptığı çalışmalar sadece depremi değil, aynı zamanda biliyorsunuz Rusya-Ukrayna Savaşı olsun yine İsrail'in saldırıları olsun, uluslararası bir ağ sistemini oturttu ve bu sayede aslına bakarsanız çok farklı dillerde de bunları sunarak bizlere bilgi vermeye başladı. Hatta yurt dışında yapılan araştırmalar ve kaynaklarda da artık Dezenformasyonla Mücadele Merkezinin yapmış olduğu paylaşımların da kaynak olarak alındığını görüyoruz. Bu da aslında ülkemiz açısından son derece önemli. Çünkü Türkiye gerçekten dezenformasyona çok ciddi manada değer veriyor. Değer veriyor derken; bu alanı önemsiyor ve bu alanda aslında rol model olmuş durumda. Bu, son derece önemli. Dolayısıyla hani İletişim Başkanlığının parlayan yıldızı diyebiliriz. Bizler de aslına bakarsanız kamuoyunu

bilgilendirirken dezenformasyon örneklerini sosyal medyadan çok fazla alıyorduk. Son dönemlerde yaşanan en büyük sıkıntılardan biri, verileri doğru bir şekilde çekememiz oluyor. Çünkü son dönemlerde bildiğiniz üzere Elon Musk'ın Twitter'ı aldıktan sonra "X" hâline getirmesi ve buradan artık veri çekilmesi ciddi problemler ortaya çıkartmaya başladı. Bizler şu an veri analizi noktasında ciddi problemler yaşıyoruz. Öncelikle insanları ikna edebilmek için. Çünkü sosyal medyada öyle bir kitle var ki neye inanmak istiyorsa zaten ona inanan bir kitle var. Siz Dezenformasyonla Mücadele Merkezi olarak ya da Anadolu Ajansının Teyit Hattı olarak bir şeyleri verseniz de insanlar zaten inanmak istediklerine inanıyorlar. Dolayısıyla insanları ikna edebileceğimiz en büyük husus veri oluyor. Veri çekme konusunda ciddi problem yaşıyoruz. Verileri çeksek aslında işte mesajların nereden atıldığı, hashtaglerin analizinin nasıl yapıldığı bunlar sayısal olarak sunulsa çok ciddi manada fayda sağlar. Bununla birlikte bizim bildiğiniz üzere sosyal medyada ağ analizleri gerçekleştirirken en çok başvurduğumuz konulardan biri, duygu analizidir, yani sentiment analizidir.

Sentiment analizi bir mesajın olumlu mu, olumsuz mu, ne tür olduğunu bizlere sunmaktadır. Bunlar olduktan sonra olumsuz mesajların kimler tarafından atıldığının tespitini ve daha sonra o network içerisinden veriyi çektikten sonra ağ analizini - işte örnek vereyim; veriyi infografik hâline getirme ki bunların işte dediğim gibi Gephi dediğimiz programlar aracılığıyla- çok rahat bir şekilde yapıyorduk. Orada aslında ağın nereden başladığını, o tweetin nereden atıldığını, onun nasıl bir anda yayıldığını çok rahat görebiliyorduk. Şu an en büyük sorunlarımızdan biri bunu görememiz oluyor. Bunu göremeyince de başlangıcın nereden olduğunu, hangi noktadan meydana geldiğini, üzülerek söylemek gerekir ki aktarabilmemiz giderek zorlaşmaya başladı. İşte burada ne yapmamız gerekiyor?

> "Dezenformasyonun nereden meydana geldiğinin, nasıl ortaya çıktığının ve kurumların da birimlerin de birbiriyle iletişim içerisinde kalmasının ne kadar önemli olduğunun altını çizmemiz gerekir.

Çünkü bu tarz olaylarda en ufak bir kelime bile farklı anlaşılmalara sebebiyet verebiliyor. Zaten cımbızla çekip sosyal medya üzerinde seçen bir kitle söz konusu. Bu ne oluyor? Daha sonra sosyal medyada yayılıyor. Sosyal medyada yayıldıktan sonra dijital ortamda da adeta bir virüs gibi yayılmaya başlıyor. İnternet haber sitelerinin "clickbait" dediğimiz, "tık aldatmacası" olarak da bilinen haber türü ortaya çıkmaya başlıyor. Bu sefer ne oluyor? Algı tamamen yanlış yönlendiriliyor. Bu durum ne oluyor? İnsanların yanlış bilgilendirilmesine sebebiyet veriyor. Siz geleneksel medyayı istediğiniz kadar dizginlemeye çalışsanız da dijital ortam, dijital platformlar, Youtube, bunların önüne geçebilmek giderek

zorlaşmaya başlıyor. Bir de sosyal medya şirketlerinin algoritmaları, üzülerek söylemek gerekir ki bu tarz dönemlerde çok farklı bir şekilde çalışmaya başlıyor. Bir örneği size vermek istiyorum: Mesela; X platformundan bahsetmek istiyorum. X platformunda, eski ismiyle Twitter'da, iki alan göreceksiniz; biri "sana özel" kısmı değerli katılımcılar, biri de sizin takip ettiğiniz kısım. Şimdi orada girdiğinizde sana özel kısmı nedir? Aslına bakarsanız, sizin beğenilerinize göre, sizin takip ettiğiniz kişilere göre o içeriklerin öne çıktığını düşünüyorsunuz.

Hâlbuki öyle bir şey söz konusu değil. Sadece siz değil sizin gibi birçok insana "sana özel" kısmında aynı içerik çıkmış oluyor. O zaman bu algoritmanın sizin tercihlerinize göre şekillendiği değil; algoritmanın sizi aslında bir nevi zoraki olarak sunduğu bir içerik olarak karşımıza çıkıyor. Bu durum ne oluyor? Orada dezenformasyonun yayılmasını sağlıyor, algılar şekilleniyor. Niye? Çünkü sürekli sana özel kısmında aynı içerikler çıkıyor. DMM'nin, İletişim Başkanlığının ya da Anadolu Ajansının Teyit Hattı değil de sosyal medyada trol hesapların, bot hesapların yaptığı açıklamalar ya da fenomen kisvesi altında toplumu ayrıştıran, topluma yanıltıcı bilgileri sunan insanların açıklamaları bu kısımda çıkıyor. Bundan kaynaklı Dezenformasyonla Mücadele Merkezinin bu alanda yaptığı çalışmalar çok kıymetli; fakat burada medyada da aslında bir sorumluluk olması gerekir, geleneksel medyada da aynı durumun olması gerekir, dijital medyada da aynı durumun olması gerekir. Bu olmadığı müddetçe ne oluyor? Haberler farklı bir şekilde lanse edildiği için bu sefer işte "Devlet bilgileri saklıyor, devlet bilgileri gizliyor." durumu söz konusu olmaya başlıyor. Bu sefer siz ne yapıyorsunuz? Bu yapılmış

olan açıklamaları geleneksel medya üzerinden de aktarmanız gerekebiliyor. Çünkü “çamur at izi kalsın” mantığıyla sosyal medyada bir içeriği sunduğunuzda aksini söyleyebilmek, iddia edebilmek çok güç. Bildiğiniz gibi bir de sosyal medyada hem bir mahalle baskısından hem de Elizabeth Noelle-Neumann'nın “suskunluk sarmalı” dediğimiz kavramından bahsedebiliriz. Şimdi belli bir noktadan sonra bu açıklamalar geldikten sonra, siz kendinizi ayrı bir şekilde gördüğünüzde ya da o açıklamaların üzerine farklı bir açıklama yapmayı öngördüğünüzde linç edilebileceğinizi biliyorsunuz. Niye? Çünkü linç kültürü artık tamamen hâkimiyet kurmaya başladı, sosyal medya üzerinden... Bu linç kültürü, doğrunun da aktarılmasının önüne geçmiş oluyor. Neden? Çünkü “Dezenformasyonla Mücadele Merkezi, zaten devlet desteğiyle bu yayınları yapıyor, bu çalışmaları yapıyor.” algısı oluşmaya başlıyor. Bu sefer ne oluyor? İnsanlar doğruyu, yanlışı ayırt edebilecek potansiyele gelemiyor.

> “ Çünkü dezenformasyon artık günümüzde yapay zekâ aracılığıyla da çok rahat ve kolay bir şekilde yayılmaya başladı. Bugün en büyük sorunlarımızdan biri, "deepfake" adını verdiğimiz teknoloji, "derin sahtecilik" adını verdiğimiz teknoloji.

Derin sahtecilik nedir? Sizin ses ve görüntünüzün alınması, sesinizin görüntünüzün model olarak işlenmesi, daha sonraki süreçte makine öğrenmesi, dil öğrenmesi aracılığıyla sizin söylemediğiniz şeylerin söylenmesi, sizin ifade etmediğiniz şeylerin ortaya çıkması. Eskiden görseller aracılığıyla bu yapılıyordu; işte bur farklı ülkelerdeki görüntüler, içerikler buralarda kullanılıyordu. Şimdi artık özgün bir şekilde içerikler ortaya çıkmaya başladı. Bu özgün içerikler üzerinden de siz algoritmayı çok rahat bir şekilde kandırabilme durumuna sahipsiniz. Eskiden en azından sahte görseller, içerikler ki geçtiğimiz yıl deprem zamanında bu görselleri biz ne yapabiliyorduk? Google lens aracılığıyla tarayabiliyorduk ya da Google görseller aracılığıyla tarayıp, o görsellerin hangi tarihe ait olduğunu bulabiliyorduk, bu da dezenformasyonun önüne geçmeyi sağlıyordu ama o kadar fazla taktik var ki... Görüntü üzerinde oynama, manipülasyonlar, görüntülerde kesme, biçimleme, oynama, yani bunları biliyorsunuz.

İşte hastane saldırısını “Hamas yaptı.” dedikleri bir olay söz konusuydu. Aslında orada İsrail’in kendi devlet organının nasıl bir manipülatif içerikle bunu paylaştığını görmüştük. Hatta onu da yine DMM kendi paylaşarak aslında tüm kitleye duyurmuştu. Şimdi bunların hepsine baktığımızda dezenformasyon bizim için ciddi bir sorun. Aslına bakarsanız, 2020 yılında bir sosyal medya yasası çıkmıştı değerli katılımcılar. Günlük erişimi bir milyondan fazla sosyal paylaşım

ağları temsilci bulundurulacaktı, ofis açılacaktı. Üzülerek söylemek gerekir ki üstünden dört sene geçmesine rağmen hâlen istenen düzeye gelmediğini görüyoruz. Sahte içeriklere normalde 48 saat içerisinde cevap verme gerekliliği var. Üzülerek söylemek gerekiyor, hâlâ bunun olmadığını görüyoruz. Ülkemizde de bir dönem basın kanunlarının bazılarında değişiklik yapılmasına dair kanun çıkmıştı. Bu "Dezenformasyon Yasası" olarak ifade edilmişti. Hatta 29. madde çok ciddi tartışmalara sahne olmuştu. Bunun bir sansüre ve baskıya sebebiyet vereceği ortaya çıkmıştı. Ama gördüğünüz gibi bu maddenin ne kadar önemli olduğu topluma yanlış bilgi aktarılan bu olaylarda da ortaya çıkmaya başladı. Hâlihazırda dezenformasyonun meydana geldiğini ve devam ettiğini görüyoruz ama şunu da söylememiz gerekir: Bizim bireysel olarak bu noktada çok ciddi manada farkındalığı arttırmamız gerekir. Çünkü şöyle; hep biz hani bazı şeylerde evet devleti suçluyoruz, "Devlet şunu yaptı, bunu yaptı." diyoruz ama mesela şunu söylememiz lazım, operatörlerinin de o dönem, açık söylemek gerekirse sınıfta kaldığının altını çizmemiz gerekir. Sonuçta bizlerden bir sürü para alıyorlar, bir sürü fatura ödüyoruz biz. Bu noktada o gün, o depreme hazırlıklı olmadıklarını gördük ve bundan sonraki süreç ne oldu? İnsanlar doğru bilgiyi alabilmek adına ciddi manada zorluklar çekmeye başladı. Elbette ki kilometrelerce öteye yayıldı, çok büyük bir depremdi ama orada hemen bu sistemlerin kurulması son derece önemliydi. Bu aynı zamanda devlete de bir destek sağlayacaktı. Çünkü vatandaşlar iletişim kuramadıkları için o bölgedeki yakınlarıyla, çevreleriyle, bu sefer ne sağlanmış oldu? Doğrudan sosyal medyada yapılan paylaşımları dikkate almaya başladılar ve bu durumda ne oldu? Dezenformasyonun yayılmasına ve ciddi manada kitlenin yanlış bir şekilde yönlendirilmesine sebebiyet verdi. İşte kriz iletişimi bundan dolayı önemli. Demek ki bu aslında bizim için de son derece önemli.

Bu işin hem akademik boyutunun hem uygulama boyutunun ne kadar önemli olduğunu gözler önüne sermiş oldu ve burada belki dikkat çekmemiz gereken noktalardan biri bu işin eğitim kısmı. Çocuklar 2-3 yaşında tabletlerle, akıllı telefonlarla iletişim kurmaya başlıyorlar. Aileler gelişigüzel bir şekilde ellerine tabletleri, telefonları veriyorlar. Dikkat ederseniz sosyal medyada aslında farkında olmadan dezenformasyonu yayan, manipülasyon yapan bir neslin de yetiştiğini görüyoruz. Bu, ülkemizin geleceği açısından ciddi bir problem teşkil etmektedir. Bunun sadece İletişim Başkanlığının yapmış olduğu çalışmalarla değil, aynı zamanda medyaya da yayılması gerektiğini ben kendi adıma önemsiyorum. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda da devletin resmî kurum ve kuruluşlarının hep birlikte hareket etmesinin son derece önemli olduğunu, dezenformasyonun önüne geçebilmek açısından, burada sadece Millî Eğitim Bakanlığına değil, medya okuryazarlığının artık ciddi manada çok yetersiz kaldığını, çok zayıf kaldığını düşünüyorum. Çünkü değerli katılımcılar, "medya" dediğinizde bunun içerisine gazeteyi de, televizyonu da, radyoyu da, dijital mecraları da sokuyoruz.

Bugün dijital mecralar üzerinden zaten ciddi bir manipülasyon ve algı yönetimi, bir psikolojik harp söz konusu olmaya başladı. Bu da insanların yanlış yönlendirilmesine, yanlış bilinç sahibi olmasına sebebiyet veriyor. Küçük yaşlarda çocukların zihinleri gelişmeye başlıyor. Hatta hepinizin bildiği üzere küçük yaşlarda çocukların izledikleri içerikler olumsuz bir şekilde etkiler. George Gerbner'ın "ekme kuramı" vardır mesela, der ki; çocuklar küçük yaşlarda şiddete meyilli olurlar. Neden? Çünkü küçük yaşlarda bize çizgi filmler aracılığıyla o şiddet aktarılıyor. İşte arkadaşını uçurumdan atan, işte sopayla vuran, işte arkadaşını kurşunlayan, sırtına vuran çocuklar birbirlerini gördüklerinde bu ne sağlamış oluyor? Ciddi manada şiddet eğilimi, şiddet potansiyeli içerisinde var olan bir nesil yetişmesine sebebiyet veriyor. Gelişigüzel bir şekilde sosyal medyada yetişen bir neslin dezenformasyonla karşı karşıya kalması da son derece doğaldır ve dikkat ederseniz sosyal medya mecralarının çoğunu Amerikan menşeli olduğunu görüyoruz. Bir tek burada TikTok'u belki ayrı tutabiliriz. Çünkü Çin menşeli bir mecra...

> “ Burada şunu söyleyebiliriz: Devletin ya da Dezenformasyonla Mücadele Merkezinin bütün dezenformasyona tek bir noktadan yetişebilmesi artık pek mümkün değil.

Hadi açık bir şekilde sosyal medya mecralarına ulaşabildi. Peki değerli katılımcılar, burada sadece sosyal medya mecraları yok ki, bir de bunun anlık mesajlaşma uygulamaları tarafı var. Whatsapp ortamı var, Telegram grupları var, buradan da

çok ciddi manada dezenformasyon yayıldığını görüyoruz. Mesela işte sahte destek gruplarının ortaya çıktığını görüyoruz. İşte sahte yardım gruplarının bu noktada oluştuğunu görüyoruz; "şuraya destek verin", "şuraya yardım yapın". Yani düşünün dezenformasyonla uğraşırken, depremle uğraşırken, depremin yaralarıyla uğraşırken bir de dezenformasyonla uğraşmak zorunda kalıyoruz. Depremzedelere ev ya da battaniye yardımı, depremzedelere yatak yardımı deyip sosyal medya reklam verdiler. "Sadece depremzede olmanız yeterli." dediler. "Fakat kargo ücretini siz vereceksiniz." dediler. "Çadır göndereceğiz." dediler. Bunları sosyal medyada sponsorlu reklamlar aracılığıyla sundular. Bunların hepsini tespit ettik ve medya aracılığıyla da bunları paylaştık. Düşünün, depremzedelerin orada 35-40 lirasına bile, 50 lirasına bile aslında göz koyabilecek bir kitlenin de söz konusu olduğunun altını çizmemiz gerekir. Şimdi sosyal medya şirketleri bu reklamları, sponsorlu içerikleri niye ön plana çıkarttı? Bunların dezenformasyon olduğunu araştırmadan, sadece reklam geliri elde edecek diye niye bunu teyit ile mukayese etmeden sundu. İşte değerli katılımcılar, bugün sosyal medya şirketlerinin yapmış olduğu en büyük sorun bu tarz içerikleri sırf para kazanmak adına, sırf gelir elde etmek adına sponsorlu içeriklerle öne çıkartıp, insanların önüne koyması... Sponsorlu içerikleri koyarken hedefli reklamcılık da sunabiliyorsunuz. İşte diyor ki, özellikle Malatya diyor, bir Malatyalı olarak, yani hani bunu söylüyorum, akrabalarım depremden zarar gördü. Aynı şekilde evleri yıkıldı, çatladı. Şimdi dolayısıyla ne oluyor? O insanların bile elindeki parayı ele geçirmek isteyen bir grup da söz konusu. Bunların önüne geçebilme şansımız söz konusu değil. Çünkü bir hesap kapatılıyor, başka hesap açılıyor, bir hesap başlıyor, sürekli devlet lehine paylaşımlar yapıyor.

Bir bakıyorsunuz birkaç gün sonra tamamen, 180 derece dönüyor. Önce algıları yönetiyor, biçimlendiriyor ya da önce işte sizin yanınızda olduğunu gösteriyor. Daha sonra 180 derece dönüş yapıyor ama biz ne yapıyoruz? Sondaki hesaplara bakıyoruz. Bu hesabın açılış tarihine bakmıyoruz. Bu hesabın paylaşım zamanlarına bakmıyoruz. Bu hesabın ne zaman ortaya çıktığına bakmıyoruz. Bu hesabın kimi takip ettiğine bakmıyoruz. Bu sefer ne oluyor? İşte en büyük sorun bu. Elon Musk, "Dezenformasyonun önüne geçeceğim, sahte hesapların önüne geçeceğim." deyip "mavi tik" dediğimiz "Premium" aboneliğin ücretli bir şekilde sunmuştu. Ama ne oldu? Ondan sonra devletin resmî kurum ve kuruluşlarının, devletin yetkili isimlerinin hesapları parodi kisvesi altında sunuldu. Örnek vermek gerekirse orada misal olarak söylüyorum, işte İdris Kardaş'ın hesabını açıyor, mavi tikini alıyor, "Bu oldu." diyor. Daha sonra geleneksel yayın organları ve dijital mecralar işte diyor ki "şu paylaşımı yaptı", "belediye başkanı bu paylaşımı yaptı." "Dezenformasyonla Mücadele Merkezi Başkanı bu paylaşımı yaptı." diyor. O yalan bir anda yayılıyor. Hani biliyorsunuz pandemi döneminde "infodemi" dediğimiz bir kavramla karşı karşıya kalmıştık. Yalan haberin, yanıltıcı bilginin virüs gibi yayılması söz konusuydu. Aynı durum. Ne oldu? Kriz ortamında yine bir kriz yaşandı.

Pandemide de bir kriz yaşanmıştı biliyorsunuz. Orada da ne oldu? Bir anda insanların öldüğü, bir anda yürürken yere yığıldığını gördük. Bunlar yayılmaya başlamıştı. Orada en büyük sorun şu oldu, veri çekmediğimiz için, beş gün önce yapılan paylaşım bir baktım grupta önüme gelmiş. "Şu ev, sokak şu dairede şu var." Diyor. Hâlbuki öyle bir ev yok, öyle bir daire yok. Öyle bir apartman yok ama ne oldu insanlar iyi niyetli, herkes kötü niyetli de yapmadı. İyi niyetli bir şekilde hani paylaştık ki biz de bari oturduğumuz yerde bir can kurtaralım, insanlara yol gösterelim, yardımcı olalım vesaire dedi. Dezenformasyon sadece Türkiye'nin değil, dünyanın sorunudur. Bizim artık verilerle, infografikler ile konuşmamız son derece önemli. Biz kendi adımıza veri çalışmaları ve analizler gerçekleştirmeye başladık. Bunların son derece önemli olduğunu düşünüyorum. En azından hashtag analizlerinin gerçekleştirilerek bunların nereden atıldığının, bu tweetlerin nereden yönlendirildiğinin, hangisinin daha fazla etkileşim aldığının tespitinin, o hesapların kontrolünü kolaylaştıracak denetimin de faydalı olacağını düşünüyorum. Hatta sadece X ortamından değil, farklı mecralar üzerinden de bu verilerin analizi yapılabiliyor, çekilebiliyor. Belki bundan sonraki süreçte bu bize çok ciddi manada katkı sağlayacak. Her şeye hazırlıklı olmamız lazım ama bu işin başı eğitim. Yani eğer kuyuyu kapatamıyorsak, insanlara kuyunun yanından geçebilmeyi ya da kuyunun üstünden atlamayı göstermemiz gerekir. Sahte hesaplarla mücadele edebilmek gerçekten günümüzde sosyal medya üzerinden çok zordur değerli katılımcılar, ama burada tabii ki hem devlet desteğiyle hem tabii ki burada paydaşlar olan, STK'lar, medya kurum ve kuruluşlarıyla ben bunun altından kalkacağımızı düşünüyorum. Tabii burada Dezenformasyonla Mücadele Merkezinin de ciddi manada bir payının olacağını düşünüyorum. Çünkü birleştirici ve bütünleştirici olmanın son derece önemli ve kıymetli olacağını düşünüyorum. Bunu da kendi adıma Dezenformasyonla Mücadele Merkezinin yapabileceğini düşünüyorum. Dinlediğiniz için çok teşekkür ediyorum. Saygılar sunuyorum. Çok sağ olun.

Moderatör / **İdris Kardaş**

Teşekkürler Ali Murat Hoca'm. Konuşmacılarımız zaman konusunda çok hassaslar, teşekkür ediyoruz. İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Seda Mengü Hoca'mızı dinliyoruz şimdi de. Hocam, dezenformasyonla mücadele, özellikle kriz iletişiminde mücadele yollarını aslında konuşacağız. Buyurun hocam.

Prof. Dr. Seda Mengü

İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyesi

Bir sunumum yok, konuşma yapacağım. Buradaki katılımcılar zaten çok güzel bir şekilde kriz yönetimini, afet yönetimini, kriz yönetimi çerçevesinde kriz iletişiminin nasıl yapılması gerektiğini, sosyal medyanın ve sosyal medya platformları olarak Twitter (X), WhatsApp, Instagram da dâhil olmak üzere bu platformlarda yapılan bilinçli-bilinçsiz paylaşımların ne kadar, özellikle de afet dönemlerinde, kriz dönemlerinde ne kadar büyük tehditlere, risklere yol açtığını anlattılar. Bunlara yönelik örnekler verdiler. Bu anlamda yapılabileceklerinden bahsettiler. En son Ali Murat Kırık Hoca'mız da zaten özellikle sosyal medyadan örnek verdi. Şunu söyleyebilirim: Kriz, beklenmedik bir anda karşımıza çıkan ve çok acil bir şekilde önlem alınmasını gerektiren ve toplumu korkuya, güvensizlik, endişe ve paniğe iten önemli bir durum, büyük bir olay. Böyle bir kriz ortamında yapılan dezenformatif bilgiler, yalan-yanlış bilgiler, çarpıtılmış bilgiler, sosyal medya aracılığıyla hızlı bir şekilde birçok kişiye yayıldığında, toplumun geneline yayıldığında kriz içinde kriz oluşmasına ve bir anlamda gürültüye neden olmaktadır. Bu gürültüler de normalde kriz döneminde resmî kişi, kurum ve kuruluşlarca yapılması gereken önemli işleri engellemektedir. Bu gürültüleri ortadan kaldırabilmek için tabii ki devlet kurumları, sivil toplum kurumları, çeşitli özel sektör kuruluşları birlikte çalışmak durumundalar.

Yani burada yönetişim olmak durumunda. Yönetişim dediğimizde de şeffaflık, hesap verebilirlik, açıklık ilkeleri var biliyorsunuz ve birlikte yapmak, birlikte ortak bir stratejiyle hareket etmek önemli. Herkes iyi niyetle, kendi başına birtakım kararlar alıp, stratejiler üretip gerçekleştirmeye çalışıyor. Herkes kendi kaynaklarını elinden geldiğince kullanarak bir şeyler yapmaya çalışıyor ama bunları ortak akılla, stratejik bir plan bakış açısıyla ortaya koymak gerekir birinci olarak. İkinci olarak, algıyı yönetmek kriz dönemlerinde çok kolay. Özellikle de insanların, kitlelerin algılarını korkutarak, korku ve endişe yaratarak, güvensizlik ortamını körükleyerek yapabilirsiniz. Dolayısıyla burada "post-truth" diye bir kavram var biliyorsunuz, hakikat sonrası. İçinde bulunduğumuz ortam aslında böyle.

> "Yani bilgi güçtür, bilgi değerlidir ama içinde bulunduğumuz dönem içerisinde neyin gerçek bilgi, neyin sahte bilgi olduğunu ayırt etmemiz oldukça zor.

Bilgiyi kimin verdiği, bilgi kaynağının kim olduğu, kaynağın ne kadar güvenilir olduğu, hem geleneksel medya hem de dijital medya -yeni medya- tarafından kontrol edilmesi gereken unsurlar. Geleneksel medyada bir haber çıkmadan önce kontrolün yapılması söz konusuyken ve daha kolayken, yeni medya ve dijital medya platformların ortaya çıkmasıyla birlikte bunların doğruluk kontrolü yerine doğrulama şekliyle, doğrulama işleviyle ortaya çıktığını görüyoruz.

Doğrulamanın da tek başına teyit kuruluşları veya bunu yapan belli başlı organizasyonlar tarafından yapılması yetersiz kalabilmektedir. Çünkü bireyler için aslında artık değer yitimi de söz konusu. Vicdan olayına değindi Onur Hoca'mız; yani vicdan, sağduyu... Şimdi bunlar değerle ilgili, değer bilgisiyle ilgili konular. Dolayısıyla ben olaya şuradan yaklaşmak istiyorum. Bu "post-truth" dediğimizde "post" ile neyi kastediyoruz? Hakikat sonrasını nasıl tanımlıyoruz? Burada bir hakikat var, nesnel bir gerçeklik var ama insanlar nedense bu nesnel gerçeklikleri olduğu hâliyle değil, kendi içinde bulundukları duygu durumlarıyla ve kişisel inançlarıyla, o zamana kadar yetişmiş oldukları sosyalleşme biçimlerinde edindikleri kalıplaşmış inançlarıyla, neye inanmak istiyorlarsa o şekilde algılamaya müsaitler ve açıklar. Dolayısıyla bu aslında post-truth dediğimiz şey; algı olayı, algılayanlarla ilgili yani kitlelerin durumu algılamasıyla ilgili. Dezenformasyon; haberlerin, bilginin çarpıtılması, yanlış verilmesi, yalan söylenmesi ise kurgulayanlarla ilgili. Bunu kurgulayanlar, sadece belirli, bu işi gerçekleştiren, bundan çıkar sağlamak amaçlı bunu yapan kişi, kurum, kuruluşlar değil, aynı zamanda bireyler de bilinçli ya da bilinçsiz şekilde bunu yapabiliyorlar. Tabii ki katılımcılarımız dezenformasyonun engellenmesine yönelik neler yapılabileceğini söylediler. Bir tek şunu söylemek istiyorum, bilgi okuryazarlığı, dijital okuryazarlık ve medya okuryazarlığı ilkokuldan itibaren okutulmalı. Bilgi okuryazarlığından neyi kastediyoruz? Bilgiye ulaşma, doğru bilgiye ulaşma, doğru bilgi kaynaklarını bulabilme, anlama, yorumlama, analiz edebilme yetisi. Yani eleştirel düşünme kapasitesi, eleştirel düşünebilmeyi öğretebilmek.

Dolayısıyla yapılması gereken en önemli şeylerden biri de çocukluktan itibaren; üniversiteler, liseler, ortaokullar, ilkokullar ve bütün halk da dâhil olmak üzere bütün insanlara - belirli konularda nasıl kamu spotları hazırlanıyor; örneğin, sigaranın zararları, uyuşturucunun zararları, alkolizmin getirdiği zararlar anlatılıyorsa ya da trafik kurallarına uymamız gerektiği anlatılıyorsa, - doğru bilgiye nasıl ulaşılması gerektiğinin, resmî kurumlardan bilgi gelmedikçe doğrulanmamış bilgilerin alınmaması, bunlara önem verilmemesi ve bunların bilinçsiz bir şekilde kullanılmaması gerektiğinin, bunların nelere yol açtığının anlatılması gerektiğini düşünüyorum. Panellerle, daha fazla panellerle, seminerlerle, okullara kadar inerek veya belediyelerde, muhtarlıklarda bunun olabildiğince çok anlatılması gerekiyor. Bilgi okuryazarı olmak, dijital okuryazar, dijital vatandaş olmak demek bunun öğrenilmesiyle, bu bilincin kazanılmasıyla ilgili bir olay. Bu bilincin aşılanması da sonuçta resmî kurumların, sivil toplum kurumlarının görevi ve işlevi diye düşünüyorum. Bu kuruluşların da böyle bir eğitim verilecek, haydi hep beraber, topyekûn bir eğitime gidelim, toplumu bilgi okuryazarı yapalım ki bunlar olmasın dediği zaman ve bunun da yine belli bir stratejik bakış açısıyla, birlikte hareket edilerek kurumları bir araya getirerek yapılmasının önemli olacağını ve bizi bir yerlere götüreceğini düşünüyorum. Bu toplantıyı düzenledikleri için de Sayın Başkan'ımıza teşekkür ediyorum.

Moderatör / **İdris Kardaş**

Teşekkürler Hocam. Burada bu son söylediğiniz yani eğitim konusu, topyekûn bir eğitim seferberliği konusu önemliydi. Biz bir buçuk yıldır kurulan bir yapıyız. Kurulur kurulmaz arkadaşlarımla toplantı yaptık ve medya okuryazarlığını toplumun tüm kesimlerine ulaştırma konusunda bir çalışma yapma kararı aldık. Tabii araya malum deprem ve seçim gibi gündemler girdi. Ama biz bir yıldır güçlü bir çalışma yaptık. Millî Eğitim Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve İletişim Başkanlığının koordinasyonunda inşallah önümüzdeki günlerde de lansmanını yapacağız. Bu projeyle aslında bütün okullara, çocuklara, ilköğretim, ortaöğretim, lisedeki çocuklara, gençlere, onlarla temas eden herkese, yani kantincisinden servis şoförüne, onlarla ilgilenen emniyet görevlilerine, oradaki polislerden öğretmenlerin tamamına ve ebeveynlere kadar geniş bir eğitim sürecini başlatacağız inşallah. Birkaç yıl devam edecek bir proje olacak. Hazırlığı bir yıl sürdü tabii bu işin. Çünkü biz şunu çok net anladık, diğer hocalarım da değindiler, dezenformasyonla mücadelede biz burada sivrisinek avlıyoruz ama önümüzde bir bataklık var. Burada bir şekilde bu bataklıkta ilgili bir bilinçlendirme çalışması yapmamız gerekiyor. Çünkü bataklıkla da mücadele, kuyuyu kapatmak dedi, hocamız aynı şey, yani bu mümkün değil. Çünkü bu küresel sistem içerisinde bunlarla mücadele etmenin başka yollarını bulmamız gerekiyor. Eğitim bunun en önemlisi. Bu konuda da benzer fikirlere sahip olduğunuz için de mutlu oldum.

Doç. Dr. Onur Taydaş

Ekleme yapmak istiyorum. Şimdi, doğal afetleri artık hem küresel ısınmayla, ülkenin konumu nedeniyle sık sık yaşayacağımız bir sürece girmiş bulunuyoruz. Sonunda söyleyecektim ama unuttum aklıma gelmişken onu da eklemek istiyorum. Şimdi Amerika'da şöyle bir 20 sene öncesine bakalım, 20 sene öncesinde bir elektrik kesintisi olmuştu ve yağma haberleri gündeme geldi. Sürekli doğal afetler sonrasında bunları duymaya başladık. Şimdi Japonya'ya bakıyoruz, Japonya'da deprem oldu. Benzer dönemde deprem Van'da da olmuştu. Japonya ile ilgili haberlerde nükleer santrale giren, ailelerle vedalaşan, hayatlarını feda edenler veya su sırasında elinde bir bardakla bekleyen bir adam resmedilmiştir. Bu adamla röportaj yapıldığında, "Niçin bir bardak ile bekliyorsunuz?" diye sorulduğunda "Susadım, bir bardak su benim için yeterli." cevabı uluslararası basına servis ediliyor. Burada insan haklarına saygılı, depreme alışkın ve bundan korunmayı, baş etmeyi bilen bir toplum olarak Japonya resmi çiziliyor. Dezenformasyonla ilgili en tehlikeli süreç de belki de buradadır. Ülkemizle ilgili sosyal medyada üretilen bu dezenformasyon barındıran içeriklerin, sadece sosyal medyada kalmadığı unutulmamalıdır. Yeni bir çalışma hazırlıyoruz, lisansüstünde. Tamamlayabilirsek, 1950-70. dönemi, Kore Savaşı'ndan sonra Türkiye, Amerikan sinemasında nasıl yer almaktadır. Amerikan ilişkilerindeki bu gelgitleri inceliyoruz. Türkiye nasıl resmediliyor? Kıbrıs Barış Harekâtı sonrasında Türkiye nasıl anlatılıyor? Körfez Savaşı sonrasında

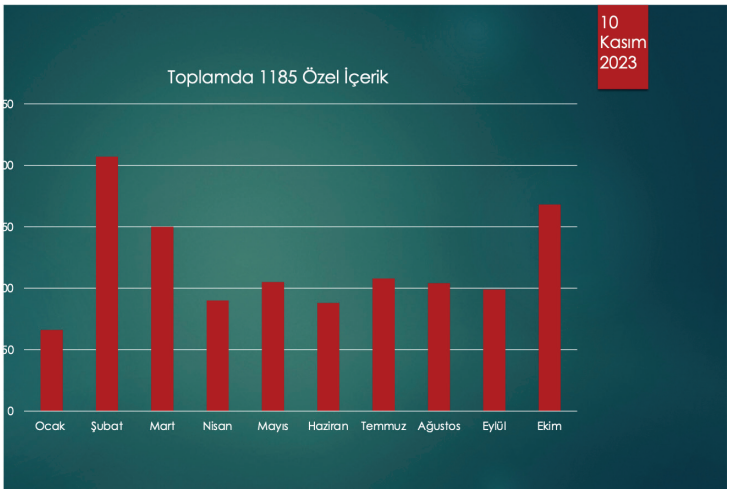
bir yakınlığımız var, nasıl resmediliyor? Suriye savaşı sonrasında Türk ve Türklük simgesi nasıl aktarılıyor? Senaristler ve yapımcılar anlattıkları hikâyelerde tarihî vesika olarak sosyal medya içeriklerine baktıkları, bunlardan beslendikleri için bu sosyal medya içerikleri, burada paylaşılanlar önem arz ediyor. Deprem zamanında hiç mi yoktu, ayağındaki ayakkabıyı, üstündeki kılığı, kıyafeti paylaşan, yediği yemeği paylaşan, hakkından fazlasını almayan insanımız? Bu topraklarda hep bunlar var ama bunları göstermediğimiz zaman, onların beslendiği kanalda sosyal medya olduğundan, bizimle ilgili üretilen algı; tipik bir geri kalmış Ortadoğu toplumu olarak resmedilmemizi sağlıyor ana akım sinemada. O yüzden de çok kıymetli buradaki içerikler; sadece o kriz anıyla ilgili değil, sonrası için de çok önemli. O yüzden de işte ben sağduyu kısmına veya özen konusuna dikkat edilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Moderatör / **İdris Kardaş**

Çok teşekkürler hocam katkınız için, varsa mikrofon soru alabiliriz. iki veya en fazla üç soru olsun, siz de çok bekletmeyelim, yormayalım. Evet. Yok herhâlde, ben görmüyor muyum? O zaman hocalarımdan çok kısa katkıda eksik varsa onu alalım hızlıca, öyle bitirelim.

Hüseyin Yılmaz

Anadolu Ajansının, Teyit Hattı ile ilgili birkaç cümle söylemek istiyorum, arkadaşlara bir grafik vermiştim, onu da yansıtırlarsa vaziyeti anlamak açısından önemli olabilir.

Bizim Teyit Hattı, geçtiğimiz yıl yaklaşık 1.300 haberin teyidi ile uğraştı. Yaklaşık ayda 100 haberi biz teyit için araştırıyoruz. Bunda da en büyük kaynağımız resmî kurumlar olduğu kadar kendi muhabirlerimiz. Olay yerine gidiyor, ilgili kişilerle görüşüyor. İşte, grafikte görüyorsunuz, en yüksek teyit haberi yayımladığımız Şubat ayında, geçtiğimiz sene. Normal ortalama 100 iken Şubat ayında 200'ü geçmiş. Şubatta ne oldu? Depremler oldu. Dolayısıyla biz normal günlük hayatımızda dezenformasyona, yalan bilgiye maruz kalırken, bu tür kriz ortamları bu ikiye üçe katlanıyor. Mesela hemen sonra baktığınız zaman mayıs ayı, Türkiye'de seçim ayları yine ortalamanın üstü ve en sonda ekimde de İsrail'in Gazze'ye saldırısı. İşte, Hamas'ın İsrail'e yönelik saldırısıyla başlayan ve İsrail in orantısız cevabıyla ekimde 170 içerik. Dolayısıyla da bizim hayatımızın herhangi bir yerinde bizi bir şekilde etkileyen her olayda dezenformasyona maruz kalıyoruz. Bu maruz kalma hâli kriz ortamlarında daha da hızlı oluyor. Dolayısıyla hem kullanıcı olarak hem medya çalışanı olarak hem de akademisyenler ve siz İletişim Başkanlığı olarak ekstra mesai harcayıp ve filtrelerimizi belki iki katına, üç katına çıkarmamız gerekiyor. Bundan hemen bir örnek vereyim: Teyit Hattı'nda verdiğimiz haber, peribacaları ile ilgiydi. Peribacalarının yıkılıp, başka amaçla kullanıldığı belirtiliyor. "Peribacalarına tuvalet yapıldı" diye haberler yayılıyor. "Nasıl yaparlar?" vb. yüzlerce sosyal medya paylaşımı. Bakıyorsunuz bölgede peribacası statüsü olmayan bazı yerler yıkılmış. Ama bunun için biz muhabirimizi oraya gönderiyoruz, fotoğraf çektiriyoruz. İşte Nevşehir Valisi ile konuşuyoruz, belediyeyle konuşuyoruz, orada yıkım yapan insanlara soruyoruz, burası gerçekten peribacası mıydı? Hak sahipliği varsa hak sahibine soruyoruz ve niye? İşte delinin kuyuya attığı taşı çıkarmaya çalışmakla ilgili kaynaklar heba ediliyor.

Son dönemde özellikle mesela İsrail'de, Filistin de çok ciddi dezenformasyon oldu ve bu devlet eliyle yapıldı, dedi hocamız. İsrail Cumhurbaşkanı İsaac Hertzog verdiği röportajda, El Kaide, DEAŞ ve Hamas'la; üçü ile birlikte savaştıklarını dair bir belge sundu mesela. Hâlbuki bizim arkadaşların internette yarım saatlik bir araştırmayla cumhurbaşkanının sunduğu belgenin 2010 yılında üretilen ve yarım saatte herkesin internetten ortaya çıkarabildiği bir belge idi. Israil'in dünya medyasındaki etkisini de gördüğünüzde onun yayılma hızıyla sizin yarım saatte bulduğunuz şeyi sunsanız bile onun like edilmesi, retweet edilmesi, paylaşımı, dolaşımı çok başka bir yere gidiyor ve sanki Gazze, bütün terör örgütlerinin yuvalandığı bir yermiş duygusuna hizmet ediyor.
Dolayısıyla da sadece sosyal medyadaki bazı hesaplar üzerinden değil, doğrudan devletin en yüksek kademelerinden de bize maruz bırakılan bir sorunla karşı karşıya olduğumuza dikkat çekmek istedim.

Moderatör / **İdris Kardaş**

Teşekkür ederim, tabii haklısınız. Yani biz mesela Gazze savaşında, İsrail devletinin bizzat resmî hesaplarının, Mossad'ın ve onlara bağlı hesapların İsrail Dışişleri Bakanlığının birçok dezenformasyonu ile karşılaştık. Yani sadece İsrailli herhangi

bir sosyal medya kullanıcısı değil, bizzat İsrail devletinin resmî hesaplarının yoğun dezenformasyonu ile karşılaştık. Sayın Cumhurbaşkanımız da defaatle bunları ifade etti. "Bu yalanlarla da mücadele edeceğiz." dedi. Çünkü devlet ağzıyla bu kadar aleni bir yalan sürecinin işletilmesi, o katliamları meşrulaştırma çabası var. Türkiye de buna direnen, bununla mücadele eden, Sayın Cumhurbaşkanımızın liderliğinde gerçekten çok kıymetli bir süreci işletiyor. Sayın Başkanımız Fahrettin Altun'un büyük desteğiyle bu noktada yoğun bir çalışma süreci işlettik. Son olarak şunları da eklemek isterim: Dezenformasyonla Mücadele Merkezi olarak hem akademi hem medya, bütün kurum ve kuruluşlarla ilişkiyi derinleştirmek, geliştirmek istiyoruz. Her kesimden öğreneceğimiz çok şey var. Tecrübelerden faydalanmamız gerekiyor ve bu mücadeleyi tek başımıza yapmamız zaten mümkün değil. Devletin bir kurumu olarak ancak birlikte hareket edersek çok daha verimli olacaktır. Hem akademisyenler hem medya hem de elbette kamuoyunun, toplumun desteği bu anlamda çok önemli. Çünkü bu dezenformasyonun evet sistematik ve profesyonel bir şekilde pompalandığı dönemler oluyor ama bilmeden, istemeden de bu süreçte insanlar bu dezenformasyona maalesef alet olabiliyorlar. Yani araç olabiliyorlar. Bununla da dolayısıyla hep birlikte mücadele etmemiz gerekiyor. Anladığım kadarıyla soru da yok, yormayalım da sizi, daha çok oturum da var. Tamam, buyurun.

İzleyici

Merhabalar. Tekrardan hoş geldiniz. Benim sorum Ali Murat Hoca'ya olacak. Aynı üniversiteden, Marmara Üniversitesindenim. Afet süreçlerinde yani toplumun çok duygusal olduğu dönemlerde dezenformasyonun çok daha geniş kapsamlı bir hâle geldiğini ve çok hızlı yayıldığını tespit ettik. Tabii dijital medyada gazeteci kökenli olmayanların bunu çok sık yaptığını fark ettik. Bunda da bir şey görmüyoruz açıkçası, mesleki bir hata görmüyoruz. Ama mesela bazı dezenformasyonların gazeteci kökenli kişiler tarafından yayıldığını gördük. Bunun sizce eğitim sürecindeki bir aksaklıkla da ilgisi olabilir mi? Bunu sormak istiyorum. Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Ali Murat Kırık

Yani şöyle söyleyelim: Burada tamamen amaçlı bir şekilde yapıldığını görüyoruz. Çünkü sonuçta orada da hizmet edilen bir yer var. Dolayısıyla bir felaketin bile siyasi, ideolojik bir malzeme olmasından kaynaklı. Az önce de konular içerisinde hep konuşuldu. Bu bir vicdan meselesi. Aslına bakarsanız toplumu ilgilendiren, ülkeyi ilgilendiren bir konu ki orada depremzedelerin hangi partiye oy verdiği ya da hangi görüşe, ideolojiye sahip olduğunun bir önemi var mı? Bizim için insan insandır ama burada tam tersi destek olmak yerine, bu şekilde daha manipülatif olup toplumun tabiri caizse sinir

uçlarıyla oynanması da aslına bakarsanız gazetecilik etiği ile bağdaşmamaktadır. En üzüldüğüm konulardan biri masa başında bu tarz içeriklerin oluşturulması ve yayılmasıdır. Çünkü hani biz hep derslerde de anlatıyoruz. Yani gazetecilik, habercilik sahada yapılır. Yani bu iş sahada gerçekleştirilir, masa başında değil ama onların bu şekilde davranması amaçlı ve maksatlı bir şekilde yönlendirme amacı taşıyor. Takdir edersiniz ki bir kitle var yani onların görüşlerine, düşüncelerine inanan, onların yönlendirdiği bir kitle de söz konusu. Dolayısıyla aslına bakarsanız o kitleyi manipüle ederek, o kitleyi yönlendirerek bir şekilde algı oluşturmaya çalışıldığını görüyoruz. Bu tamamen maksatlı bir şekilde çıkartılıp, toplumu bir şekilde germek, toplumun bir şekilde sinir uçlarıyla oynamak oluyor. Ben de bunu diyorum. Bu insanların önüne geçme şansımız var mı? Yok. Bu insanları engelleme şansımız var mı? Yok. Zaten dezenformasyonla mücadele kapsamında gerekli adımlar atılıyor. Bununla ilgili yasa da çıktı. Burada da ne yapmamız lazım? Bizim de vatandaşlar olarak siz onu retweet ettiğinizde, siz onu favorilediğinizde ya da bir trend topik listesindeki bir içeriğe hashtag'e yorum yaptığınızda algoritma onu tam tersi ön plana çıkartmaya çalışıyor. Orada siz ne yapacaksınız? Engelleyip geçeceksiniz, bloke edip geçeceksiniz, şikayet edip geçeceksiniz. Onunla söz dalaşına girmeniz ya da onun altına yorum yapmanız demek tam tersi o içeriği ön plana çıkartmak anlamına geliyor. Burada da bizim vatandaşlar olarak dijital bilince ulaşmamız ve bu tarz içerikleri gördüğümüz zaman direkt engellemek, şikâyet etmek, bloke etmek bu noktada önemlidir. Ona cevap yazdığınız an tam tersi etkileşim ve erişim oranının arttıracaksınız, onu daha fazla gündeme taşımış ve trend topic listesine ve sana özel kısmına taşımış olacaksınız. Burada da görev bize düşüyor, yani sosyal medya kullanıcılarına düşüyor. Burada da yine az önce konuştuğumuz dijital okuryazarlık ve dijital bilinç eğitimine vurgu yapmamız gerekiyor.

Moderatör / **İdris Kardaş**

Ben hocalarıma, arkadaşlarıma çok teşekkür ediyorum katkılarınız için. Size de katılımınız için çok teşekkür ediyorum. Oturumu sonlandıralım. Teşekkür ediyorum.

II. Oturum: Kriz İletişiminde Dezenformasyonla Mücadele
MODERATÖR:
İdris Kardaş
Dezenformasyonla Mücadele Merkezi Koordinatörü
KONUŞMACILAR:
Hüseyin Yılmaz / Anadolu Ajansı Türkiye Haberleri Direktörü
Doç. Dr. Onur Taydaş / Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Ali Murat Kırık / Marmara Üniversitesi Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Seda Mengü / İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyesi
İLETİŞİM BAŞKANLIĞI
Asrın Birlikteliği
ASRIN FELAKETİNİN 1. YILINDA
AFET İLETİŞİMİ SEMPOZYUMU

ASRIN FELAKETİNİN 1. YILINDA
AFET İLETİŞİMİ SEMPOZYUMU
II. Oturum: Kriz İletişiminde Dezenformasyonla Mücadele
MODERATÖR:
Melis Kendiş
Dezenformasyonla Mücadele Merkezi Koordinatörü
KONUŞMACILAR:
Süleyman Yılmaz / Anadolu Ajansı Türkiye Haberleri Direktörü
Doç. Dr. Ömer Taştekin / Ankara Cumhuriyet Üniversitesi Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Ali Murat Kırık / Marmara Üniversitesi Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Sedat Mengü / İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyesi
TÜRKİYE CUMHURİYETİ
CUMHURBAŞKANLIĞI
İLETİŞİM
BAŞKANLIĞI

3. Oturum

6 Şubat 2024 Salı

Moderatör:

Prof. Dr. Zakir Avşar
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Öğretim Üyesi

Konuşmacılar:

- **Mesut Onat**
  BİK Genel Müdür Yardımcısı
- **Zeki Akbıyık**
  Anadolu Yayıncılar Derneği Başkan Vekili
- **Mehmet Levent Özkurt**
  Telgraf Medya
- **İskender Yılmaz**
  Yeni Malatya Gazetesi- kernekhaber.com
- **Nazire Hanım Fırat**
  Adıyaman'da Halkın Sesi Gazetesi

Afet İletişiminde Ulusal ve Yerel Medyanın Fonksiyonu

Prof. Dr. Zakir Avşar

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Öğretim Üyesi

Moderatör / **Prof. Dr. Zakir Avşar**

Kıymetli Hanımefendiler ve Beyefendiler,

Bugün 6 Şubat depremlerinin birinci yıl dönümü. Bu büyük afette hayatını kaybeden kardeşlerimize yüce Allah'tan rahmet diliyorum. Son bir asır, baktığınız zaman bize çok pahalıya mal olmuş. Ülkemizin hemen her yerinde depremler meydana gelmiş, 130 bine yakın vatandaşımız bu bir asırda, depremlerde hayatını kaybetmiş. Ama herhâlde en ağır faturalar bir 1999 depremlerinde, iki bu son yaşamış olduğumuz 6 Şubat depremlerinde karşımıza çıktı. Acı bir tabloydu. Şükür ki milletçe birlik beraberlik içerisinde bunun da üstesinden geldik.

Büyük ölçüde yaralar sarılıyor. Elbette ki giden canları getirmek mümkün değil. Mamafih gelen mala gelsin, onların yerine konması bir şekilde elbette mümkün. Fakat burada esas mesele nedir? Esas mesele şudur: Depremlerden azade değiliz. Bu deprem oldu, bitti, bir daha olmaz diye bir şey yok. Ne yazık ki yüz yıl bize şunu gösteriyor, irili ufaklı onlarca depremi yaşamışız. Neredeyse her yıl deprem düşmüş nasibimize. Bu bakımdan da depremlerle iç içe yaşıyoruz. Deprem ülkemizin her tarafında olmuş. Depremlerin dağılımına baktığımız zaman kıymetli arkadaşlar, yani şurası daha güvenli diyeceğimiz bir şey yok. Bunun için de depremlere karşı hazırlıklı olmak lazım. Kendimizi daha güvenli hâle getirmemiz lazım. İnsanda başlıyor ve insanda bitiyor mesele. Tabii afet kriz iletişimi meselesi çok önemli. Kıymetli arkadaşlar, bu kadar afet yaşıyoruz, afet ülkesiyiz. Literatürümüzün çok zayıf olduğunu afetlerle birlikte hep beraber gördük. Özellikle de afet iletişimi konusunda biz iletişimciler, vazifeliyiz değerli arkadaşlarım, bunu aklımızdan çıkarmamamız lazım. Afetin öncesi, afet esnası ve afet sonrası...

Mutlaka bu üç alanda da hazırlıklı olmamız gerekiyor. En hazırlıksız olduğumuz alan ise afet sonrası. "Afet iletişimi" dediğimiz zaman hep aklımıza şu geliyor, afet öncesinde nasıl bilgilendireceğiz? Afet esnasında neler yapacağız? Bir de afetin sonrası var. İşte, bunların üzerinde durmamız gerekiyor. Afet sonrasında gerek İletişim Başkanlığımız gerek Basın İlan Kurumu Genel Müdürlüğümüz gerek RTÜK başkanlığımız, ilgili kurum ve kuruluşlarımız muazzam büyük bir sınav verdiler. Burada Dezenformasyonla Mücadele Merkezimiz, Anadolu Ajansında Teyit Hattımız, TRT'miz muazzam çaba gösterdiler, buradan hepsini tek tek tebrik ediyorum. Bu vesile ile belirtmeliyim ki esas kahramanlar Anadolu basınıdır. Bunu da asla unutmamamız lazım. Bir taraftan çok büyük mağduriyetler yaşadılar ama diğer taraftan da gazetecilik faaliyetlerini sürdürmeye uğraştılar. Kıymetli arkadaşlarım, pek çok kardeşimizin, meslektaşımızın mağduriyetleri, depremzede olmanın yanı sıra hayatını kaybetmesiyle de neticelendi ne yazık ki bu depremlerde.

O esnada BİK Genel Müdürümüz Cavit Erkılınç Bey'in görevlendirmesiyle Genel Müdür Yardımcımız Mesut Onat Bey başkanlığında bir heyetimiz, bölgeye gittiler, tek tek incelemede bulundular; depremin etkilerini, ihtiyaçları, sorunları, yapacaklarımızı ve oradaki bütün kardeşlerimize nasıl yardım edeceksek, tespit ettiler. Bir planlama dâhilinde Basın İlan Kurumu olarak da gereğini yaptılar gazetecilerimize. Elbette ki eksiği vardır, gediği vardır, eleştirilecek tarafı vardır ama imkânları seferber ettiler. Allah hepsinden razı olsun. Bunu da buradan kayıtlara geçirmek için özellikle ifade ediyorum. Bugünler bir daha gelmesin ama o günlere, benzer günlere hazırlıklı olmamız lazım. Yani ne zaman olacağını bilemeyiz. Sadece dua ederiz, hiç olmasın diye, ama oluyor işte. Olduğu zaman da hepsinde acı yaşamışız, yıkım yaşamışız kıymetli arkadaşlarım. Bu bakımdan da ben sözleri uzatmadan tam vaktinde bitirebilmek için şimdi hemen Mesut Onat Bey'le başlayacağım. Buyurun efendim.

Mesut Onat

BİK Genel Müdür Yardımcısı

Mesut Onat

Saygıdeğer katılımcılar,

Bugün burada, İletişim Başkanlığımız bünyesinde “afet iletişiminin hayati önemini ve bu süreçte ulusal ve yerel medyanın oynadığı kritik rolleri” konuşmak adına bir araya geldiğimiz için mutluluk duyuyorum. Öncelikli olarak 6 Şubat 2023 tarihinde 11 ilimizi etkileyen ve Türkiye'yi yasa boğan depremlerde hayatını kaybeden vatandaşlarımıza Allah’tan rahmet, yaşadıkları derin acılarla birlikte hayata tutunmaya çalışan vatandaşlarımıza da baş sağlığı diliyorum. Rabbim ülkemizi bir daha böyle acılar yaşamaktan muhafaza etsin. Cumhurbaşkanımızın Sayın Recep Tayyip Erdoğan’ın önderliğinde, afet bölgesinin çok kısa bir süre içerisinde yeniden imar edilmeye başlanması ve bölgenin eski güzel günlerine dönmesi için milletimiz ve devletimizin asrın birlikteliğiyle yaptıkları çalışmalar, acılarımızı bir nebze de olsa hafifletiyor. Oturumumuzun

başlığı "Aet İletişiminde Ulusal ve Yerel Medyanın Fonksiyonu". Ama bu konuya geçmeden önce bilgiyle kurduğumuz ilişki, bilginin hareketliliği, bilgiye erişim meselelerine biraz değinmemiz gerekiyor. Hepimizin yaşadığı "post-truth" diye adlandırılan hakikat ötesi çağda, yalanın, gerçeğin yerini nasıl aldığına şahit oluyoruz. Maruz kaldığımız ve hayatımızda zorunlu olarak yer alması gerektiğine inandırıldığımız dijital uygulamaların, dijital dünyanın insan fıtratına aykırı düzeyde nasıl üzerimize tebelleş olduğunu, bizleri nasıl bir fanusa sıkıştırdığını hep birlikte hissediyoruz. Oradan ilerleyen bilgi akışlarının herhangi bir teyide, gerçekliğe, insan fıtratına uygun olmayacak şekilde nasıl yaygınlık kazandığına, kabul gördüğüne, kitlelerce heves edilerek işlendiğine tanıklık ediyoruz, maalesef tanıklık etmeye de devam edeceğiz. Böylesi bir dönem içerisinden gazetecilik mesleğini ifa eden basın mensuplarına çok büyük bir görev düşüyor.

Gazeteciliğin en temel reflekslerinden biri, 5N1K kuralıdır. Basın mensupları, herhangi bir haberi yaparken bu haberin kamuya, insana, muhataplarına getireceği mali ve duygusal külfeti 5N1K soruları sorarak bir şeffaflık, hakikate dair bir anlam, bir bilgi inşa etmek üzere kurduğu zaman, mesleğini gerçek anlamda ifa etmiş oluyor. Şu an yeni medya alışkanlıklarında maalesef gazetecilik refleksinin hiçbir şekilde olmadığını gözlemliyoruz. Ama konvansiyonel medyadaki haber yapım süreçlerinin de mutlak manada bir hikâyeye, bir hakikate karşılık gelmek üzerine inşa edildiğine de şahit oluyoruz. Gün geçtikçe konvansiyonel medyanın yeni medya tarafından her geçen gün itibarsızlaştırılmaya çalışıldığına, sahadaki basın mensubu arkadaşlarımızın çabalarına rağmen azaldığına da şahitlik ediyoruz. Tam da bu durumdan dolayı bizlerin tekrardan hakikat ve bilgiyle kurduğumuz ilişkiyi yeniden gözden geçirmemiz gerekiyor.

Kıymetli katılımcılar,

Afetler, hayatımızı ve çevremizi aniden ve dramatik bir şekilde değiştirebilecek, yıkıcı sonuçlara yol açabilen olaylardır. Bu tür kritik durumlarda, doğru ve zamanında bilgi akışı hayati önem taşır. Ulusal ve yerel medya ise bu bilgi akışının sağlanmasında ve toplumun afetlere karşı direncinin artırılmasında kilit rol oynar. Afet durumlarında hızlı ve doğru bilgi akışı, toplumun bilinçli bir şekilde hareket etmesini sağlar. İnsanların neyle karşı karşıya olduklarını anlamaları ve doğru önlemleri alabilmeleri için güvenilir iletişim kanalları önemlidir. Ayrıca, yanlış veya eksik bilgilerin yayılmasını engellemek, panik ve kaosun önüne geçer. Afet iletişimi, toplumun afetlere karşı bilinçli olmasını sağlar. İnsanları eğitmek, afetlere nasıl hazırlıklı olacakları konusunda bilgi sahibi yapar. Bu, afet anında daha etkili tepkiler verilmesine yardımcı olur ve kaynakların daha etkili bir şekilde kullanılmasını sağlar. Afetlerde, kamu kurumları, sivil toplum örgütleri ve bireyler arasında etkili bir koordinasyon ve yardımlaşma sağlanmalıdır. İyi bir iletişim, ihtiyaçlar ve kaynaklar konusunda bir anlayış oluşturarak yardımlaşma sürecini hızlandırır. İletişim kopukluğu, yardım ekiplerinin etkili bir şekilde çalışmasını engelleyebilir. Afet iletişimi, toplumun moralini yüksek tutar ve dayanışmayı artırır. İnsanların birbirleriyle iletişim kurabilmeleri, duygusal destek sağlamaları ve birlikte hareket etmeleri, afet sonrası toparlanma sürecini olumlu yönde etkiler.

Sayın hocam, değerli katılımcılar,

Afet dönemleri, toplumları etkileyen acil durumlar ve travmatik olaylarla dolu zamanlardır. Bu zorlu süreçlerde basın, ahlak esaslarına sıkı sıkıya bağlı kalarak önemli bir rol oynamaktadır. Doğruluk, duyarlılık ve sorumluluk, afet haberleşmesinde basının etik çerçevesini oluşturan temel prensiplerdir. Basın İlan Kurumumuzun kuruluş yasasında da mündemiç olan 49. maddesi Basın Ahlak Esaslarını bizlere vazife olarak verir. Basın Ahlak Esasları içerisinde Anayasa'ya ve Kanun'a uygunluk İlkesi esastır, doğruluk ilkesi esastır. Haber alma ve bilgi sunumu esastır. Suçsuzluk karinesi esastır. Çocukların korunması esastır. Ailenin korunması esastır. Yalan bir habere cevap, düzeltme hakkı, tekzip hakkı esastır. Hakaret, sövme, iftira ve haksız isnat ihtiva etmemesi esastır. Ayrımcılık yapılmaması esastır. Millî ve toplumsal değerlere saygı gösterilmesi esastır. Dolayısıyla tüm bu unsurları kendi bünyesine alan basın mensubu, gazetecilik mesleğini gerçek anlamda ifa eden arkadaşlarımız, dezenformasyona karşı hakikatin savunuculuğunu yapan en temel unsurlar hâline dönüşmüş oluyor. Bizden önceki oturumda, Dezenformasyonla Mücadele Koordinatörü ve Basın İlan Kurumumuzun Yönetim Kurulu Üyesi kıymetli hocam İdris Kardaş Bey'in moderatörlüğünde, kriz iletişiminde dezenformasyonla olan mücadelelerini dinledik. Belki biraz tekrar gibi olacak ama yerel basınımızın hakikat mücadelesini anlatmak adına bu kısım çok önemli. Hatırlarsınız; ilk depreminin şoku ve acısı devam ederken saat 13.24'te 7.6 büyüklüğünde ikinci depremle sarsıldık. Ve bu depremin hemen ardından dijital medya mecralarında "Deprem Sonrası Malatya'da Kızılay Bölge Kan Merkezi Tamamıyla Yıkıldı" iddiası dolaşıma sokuldu.

Bu vahim iddianın gerçekte öyle olmadığı, o zor şartlar altında çalışan yerel medya kaynakları tarafından yalanlandı. Yine hatırlayacaksınız felaketin ilerleyen günlerinde Hatay'da "baraj patladı" yalanı da bir anda dolaşıma sokulmuştu. Arama-kurtarma faaliyetini yürüten birimler, arama kurtarma işlerini durdurmuş, belki de kurtarılacak canlarımızı o yalan yüzünden kaybetmiştik. Kan merkezi olayında olduğu gibi yine bu olayın da asılsız olduğu ilk olarak yerel kaynaklar tarafından ulusal basınımıza servis edildi. 6 Şubat'ta karşılaştığımız bu yıkıcı afetin ilk anlarından itibaren özellikle yerel medya kuruluşlarımız, bölge halkına umut ışığı olmuş ve afet yönetiminin başarısına önemli katkılarda bulunmuştur. Depremlerin ilk anlarında, haberleşme altyapısının büyük ölçüde hasar görmesi nedeniyle bölgeden gelen haberlerin ve görüntülerin büyük bir kısmı yerel medya tarafından sağlanmıştır.

Yerel gazeteciler, radyo ve televizyonlar, sosyal medya platformlarını da kullanarak canla başla çalışmış ve bölgedeki gelişmeleri anbean halka aktarmıştır. Yerel medya kuruluşları, yetkililerden gelen tahliye, barınma ve güvenlik gibi konulardaki uyarıları ve talimatları halka hızlı bir şekilde ulaştırarak panik ve belirsizliği önlemiştir. Aynı zamanda, depremzedelerin ihtiyaç duyduğu temel bilgiler ve rehberlik de yerel medya tarafından sağlanmıştır.

> "Depremin ardından yakınlarından haber alamayan acılı aileler için yerel medya bir umut ışığı olmuştur. Yerel medya kuruluşları, kayıp ve yaralı kişilere ilişkin bilgileri paylaşarak ailelerin yakınlarını bulmalarına yardımcı olmuştur.

Peki, yerel medyamız böylesi bir afette bunları yaparken ulusal medyamız bu anlamda neler yaptı? Ulusal medyada ilk andan itibaren o krizle, o afetle, o felaketle yüz yüze kalmış bütün insanların sorunlarını, dertlerini tüm Türkiye'ye, tüm dünyaya duyurmayı, onlarla kader birlikteliğine çağırmaya başladı. Dolayısıyla ulusal basın, afetzede insanların "yakınlarımı bulamıyorum. Yiyecek tedarik edemiyorum. Yardım edecek kimse yok mu?" gibi sözlerine karşılık olarak kitlelerin cevap verebileceği mekanizmayı oluşturmaya çalıştı. Afetzedelere yardımların doğru ve sağlıklı bir şekilde kanalize edilmesi için yerel unsurlardan beslenmeye başladılar. Bu arada yerel basının ulusal basına mutfak vazifesi gördüğünün önemini bir kez daha vurgulamak istiyorum. Ulusal basınımız, alanında uzman kişilerin görüşlerini alarak afet anında, afet sonrasında insanların kendilerini güvende hissedebilecekleri, insanların geleceğe dönük belirsizlikler ve kaygılarını dindirecek konularda toplumu bilinçlendirmeye gayret gösterdi. Yerel medya/ulusal medya bir araya gelip ulusal kampanyalar düzenlediler. "Tüm Türkiye El Ele", "Bütün Türkiye Tek Yürek" kampanyalarıyla bütün basın unsurları,

basın medya kuruluşları hep birlikte birlik, beraberlik görüntüsü vererek halkına sahip çıkmaya çalıştı. Yine İletişim Başkanlığımız öncülüğündeki "Evim Yuvan Olsun" projesiyle deprem dışı bölgelerde yaşayan insanların empati kurma kabiliyetlerine pozitif anlamda çok ciddi katkılar sunmuş oldular. Yerel medya/ulusal medya, depremzedelere yönelik moral ve motivasyon sağlayacak haberler ve programlar yayımlayarak toplumda dayanışma duygusunu güçlendirmiştir. Aynı zamanda, yardım ve destek çalışmalarının koordine edilmesinde de önemli rol oynamıştır. Ayrıca, yerel ve ulusal medyamızın deprem bölgesinde gösterdiği afet iletişimi seferberliğine, İletişim Başkanlığımızın sahada tam destek sağladığına da şahit olduk.

Saygıdeğer katılımcılar,

Zakir Hoca'm giriş konuşmasında Basın İlan Kurumu olarak yaptığımız çalışmaların bir bölümünden bahsetti, ben de hocamızın sözlerine ekleme yapmak istiyorum. Basın İlan Kurumu olarak yıkıcı depremin hemen akabinde Genel Müdürümüz Cavit Erkılınç'ın talimatlarıyla bir kriz masası oluşturduk. Bölge müdürlerimiz aracılığı ile deprem bölgesinde ulaşabildiğimiz basınımız ile irtibat kurup saha bilgisini çok hızlı bir şekilde aldık. Aldığımız bilgilerin akabinde, şahsımın başkanlığında bir heyet oluşturup deprem bölgesinde saha faaliyetlerimize başladık. Deprem bölgesindeki bütün il ve ilçelerimizde faaliyet gösteren basın-yayın kuruluşlarımızı ziyaret ettik.

Hem basın mensuplarımızın durumlarını hem de faaliyet merkezlerini yerinde görüp "Depremin Basın Sektörüne Etkileri" isimli bir rapor hazırladık. Rapor, basın sektörünün mevcut durumu ve ihtiyaç hissettiği unsurlar üzerine hazırlandı. Söz konusu raporu Zakir Hoca'mın da üyesi olduğu Basın İlan Kurumumuzun Genel Kurul üyelerine, İletişim Başkanlığımıza ve ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına ilettik. Rapor, saha için atacağımız adımlar adına bizlere kaynak oluşturmuş oldu. Bizler de raporu esas alarak gerekli çalışmalarımızı sahada hayata geçirdik. Biz bunlarla da yetinmedik, Bu milletin her bir ferdi gibi Basın İlan Kurumu çalışanları olarak da her bir arkadaşımız gönüllü olarak mali desteklerde bulundu.

> "Basın–yayın kuruluşlarımızın da tamamı kendi aylık hak edişlerinden belli bir oranı deprem bölgesinde faaliyet gösteren basın mensuplarımız için kullanılmak üzere hibe etti.

Geniş gönül birlikteliğinin bir göstergesi olan yardım organizasyonunda 5 milyon 842 bin 533 TL'lik bağış toplandı. Toplanan bağışı, kurumumuz ve AFAD arasında yapılan protokol karşılığında deprem bölgesinde faaliyet gösteren basın mensuplarımızın ihtiyaçlarında kullanılmak üzere kendilerine teslim ettik. Nihayetinde deprem bölgesindeki arkadaşlarımızın faaliyetlerine devam edebilmeleri adına cihaz, makine ve konteyner gibi destekler sağladık. Basın İlan Kurumu olarak yine kendi sorumluluk alanımızda olan 77 basın mensubuna toplamda 924 bin TL faizsiz borç para verdik. 152 basın mensubumuzun da geri ödeme taksitlerini erteledik. Bu süreçte basın mensubu arkadaşlarımızı unutmadığımız gibi basın-yayın kuruluşlarımızı da unutmadık. Gazetelerimizin ilan ve reklam yayımından doğan 8 milyon 110 bin 962 TL'lik hak edişlerini erken ödedik. Afet süreci boyunca gazete ve dergilere 80 milyon 886 bin 427 TL'lik, internet haber sitelerine ise 51 milyon 204 bin 319 TL'lik ilan ve reklam desteği sağladık.

Sözlerime burada son verirken bir hususa daha dikkat çekmek istiyorum. Bizim üzerinde yaşadığımız topraklarda ve yaşadığımız coğrafyada maalesef deprem kaçınılmaz bir gerçek... Genelde afet sonrası, basınımızda bu tür meseleler çok daha fazla işleniyor. Aslında afet gerçekleşmeden önce afete karşı alınacak önlemler ve afet sırasında gerçekleştirilecek eylem çalışmalarının daha sık yapılması gerekiyor. Asrın Felaketinden tam 3 ay önce İletişim Başkanlığımız tarafından 3 Kasım 2023 tarihinde gerçekleştirilen "Afet İletişim Forumu" gibi organizasyonların önemi afet zamanında bir kez daha görüldü. Bu ve bunun gibi çalışmaların İletişim Başkanlığımız öncülüğünde artmasının önemine bir kez daha vurgu yapmak istiyorum. Cenabıhakk'ın bir daha böyle acıları ülkemize, milletimize ve insanlığa yaşatmamasını diliyorum. Bu güzel organizasyonda emeği geçen herkese de şükranlarımı arz ediyorum.

Kalın sağlıcakla...

Moderatör / **Prof. Dr. Zakir Avşar**

Peki, çok teşekkür ediyorum Sayın Genel Müdür'üm. Mesut Bey'in uyarısı da haklı. Her depremin sonrası bir öncekinin öncesi, depremden sonra bir de afetzedelere iletişim kısmı var kıymetli arkadaşlarım, bu kısmı mühimdir, önemlidir. Yani iletişim tek boyutlu bir şey değil. Afete uğramış insanların psikolojilerini düzeltmek, onları tekrar hayata kazandırmak, hayatın devamını temin etmek bizim için önemli bir vazife olarak da karşımızda duruyor. Orada da yine dezenformasyona çok dikkat etmemiz gerekiyor. Değerli arkadaşlar, doğru bilgilere de devam etmemiz gerekiyor. Burada da kuşkusuz ki yerel medyanın rolü önemi büyük. Çok kıymetli bir arkadaşım, Zeki Akbıyık Anadolu Yayıncılar Derneği Başkanvekili, buyurun.

Zeki Akbıyık

Anadolu Yayıncılar Derneği Başkan Vekili

Zeki Akbıyık

Hocam, çok teşekkür ediyorum. Herkesi sevgiyle saygıyla selamlıyorum. 24 yıldır Kanal Fırat ve Kanal E Televizyonunda Genel Yayın Yönetmenliği yapıyorum. Bu süreç içerisinde üç büyük depremi yaşamış bir medya mensubu olarak aranızdayım. Bunlardan birincisi, 8 Mart 2010 tarihinde Elazığ'ın Karakoçan ilçesinde 6.0 şiddetinde deprem olmuş, 41 vatandaşımız hayatını kaybetmişti. İkincisi ise 24 Ocak 2020, 6.8 şiddetinde Elazığ depremi meydana gelmiş, başta Elazığ ve Malatya olmak üzere tüm Türkiye'nin birçok ilinde hissedildiği gibi bazı sınır dışı ülkelerde hissedilmiş, 37 vatandaşımız Elazığ'da, 4 vatandaşımız da Malatya'da olmak üzere toplam 41 vatandaşımız hayatını kaybetmişti. Üçüncüsü ise asrın felaketi olan 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremi. Her üç depremden de şehrimiz Elazığ derinden etkilenmiştir.

> Yani, bizler de asrın felaketi olarak ifade edilen depremleri bizzat yaşayan medya mensuplarıyız. Afetzedeyiz çünkü Kahramanmaraş depreminde 28 gazeteci arkadaşımız vefat etti.

Bunlardan 11 meslektaşımız Adıyaman'daydı. İşte aramızda olan Nazire Hanım Fırat Hanımefendi 6 Şubat depreminde Adıyaman'da gazeteci olan babasını, annesini ve kardeşlerini kaybetti. En büyük acıyı yaşayan kardeşlerimizden biri. Nazire Hanım birazdan detaylı bir şekilde asrın felaketini yaşayan ve en yakınlarını kaybeden biri olarak o anları daha iyi anlatacak. Bu vesile ile depremde hayatını kaybeden tüm vatandaşlarımıza Allah'tan rahmet diliyorum.

Bir yönüyle de afetzedeyiz. Ama dikkat ettiyseniz kendimizi ifade ederken öncelikle medya mensubu olduğumuzu dile getirdim. Bizler afet anında öncelikle mesleğimizin gereği olarak toplumu doğru bilgilendirmenin gayretinde olduk. O anda ailenizi, çocuklarınızı ve yakınlarınızı ikinci planda düşünüyorsunuz. Kamuoyu sizden depremin ortaya çıkardığı duruma ilişkin bilgilenme beklerken, siz sorumluluk duygusu ile bütün enerjinizi bu yönde vermek durumundasınız. Her iki depremde Kanal Fırat televizyonu olarak günlerce uyumadan aralıksız canlı yayınlar yaparak toplumun doğru bilgilendirilmesine gayret ettik. Deprem gibi afet durumlarında en önemli şey aslında iletişimdir. İletişim afet sürecinin, deprem sürecinin en önemli olgusudur. Afet yönetimi bir yönüyle de iletişim yönetimidir. Afet bölgesinde yaşayanların kargaşa yaşamaması için yaşanan gelişmeler ve mevcut durum hakkında bilgilendirme önemli olduğu kadar alınan tedbirler, gerçekleştirilen uygulamalar da bireylerin korkusunu ortadan kaldırabilmektedir. Hem toplumun doğru bilgilendirilmesi hem afete müdahale çalışmalarına destek olunması hem de süreç yönetimi bakımından iletişim bu

sürecin en önemli unsurunu oluşturmaktadır. Çünkü bu tür afet durumlarında dezenformasyonlar havada uçuşmakta, rivayetler tüm toplumda hâkim olmakta, yanlış bilgiler gerçeğin önüne geçmekte ve bütün bunlar da karışıklık ve karmaşa çıkmasına neden olabilmektedir. Özellikle de sosyal medyadan yayılan yanlış, hatalı ve çoğu zaman da kasıtlı bilgiler stres yüklü olan toplumsal yapıyı daha da gerginleştirmektedir. Bütün bunları şunun için anlattım: Yerel medya özellikle de yerel televizyonlar afet durumlarında çok önemli işlevler görerek, doğru bilginin aktarılmasını sağlayarak hem birçok olumsuzluğun önüne geçmekte hem afete müdahaleyi ve süreç yönetimini kolaylaştırmaktadır.
Yerel televizyon olarak afet yönetimine ilişkin üç aşamada önemli bir rol üstlendiğimizi düşünüyorum.

Bunlardan birincisi afet öncesi dönem ya da afetlere hazırlık dönemi. Bu dönem içerisinde bizler, Elazığ ili özelinde ifade etmek istersem, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile AFAD tarafından hazırlanan kamu spotlarını düzenli olarak yayımlamaya önem verdik. Buradaki amacımız toplumun hem depreme dayanıklı yapılara ilişkin dikkatini çekmek hem deprem anında nasıl davranılması gerektiği konusunda bilgilendirilmesini sağlamaktı. Elazığ, deprem kuşağında olan bir ilimiz ve 2010 yılında Karakoçan merkezli 6.0 büyüklüğünde, 2007 yılında Sivrice'de 5.9 büyüklüğünde iki deprem meydana gelmişti. Bilim adamları ise Elazığ'ın yapı stoku konusunda sürekli değerlendirmelerde bulunuyorlardı. Bizler de gerek haberlerimiz de gerekse yaptığımız programlarda Elazığ'ın depreme hazırlanması gerektiğine ilişkin yayınlar yapmıştık. Yani afet öncesindeki süreçte görevimizi yerine getirmeye gayret etmiştik.

Yerel televizyonlar olarak en zor görevimizi ise deprem anında yaptığımız yayınlar oluşturuyor. Deprem anında ekibi hızlı bir şekilde haber merkezine getirtmeniz, yayınlara başlamanız gerek depremin şoku gerekse trafik akışından dolayı oldukça zor oluyor. Bu zorlukla beraber ise en hızlı şekilde yayına geçmek durumundasınız. Kamusal bir göreviniz var. Sizin vereceğiniz doğru bilgiye en fazla ihtiyaç duyulan anda, saniye bile kaybetmeden yayına başlamanız gerekmektedir. 2020 Elazığ depremi saat.20.55'de olduğu için anında depreme yönelik yayına geçtik.

> "Kahramanmaraş depremi gece olmasına rağmen yine hızlı bir şekilde yayın geçtik. Düşünün, deprem olmuş; işte çalışanlarımızın kendileri, çocukları, aileleri büyük bir şok içerisindeler.

Ancak onlar ailelerini ve çocuklarını bırakarak, görev aşkıyla televizyonlara veya gazetelere gelerek orada vatandaşları doğru bilgilendirmek için büyük özveri ile çalışmaya başlıyorlar. Anadolu'da görev yapan gazetecileri sadece yerel olarak düşünmemek lazım. Bir nevi Anadolu Yayıncılar Federasyonu Başkanımız Sinan Burhan 6 Şubat depreminde 11 ildeki yerel gazeteci arkadaşlarımızı arayarak hem ihtiyaçlarını sordu, hem de ulusal televizyonlara bağlanmalarını organize ederek illerdeki son durumun hakkında bilgi vermelerini sağladı. Yayınlara başladığımız andan itibaren öncelikle il yöneticileri ile irtibata geçtik, onların elindeki bilgiler doğrultusunda kamuoyunu bilgilendirdik. Bununla birlikte ana arterlerde trafik akışı durma noktasına geldiği için vatandaşları bu konuda uyarmaya gayret ettik. Vatandaşlar evlerini terk ettikleri için televizyon yayınlarımızı medya bünyemizde bulunan radyolarımızdan da vererek araç içerisinde olan vatandaşlarımızı bilgilendirmeye çalıştık. Çünkü nerede ne yıkım olduğunu henüz bilmiyorduk ve kurtarma ekiplerinin hızlı bir şekilde yıkım bölgelerine ulaşabilmesi için bizlerin de yardımcı olması gerekiyordu. Bunlarla birlikte ekiplerimizi de gelen bilgiler doğrultusunda yıkım olan bölgelere yönlendirdik.

Bunda da amacımız yıkım olan bölgede hızlı bir şekilde haber aktararak ekiplerin çalışmasına katkı sağlamaktı. Bu süreç içerisinde toplumda ve sosyal medyada dolaşan yanlış ve yanıltıcı bilgilerin de doğrusunu topluma aktararak bir karışıklık çıkmasına ve bir kaos ortamının oluşmasına engel olmaya çalıştık. Yardımların ihtiyaç duyulan bölgelere hızlı bir şekilde ulaştırılmasına aracılık ettik. Konteyner kent kurulumları ile ilgili vatandaşlarımızı bilgilendirdik. Depremden birkaç gün sonra başlayan hasar tespitleriyle ilgili hem vatandaşları bilgilendirdik hem de vatandaşların taleplerini yöneticilere aktardık. Elazığ depreminde sadece birkaç saat sonra üç bakanımız şehrimize geldiler. Bu aslında, deprem bölgesinde devletin daha önce hiç görülmediği kadar hızlı bir şekilde müdahalesi ve süreci bizzat yönetmesiydi. Bakanlarımızın ilimize gelmesi toplumda bir güven oluşturduğundan sonraki süreç adeta güven içerisinde yürütüldü, diyebiliriz. 6 Şubat

Kahramanmaraş depreminde Malatya, Elazığ'dan çok daha ağır hasar almıştı. Malatyalı arkadaşlarımızdan aldığımız bilgiler doğrultusunda ihtiyaç duyulan gıda ve diğer malzemelere ilişkin yaptığımız bilgilendirmelerin ardından Elazığ Malatya'ya adeta akın etti. Ekmek arabaları, su arabaları, battaniye arabaları, dürüm yemekler gibi neredeyse ihtiyaç duyulan her şey bir gün içerisinde Malatya'ya ulaştı. Malatya'nın ardından depremde büyük hasar alan diğer illerimize de Elazığ'dan akın akın yardımlar gitmiştir. Yerel medyanın bu yönüyle de sosyal yardımlaşmayı ve dayanışmayı sağlayan ve öncülük eden bir role sahip olduğunu bir kez daha görmüş olduk. Burada şunu ifade etmek isterim: Yaşadıklarımız burada anlattığım kadar kolay yaşanmıyor. Yayıncılık ise deprem anı dışında yapılan yayınlarla kıyaslanamayacak kadar zor yapılıyor. Elazığ'daki yerel televizyonlar olarak neredeyse dört ay gibi uzun bir süre aralıksız yayınlar yaptık. Sonraki süreçte ise deprem sonrasında yapılanlara ilişkin yayınlarımız üç yıldan daha uzun sürdü.

Yerel televizyonlar olarak afet yönetimine ilişkin üçüncü görevimiz ise deprem sonrasında yapılan çalışmalar ile ilgili toplumu bilgilendirmektir. Bizler az önce de ifade ettiğim gibi üç yıldan daha uzun bir süre bu yayınlarımıza devam ettik. Gerek toplu konut yapımına ilişkin bilgilendirmeler, gerek hak sahipliğine ilişkin bilgilendirmeler gerekse vatandaşların beklentilerine ilişkin yayınlar yaparak depremin izlerinin hızlı bir şekilde silinmesine elimizden geldiğince katkı verdik. Elazığlı olarak burada bir hakkı teslim etmem gerekir. Elazığ depremi sırasında Çevre ve Şehircilik Bakanı olan Sayın Murat Kurum ve İçişleri Bakanı Süleyman Soylu, üç aydan daha fazla bir süre Elazığ'da kalarak tüm süreci oldukça başarılı bir şekilde yönetti.

Elazığ'ın neredeyse her sokağını gezdi, çalışmaları yerinde inceledi, vatandaşların her sorununu dinledi. Bu nedenle de şehrimizde Sayın Murat Kurum bir efsane kahraman gibidir. Yine özellikle belirtmem gerekir Elazığ'da çok kısa bir sürede 25 binin üzerinde konut yapılarak hak sahiplerine teslim edildi. Elazığ depremi sonrasında Cumhurbaşkanımız, biri depremden bir gün sonra olmak üzere art arda üç defa şehre gelerek çalışmaları ve yapılanları bizzat müşahede etti. Bu nedenle de Elazığlılar olarak kendilerine müteşekkiriz. Sonuç olarak ifade etmek isterim ki yerel medya afet durumların hem sağlıklı iletişim ağının kurulmasında hem doğru bilginin topluma hızla ulaştırılarak dezenformasyonun önüne geçilmesinde hem de sürecin etkin bir şekilde yürütülmesinde önemli bir role sahiptir. Benzer bir yayıncılık sürecini doğal olarak ulusal medya için söyleyemeyiz. Arama kurtarma çalışmalarının tamamlanmasının ardından ulusal medya da şehirlerden çekilmekte, sonraki süreçte yaşananlar ve yapılanlar hakkında topluma bilgi aktaramamaktadır. Yerel medya tüm sürecin adeta bir parçası ve bir paydaşı olarak yayıncılık yapmaktadır. Bu yönüyle de yerel medyanın desteklenmesi ve varlığını devam ettirmesinin çok önemli olduğunu ifade etmek isterim. Yerel medya, zor şartlarda çalışan yayın kuruluşları olmasına rağmen ülkemizin en zor dönemlerinde en önemli görevi görmektedir. Depremin hemen ardından radyo yayınlarımızın akışını değişerek televizyonlarımızda yaptığımız deprem yayınlarını verdik. Dışarıda veya arabalarda olan vatandaşlarımızın bilgilenmesi için yayınlarımızı yaptık. Allah ülkemize ve milletimize bir daha böylesi afetler yaşatmasın. Böylesi anlamlı bir etkinliği düzenleyen İletişim Başkanı Sayın Prof. Dr. Fahrettin Altun'a, İletişim Başkanlığını çalışanlarına ve emeği geçen herkese çok teşekkür ediyor, sizleri saygıyla selamlıyorum.

Moderatör / **Prof. Dr. Zakir Avşar**

Ben çok teşekkür ediyorum. Kıymetli Zeki Akbıyık Bey kardeşime. O da bir depremzedeydi, depremi yaşayanlardandı. Sağ olsunlar yerel medyanın kahramanlarındandır her zaman. Yerel medyanın önemi hiçbir zaman bitmez. Çok sesli teminattır, demokrasinin teminatıdır. Her zaman en iyi içerik üreticilerinden birisidir. Biz her zaman yerel medyanın yanındayız ve destekliyoruz. Mecralar değişir ama yerel içerik hiçbir zaman önemini kaybetmez. İyi ki varsınız. Şimdi yine çok kıymetli bir kardeşim konuşmacı; Gaziantep Telgraf Medyanın sahibi Levent Özkurt kardeşim. Levent Bey, buyurunuz.

Mehmet Levent Özkurt

Telgraf Medya

Mehmet Levent Özkurt

Hocam teşekkür ediyorum. Ben sözlerime başlarken sizden özür dileyeceğim. Çünkü Pazar günü Sayın Cumhurbaşkanımız Gaziantep'te idi. Onun ekibinde yer alan bir helikopter kazası yaşandı ve orada iki polis şehit oldu. Bir tanesi de yaralı, hâlâ tedavi görüyor. O Gaziantep'teki soğuktan ve 6 Şubat anmasından dolayı. Dün itibarıyla, yani bugün sabah saat 04.17'de çöken evlerin olduğu bölgede, yakınlarını kaybedenlerin olduğu yerlerde ve Gaziantep'e yakın olan İslâhiye ve Nurdağı ilçelerinde anmalar düzenlendi. Yine 6 Şubat gibiydi. Yine 2023 yılı gibiydi. İçimizde bu depremi yaşayan insan sayısı bu salonda çok fazla değil. Ben bir empati yaparak bunu anlamamızı sağlamaya çalışacağım. 5 Şubat'ı düşünün.

> Bugün 5 Şubat 2023, son defa uyandılar, son defa kahvaltı yaptılar, son defa bakıştılar, son defa insanlar kavga ettiler, son defa dünyayı sevdiler ve uyudular.

6 Şubat oldu, bir daha uyanamadılar. Şimdi bugünü, bu tarihi ve bu örneği unutmamız kolay değil. Artık Gaziantep'te kasım ayında başlayan soğuklarla birlikte insanlar soğuk olunca korkuyor, kar yağınca korkuyor, kar yağmasını istemiyoruz. Çünkü 6 Şubat sabahı Gaziantep'te kar yağıyordu. Bir yıldır insanlar bu travmalarını sessizce yaşıyorlar. Ancak her zaman devletleri yanında görmek isteyen insanlar bu acılarını, devletini görünce o kudreti görünce bir nebze olsun hafifletebiliyorlar. Şimdi depremden ders aldık mı? Depremden yapı ve imar anlamında ders aldık. Nasıl ders aldık? O bölgedeki 11 vilayette; il ve ilçe belediyeleri, yerel yöneticilerinin hepsi imar konusunda neler yapılması gerektiği, Sayın Cumhurbaşkanının yüksek katlarla ilgili verdiği uyarı, zemin artı 4 kat uyarısı. Bununla ilgili çalışmalarına yer verdiler. Burada dezenformasyon dersi aldık. Az önce İdris Hoca'm buradaydı, herhâlde salonun dışında şu anda, dezenformasyon merkezinin elinin güçlendirilmesi gerekiyor. Çünkü az önce Mesut Müdür'ümün, Sayın Onat'ın verdiği örnekteki gibi Hatay'da bir anda "baraj patladı" söylentisi, bunu sosyal medyada yayılması... Gaziantep'te sınır kenti olmamız dolayısıyla Suriye'den binlerce insanın ülkeye girdiği yönündeki söylentiler, bu tip yalan haberler ve algılar çok çabuk yayılıyor. Özellikle sosyal medyada çabuk yayılıyor.

Dezenformasyon Merkezinin bu konuda eli bir Cumhuriyet Savcılığı gibi, bir BTK'yla orantılı olarak, bağlantılı olarak güçlendirirse anlık müdahalelerle; insanların yanlış yönlendirilmesinin, toplumun yanlış yönlendirilmesinin önüne geçilebileceğini düşünüyorum. Pazartesi günü, dün Gaziantep'teki depremin yıl dönümünden bir gün önce anahtar teslim töreni yapıldı. Nurdağı ve İslâhiye bölgesindeki binlerce insan evsiz kalmıştı. Binlerce insan yakınlarını kaybetmişti.

10 bin 648 kişiye bir yıl gibi kısa bir sürede evleri, Sayın Cumhurbaşkanımızın katılmak isteyip de katılamadığı, Gaziantep merkezden canlı bağlantıyla, İçişleri Bakanımız, eski Gaziantep Valisi Sayın Ali Yerlikaya'nın İslâhiye merkezden anahtarları teslim etmesi töreniyle birlikte, o bölgedeki insanlar evlerine kavuştular. Bu, şunu gösteriyor: Mutlaka orada yine binlerce eve ihtiyaç var. Yine on binlerce insanın iş ihtiyacı var. Ancak devletimiz 2023 yılı 6 Şubat'tan sonra önemli bir sınav verdi. İnsanların tekrar iş yerlerine, normal hayata dönmesi için, barınma ihtiyaçlarının giderilmesi için konteynerden başlayarak kalıcı konutlar yapımına kadar uzanan bir süreç vardı. Bu süreci Türkiye Cumhuriyeti hükûmetinin çok iyi bir şekilde yönettiğini düşünüyorum. Bölge halkı olarak biz bu konuda Gaziantep, Kahramanmaraş yakın yerlerimiz; Şanlıurfa gibi yerlerde çok büyük, çok önemli sorunlar olmadığını tespit ettik. Bir de işin gazetecilik boyutuyla ilgili konuşmam gerekirse; ben de sürekli basın kartı sahibiyim. Gaziantep'te iki tane önemli medya kuruluşunu temsil ediyorum. Bunlardan biri, Basın İlan Kurumuna bağlı 27 yıllık geçmişi olan Telgraf Medya Grubu, diğeri BABA medya grubu. Ancak gazetecilikte de bir değişim başladı. Ondan bahsetmedik. Gazetecilik artık baskılı, sabahları görevlinin eve getirdiği, iş yerimizde masamızın üzerinde duran bir meta, bir obje olmaktan çıktı. Gazetecilikte yeni dönemle birlikte tıklanma ile ilgili gazetecilik dönemi başladı.

Bundan memnun musunuz? Biz bölgemizde memnunuz, deprem bölgesi olmamıza rağmen kategorize edilmiş olan rakamları iki kat aşmamıza rağmen, gazetecilikte artık toplumun şu gördüğünüz cep telefonları üzerinden, buna gösterilen ilgiden dolayı, gazeteciliğin bunun içine sızdırıldığını gördük. Dezenformasyonla bağlantılı olarak insanlar nasıl sosyal medya ve cep telefonlarındaki sosyal ağları bilgi kirliliği için kullanıyorlarsa, gazeteciliğin de sosyal medyayla dezenformasyonla mücadele anlamında tıklanma rekorları ile bu dezenformasyon sürecini çok doğru yönlendireceğini düşünüyorum. Bu konuda yaklaşık bir buçuk yıldır Basın İlan Kurumu Genel Müdürlüğünde ciddi bir çalışma yapıldı. İletişim Başkanlığı, değerli hocamız Zakir Hoca'm ve diğer birçok kesimin gazetecilerin de içinde bulunduğu görüşleri alındı ve şu anda Türkiye'de herhâlde -6 bölgeydi değil mi Mesut Müdür'üm- 6 bölgede kategorize yapıldı ve bölgelerin ihtiyaçlarına göre, bölgelerdeki gazete sayılarına göre, insanların okuma oranlarına göre İstanbul, Ankara İzmir'le, Gaziantep bir tutulmadı. Elâzığ'la, Malatya, ortadaki şehirler, iç Anadolu Bölgesi bir tutulmadı. Burada adaletli bir sistem yapıldı. Şu anda orta kategoride bildiğim kadarıyla en düşük 60 bin görüntülemeyle gazeteler, internet sitesi üzerinden hizmet vererek toplumu bir şekilde bilgilendirmeye çalışıyorlar. Teşekkür ederim.

Moderatör / **Prof. Dr. Zakir Avşar**

Çok teşekkür ediyorum. Ben Levent Bey'i işte bunun için seviyorum arkadaşlar. Gerçekten Anadolu basınında böyle zekâ... İnanılmaz bir adamdır, var olasın Levent kardeşim. Şimdi İskender Yılmaz kardeşim Malatya'dan kernekhaber.com'un da sahibidir kendisi. O da bir depremzede, afetzededir. Buyurunuz İskender kardeşim.

İskender Yılmaz

Yeni Malatya Gazetesi- kernekhaber.com

İskender Yılmaz

Çok teşekkür ediyorum hocam. Öncelikle deprem vefat eden vatandaşlarımıza Allah'tan rahmet, milletimize başsağlığı, yaralı vatandaşlarımıza acil şifalar dileyerek salonu saygıyla selamlıyorum. Arkadaşlar, bir gazeteci olarak depreme ilk uyandığımız saatten sonra yaşadığımız şeyleri biraz anlatmaya çalışacağım. Kusura bakmayın, aşırı heyecanlandığımız zamanlar olacak. Duygulandığımız zamanlar belki olacak.

> Biz alıştık ama hâlâ bugün 6 Şubat'ın yıl dönümü... Bazı videoları gördükçe de duygularımız tekrar depreşiyor. Şimdiden özür diliyorum.

04.17'de uyandığımızda şiddetli bir sarsıntıyla kalktık arkadaşlar. Ne olduğunu anlamaya çalıştık. Deprem olduğu belliydi ama bitmeyen bir deprem vardı. Biz daha önce 2020, 24 Ocak Elâzığ depremini de yaşadık.

O zaman 6.8 şiddetinde idi, daha kısa sürmüştü. Bitmiyordu, "ha bitti, ha durdu, duracak" dedik, tekrar başladı. Bu arada ilk aklımıza gelen çocuklarımız; hepimizin çocuğu var, evimiz var. Sorumlu olduğumuz insanlar var. Kendi çocuklarımızı sağlama almak için daha güvenli, evin de güvenli alanlarını almak için bir koşturmaya çalıştık. İnanın ki yürümekte zorlandık. Koridorda bir ara toplandık ve hepsinin üzerine kapandım. O şekilde ilk deprem bitti, tam bitti derken ayağa kalktık. Dışarıya koşmak, dışarıya çıkmak istedik. Tekrar başladı herhâlde. Yarım dakika da o sonraki deprem sürdü. Ondan sonra apar topar dışarıya çıktık. Ne olduğunu anlamaya çalışıyoruz. Nerede bir deprem olduğunu anlamaya çalışıyoruz. O arada AFAD'ın sistemine giriyoruz. Rasathanenin sistemine giriyoruz. Henüz bir şey düşmemiş ama ilk etapta sanırım Gaziantep Nizip'ten mi oradan bir veri geldi. Sonrasında tekrar Pazarcık diye güncelleme yapıldı. Bu arada benim kızım, üniversiteye gidiyor. Üniversite üçüncü sınıfta. Onun bir bitirme dersi vardı. Dönem içerisinde vermesi gereken bir ödev vardı. O gün sabaha kadar çalışmış, bana anlatıyor. "Baba" diyor. "Şuradan ateş çıktı, buradan duman çıktı. Buradan şimşek çıktı, işte şuradan şu şekilde bir şey oldu" diye pencereden gördüğü şeyleri anlatıyor depremin ilk başladığı andan itibaren. Biz bu can havliyle dışarıya çıktık. Çok sürmedi.

Ulusal medyadan yine Anadolu Yayıncıları Federasyon Başkanı Sinan Başkan aradı. "Nasılsınız, iyi misiniz? Ulusal medyaya bağlanabilir misiniz?" dedi. Dedim, "Bağlanırız." Malatya'dan biraz da veri topladık bu arada. Malatya'da ne oldu, nerelerde çökme oldu, hangi binalarda oldu, göçük altında kalan var mı yok mu diye. Yerel medyanın kendi aramızda belli

iletişim mecralarımız vardı, işte Telegram hesaplarımız var, WhatsApp gruplarımız var. Oradan herkes kendi yakınlarında ve kendi mahallesindeki bulundukları ortamdaki verileri bir şekilde paylaşmaya başladı. İlk etapta bizim bir 30-35 tane binamızın yıkıldığı bilgisini aldık, tabii bu arada da sosyal medyadan işte Adıyaman'dan bilgi alınamadığını, işte Gaziantep'te baya bir yıkım olduğunu, Kahramanmaraş'ta ve Hatay'da depremlerin büyük olduğu bilgilerini alıyoruz ama detaylı bir bilgimiz yok. Daha sonra ulusal bir kanala bağlandım. Orada bir ilin valisi bağlanmıştı, hemen onun arkasından yayına girdim. "Malatya'da 40 civarında, o zamana kadar 40-45 civarında binamız yıkıldı. Enkaz altında kalanlar var, göçükte kalanlar var, kayıplarımız var. İlk etapta çıkarılanlar var." diye bilgi verdim ve yayındayken "Malatya'da da mı deprem oldu?" demeye başladılar. Malatya depremi herhâlde benim o yayına bağlanmamla biraz daha duyurulmuş oldu. Daha sonra gün ağarmaya başladı. Tabii bizim o zamana kadar anlamadığımız, fark etmediğimiz şey vardı. Üzerimizde bir şey yok. Palto bile almadan dışarıya çıkmışız, -10 derecedeyiz ve hissetmiyoruz. Kiminin ayaklarında ayakkabı yok, hissetmiyorlar, içeriye giremiyorlar. Binalardan uzaktasınız. Aracı olanlar aracına binmiş, aracında bir şekilde dönüşümlü şekilde ısınıp tekrar iniyorlar. Aracı olmayan komşularını araçlarına alıyorlar. Bu şekilde bir süreç yaşadık. Daha sonra biraz daha gün ağardıktan sonra tablo netleşmeye başladı. Bizim 100'ün üzerinde binamızın yıkıldığı tespitine ulaştık. Biz bu bilgileri, yerel medyayız, gazeteciyiz, diğer sosyal medya kullanıcıları gibi hemen alıp bilgiyi paylaşmıyoruz. Belli yerlerden teyit etmek gibi bir yükümlülüğümüz var.

Bizim bir süzgecimiz var. O süzgeçten geçirmek zorundayız. Az önce kıymetli Genel Müdür'üm dedi, "Kızılay kan bankası yıkılmış." diye haber yapmışlardı. Bize ulaştılar, bana yakın bir bölgedeydi, ben gittim kan bankasına herhangi bir sıkıntının olmadığına direkt gözlerimle şahit oldum. Yerel medyanın böyle sorumlulukları da var aynı zamanda. Şimdi orada gördüğüm şeyler vardı. Mesela ben Büyükşehir Belediyesine çok teşekkür ediyorum, kıymetli başkanıma da. Otobüsleri sokağa çıkarmıştı, belediye otobüslerini, aracı olmayan vatandaşlar otobüslerin içerisine sığınmışlardı. Sosyal tesislerini açmışlardı belediyelerimizin hepsi "Vatandaşlarımızın emrinde" diye. İlk andan itibaren sosyal tesislere vatandaşların sığınmasını sağlamışlardı. Biz orada vatandaşlara şöyle çağrılarda bulunuyorduk, katıldığımız yayınlar aracılığıyla, radyo programlarıyla, televizyon programlarıyla, gerekse sosyal mecralardan ulaşmaya çalışıyorduk. "Trafiği açın, yolları açın. Hem arama kurtarma enkazına ulaşsın." Çünkü ciddi bir trafik sorunumuz vardı. Düşünün, ben 500 metreyi bir saatte gidemedim. İlk etapta 500 metrelik mesafeyi bir saatte gidemedim. O kadar yoğun bir trafiğimiz vardı. Çağrılarımıza da sağ olsun vatandaşlarımız Elâzığ depremindeki tecrübelerinden de faydalanarak yollarımızı açtılar. Erişim ve iletişimi sağladık. Merkeze geldiğimiz zaman depremin tam yüzünü görmüş olduk. Malatya'nın çarşı merkezi, ticaretinin kalbinin attığı yere bir geldik. Eski binaların yoğunlukta olduğu bir yer. Kendi ofislerimizin olduğu yere gidelim dedik. Oraya gidemedik. Enkazdan geçemedik ileriye doğru.

Her enkazın başında çalışma vardı arkadaşlar, onu ben net bir şekilde söyleyeyim. Çünkü o dönemde aşırı derecede dezenformasyonun olduğu şeylerden biri buydu: İşte "devlet nerede, millet nerede, enkaz başlarında çalışma yapılmıyor" diye aşırı derecede bir haber pompalanıyordu. Bizim itfaiyemiz, AFAD'ımız, askermiz, polisimiz her enkazın başındaydı. Hatta biraz sonra bir video yayımlayacağım. Orada ben ikinci depreme yakalandım. Yine bir yayına girmek üzereydim. Hemen arkamızda belediye çadır kurmuş enkazın başına, vatandaşlara ekmek, gıda, su ne bulabilirlerse, sıcak çorba dağıtıyorlardı. Kızılay'a çok teşekkür ediyorum. Saat 12 gibiydi belli okullarda çorba dağıtmaya başladı. Sabah deprem olmuş 6 saat içerisinde organize olmuşlar.

Büyükşehir Belediyesiyle diğer belediyelerle beraber bir organizasyon şeması kurmuşlardı. Sıcak çorba dağıtıyorlardı. Bunun dışında ayrıca ben -Elâzığ, az önce Zeki Bey bahsetti- hakikaten Elâzığ öyle bir hareket yaptı ki sağ olsunlar.

> "Fırınlarında ekmek satışını yasakladılar. Belediye Başkanı demiş ki, fırınlara, fırıncılar odasına sakın bir tane ekmek hiçbir yere satmayın. Elazığlılar kendi evinde bir şekilde idare ederler. Bizim komşumuz Malatya'da, komşumuz Adıyaman'da ciddi anlamda ekmek ihtiyacı var.

Çünkü karnımızı doyuracak bir şey bulamıyoruz, çocuklarımız aç. Hadi biz kendimizden vazgeçtik, çocuklarımıza bir lokma bir şey yedirmeye çalışıyoruz. Evlerde var, eve giremiyoruz sarsıntı devam ediyor. Yani her artçı, bir deprem büyüklüğündeydi arkadaşlar. Güvendiğimiz, güvenerek oturduğumuz, çoluk çocuğumuzu sevinerek mutlu günlerimizin geçirdiğimiz evlerimizde giremez olmuştuk. Elâzığ'da hiçbir fırın ekmek satmadı o gün ve ondan sonraki iki üç gün topladılar komple. Malatya ve Adıyaman bölgesine doğru gönderdiler. Malatya'da depremdeki ilk andan sonraki ufak bir video hazırladık. İlk beşinci saniyeden sonra çöken bir tane apartımız vardı içinde devlet memurlarının da kaldığı ve bakın daha gecenin karanlığı, itfaiyemiz enkazdan adam çıkarmış. Askerler enkaz başında. Bunlar ilk saatler arkadaşlar.

Bu da ikinci deprem. Benim hiç unutamayacağım bir şey şu: Yıkılan binanın önüne aracımı koymuştum. Eşim uyardı, dedi "artçılarla üzerimize bir şey düşer" dedi. Aracın içinde çocuklar var. Eşim var. Ben de yayına girmek için diğer bir tarafa geçtim. Ve ikinci deprem başladı. Enkaz üzerinden atladım. Çocuklara doğru koşmaya çalışıyorum, koşamıyorum.

Önümde askerler var. Biri bir çeşmeye tutunmuştu. Malatya'da çeşmelerimiz çoktur. O çeşmede dedim ki, "Bak çeşmenin şapkası kafana düşecek." Şu an Malatya merkez bu şekilde arkadaşlar, bakın depremin yıl dönümünde şantiye hâline dönmüş, devletimiz gelmiş iş yerlerimizin temellerini atmış.

Çarşımız yok, çarşı dediğimiz alan yok, ekonomimiz yok. İkinci depremde arabayı ilk bıraktığım yer eşimin uyardığı, ilk beşinci saniyede yıkılan binaydı arkadaşlar. Belki de eşimin ben o zaman sözünü dinlemeseydim, bir şey olmaz deseydim, şu anda eşim ve iki kızım yoktu. Ama o günü hiç unutamıyorum. Ben birazcık da böyle Malatya'dan veri vereceğim. Malatya'da ilk depremde 130 binamız yıkıldı, ikinci depremle birlikte bu bina yıkım sayısı 6 bin 100'e çıktı arkadaşlar. Allah'a hamdolsun ki şükrediyoruz, Malatya'da Elâzığ depremindeki tecrübemizden dolayı evlerimize girmemiştik, ikinci depremde beraber toplam 1.237 vefatımız oldu. Toplam 6 bin 444 yaralımız var, depremden dolayı. Malatya'nın toplam bina stoku 170 bin.

Deprem ve deprem sonrasında ağır hasarlı olarak 46 bin 331 binamız yıkıldı. Toplam 131 bin 45 bağımsız bölüm, Malatya'nın üçte biri depremden dolayı hasar aldı, yıkıldı ve tekrar yapılacak. Ben teşekkür etmek istiyorum. Depremin ilk günü İletişim Başkanlığı, Diyarbakır Bölge Müdürü Fikret Bey ve personelinden Tuncay Bey, Barış Bey öğleye doğru Malatya'ya geldiler. Kendileriyle beraber iletişimimizi sağlamamız için bir iletişim karavanıyla bize ulaştılar ve bizim rahat bir şekilde iletişimimizi sağlamamız için, medya faaliyetlerimizi yürütebilmek için ortam oluşturdular. Ben hepsine çok teşekkür ediyorum. Hatta birer Malatya gönüllüsü olarak kapı kapı dolaşarak yardım dağıttıklarını da çok iyi biliyorum.

Aynı zamanda evinde yarım teneke salçasını bize gönderen, iki paket makarnasını, evinde olan neyi varsa onu gönderen, yarım torba, böyle küçük paketlerde tuz kalmış, tuzunu ağzını bağlamış ve göndermiş. Yeter ki deprem bölgesine bir şey göndereyim deyip bizlere ulaştıran, çocuğunun ayağından ayakkabısını çıkarıp bizim çocuklarımıza gönderen vatandaşlarımız var. Onlara çok teşekkür ediyorum. Elâzığ Belediye Başkanı'na çok teşekkür ediyorum, Sivas Belediye Başkanı ve Valisi'ne.

İlk etaptan bugüne kadar yanımızda olan Anadolu Yayıncılar Federasyonu Genel Başkanı Sinan Burhan, her türlü desteği sağladı. Hatta hemen yayın yapılabilmesi için bir konteyner stüdyo ayarlayarak getirip verdi. Türkiye İnternet Medya Birliği (TİMBİR) Başkanı Süleyman Basa ikinci gün bize direkt yardım ve destek göndermişti. İsimlerini sayamayacağım. Gönülleri yüce hemşerilerimize, Türk milletine şükranlarımı sunuyorum. Hepinize teşekkür ediyorum. Sağ olun, var olun.

Moderatör / **Prof. Dr. Zakir Avşar**

İskender Bey'e çok teşekkür ediyorum, çok duygulandık. O günü tekrar anımsadım hem Levent kardeşim ayın 5'ini hatırlatarak hem İskender Bey görüntülerle bizi yeniden o günlere götürdü ve duygulandırdı. Allah bir daha bu tür afetleri inşallah yaşatmasın. Böyle büyük yıkımlar, acılar görmeyelim hiçbirimiz. Şimdi Adıyaman Halkın Sesi gazetesinden Nazire Hanım Fırat Hanımefendi, buyurunuz efendim.

Nazire Hanım Fırat

Adıyaman'da Halkın Sesi Gazetesi

Nazire Hanım Fırat

Öncelikle bugün burada acı bir felaketin yıkıp geçtiği memleketim Adıyaman'ı ve bu felakette yitirdiğim kıymetli babamın emaneti olan Adıyaman'da Halkın Sesi gazetemizi temsilen aranızdayım. Asrın felaketi, 6 Şubat depremi bende asırlar geçse de kapanmayacak yaralar açtı. Babam, Zübeyir Pektaş'ı, annem Didem Pektaş'ı kardeşlerim Merve ve Talha Pektaş'ı aldı benden. Başta ailemi rahmetle anarken bu felaketi yaşayan tüm acıdaşlarıma sabırlar ve depremde vefat eden her bir cana rahmet diliyorum.

> Depremin ilk saatinde basın camiası ne yazık ki sesini duyuramadı. Birçok kıymetli isim enkaz altındaydı.

Başta kıymetli babam Zübeyir Pektaş, İskender Korkut, İsmail Hakkı Koçak, Burak Akkuş, Fatih Bayın, Ruhi Akan, Muhammed Akan, Yunus Emre Doğan, Yaşar Hamurcu, Aynur Göksu, Mehmet Ünsal, Kemal Öner, Hidayet Özdemir, Barış Can Tabakçı... Bunlar her biri Adıyaman'ın güçlü sesleri, kıymetli kalemleri idi. Hepsinin ruhları şad olsun. Gazetemizde de göstermek istiyorum. Adıyaman'da vefat eden basın mensuplarımız bu şekilde. Az önce de bahsettiğim gibi Adıyaman'da yerel basın ne yazık ki kendi sesini duyuramadı.

Bu sebepten ötürü deprem haberlerinde Adıyaman çok isim geçiremiyordu. Yani bizler bile sadece bu depremin Adıyaman'da olduğunu biliyorduk. O 11 ilin verildiği anonsu duymadık, daha sonra öğrendik. Fakat memleketimizin kadim topraklarına birçok kıymetli canımızı verdik. Enkaz altındakilere "Sesimi duyan var mı?" diye bağırırken bizler sesimizi ne yazık ki duyuramadık. Yerel basında, ne yazık ki çoğu basın mensubunun ekipmanı yoktu çünkü çoğunun kamerası, bilgisayarları enkaz altında kalmıştı veya ofislerinde kalmıştı. Bunun için zorlu bir şekilde telefonlardan çekim yapmaya çalışıyorlardı. Canlı yayınlara bağlanmaya çalışılıyordu. Fakat internetin ve şebekelerin hiçbir şekilde erişimi yoktu. Bunun yanı sıra akrabaları, aileleri enkaz altındaydı çoğunun ve herkes bir yere koştu.

İşlerini yapmak için ofisine koştuklarında çoğu ofisini de yerle bir şekilde gördü. Buradan Kayseri Büyükşehir Belediyesine teşekkür ediyorum. Onların yardımıyla konteyner kent, yani basın için bir site kuruldu ve basın camiası bu şekilde yavaş yavaş ayağa kalkmaya çalışıyor. Memleketimizin, halkımızın gözü, kulağı, sesi olmaya çalışıyor.

Deprem süreci her yönden çok zor ve çok acı bir çaresizlik bıraktı Adıyaman'ın topraklarına. Dediğim gibi, Adıyaman'da irtibat tamamen bitmiş ve ulaşım da o şekilde... Ben annemlerin enkazına ertesi sabah gidebildim. Mesafe kısa olmasına

rağmen yol kitlenmişti, kimi ailesine gitmeye çalışıyor, kimi enkazdan yaralı çıkarıp hastaneye yetiştirmeye çalışıyor kimi ise mezara taşıyordu ölü bedenleri. Ve ertesi sabah gittiğimde Adıyaman'ı tanıyamıyordum. Annemlerin evinin karşısında Adıyaman'ın saat kulesi var. 06.02.2024, 04.17'de belediyemizin programıyla, tüm halk o saat kulesinin önünde toplanıp giden canları andı. Ve saat kulemizde 1 yıldır saat 04.17yi gösteriyor. Deprem anında durdu. Deprem günü her yer o kadar tanınmaz hâldeydi ki yıkımlardan dolayı ben evimizi saat kulesinin orada tahminlerimce ilerleyerek buldum. Orada herkes bir enkaz başında duruyordu. Evin yıkıldığını duyduğum hâlde bir umut, ayakta aradım evimizi. Ama ayakta hiçbir ev yoktu. Orada duran adamlara şöyle sordum: "Pektaş Apartmanı hangisi?" Şöyle bir cevap verdiler: "Şu an ayağınızla bastığınız yer." Enkazdan ne yazık ki üçüncü günün sonunda kız kardeşimin cansız bedeni çıktı. Altıncı gün ise annem, babam ve erkek kardeşimi çıkarabildik. O kadar acı bir tabloydu ki, hayatımda hiç bu kadar çaresiz, kimsesiz ve aciz hissetmedim. İnsanların her birinin gözlerinde acı var şimdi. Herkesin bir hikâyesi oldu bu şehirde, herkesin hayali, sevdikleri, anıları ziyan oldu.

Adıyaman'a ve tüm deprem bölgelerine yardım eden aziz ve vefalı milletimize teşekkürlerimi sunuyorum. Çünkü gerçekten bizlere gönderilen su bile çok kıymetliydi. Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'a deprem sürecinde her türlü maddi ve manevi yardımlarla memleketimizi yalnız bırakmadığı için teşekkürlerimi sunuyorum. Adıyaman Belediye Başkanımız Sayın Dr. Süleyman Kılınç'a, deprem süresinde özverili çalışmaları ve sahada halkını yalnız bırakmadığı için, memleketini ayağa kaldırmak amacıyla, gecesini gündüzüne katarak çalışmalarından dolayı teşekkürlerimi sunuyorum ve konuşmamı kıymetli babamın 2020 yılında yaptığı bir paylaşımıyla sonlandırmak istiyorum: "Kentsel dönüşüme başlayalım. Bedeli ne olursa olsun, maliyeti tek bir candan kıymetli değil." Bu deprem Adıyaman için, ülkemiz için milat olsun.

Moderatör / **Prof. Dr. Zakir Avşar**

Nazire Hanımefendi'ye çok teşekkür ediyorum. Hepimizi yeniden o günlere götürdü ve duygulandırdı. Bütün kaybetmiş olduğumuz vatandaşlarımıza yüce Allah'tan rahmet diliyorum. Vefat eden vatandaşlarımızın, kardeşlerimizin, gazeteci meslektaşlarımızın ruhları şad olsun. Hepsinin hatıralarını saygıyla yâd ediyorum. Hepsinin ruhu için bir Fatiha okuyalım hep beraber. El Fatiha... Arkadaşlar soru cevap kısmı var ama isterseniz kimse bir şey sormasın. Nazire Hanım'ın sunuşu ile birlikte ne sizde soru soracak hâl kaldı, ne de bizde cevap verecek takat... Hepinize çok teşekkür ediyorum bu oturumu sonlandırıyorum.

ASRIN FELAKETİNİN 1. YILINDA
AFET İLETİŞİMİ SEMPOZYUMU
TÜRKİYE CUMHURİYETİ
CUMHURBAŞKANLIĞI
İLETİŞİM
BAŞKANLIĞI
EXIT

III. Oturum: Afet İletişiminde Ulusal ve Yerel Medyanın Fonksiyonu
MODERATÖR:
Prof. Dr. Zakir Avşar
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Öğretim Üyesi
KONUŞMACILAR:
Mesut Onat / BİK Genel Müdür Yardımcısı
Zeki Akbıyık / Anadolu Yayıncılar Derneği Başkan Vekili
Mehmet Levent Özkurt / Telgraf Medya
İskender Yılmaz / Yeni Malatya Gazetesi – kernekhaber.com
Nazire Hanım Fırat / Adıyaman'da Halkın Sesi Gazetesi
KONUŞMACILAR:
Mesut Onat / BİK Genel Müdür Yardımcısı
Zeki Akbıyık / Anadolu Yayıncılar Derneği Başkan Vekili
Mehmet Levent Özkurt / Telgraf Medya
İskender Yılmaz / Yeni Malatya Gazetesi – kernekhaber.com
Nazire Hanım Fırat / Adıyaman'da Halkın Sesi Gazetesi
AFET İLETİŞİMİ SEMPOZYUMU

4. Oturum

6 Şubat 2024 Salı

Moderatör:

Prof. Dr. Enderhan Karakoç
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Öğretim Üyesi

Konuşmacılar:

- **Mücahid Eker**
  TRT Haber Kanal Koordinatörü
- **Ersin Çelik**
  Yeni Şafak İnternet Yazı İşleri Müdürü
- **Aytekin Polatel**
  Haber Kameramanları Derneği Başkanı
- **Prof. Dr. Hatun Boztepe Taşkıran**
  İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyesi
- **Doç. Dr. Özlem Arda**
  İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyesi

Doğal Afetlerde Kamu Yararına Yayıncılık ve Medya Etiği

Prof. Dr. Enderhan Karakoç

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Öğretim Üyesi

Moderatör / **Prof. Dr. Enderhan Karakoç**

Saygıdeğer konuşmacılar, değerli katılımcılar ve basın mensupları, hepinizi saygıyla selamlıyorum. Asrın felaketinin birinci yılında deprem nedeniyle hayatını kaybedenlere Allah'tan rahmet, yakınlarına tekrar başsağlığı diliyorum, sabır diliyorum. Ben de bir Kahramanmaraş Elbistanlı olarak depremi en çok hisseden, yakınlarını kaybeden, arkadaşlarını kaybeden biri olarak bizleri hâlâ derinden etkileyen, her gittiğimde de içimizi acıtan bir tabloyla karşılaşıyoruz. Fakat deprem nedeniyle, bu depremin sürekli ülkemizde olması bizlere birçok şeyi de öğretti. En önemli şeylerden bir tanesi, insanlığımızı kaybetmemişiz. Bir arada birlikte, dayanışma içerisinde yardıma hep birlikte koşan bir millet olarak tekrar bunu deprem nedeniyle gördük. Bu da bizim çok güzel özelliklerimizden bir tanesi. Tabii ki burada çok zor şartlarda depremi yaşadık. Sadece enkazla uğraşılmadı, aynı zamanda tabiat şartlarıyla, medyaya yansıyan dezenformasyon ve yalan bilgilerle... İnsanlar haber kaynağı üzerinden bir şeyler öğrenmeye çalıştı. Olağanüstü dönemlerde insanların en önemli haber kaynağı medyadır. Medyanın da doğru zamanda doğru şekilde sorumluluk bilinciyle kamuoyuna,

kamu yararını gözeterek haberleri aktarması gerekmektedir. Tabii bunu yaparken de yine medyanın etik ilkeler başta olmak üzere belirli ilkeler doğrultusunda habercilik yapması beklenmektedir. Yine medya mensubunun bu olağanüstü dönemlerde normal şartlarda birçok zorluklarla karşılaşmasına rağmen, görev bilinci içerisinde kamu yararını ön plana alması ve bilgileri de teyitli olarak vermesi gerekir. Teyitli olmayan bilgiler kamuoyunda infial yaratmakta, insanları endişeye ve korkuya sevk etmektedir. Kahramanmaraş depreminde biz bunu çok net bir şekilde gözlemledik. Şöyle ki; yaşadığımız deprem süreci içerisinde birtakım mecraların medya etik ilkelerini göz ardı ettiğini gördük. Aynı zamanda deprem üzerinden kirli birtakım kampanyalar yürütülerek bunun üzerinden siyaset, rant, reyting çabası içerisine girildiğini gördük. Aynı zamanda 11 şehri, 124'ün üzerinde ilçeyi ve 7000'e yakın köyü etkileyen depremde devletin o an yine bu kadar büyük bir deprem karşısında ne kadar hızlı reaksiyon gösterdiğini gördük. Sayın Cumhurbaşkanımızın liderliğinde diğer kurumların, sivil toplum örgütlerinin ve halkın, oraya yardım için gitmesi bizler için yine bu dayanışma ruhu açısından da önemliydi. Konuyu fazla uzatmak istemiyorum, konuşmacılarımız fazla, bizden sonra bir oturum daha var. Onar dakika içerisinde mümkün olduğu kadar kısa bir şekilde, öz bir şekilde anlatılmasını rica ediyorum. İlk sözü Mücahid Beye vermek istiyorum. Buyurun Mücahid Bey.

Mücahid Eker

TRT Haber Kanal Koordinatörü

Mücahid Eker

Teşekkür ediyorum Sayın Hocam. Değerli katılımcılar, saygıdeğer hocalarım, kıymetli meslektaşlarım, hepinizi saygıyla selamlıyorum. Öncelikle bundan tam bir yıl önce meydana gelen depremlerde yaşamını yitirenlere Allah'tan rahmet diliyorum. Yakınlarını kaybedenlere başsağlığı dileklerimi iletiyorum. Yaralanıp da tedavi görenlere acil şifalar temenni ediyorum. Böylesi büyük bir yıkımın izlerini ve acılarını onurluca taşıyıp yeniden hayata tutunmak için gayret sarf eden tüm depremzedelerimize, milletimize geçmiş olsun diyorum. Geçtiğimiz hafta vefat eden mütefekkir Alev Alatlı, 6 Şubat Depremlerini "çok ağır bir keder" olarak tanımlamıştı. Rabbim bir daha böyle ağır bir keder, böyle büyük bir acı yaşatmasın. Afet iletişimi gibi hayati bir alana odaklanan bu önemli sempozyumu tertip ettiği için İletişim Başkanlığımıza da teşekkür ediyorum.

Ben konuşmama kısa bir hikâyeyle başlamak istiyorum. Bir gün bir adam çölde atıyla seyahat ederken, uzaktan çaresizlik içinde kendisine el sallayıp yardım isteyen birisini görür ve hemen atını ona doğru sürer. Yanına yaklaşınca bitap düşmüş adam muhtaç bir sesle kendisine "lütfen biraz su ve yemek" diye seslenir. Yardım etmek için atından inip ona su hazırlarken, o az önce bitap düşmüş görünen adam bir çeviklikle adamın atına atlar ve atı alıp oradan uzaklaşır. Adam arkasından koşar ama yetişemez. Artık yetişemeyeceğini anlayınca da şöyle seslenir arkasından; "Tamam, atımı çaldın, beni bu çölde bir başıma bıraktın. Varsın olsun. Ama senden rica ediyorum, yaşadığın müddetçe bu olayı hiç kimseye anlatma. Çünkü insanlar bu olayı duyarlarsa bir daha çölde aç ve susuz kalmış kimseye yardım elini uzatmazlar". Felsefe

ve bilim tarihçisi İhsan Fazlıoğlu, bu hikâyeyi anlattıktan sonra şu soruyu sormuştu: "Bir kişi, ferdî menfaatini ya da bu hikâyedeki gibi kişisel zararını görmezlikten gelerek, insanların/toplumun maslahatını neden, niçin önemser ve önceler? Bu davranışı mümkün kılan nedir?" Yani toplumun düzeni, toplumun barışı, toplumdaki iyilik hissiyatı zarar görmesin diye kendi menfaatinden vazgeçiren şey nedir?

Aslında bu hikâye ve ardından sorulan bu soru, oturumumuzun başlığı olan "kamu yararına yayıncılığın" sırrını da kulağımıza fısıldıyor diye düşünüyorum. Az önceki soruyu şu şekilde tekrar sorabiliriz sanırım: Bir medya kuruluşu, televizyon, gazete, internet sitesi kendi menfaati yerine toplumun maslahatının, düzeninin, barışının, iyilik hissiyatının zarar görmesini niçin önemsemeli ve öncelemelidir? Peki medya kurumlarının menfaati nedir? Televizyonda daha fazla reyting, gazetede daha fazla tiraj, internet sitesinde daha fazla tıklanma, sosyal medyada daha fazla takip, etkileşim ve görüntülenme... Bunları medyanın menfaati olarak sayabiliriz. Hiç kuşkusuz yayıncılık -ister kamu ister özel sektör tarafından yapılsın- toplumsal bir faaliyettir. Kamu yararına yayıncılık yapmak ise verilen haberin, yapılan yayının, toplumsal faydalarını ya da zararlarını hesap etmeyi gerektirir. Çünkü o haberle, o yayınla, o görüntüyle aslında insanları bir şeye tanık ediyorsunuz ve elbette tanık etmenin bir sorumluluğu vardır. Gerçekten de "İnsanları neye tanık ediyorum?" sorusu -muhabirinden kameramanına, editöründen genel yayın yönetmenine- her bir medya çalışanlarının pusulası olmalıdır. Çünkü tanık ettiğiniz şeyin doğurabileceği yan etkileri muhakkak her zaman gözetmeniz gerekiyor.

Başta anlattığım hikâyeyi aktaran İhsan Fazlıoğlu, en son şu soruyu da sormuştu: "Birbirimize anlattığımız nice kötülüklerin hangi iyilikleri yok ettiğine hiç dikkat kesilebiliyor muyuz?" Bence bu soru da yayıncılık alanında faaliyet gösteren herkesin kendine sorması gereken temel bir soru. Yani yaptığım haber, yaptığım yorum kamu yararına bir halel getiriyor olabilir mi? Toplumda bir iyilik hissiyatını zedeliyor, hatta yok ediyor olabilir mi? Bu hassasiyetin sürekli göz önünde bulundurulması gerekiyor. Reyting getiriyor, etkileşimi artırıyor diye bir olayın üzerinde amiyane tabirle tepiniyorsanız; acıları, hissiyatları suistimal ediyorsanız; duyguları istismar ediyorsanız yaptığınız şey -net bir şekilde tespit edebiliriz ki- haber değildir, habercilik değildir. Kasıtlı şekilde kötülük için haber kisvesi altında yapılan dezenformasyonları saymıyorum bile. Çünkü onları net bir şekilde kötücül girişimler olarak kodlayabiliyoruz. Ama esas "Ne var canım, olanı yansıtıyor" denilerek masumlaştırılan yayınların toplumda bıraktığı etkiler üzerinde durmalıyız. Hiç kuşkusuz kamu yararına yayıncılığın önemi en çok da deprem, sel, yangın gibi afet dönemlerinde ortaya çıkıyor. İletişim Başkanımız Sayın Fahrettin Altun da bu sempozyumun açış konuşmasında haberin kamuoyu nezdinde nasıl etkileri olduğu meselesinin hayati olduğuna dikkat çekmişti. Çünkü bırakın toplumsal düzene, toplumsal barışa, toplumsal iyilik hissiyatına sekte vurmasını, yine Sayın Fahrettin Altun'un belirttiği üzere, kamuoyunun olağanüstü durum psikolojisi sağlıklı ve doğru yönetilmediği takdirde acil müdahale ve arama-kurtarma faaliyetleri bile zarar görebiliyor. Ki bu gerçeği biz 6 Şubat Depremlerinden sonraki süreçte birçok örnekte gördük. Peki böyle bir ortamda, asrın felaketinde Türkiye'nin kamu yayıncısı TRT Haber nasıl bir

yayın perspektifi ve uygulamaları ortaya koydu? Elbette depremin büyüklüğünü ve yıkıcılığı gösteren haberler yaptık. Arama-kurtarma çalışmalarını ve resmî açıklamaları haberleştirdik. Bunun yanında yaraları sarmak için yapılanları ve dayanışma hikâyelerini haberleştirdik. Ben burada "dezenformasyonla mücadele" başlığı altında yaptığımız haberlere ayrı bir parantez açmak istiyorum. Çünkü orada dikkat çekici bir rakam var. Depremin gerçekleştiği 6 Şubat'tan sonraki bir aylık dönemde TRT Haber bünyesinde "dezenformasyonla mücadele" başlığı altında 595 haber yapıldı. Bu 595 haberin toplam süresi 1.600 dakika. Yani depremden sonraki bir ay boyunca yayın akışımızda her gün 2 saati sadece dezenformasyona karşı toplumu doğru bilgilendirmeye yönelik haberlere ayırmak zorunda kaldık. Bu, o dönem toplum olarak karşı karşıya olduğumuz tehlikenin boyutunu da gözler önüne seriyor aslına bakarsanız. Tabii bu dezenformasyonla mücadele çalışmalarını biz İletişim Başkanlığı'yla koordinasyon hâlinde yürüttük.

Elbette böylesi büyük bir deprem yaşanmışsa, kamuoyunun merakını gidermelisiniz. Bu kadar yıkım, bu kadar can kaybı varken elbette yaşanan afeti anlatırsınız, anlatmalısınız. Ama bunu önünüze gelen her bilgiyi, her görüntüyü hiçbir denetime sokmadan yayınlayarak yapamazsınız! Çünkü burada gerek depremi yaşayanlar gerek yurdun diğer şehirlerindeki insanlar zaten büyük bir şok yaşamış durumdalar. İşte insanları o şok hâlinden çıkarma ve acil durum faaliyetlerini yönetme noktasında medya kurumlarına da çok önemli sorumluluklar düşüyor.

> "İnsanları daha da dehşete düşürecek, kaygılarını artıracak, paniğe sevk edecek haberlerden, yayınlardan uzak durmak çok kritik.

İşte TRT, tüm kanallarıyla bu hassasiyete sahip bir kamu yayıncısı. Reyting kaybına neden olsa bile TRT tüm bu saydığımız ilkelerden taviz vermeden o dönemde yayınlarını gerçekleştirdi ve buna bugün de aynı şekilde devam ediyor. Kamu yararı neyi gerektiriyorsa biz o çizgide yayın yaptık, yapıyoruz. Daha fazla izleniyor diye toplumun iyilik ve dayanışma hissiyatına halel getirecek bir çizgiye asla sapmadık. Haberlerimizde bu hassasiyeti çok ciddi anlamda gözettik. O haberleri yaparken, metinleri yazarken, görüntüleri hazırlarken biz de çok etkilendik, çok duygulandık ama duyguları asla istismar etmedik! Yayınlarımızda her zaman birlik, beraberlik, dayanışma, iyilik ve seferberlik ruhunu ön plana çıkardık. Evet, çok büyük bir afet yaşadık, 53 bin insanımız yaşamını yitirdi. Biz de yayınlarımızla oradaki yıkıma, bölgenin durumuna, can kayıplarına elbette izleyicilerimizi tanık ettik ama orada bırakmadık sadece. Yeniden ayağa kalkacağımızı, umudunu ön plana çıkarmaktan vazgeçmedik. Çünkü hep şöyle yaklaştık: Böyle bir ortamda umut vermiyorsa bir haber neye yarar ki! Böyle bir ortamda insanı düştüğü yerden kaldırmıyorsa bir haber neye yarar ki! Hep bu perspektifte olduk. Her zaman bu bakışla bu yaklaşımla haberlerimizi, çalışmalarımızı, içeriklerimizi ürettik ve bu doğrultuda aynı şekilde çalışmaya gayret ediyoruz.

Moderatör / **Prof. Dr. Enderhan Karakoç**

Teşekkür ediyorum, çok sağ olun. Yani kısaca öz olarak ben de not aldım. Medya mensuplarının A'dan Z'ye tümünün belli bir ilke, düşünce doğrultusunda kamu yararını gözeterek haberin üretilmesi gerektiğini söylediniz ve bunu TRT üzerinden açıkladınız. Zaten TRT bu noktada kamu yararını baz alarak haber üretiyor. Aynı zamanda yine dezenformasyonla da ciddi şekilde mücadelenin ön planında olduğunu ifade ettiniz. Teşekkür ediyorum. İkinci konuşmacımız Ersin Çelik Beyefendi, buyurun lütfen. 10 dakika süreniz var.

Ersin Çelik

Yeni Şafak İnternet Yazı İşleri Müdürü

Ersin Çelik

Herkese merhaba. Duygusal ağırlığı çok yoğun bir gündeyiz, çünkü o sabah bu sabahtı. İlk yıl dönümündeyiz ve şahitler olarak buradayız. Herkes deprem bölgesine gidemese de modern çağın teknolojik imk+anları sayesinde aslında bu asrın felaketine herkes canlı olarak şahitlik etti. Tabii gidenler için de farklı duygular ve tecrübeler, farklı şahitlikler söz konusu. Ben hem geleneksel medyayı hem de yeni medyayı, sosyal medyayı etkin kullanan, her iki alanda da yayıncılık yapan bir gazeteci olarak gözlemlerimi aktarmak istiyorum. Depremin ilk haberinin alındığı andan itibaren süreci toplum olarak gözden geçiriyoruz ama gazetecilerin farklı değerlendirilmesi gerekiyor. Bilgi çok hızlı bir şekilde geliyor deprem bölgesinden. Ben mesela haberi alır almaz Instagram hesabımdan bir paylaşım yapmıştım. Deprem bölgesinde, depremi hisseden takipçilerimden geri bildirim yapanlar olursa ona göre biz de haber yapalım diye. O sabahtan sonra bakmamıştım o postun altına yazılan yorumlara o günden sonra. Bu sabah baktığımda gerçekten enkazların içinden çevresinden yazılan yorumlar olduğunu bir kez daha gördüm. Şimdi bilgi bize 10 saniye içerisinde geliyor ama biz bilginin yani felaketin merkezine 10 saniye içerisinde ulaşamıyoruz. Bu mümkün değil.

> “ Bu modern çağda iletişim teknolojilerinin zirve yaptığı dönemde bir kopukluk aslında.

Zaman ve mekân arasındaki mesafeye anlık bilgi akışının hızı da eklendi. Algılama problemleri yaşıyoruz. Ben depremden birkaç saat sonra yola çıktım ve Kahramanmaraş’a 24 saatte karadan ulaştım. Çok yoğun bir kar fırtınasını aşarak vardım ama o esnada sosyal medyayı da takip ediyordum. Bana ulaşan, birçok insana ulaşan, sosyal medyaya düşen o ilk bilgileri İstanbul’dan, Ankara’dan ya da deprem bölgesinden uzak şehirlerden insanlar paylaşıyorlar, yayıyorlardı. Adres yayınlanıyor ve buralara acil müdahale edilmesi gerektiğine dair çağrılarda bulunuyorlardı. Benim 24 saate ulaşabildiğim Kahramanmaraş için, bir sosyal medya kullanıcısı ya da içerik üreticisi “şurada şu enkazdan ses gelmiş” diye bir paylaşım yapıyordu ve çok değil 10 dakika sonra bir daha “kimse müdahale etmemiş” diye yeni ve öfkeli paylaşımlar yapıyordu. Bu arada ben saatlerdir yoldayım. Bir taraftan kırıcılar gidiyor, bir taraftan kurtarıcılar gidiyor. Onlar 60 saate gidecekler, belki 3 günde varacaklar. Kopukluktan kastım işte tam olarak bu; hayatı internet ve sosyal medya hızında düşünüp, fiziki gerçeklikleri, zorlu koşulları hesap etmeyen bir anlayışla tanıştık.

Yakın zamanda sel ve yangın felaketleri de yaşadık. Son 5 yılda çok yoğun şekilde felaketler gündemimizde ve burada hem kamu yayıncılığı hem de bir iletişim süreçlerini sağlıklı bir şekilde yürütme tecrübeleri de ortaya çıkıyor. Şimdi deprem, sel, orman yangınları, maden kazaları hakeza, yönetilmesi gereken iletişim krizlerini de beraberinde getirir. Bu doğal

denklemdir. Mesela afet sonrası ilk 72 saat herkesin hayatta kalması için dünya standartlarında belirlenmiş bir süredir, bu gereken zaman dilimi olarak kodlanmıştır. Bu zaman dilimi aslında aynı zamanda afetin kendisinin bir kriz olduğunun da ispatıdır, delilidir, yönetilmesi gereken bir süreçtir. Bu süreçlerde gazetecilerin, medyacıların bilgi akışını yönetmesi diye bir talep gelir ama sosyal medyayı yönetmek çok zordur. Bu gazetecilerin alanının dışına çıkan bir mecradır. Türkiye'de 60 milyon Instagram kullanıcısı var, yaklaşık 40 milyon TikTok kullanıcısı var, 60 milyon YouTube kullanıcısı var. Twitter'ın (X) kullanıcı sayısı 20 milyonu aşmış durumda. Yani bu gazetecilerin gücünün yeteceği iletişim krizlerini, süreçlerini yönetebileceği bir alan değil! Artı, algoritmaların akışı, Timeline'ı değiştirdiği, dönüştürdüğü ve yoğun şekilde insanlara bir içerik tüketme kültürünü dayattığı bir dönemdeyiz. Twitter'dan (X) örnek vermek gerekirse, Twitter'da (X) etkileşim demek kaos demektir, yani orada kaos yoksa etkileşim olmaz. Etkileşim yoksa da zaten kaos yoktur; bu birbirinden beslenir. Şimdi deprem gibi afetler sonrasında bu tarz kaotik iletişim krizleri de aslında doğaldır bir yönüyle. Çünkü afetin kendisi krizdir. Bu krizi yönetmek ise bir iletişim başarısıdır. Bunun da önüne geçebilecek ana argümanlar, gazeteciler için, iletişimciler için tek bir yol vardır. Benim şahsi tecrübem, burada daha önce İletişim Başkanlığı'nın çalıştaylarında da bunu tartışmıştık, doğru bilgiyi hızlı bir şekilde yaymak ve aktarmak, sürekli olarak doğru bilgiyi enforme etmek! Bu, gazetecilerin sahada yapabilecekleri en önemli kamusal yayıncılıktır. Yani sağlıklı, kaostan uzaklaştıran, krizin doğal bir süreçte sona ermesini sağlayacak en doğru akış, gazetecilerin seri bir şekilde doğru bilgiyi aktarmasıdır. Tabii bu bir operasyonel süreçtir aynı zamanda. Yani oraya gitmek, varmak, ilk bilgileri aktarmak... Oradan gelen ilk bilgiler rafine edilmemiştir, çünkü şaşkınlık ve duygusal bakış açısı vardır afet bölgesinden gelen ilk bilgilerde. Oradaki gazeteciler de, belediye başkanları da, valiler de depremzededir.

Dışarıdan gidip işte o koordinasyon merkezlerini kurmak vesaire, bunlar 3 günlük süreçlerdir. Ama bizim bu Kahramanmaraş depremlerinde gördüğümüz bir olgu var, bir sorun var. Kasıtlı kötücül sahte bilgiyi, dezenformasyonu kumpasa varacak şekilde yaymaya yönelik bir zemin oluşturuldu. Tabii bunun çeşitli sebepleri var. Sonrası bir seçimdi, siyasi saikleri vardı. Seçimin sonuçlarını etkileyebilecek birtakım zeminler inşa edilebilirdi diye düşünüldü. Ama açıkçası İletişim Başkanlığı ve siyasi kurumlar süreci çok doğru yöneterek, o kaotik sürecin de içerisinden çıktılar. Yani Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın ilk günlerden itibaren günlerce bölgede olması, şehirleri dolaşması aslında doğru bilginin haber akışının da hızlı bir şekilde aktarılmasını sağladı, akışı hızlandırdı. Bütün dünya medyasının dikkatini oraya çekti. Yani şöyle denilebilir, gazeteciler saklıyor diye bir inanış var, algı var mesela. Sadece Türk gazeteciler yoktu ki orada, bütün dünya medyası geldi. Buradaki gazeteci saklasa yabancı basın saklamayacak, onlar geçecek detayları. Herkes görüyor. Sadece Türkiye'den yardım kuruluşları yok, arama kurtarma görevlileri yok. Çünkü arama kurtarma görevlileri aynı zamanda bilgi akışının ilk parçası oluyor, halkası oluyor. Böyle bir süreç atlattık biz. Tabii bu sürecin bize öğrettikleri var. Tabi ki eksiklikler var, tabii ki bunları konuştuk, konuşmaya devam edeceğiz. Yani afet sonrası o ilk 2-3 gündeki kargaşanın nedenlerini, sebeplerini ve düzeltilip düzeltilmeyeceğini, toplum olarak da kamuoyu olarak da medya olarak da konuşacağız ama medya açısından baktığımızda, sosyal medyanın bu tarz kriz anlarında kontrol edilmesi zor mecralar olduğunu kabul etmemiz gerekiyor.

> “ Bunu önce gazeteciler kabul edecek ama en önemlisi de kullanıcılar bunu kabul edecek.

Yani 60 milyon Instagram kullanıcısının burada bir kendisini gözden geçirmesi zor elbette ama en azından takipçisi yüksek içerik üreten, etkileşimi çok fazla olan hesapların burada devreye sokulması, bunlarla da bir iletişim sürecinin yürütülmesi, tıpkı gazetecilerle bir süreç yürütülüyorken orada bir bilgi akışı oluşturulurken... Çünkü bunu yangın felaketlerinde çok fazla görmüştük, fenomenler yangın bölgesine gidip içerik üretmeye başladılar bir süre sonra. Madem bir etkileşim var o zaman bu etkileşimi de doğru bir şekilde yönlendirmek ve kullanmak gerekiyor. Aslında topyekûn hem ahlaki hem sosyolojik hem toplumsal hem medya etiği olarak birçok şeye şahitlik ettik. Kendimizi gözden geçirdik, eksiklerimizi de gördük gazeteciler olarak. Yani iletişim çağının en zirvesindeyiz, bütün imkânlar elimizde, anında canlı yayın yapıyoruz. Ama bir eksiklik varsa demek ki bunu da biraz kendimizde görmemiz gerekiyor. Tabii süre bitti bu arada. Son şöyle bir ekleme yapayım, bu kamu yayıncılığında tabii felaketi aktarırken toplumun moralini yüksek tutmak gerekiyor. Mücahid Bey de değindi iyi hikâyelere, insan hikâyelerine. Bir kişinin kurtarılma hikâyesi 80 milyonun duygularını yükseltiyor, bir umut veriyor. Burada işte kamusal yayıncılık ortaya çıkıyor. Burada iyi habercilik ortaya çıkıyor. Bunları da bu süreçte çok fazla gördük, diğerlerinden çok fazla gördük. Çok olumlu yönlerini de gördük diyerek sözlerimi toparlamış olayım. Teşekkür ediyorum, sağ olun.

Moderatör / **Prof. Dr. Enderhan Karakoç**

Ben teşekkür ederim. Şimdi özetle olağanüstü dönemlerde sosyal medyaya yansıyan ilk bilgilerin doğru yansımadığını ve teyitsiz olduğunu ifade ettiğiniz bu süreçte de iletişim sürecinin doğru yönetilmesi gerektiğini, medyanın da doğru bilgileri verdiği zaman, doğru yerlerle iletişimde olduğu zaman o yalan bilgilerin ortadan kalkacağını söylediniz. Tabii bu süreçte Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı çok ciddi görevler üstlendi. Dezenformasyonla Mücadele Merkezi gibi bir yapının olması zaten toplumsal kaotik durumun önüne geçmek için elzem bir durum olarak karşımıza çıkıyor. Bu nedenle de tabii devam eden süreçte sosyal medyanın da ayrıca insanları etkileme gücü var; ona ayrıca bir parantez açmak lazım. İnsanlar ilk etapta kendi paylaşımlarını -doğru ya da yanlış- teyit etmeksizin yapıyor ve bu da ciddi anlamda dezenformasyon yayılmasına neden oluyor. Youtube, WhatsApp, Instagram her platformun milyonlarca üyesi olduğu yerler. Dolayısıyla yalan haberler bu platformlarda çok daha hızlı yayılabiliyor. Teşekkür ediyorum. Diğer konuşmacımız Aytekin Polatel, Haber Kameramanları Derneği Başkanı, buyurun 10 dakika süreniz başlamıştır.

Aytekin Polatel

Haber Kameramanları Derneği Başkanı

Aytekin Polatel

Teşekkür ederim hocam, sağ olun. Öncelikle Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığımızın bu sempozyumunda sahadan da bir sese yer vermesi bizim için çok kıymetli. Çünkü biz bugün kamu yararına yayıncılık ve medya etiğine baktığımız anda 'yayıncılığın sıfır noktası' dediğimiz yer vardır, işte kamera. Kamera yayıncılığın sıfır noktası. Buradan başladığımız zaman hem medya etiğine hem de kamu yararına yayıncılık nasıl yapılır noktasına gelmiş olacağız. Şimdi kamera gizemli bir cihaz. Devlete göre vatandaştır, vatandaşa göre de devlettir. Biz ortada olan, 2 tarafa da bakabilen bir meslek grubuyuz. Türkiye Haber Kameramanları Derneği, toplumun bilinçlenmesi ve millî hafızaya kayıt altına almaya çalışan bir sivil toplum kuruluşuyuz. Sahada bilgi ve deneyime sahip önemli bir kanaat önderi, bir meslek grubuyuz, çünkü vatandaşla ilk teması gerçekleştiren bir meslek grubuyuz. Televizyon muhabirleri ve haber kameramanları, asıl o sıfır nokta dediğimiz yer, yani yayının başladığı yerden başlıyor. Bir taraftan sosyal medyayla mücadele etmeye, bir taraftan da geleneksel medyaya haber ve içerik üretmeye çalışıyoruz. Kamu yararı gözeterek yapmaya çalışıyoruz çünkü bizler geleneksel medyanın profesyonelleriyiz. 2016 Ocak ayından bahsetmek istiyorum. Bir gün telefonumuz çaldı, ODTÜ Psikoloji bölümünden aradılar. Örnekleyerek gitmek istiyorum, çünkü yaşadıklarımız süreç içerisinde çok önemli ve kayıt altına alınması gereken bir süreç. ODTÜ Psikoloji bölümünden hocalarımız beni aradı. Türkiye olarak, coğrafi olarak etrafı ateşle çevrelenmiş birçok olayı gün içerisinde yaşayabilen bir coğrafyanın içerisindeyiz.

Haberin su gibi tüketildiği, sosyal medyanın inanılmaz dipsiz bir kuyu olduğu bir süreçteyiz. Kanadalı bir kameraman Suriye'de 3 ay boyunca görev yapıyor ve 3 ayın sonunda evine gidiyor. Evine gittiğinde eşi, 'kocam evime geldi' diye bir eş-dost toplantısı düzenliyor. Kocası gidiyor, kapıyı çalıyor, karısı kapıyı açıyor, adam içeriye giriyor, içeride aile eş-dost parti düzenliyor. Adam içeri girdiğinde bir şaşkınlık geçiriyor ve herkes adama sarılıp öperken adam bir an düşünüyor. Bir gün önce insanların öldürüldüğü, çocukların, kadınların, masum insanların öldürüldüğü bir yerden bir gün sonra bambaşka bir dünyaya uyanıyor ve psikolojik travma yaşıyor. Bunun sonucunda Kanadalı psikologlar bunu biz nasıl tedavi ederiz noktasında bir çalışma yapıyorlar ve içinden çıkamıyorlar. İçinden çıkamadıkları noktada 'bu süreçleri yaşayan bir ülkedeki meslek grubuyla görüşelim' diyorlar. ODTÜ'de psikoloji bölümüyle görüşüp, acaba Türkiye'deki haberciler, haber kameramanları bu süreçleri nasıl yaşıyor, nasıl atlatıyorlar, nasıl psikolojik bir travmaya maruz kalmıyorlar diye. Biz de o dönem meslektaşlarımızla birlikte bu sürece yardımcı olduk. Biz nasıl atlatıyoruz biliyor musunuz?

> "Biz ailemizle, eşimizle bu işleri konuşarak birbirimize, bir yarış içerisindeyiz ya, o yarış içerisinde bu psikolojik travmayı bir şekilde bertaraf ediyoruz.

Şimdi üyelerinin %90'ı sahada olan dinamik bir meslek grubuyuz. Devamlı kendimizi güncelleyen, 2016'da yaşadığımız o 15 Temmuz gecesini yaşadıktan sonra sahada yaşanan o kadar çok şeyi not ettik ki... Dernek olarak çıkardığımız 'Kalkışma' isimli kitap... Şimdi bu kitap neden çıkarıldı? Sonra devamında 6 Şubat Depremini yaşadık ve 'Sarsılma' kitabı. Ülkemiz bir otobanda gidiyor ve belirli virajlar var. Bu virajlarda gelecek nesillere not bırakmamız için yavaş gidilmesi gerekiyor, çünkü o viraja hızlı girilirse kazaya uğrayabiliriz. Bizim için 6 Şubat 2023 Depremi şimdiye kadar yaşadığımız bütün tecrübeleri bir tarafa bırakın, bu bambaşka bir tecrübe açtı. Size sahadan bahsediyorum, çünkü ben de o gün sahadaydım. Kamera gizemli cihaz dedik ya, o gizemli cihazı omuzunuza aldığınızda vatandaş sizi devlet olarak görür, devlet de sizi vatandaş olarak görür. Bu haberciler o olumsuz şartlarda o haberciliği yaparken, o deprem sürecinde habercilik yaparken birçok şeye de maruz kalıyor. İşte afet haberciliği, medya etiği dediğimiz nokta orada başlıyor. Aslında bunun apayrı bir müfredatı çıkarılması, medya etiğinin haricinde afette nasıl habercilik yapılabilir, vatandaşla diyalog nasıl kurulabilir? Vatandaşta görünmezlik vardır ve afette kimlere nasıl mikrofon uzatılır? Bunlar dikkat edilmesi gereken durumlar. Sosyal medyadan kendinizi nasıl korursunuz? Bu da bir başka sorun teşkil ediyor. Bununla ilgili bizim dernek olarak tespitlerimiz var. Bunları sizlere anlatmak istiyorum. Bir afet haberciliği noktasında yapılması gerekenler. TV kuruluşlarının bir eylem planı olacak. Önümüzde beklediğimiz büyük bir İstanbul depremi var. Bu İstanbul depremi anında 'televizyonlar sadece yayınlarını İstanbul'dan Ankara'ya alır' şeklinde olmaması gerekir. Neden? Yayını sahada olan ekip götürecek. Bu sebeple personellerin 6 ayda bir afet haberciliği noktasında eğitimler alması lazım.

Psikolojik destek, afet öncesi ve afet sonrası... Afete giden sağlık kuruluşları, acil yardım ekipleri, arama kurtarmacılar, güvenlik kuvvetleri, bunların hepsi afet sonrasında psikolojik destek alıyorlar. Habercilerin bu noktada psikolojik destek alabilecekleri imkânlarının olması gerekiyor. 'Afet haberciliği eğitimleri' dedik; psikolojik destek, fiziksel olarak afete gönderilecekleri personelleri her zaman belirgin bir şekilde hazır ve dinamik tutmaları gerekiyor. Aynı zamanda lojistik destekler; bu konuda İletişim Başkanlığımız deprem sürecinde inanılmaz bir lojistik destek sağladı habercilere. Çünkü ekipman kullanımı noktasında elektrik ve diğer giderler noktasında İletişim Başkanlığı bütün bölgelerde karavanların olmasını sağladı. Ve yine uzun mesai saatleri, bunlar çok önemli. Biz de bir insanız. Deprem bölgesinde iki defa insanız. Orada görev yaptığınız için depremzedesiniz. Aynı zamanda aktaran kişisiniz. İki defa üzülüyoruz, iki defa seviniyoruz. Bu anlamda uzun mesai saatlerinin kısalması ve orada tecrübeli ekiplerin olması gerekiyor. Biliyoruz ki, çektiğimiz her bir görüntü toplumun en ince dokularına kadar dokunabilecek görüntülerdir. Mesela bir çocuğun yüzünü çekmek veya bir kadının kurtarılmış noktasında görüntüsünü vermek toplumda bazı kişiler tarafından coşkuyla karşılanabilir, bazıları da onu ajite edebilir. İşte burada tartışmamız gereken afet haberciliğinde medya etiği müfredatı oluşturmaktır. Teşekkür ediyorum.

Moderatör / **Prof. Dr. Enderhan Karakoç**

Biz teşekkür ediyoruz, sağ olun. Diğer bir konuşmacımız, Prof. Dr. Hatun Boztepe Taşkıran Hocamız. Lütfen buyurun.

Prof. Dr. Hatun Boztepe Taşkıran

İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyesi

Prof. Dr. Hatun Boztepe Taşkıran

Teşekkür ediyorum, tüm katılımcılarımızı saygıyla selamlıyorum. Büyük acının birinci yılındayız. Sanıyorum ki bu bir yıl hiçbirimiz için çok kolay geçmedi. Ümit ederim ki tekrar böyle bir felaket yaşamayız, ancak bir diğer taraftan da maalesef ki diyorum. Bunun nedeni de ülkemizin tüm güzel özelliklerinin yanı sıra daimî ve yüksek bir afet riskiyle karşı karşıya olmasıdır. Bu durum da bizi afetlere karşı çok daha hazırlıklı olma mecburiyetinde bırakmaktadır. Bugün yer aldığımız bu oturumun ana teması afet iletişimi ve medya ancak ben sizlere afet iletişimi ve medya arasındaki bağlantıya yönelik değerlendirmelerime geçmeden önce birkaç ufak nottan bahsetmek isterim. Afet iletişimi dendiğinde afet iletişiminin genel itibariyle ve genel kabulle, "afet meydana geldikten sonra ortaya koyulan iletişim faaliyetlerini açıklamak üzere kullanılan bir kavram" olduğu görülmektedir. Bu genel kabule göre genellikle afet meydana gelir ve sonrasında afet iletişimi devreye girer. Fakat bu genel kabulün aksine afet iletişiminin üç aşamadan oluştuğu söylenmelidir. Afet iletişimi, öncelikli olarak afet riskine yönelik iletişimle başlatılmalıdır. Bu da afete hazırlıklı olma hâlinin sağlanması, toplumsal olarak afete yönelik bir bilinç geliştirme, kamu bilincinin geliştirilmesi anlamına gelmektedir. Afet riskine yönelik iletişimin ardından, afet meydana geldikten sonra devreye giren yanıt iletişimi gelmektedir. Az önce diğer konuşmacılarımızın da bahsettiği gibi, afet meydana geldikten sonraki ilk 72 saatlik süre, bir başka deyişle ilk 3 gün afete yönelik yanıt iletişimi açısından önem taşımaktadır. Afete yönelik yanıt iletişiminde özellikle medya 'eşik bekçiliği' fonksiyonuyla denetimden geçmiş, doğruluğu teyit edilmiş ve gerçekliği ispat edilmiş bilgileri hedef kitlelere, ilgililere ve tüm topluma servis etmektedir. Yani hedef kitlelerin doğru ve hızlı biçimde bilgilendirilmesini sağlamaktadır. Bundan sonraki aşama ise afete yönelik toparlanma ve iyileşme iletişimidir. Afetten sonraki bu bir yıllık zaman dilimi aslında afete yönelik iyileşme ve toparlanma sürecini yönetmeye gayret ettiğimiz bir dönem olarak ifade edilebilir.

> "Afete yönelik toparlanma ve iyileşme iletişimi, afet sonrası tüm etkilenenler için böyle büyük bir acıyı atlatabilmek ve yaraları sarabilmek için motivasyon kaynağı oluşturmaya yönelmektedir.

Bu aktardığım bilgiler doğrultusunda afet iletişimini etkili bir biçimde gerçekleştirebilmek için afet iletişimini, öncelikli olarak afet riski iletişimiyle başlatma zorunluluğundan bahsedilebilmektedir. Konuşmamın başında da söylediğim gibi, afet riski Türkiye için maalesef ki daimî ve yüksek bir kategoriyi oluşturmaktadır ve hatta olası bir İstanbul depreminden de söz edilmektedir. Ayrıca afet türlerini sadece deprem riski özelinde de değerlendirmemek gerekir. Kahramanmaraş merkezli depremlerin yıl dönümü bağlamında burada olduğumuz için deprem özelinde konuşuyormuş gibi algılanabiliriz

fakat orman yangınları, sel felaketleri gibi diğer türdeki afet risklerinin de afet iletişimi bağlamında değerlendirilmesi gereklilik taşımaktadır. Afet iletişimi söz konusu olduğunda odaklanılması gereken temel husus; afetin gündemimize sadece meydana geldikten sonra alınması değildir. Afetler henüz ortaya çıkmamışken ve bir risk kategorisini oluştururken, toplum olarak hazırlıklı olma hâlimizi sağlamak ve kamu bilincinin bu yönde gelişmesine imkân tanımak için felaket meydana gelmeden önce gündemdeki yerini almalıdır.

> “ Medyanın afet söz konusu olduğunda temel sorumluluğu da 'risk iletişimi' ile başlamaktadır.

İletişim bilimi, medyanın gündeminde ne varsa hedef kitlelerin ve toplumun gündeminde de o konuların yer aldığını belirtmektedir. Bundan ötürü de medya depremi ne kadar gündeminde tutarsa vatandaşlarımızın ve toplum olarak bizlerin de depremi ya da afetleri o kadar gündemde tutmaya devam edeceğimizi ve böylelikle afet hasarlarının azaltılabilmesi için önceden hazırlıklı olma hâlini sağlamayı başarabileceğimizi söyleyebiliriz.

Bu saptamaları desteklemesi adına İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi olarak TÜBİTAK'ın "1001-Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Projelerini Destekleme Programı Deprem Özel Çağrısı" kapsamında 2021 yılında başlattığımız, İstanbul özelinde depreme yönelik risk iletişimi modeli geliştirmeyi amaçlayan projenin çıktılarından bahsetmek isterim. Bugün 'vatandaşlar', 'sivil toplum kuruluşları', 'kamu kurumları' ve 'medya' olmak üzere dört temel aktör üzerine odaklanan projenin sadece medyayla bağlantılı bulgularını aktaracağım. 2019 yılında İstanbul'da ve 2020 yılında İzmir'de meydana gelen depremlerin ele alındığı araştırmalarda en yüksek tiraja sahip ilk beş gazete, en yüksek dinlenme oranına sahip beş tematik haber radyo istasyonu ile televizyon haber kanalları ve ayrıca en çok ziyaret edilen ilk beş haber sitesi örneklemi oluşturmuştur. Bu araştırmaların sonuçlarına göre deprem, medyanın gündeminde meydana geldikten sonra daha yoğun bir şekilde yer almıştır. Bu bulgular, deprem öncesinde afetin, risk boyutuyla medyada yer almadığına işaret etmektedir. Araştırmanın bu sonuçları, medyanın afetleri risk boyutuyla değerlendirmesi ve bir haber konusu olarak ele alması gerekliliğine dikkati çekmek açısından önem taşımaktadır. Proje kapsamında ayrıca vatandaşların katılımıyla da çeşitli araştırmalar yürütülmüştür. Bu araştırmalardan ilki odak grup görüşmelerine başvurularak gerçekleştirilmiştir. İstanbul örnekleminde eğitim, cinsiyet, yaş sosyo-ekonomik durum gibi birtakım değişkenler baz alınarak her bir odak grupta 8 kişi olmak üzere toplamda 80 kişinin katıldığı 10 tane odak grup görüşmesi yapılmıştır.

Odak grup görüşmelerinin bulgularına göre de İstanbul halkının depremi, hayatındaki en büyük risklerden biri olarak algıladığı ve kabul ettiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte katılımcılar, "Depreme ilişkin bilgi edindiğiniz kaynaklar nelerdir?" sorusuna, her ne kadar yeni medya teknolojilerinin ve sosyal medyanın kullanımındaki artıştan bahsedilse de en çok 'televizyon' yanıtını vermiştir. Televizyonu ise gazete ve radyo gibi diğer geleneksel medya ortamlarının takip ettiği ve bunlara ek olarak internet haber sitelerinden de bahsedildiği tespit edilmiştir. Odak grup görüşmelerinden sonra anket tekniği kullanılarak İstanbul nüfusunu temsil etme yeterliliğine sahip İstanbul'un 39 ilçesinde ikamet eden vatandaşların nüfusa orantılama yöntemiyle katılım sergilediği ve toplamda 2.051 İstanbullunun dâhil olduğu bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmanın bulguları da medyaya ilişkin beklentilere yönelik değerlendirmeleri aktarması açısından önem taşımaktadır. Elde edilen bulgulara göre medya, depreme yönelik bilinç geliştirmek konusunda en önemli aktör olarak kabul edilmektedir. Depremle ilgili bilgilerin, deprem öncesi, deprem anı ve deprem sonrasında neler yapılması gerektiğinin medya tarafından aktarılan enformasyon aracılığıyla edinildiği ortaya konmuştur. Ayrıca vatandaşların, medyada depreme yönelik bilgilendirici içeriklere daha fazla yer verilmesi gerektiğine ilişkin değerlendirmeleri ve hedef kitle bölümlendirmesine yönelik önerileri de dikkati çekmektedir. Çocuklar üzerinden örneklendirmek ve daha da somutlaştırmak gerekirse, depreme ilişkin olarak çocuklara yönelik içeriklerin çizgi filmler aracılığıyla ya da tematik kanallarda yayınlanmasının beklendiği görülmektedir. Pandemi döneminde yaşanan deneyim ve Sağlık Bakanlığının bu süreçteki önemli girişimleri, bu öneri ve beklentilere örnek teşkil etmektedir. Bakanlık, koronavirüs pandemisi döneminde her hedef kitleye göre farklı mesaj tasarımlarıyla ve ağırlıklı olarak geleneksel medya üzerinden bir kampanya süreci yönetmişti. Bu dönemde çocuklara yönelik iletişimde çizgi film karakterleri kullanılmış ve tematik çizgi film kanallarında mesajlar aktarılmıştı. Tıpkı bu örnekte olduğu gibi medyanın depreme yönelik afet iletişimi için bu doğrultuda hareket etmesi gerektiğine dair birtakım beklentiler gündeme gelmektedir. Sonuç olarak tüm bu araştırma bulguları toplum tarafından afet iletişimi söz konusu olduğunda medyaya çok ciddi bir sorumluluk atfedildiğinin altını çizmektedir. Denetimli bir mecra olması, geleneksel medyayı afet dönemlerinde hiç olmadığı kadar önemli kılmaktadır ve hedef kitleler afete ilişkin geleneksel medyadan teyit edilmiş bilgileri edinmeyi istemektedir. Ayrıca depremin ya da afetin her dönem gündemde yer almasına yönelik beklentinin de vurgulanmasında yarar bulunmaktadır. Bu durum da medyanın eğitici ve bilgilendirici işlevinin yerine gelmesi noktasında çok ciddi bir beklenti ve sorumluluk atfının varlığına işaret etmektedir. Yaşadığımız acı tecrübeler maalesef ki iletişim akademisyenlerinin afet iletişiminin ve tabii ki iletişimin toplumsal etkilerinin ne denli önemli olduğunu anlamasına sebep oldu ve iletişim akademisyenleri olarak bizler araştırmalarımızı bu doğrultuda yönetmeye çalışıyoruz. Medya kuruluşları ve medya temsilcileri de aynı şekilde afet odaklı iletişimin uygulamada kamu yararı doğrultusunda nasıl yönetilmesi gerektiğini aslında çok ciddi bir sınav vererek 6 Şubat Depremlerinde gösterdi. Bundan sonraki süreçlerde de afet krizlerine çok daha hazırlıklı ve çok daha bilinç geliştirmiş hâlde olunmasının taşıdığı öneme dikkat çekerek konuşmamı noktalamak isterim. Dinlediğiniz için teşekkür ederim.

Moderatör / **Prof. Dr. Enderhan Karakoç**

Biz teşekkür ediyoruz. Sağ olun. Son konuşmacımız Doç. Dr. Özlem Arda Hocamız. Sayın Hocam lütfen buyurun.

Doç. Dr. Özlem Arda

İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyesi

Doç. Dr. Özlem Arda

Memnuniyetle... Ben de rahmet ve şükran duygularımı ifade ederek başlamak istiyorum. Tüm kayıplarımıza, depremde hayatını yitiren tüm insanımıza, vatandaşlarımıza, halkımıza yüce Allah'tan rahmet diliyorum. Aynı zamanda, şükran duygularımı da ifade etmeliyim; çünkü bir akademisyen olarak, sayısız bilimsel aktiviteye, etkinliğe katılırız. Bilimi, ilimi temsil eden mekânlarda bulunuruz ama burada çok önemli bir organizasyon var. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanı

Sayın Prof. Dr. Fahrettin Altun Hocamıza, Basın ve Yayın Daire Başkanı Sayın Doç. Dr. Oğuz Göksu Hocamıza şükranlarımı iletiyorum. Çünkü akademi ve saha, akademi ve uygulama alanının birlikteliğiyle iyiyi inşa etmek mümkün olabilir. Ben bugün farklı bir pencere aralamak isterim açıkçası. Ne mutlu bana ki; geçmişte TRT'de haberciliği öğrenen çok genç bir gazeteci adayıydım. TRT'nin o incelikli haber yapma ilkelerini deneyimleme fırsatım olmuştu. Sayın Mücahid Bey bahsetti, "tanıklık, sorumluluk gerektirir" diye; dolayısıyla minik tanıklıklara değinmek istiyorum sunumumda. Çok kıymetli katılımcılar, konuşmacılar, kıymetli isimler iki gün boyunca çok kıymetli bilgiler aktardı. Özellikle sempozyumun başlığından da anlaşılacağı üzere; Asrın Felaketi ve Afet İletişimi... Öncesi, sırası ve sonrası olmak üzere; çocuklar üzerine eğilmek istiyorum; çünkü hem bir akademisyen hem de bir anne olarak yapma gereğini duyuyorum. Tanık olan çocuklarımıza; bizzat depreme maruz kalmayan ama depremi yaşayanların acısına, bu millî yasımıza tanık olan çocuklarımıza içerik üretmenin ne kadar önemli olduğunu vurgulamak için buradayım. Belki bir öneri olarak addedilebilir Başkanlığımızca ve küçük çocuklarımızın bu içeriklere çok ihtiyacı var. Tabii hâliyle, bir akademisyen olarak kavramsal çerçeveyi de aktarmalıyım: Bugünkü başlığımız, Medya Etiği. Medya etiğinden bahsederken, aslında sadece medya mensuplarımız için değil, ben oradaki o sorumluluğu alıp aslında bütün herkese bu sorumluluğu iade etmek isterim; çünkü herkes artık içerik üreticisi. O nedenle; buradaki en temel sorunsalımız aslında 'etik' ve etik dediğimiz şey; erdemli olmak, ahlaki eylem ortaya koyabilen, manevi değerleri önemseyen birey olmakla çok ilintili. Medya mensubu olmadan ya da bir akademisyen olmadan bu etik ilkelere uymakla ilintili aslında, sempozyumun o temel ruhu. O nedenle; doğru davranışlarda bulunmak, iyi bir insan olmak, insani değerler hakkında düşünmek ve bunu uygulamak.

En önemli kısmı da uygulamak. Dün Sayın Prof. Dr. Fahrettin Altun, Başkan Bey'in de ifade ettiği şey: En büyük mücadele hakikat mücadelesidir! Eğer biz temel etik değerler üzerinde; ama sadece medya mensuplarına yüklemeden de bireysel olarak bu etik ilkelerle hareket edersek, zaten burada büyük bir mücadeleye, hakikati arama çabasına girişmemize gerek bile kalmayacak. Dolayısıyla bu etik ilkeleri yeniden çok genel itibariyle hatırlatmak istedim. Etiğin ve ahlakın iki ayrı birim olduğu düşünülür ama burada bir şerh koyacağım buna; aslında iki önemli kavramın çok örtüştüğünü düşünmekteyim; çünkü felsefenin hep çok başka bir düşünme alanı olduğu düşünülür ama aslında temel olan, insanın o manevi yatırımı, manevi varlığı ve ona göre eylemde bulunmasıdır. Peki, medya etiğinden bahsederken aslında neyden bahsediyoruz? Kamu yayıncılığı elbette çok kıymetli bir başlığımız; ama kamu yayıncılığı yaparak medyadaki etik ilkelere bağlı kalmakla ilişkili. Burada çok temel bir lokomotif var: 1- Evrensel yaşama saygı: Her insanın elbette ki hayatı çok kıymetlidir, çok değerlidir ve ona saygı duyarak yaparız haberciliği. 2- Hukukun üstünlüğü elbette tartışılmaz. 3- Yasal olmak. Bunların her biri çok temel birtakım ilkeler. Peki, etik iletişimden bahsederken hangi kavramları hatırlamalıyız? Bunların hepsi çok temel kavramlar ve bunları bir kez daha hatırlatma gereği duyuyorum; çünkü dijital çağın en büyük erozyonu, aslında bu etik ilkelerin erozyonu, bu ilkelerin yokluğundan kaynaklanıyor. Etik iletişim: İyinin kötünün arasındaki fark, özgürlüğün ne olduğu, sorumluluktur. Bilmek sorumluluktur; onu ifade etmek, aktarmak da sorumluluktur. Tam da bu bilinçle hareket etmek gerekir. Diğer yandan; erdem ve ahlaki eylem. Herhâlde en çok arar olduğumuz şeylerden birisi bu ikisi. Bütün bu hususlardan hareketle; nasıl bir iletişim modeli, nasıl bir öneri ile buradayım? Bütün bu temsilî görsellerin özelinde: Bir anne olarak, 8-10 yaş grubu çocuk gözlemlerimden, iletişim alanında çalışan bir akademisyen olarak bahsedeceğim. Örneğin; ben çocuğuma deprem haberlerini gösteremedim; çocuğun uyku saatinden sonra o acıyı yaşayarak, o haberleri, içerikleri tükettik. İletişim bilimciler olarak, çocukların bu tür içeriklere maruz kalmasının çeşitli psikososyal sorunlara neden olacağını biliyoruz. O nedenle; benim buradaki iddiam, çocuklar için içerik üretmenin gerekliliğidir. Bu yönde bir çalışmanın, bu yönde bir yapılanmanın çocuklara yönelik, yani 0-6 yaş grubu için afetin yaşandığı bölgeye dair içerik üretimi, 6-8 yaş, 8-10 yaş grubu için geleneksel medyada ya da sosyal medyada akışlı olan o haberlerin haricinde, bu olaya dair çocuklarınızın da olanları bilmesini sağlayacak içeriklere ihtiyaç olduğunu ve bunun çok acil bir faaliyet alanı olduğunu ifade etmek isterim. Çocuklarımıza bu içerikleri iletmek durumundayız; çünkü millî yasımız, acımız...

> “ Büyük bir felaket yaşandı ve çocukları fanusta tutamayız.

İddiam şu ki; eğer çocuklarımız için onların kendi bilişsel düzeylerine, onların kendi duygusal, psikolojik düzeylerine, sosyolojik düzeylerine uygun yayın yapılabilirse, yayınlar organize edilebilirse isabetli olacaktır. Bir “çocuk-afet yayıncılığı” faaliyetini oluşturmalıyız. Bir de işin empatik ilgi oluşturma kısmı da var; bir meslektaşımla bir süredir empatik ilgi denilen bir kavramı araştırmaktayız. Hepimiz, yaşanılan bu büyük felakette olağanüstü empatik bir duygu durumu içindeydik.

Empatinin ötesine geçebilmek, empati oluştuktan sonra empatik ilgi, harekete geçmeyi gerektirir; bu da empatik ilginin oluşturulması demektir. Birçok insanın sadece uzaktan seyretmiş olduğunu duyumsadığımda ya da bu tür bilgilerle karşılaştığımda hakikaten insanlığı sorgular olduğum zamanlar oldu. O nedenle, o empatik ilginin oluşması çocuklarımız için de mümkün. Böyle bir iletişim modelinin gerçekleşebileceğine inanıyorum. Belki yayın dilimleri içinde "çocuklar için özel içeriklerin üretilmesi" söz konusu olacaktır. Az önce bahsettiğim düzeylere yönelik; çocukların bilişsel, duygusal, psikolojik, sosyolojik düzeylerine uygun, bir afet haberciliği inşasının olması faydalı olacaktır. Çocuklarımızın, ülkemizde yaşanan, bizzat içinde bulunduğu bu yapıya dair, kendi yaşıtlarını görerek, o acıdan en azından kendi ruhlarına, benliklerine, varlıklarına zarar vermeden haberdar olmalarını sağlamanın gerekliliğine inanmaktayım. Teşekkür ederim.

Moderatör / **Prof. Dr. Enderhan Karakoç**

Teşekkür ederim Özlem Hocam.

Mücahid Eker

Özlem Hocam'ın işaret ettiği "çocuklar için afet yayıncılığı" hakikaten çok kritik bir husus. TRT Genel Müdürümüz Sayın Zahid Sobacı, çocukları "emanet kalpler, emanet zihinler" olarak tanımlıyor ve TRT'nin çocuklara yönelik içeriklerini hep bu hassasiyetle ürettiğine vurgu yapıyor. Afet yayıncılığı anlamında da bizim TRT Haber olarak çocuklara yönelik içeriklerimiz mevcut. Bunlara ciddi anlamda hassasiyet gösteren bir yaklaşım içindeyiz. En azından kendimize dönük olarak bu sorumluluğu yerine getirdiğimizi düşünüyoruz ama Özlem Hocam'ın işaret ettiği hususları da not aldım. Onları da içeriklerimize yansıtmaya gayret edeceğiz. Teşekkür ediyorum.

Moderatör / **Prof. Dr. Enderhan Karakoç**

Konuşmacılarımıza teşekkür ediyorum, oturumumuz sona ermiştir. Rabbim böyle bir afet inşallah ülkemize bir daha yaşatmaz diyelim. Afet İletişimi Sempozyumu'nun hazırlanmasında emeği geçen başta Basın ve Yayın Dairesi olmak üzere tüm çalışanlara teşekkürlerimi sunuyor, kolaylıklar diliyorum.

ASRIN FELAKETİNİN 1. YILINDA
AFET İLETİŞİMİ
SEMPOZYUMU
IV. Oturu
TÜRKİYE CUMHURİYETİ
CUMHURBAŞKANLIĞI
İLETİŞİM
BAŞKANLIĞI
EXIT

Doğal Afetlerde Kamu Yararına Yayıncılık ve Medya Etiği
MODERATÖR:
Prof. Dr. Enderhan Kandeş
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Öğretim Üyesi
KONUŞMACILAR:
Mücahid Ekşi / TRT Haber Kanal Koordinatörü
Enis Çelik / Yeni İçerik İnternet Yazı İşleri Müdürü
Aytekin Pekelsi / Haber Kameramanları Derneği Başkanı
Prof. Dr. Hatun Bostancı Yeşilyurt / İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyesi
Doç. Dr. Özlem Arda / İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyesi
AFET HABERCİLİĞİ SEMPOZYUMU
EXIT
EXIT

5. Oturum

6 Şubat 2024 Salı

Moderatör:

Doç. Dr. Betül Önay Doğan
İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyesi

Konuşmacılar:

- **Aslan Değirmenci**
  Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Dijital Medya Koordinatörü
- **Said Ercan**
  Uluslararası Sosyal Medya Derneği Başkanı
- **Cansu Coşan**
  Medya Okuryazarlığı Derneği Kurucu Başkanı
- **Prof. Dr. Yusuf Adıgüzel**
  Sakarya Üniversitesi Öğretim Üyesi
- **Doç. Dr. Ekmel Geçer**
  Marmara Üniversitesi Öğretim Üyesi

Doğal Afetlerde Sosyal Medya ve Yurttaş Gazeteciliği

Doç. Dr. Betül Önay Doğan

İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyesi

Moderatör / **Doç. Dr. Betül Önay Doğan**

Tüm katılımcılara ve tüm dinleyicilere teşekkür ediyorum. Hoş geldiniz. Bugün son oturumda deprem sonrasında geçen bir yılı hem değerlendireceğiz hem de ileriye yönelik neler yapılabilir, onları konuşacağız. Sosyal medya dediğiniz zaman, sosyal medyada son kullanıcı ya da son kullanıcıların oluşturduğu içerik yüzünden ya da sayesinde her şeyi yaşıyoruz. 'Sayesinde' yaşıyoruz; özellikle afet iletişimi perspektifinden baktığınızda, bir sene öncesine dönüp baktığınızda gayriresmî bir koordinasyon içerisinde içerik üreticilerin çalıştığını, yardımların nereye gitmesi gerektiği ya da nasıl yönlendirilmesi gerektiği ile ilgili yetkililere destek verdiği bir süreç yaşandı. Bazen kullanıcıların oluşturduğu içerik 'yüzünden' diyoruz.

Çünkü kimi zaman o kullanıcılar çok hızlı bir şekilde bir kitleye dönüşebiliyor ve kitle psikolojisiyle aslında bireysel olandan farklı bir davranış sergileyebiliyorlar. Yine aynı kullanıcılar içerikleriyle krizlere kapı aralayabiliyorlar. Dolayısıyla bu ikisinin arasında acaba dengeyi nasıl buluruz? Hep 'sayesinde' dediğimiz şeyi nasıl gerçekleştiririz? Son oturumda bu konu üzerinde konuşacağız. Konuşmacılarımız bize yeni medyadan, medya okuryazarlığından, medya okuryazarlığının bu süreçteki öneminden ve bilgi yönetiminin nasıl yapılması gerektiğinden bahsedecekler ve bizim sosyal medyada, sosyal medyadaki davranışlarımızla birlikte nasıl bir psikolojik süreç yaşadığımızın altını çizecekler. Öncelikle ilk sırada Sayın Aslan Değirmenci bize yeni medyadan ve kullanım durumundan bahsedecek. Hoş geldiniz, buyurun.

Aslan Değirmenci

Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Dijital Medya Koordinatörü

Aslan Değirmenci

Hoş bulduk hocam. Sizler de hoş geldiniz arkadaşlar. Artık yeni bir çağ, yeni bir düzen, yeni bir medya ve dijital medyadan söz edeceğiz. Ben kısa bir sunum hazırladım arkadaşlarımla. Bazı istatistikler, rakamlar vereceğim. Ülkemizde şu anda internet erişimi %95'lere ulaşmış durumda arkadaşlar. Yani sadece çok küçük, taşrada %5'lik bir eksikliğimiz var ki, 2024'ün beşinci ya da altıncı ayında o da kapatılarak Türkiye'deki internet erişimimiz %100'e ulaşmış durumda olacak. Yine aynı şekilde rakamlarla devam edecek olursak, dünyada bugün itibariyle sosyal medya kullanıcı sayımız 5 milyara ulaşmış durumda. Yani her 5 yetişkinden 4'ü şu anda internet dünyasının içerisinde sosyal ağlarla tanışmış durumda ve sosyal ağ platformlarında geziniyorlar. Artık sosyal medya platformları bir bilgi ağına dönüşmüş durumda. Nasıl? Eskiden sosyal ağ platformları, birçok arkadaşımız da bunu doğrulayacaktır, daha çok eğlence amaçlı kullanılıyordu. Evet, hâlen eğlence amaçlı kullanılıyor ama bilgi amaçlı olarak da kullananların sayısının, bizzat bizim yaptığımız bir araştırma %40'a ulaştığını gösteriyor. Rakamları düşündüğümüz zaman, dijital medyanın, sosyal medya platformlarının son derece önemli, hayati, olmazsa olmaz olduğunu görüyoruz. Türkiye bugün itibariyle sosyal ağ platformlarında kullanıcı olarak 14. sıraya oturmuş durumda. O zaman bizler, aynı zamanda kurumlar, medyanın içerisinde olan arkadaşlarımız, dijital medyayı çok daha etkin kullanmalı. Dijital medyanın hızlı erişimini kitlelerle buluşturmalı.

Dijital medyanın bu yönlü değişimi ve dönüşümüyle beraber öne çıkan bazı konular var. Özellikle kurumlarımızın yapması gerekenler... Kurumlarımız eski alışkanlıklarından dolayı maalesef bilgilendirme ağlarında bazı sorunlar yaşıyor. Eski alışkanlıklardan kastım, medyayı bilgilendirirken, yazılı ve görsel medyayı bilgilendirirken, bazen dijital medyayı bilgilendirmeyi es geçebiliyorlar. Bu da ciddi bir sıkıntıyı beraberinde getiriyor. Çünkü en hızlı erişim, en hızlı bilginin dolaşıma sokulduğu yer dijital medya. O zaman biz eğer bir bilgiyi en hızlı şekilde dolaşıma sokacaksak, öncelikle internet sitelerinin editörleri ve sosyal medya fenomenlerinin kapısını çalmak durumundayız. Onlara verdiğimiz doğru bilgiyi kamuoyuna çok hızlı bir şekilde ulaştırabileceğimizi unutmamalıyız. Çünkü sizler de çok iyi biliyorsunuz ki yalan yayıldıktan sonra onu hakikatle tanıştırmak çok zor. Ama doğru haberi doğru isimlerle gündeme soktuğumuz anda onu yalanla harmanlayarak psikolojik harekât yapmaya çalışanlar boşa düşüyor. Bunun için başta devlet kurumlarımız olmak üzere kamuoyu oluşturmaya çalışan herkesin dijital medya ihtiyacının olduğunu unutmamalıyız.

Dijital medya ağlarını, platformlarını, kullanıcılarını ve editörlerini kendimizden farklı görmeyerek bir bilgi ağının içerisinde onlarla birlikte hareket etmek durumundayız. Aynı şekilde afetlerde hepimiz karşılaştık. İlk gün Başkan Bey de bazı açıklamalar yaptı.

> “ İletişim Başkanlığı, depremin henüz ilk haftasında 200 haberi yalanladı, düşünebiliyor musunuz!

Öyle bir organize olmuş kötülük çetesi var ki bu organize kötülük çetesi, ortak acılarımız üzerinden bile algılar yürütüp hem devleti hem milleti hem de afetin yaralarını sarmaya çalışan sahadaki görevli kardeşlerimizin motivasyonunu hedef alabiliyor. Biz bunları gerçekten örgütlü organize bir çete olarak düşünüyoruz. Bunlara karşı mücadele yöntemlerini ise kamu kurum ve kuruluşlarımızın çok hızlı hareket ederek, doğru bilgiyi çok hızlı bir şekilde dolaşıma sokmaları olarak değerlendiriyoruz. Sürekli sosyal medyadaki yalanları dolaşıma sokanları kötüleyerek, eleştirerek bir yere varamayız.

Biz ne yaptık? Kriz anında biz doğru bilgilendirmeyi doğru adreslere teslim ettik mi? Kamu kurum ve kuruluşlarına düşen görev bu. Emin olun, gerçekten iyiliğe hizmet etmek isteyenlerden, ideolojisi, hayata bakışı, dünyaya bakışı ne olursa olsun kendisine depremzedeler için doğru bilgiyi ulaştırdığımızda girmeyen, yaymayan hiç kimse kalmadı. Çünkü bilgi dayanışmayı güçlendiriyor. Dayanışma sahayı motive ediyor. Sahadan ise pozitif bir enerji çıkıyor. O pozitif enerjiyle biz kötülüklerle değil, yaramızı sarmakla meşgul oluyoruz. Bu da sadece gazeteciler, editörler, sosyal medya kullanıcılarını değil, toplumun %100'ünü ilgilendiriyor. Çünkü sizler sosyal medyada gördüğünüz olumsuz bir haber karşısında nasıl

psikolojik olarak olumsuz etkileniyorsanız, depremin yaralarını sarmak için sahada olan, çalışan gerek sivil toplum örgütlerimiz gerek gönüldaşlarımız gerek kamu kurum-kuruluşlarımızın personelleri de sosyal medyada yayılan, televizyonda yayılan, gazetede yayılan haberlerden eşit seviyede olumsuz etkilenebiliyor.

Kurumlarımız sadece kriz anında değil, kriz öncesi de çalışmalar yapıyor. Yapılan tatbikatlar oluyor. AFAD'ın yaptığı tatbikatlar veya valiliklerimizin yaptığı tatbikatlar... Bu tatbikatlar öncesinde ve sonrasında da dijital medyanın çok iyi bilgilendirilmesi gerekiyor.

> "Çünkü dijital medya çok iyi bilgilendirilirse, o bilgileri sosyal medya editörleri, sosyal medya uzmanları sizlere ulaştırıyor. Sizler kamuoyuna ulaştırıyorsunuz. Toplumda bir enerji oluşuyor.

Bir kriz anında ülkemizin nüfusunun en kötü %60'ı, %70'i ne yapacağını biliyor. Çünkü öncesinden krize bir hazırlık var. Krize hazırlık konusunda da kamu kurum-kuruluşlarımız gerek medya gerek dijital medyadaki arkadaşlarımızla organize çalışarak sahayı domine etmiş oluyor. Biz 'zamanında bilgilendirmeden, bilinçlendirme oluşur' diyoruz. Sadece kriz oldu, deprem oldu, depremin rakamları, istatistikler değil, bunların öncesinde yapılanlara ilişkin bizim muhakkak suretle medyayı doğru bilgilendirmemiz gerekiyor.

Bunun yanı sıra bizlere, medyaya olduğu kadar sosyal medya kullanıcılarına, sosyal medyayı takip edenlere de büyük sorumluluklar düşüyor. Çünkü korkunç bir bilgi kirliliği başlıyor. O bilgi kirliliği altında hepimiz eziliyoruz ve o bilgi kirliliğini farkına varmadan bazen yayabiliyoruz. Ben bir örnek vereceğim. Biz depremin olduğu saatlerden iki ya da üç saat sonra İçişleri Bakanlığımız, İletişim Başkanlığı Dijital Medya, Millî Savunma Bakanlığımız, bir grup kurduk. İçerisinde Dijital Medya ve Basın Müşavirlerinin olduğu bir grup... Kime hangi platformdan, dijital platformdan bir ihbar gelirse o ihbarı süzgeçten geçirerek gerek sivil toplum örgütlerimizi gerek AFAD gibi krize müdahale edecek görevlilerimizi o kısma yönlendirdik. İşte S.O.S bir sosyal medya paylaşımı; "Şu adresten ses geliyor, acil ekip". Arkadaşlar maalesef çok acı bir bilanço söyleyeceğim. Hatta eski Bakanımız Süleyman (Soylu) Bey de bu konuda yanılmıyorsam, ikinci ya da üçüncü hafta bir açıklama yaparak dezenformasyon yapanlara sitemlerini dile getirmişti. Haklıydı. İhbar adı altında binlerce manipülasyon yapılmıştı. Biz 24 saat esaslı bütün ekibimizle çalışıp bu dijital medya taramalarını yapıp S.O.S uyarılarına ekipleri yönlendirmek için cansiperane çalıştık. Fakat 15. gün anladık ki bize yapılan ihbarların neredeyse %90'ı doğru değildi. Korkunç bir şey bu, düşünebiliyor musunuz! Bir hayat kurtarmak için mücadele ederken belki de farkına varmadan bir başka hayatın kurtarılmasına engel oluyorduk ama bunu yapan biz değildik. Biraz önce söylediğim gibi organize kötülük çetesiydi.

Bizler çok duygusal insanlarız. Hepimiz öyleyiz. Sosyal medyada bir yardım çağrısı duyuyoruz. O yardım çağrısını CİMER'e, istihbarata, gazetecilere, sosyal medyacılara ulaştırıyoruz, doğruluğunu teyit etmeden. Ama ulaştıran kişi doğru bir insan! Bana o bilgi geliyor. Benim buna bakmama şansım yok. Yani insanlığıma ihanet etmiş olacağım. Ben o bilgiyi süzgeçten geçirmeye fırsat bulmadan ya İHH'ye ya AFAD'a, bölgede olan Kızılay'a 'acil' koduyla gönderiyorum. "Lütfen bakılsın" diyorum. Ama maalesef işte kendi insanlarımız da o bilgi kirliliği altında ezildiği için doğru olarak nitelendirdiği bilgileri de bize ulaştırdı. Bizler neredeyse 15 gün boyunca birçok ihbarı yanlış yere yapıp, yanlış müdahalelerin yapılmasına neden olduk. Onun için bir bilgiyi teyit ettiremiyorsak hiçbir şekilde yaymamamız, dokunmamamız, medyaya bildirmememiz gerekiyor. Aksi hâlde gerçekten düşündüğümüzün çok ötesinde vahim sonuçlara neden oluyor.

Yine biliyorsunuz yangınlarda, depremlerde bir alışkanlık var. Etkileşim almaya çalışan bazı arkadaşlarımız eski depremlerden, eski yangınlardan görüntüler paylaşıyor. Bizler bunları gerçek sanıyoruz ve yayıyoruz. Gruplara atıyoruz ve bir anda bir bakıyorsunuz, sosyal medyada 'Trend Topic' olmuş. Hatta bazı medya kuruluşları farkına varmadan, o bilgi kirliliğini süzgeçten geçirmeden haber yapmış. Korkunç bir algı oluyor. Korkunç bir hataya düşülüyor. Onun için bilgi kirliliği konusunda da dikkatli olmak durumundayız.

Ben kısaca şunu söylemek istiyorum, hayati öneme sahip internet medyasını, dijital medyayı, yeni medyayı sadece takip etmeyelim. İçimizde kamu kuruluşlarının önemli isimleri de var. O arkadaşlarımızla kontak kuralım. Bilginin yayılması için onlardan destek alalım. Doğru olmadığını düşündüğümüz her bilgiyi de kendimiz süzgeçten geçirmeden, dijital medyada paylaşıma sunmayalım. Kısaca bunları söylemek istiyorum hocam. Teşekkür ediyorum.

Moderatör / **Doç. Dr. Betül Önay Doğan**

Ben teşekkür ediyorum. Evet, aslında biraz önce söylemeye çalıştığım sosyal medyada içerik üreticileri yüzünden yaşananların altını çizdi Aslan Bey. Aynı zamanda sunumu içerisinde bir sonraki sunuma da bir geçiş yaptı ve dedi ki 'biz fenomenleri kullanmalıyız'. Çünkü biz her ne kadar geleneksel medya üzerine gitsek de rakamlarla gördük ki, orada çok büyük bir potansiyel var ve bu potansiyel geleneksel medyadan değil, öncelikli olarak dijital medyadan beslenir. Ben her ne kadar 'fenomen' değil, 'kanaat önderi'ni tercih etsem de kanaat önderleri ya da fenomenler, bu süreçte nasıl rol almalı, nasıl konumlanmalı, nasıl içeriklerle beslenmeli ya da içerikleri nasıl teyit etmeli? Bu konuda da Sayın Said Ercan'ı sunumuyla dinleyeceğiz. Teşekkür ediyorum.

Said Ercan

Uluslararası Sosyal Medya Derneği Başkanı

Said Ercan

Hocam çok teşekkür ederim. Herkese merhaba. Öncelikle İletişim Başkanlığı'ndayız. Ben bir teşekkürle başlamak istiyorum. Son dört aydır, 7 Ekim'den beri içinde olduğumuz Gazze soykırımında İletişim Başkanlığımız, tabiri caizse meseleye gövdesini koydu ve özellikle yalanla mücadele, işgalci İsrail'in yalanlarıyla mücadele, sadece Türkiye değil, dünya medyasını da beslemeye devam ediyor. Bu manada Fahrettin Altun Başkan ve tüm ekibe ben teşekkür etmek istiyorum, burada hazır İletişim Başkanlığı'nın evindeyken. Bu beni bir anlamda mutlu ediyor, gururlandırıyor. Çünkü dünyada gerçeğin sahibi gibi çok konuşamadık biz ama birileri bizden önce gerçeğin sahibi biziz diye işte BBC'ler, Reuters'lar, Fox'lar ya da diğer medya kuruluşlarıyla gerçeği sahiplendiler ve bu gerçeğin sahiplenişi ve 'bu gerçeğin

sahibi benim' -ahlaksızlığı diyeyim- her alanda etki gösterdi. Bu sosyal medyayı da maalesef etkiledi tam da az önce işte Aslan Bey'in de söylediği, sizin de eklediğiniz hocam; işte bu fenomen etkileşimi maalesef ve beraberinde gelen influencer etkileşimi, bu ikisinin ayrımını da iyi bilmek lazım bu arada. Ben şöyle diyorum buna: her influencer fenomendir ama her fenomen influencer değildir. Yani bir fenomene güler geçeriz ama o "git sen o pazardan şunu al" dediğinde onun dediğini yapmayız çünkü ona gülüyoruzdur biz.

> "Fakat böyle bir deprem anında insanlar bilginin direkt kendisiyle ilgileniyorlar ve kaynağını unutuyorlar maalesef.

Yani düşünün siz Adıyaman'dasınız ve Adıyaman'da "şu apartmanın altında birisi var" diye bir bilgi size ulaşıyor. O an ilgilendiğiniz şey tamamen o ve orada sevdiğiniz birisi de varsa, atıyorum "Merve Apartmanı'ndan bir de ses geliyor" dediniz, Merve Apartmanı'ndan maalesef çok fazla kaybımız oldu. Ben de 10 gün boyunca deprem bölgesindeydim. Hakikaten bu dezenformasyonu yerinde gördüm. Yani ben oradaydım, biliyorum, yıkıldı denilen apartman karşımda. Ama sosyal medyada biz bu depremde bir şey yaşadık yani "maalesef" diyorum, bir dönüm noktası gibi "teyitli bilgi" diye bir şeyle tanıştık biz. Hepinizin WhatsApp'ında bunu görmüşsünüzdür, kocaman yazıyla, büyük harflerle "TEYİTLİ BİLGİ"! Maalesef bu teyitli bilgileri de teyit etmeye başladık bir yerden sonra, ben kaç kişiyi arayıp "Bunu gerçekten sen mi teyit ettin?" diye sordum. "Yok, bana öyle geldi" diyorlar. Bu sefer o teyitli bilgiyi de insanlar forward etti, yani onu da teyit etmeden. O süreçte tabii maalesef çok da üzerinde duramadık ama bir genç fenomen kardeşimizi Hatay'da kaybettik. Taha Duymaz isminde yaklaşık 1,3 milyon takipçisi olan bir genç kardeşimiz, yemek yapan, yemek tarifleri yapan bir genç kardeşimiz. Annesine ev alma umuduyla yola çıkmış, meşhur olmuş, daha sonrasında da bu depremle beraber, düşünün yani haber alamadıkça takipçisi artıyor bir yandan ve insanlar şunu söylüyorlar, "Taha aslında yaşıyor, takipçisini arttırmak için ses vermiyor" ve biz yaklaşık 1-2 hafta, yani 10. günde falan Taha'dan emin olduk. Türkiye'nin en çok takipçisi olan başka bir fenomeni CZN Burak; sürekli her gün oraya gitmek zorunda kaldı, Doğu Apartmanı ve insanları oraya çekmek zorunda kaldı "Taha'yı bulalım çünkü sosyal medyadan herkes Taha'nın bulunmasını istiyor" Tabii ki Taha bizim için çok değerli bir kardeşimiz ama o sırada oraya vereceğimiz enerjiyi, çünkü bütün ekipleri oraya yönlendirmek istiyor insanlar. Herkes de görünürlüğünü, sosyal medya görünürlüğünü arttırmak için oradaysa, önemliyse ya da bir arama kurtarma ekipleri "hadi madem gidelim, sosyal medya bunu istiyor, Taha'yı bulalım" mücadelesine giriyor. Bir süre sonra bu, şuna döndü: "Taha da oradaki herhangi birisi, niçin bunu yapıyorsunuz?" konusuna döndü ve maalesef günün sonunda Taha'nın cansız bedenine ulaşıldı. Daha sonra ablası linç edildi. Bunu kullanıyor, işte kardeşinin popülerliğini kullanıyor diye. Yani maalesef diyorum, o süreçte sosyal medyayla çok içli dışlıysanız bu konularla uğraşmak zorunda

kalırsınız ve biz gerçek bağlamdan çok fazla koptuk. Yani Almanya büyüklüğünde bir yerde deprem olmuş ki, Almanya sadece bir sel felaketinin yaralarını hâlâ saramamış. Küçük bir kasabadaki sel felaketinin yaralarını hâlâ saramamış. Biz böyle büyük bir depremde, aynı zamanda biz bir iletişim kaosu da maalesef yaşadık sosyal medya kaynaklı. Hatırlarsanız "Emergency Call" diye bir görsel paylaşılmıştı yangınlar zamanında ve bütün fenomenler sanki ağız birliği yapmış gibi aynı cümlelerle aynı görselleri paylaştılar. Tabii ben kıllandım, yani bir şey oluyor çünkü bir yerden hareketlenmiş gibi herkes aynı cümleye giriyor. Çok büyük sanatçılar, çok büyük fenomenler, küçük fenomenler herkes giriyor. Sonra araştırınca, bir yarım saat sonra şu bilgiye ulaştım: Birkaç fenomene yazdım. Dedim ki "siz bunu nereden alıyorsunuz? Kim verdi size bunu?" Yani "Türkiye'ye gelin müdahale edin, Türkiye bu işin altından kalkamıyor, Türkiye aciz kaldı, bizi kurtarın" gibi bir şey bu acil çağrı. Şöyle, bir fenomen dedi ki, biz dedi "Ünlü bir e-ticaret sitesinin fenomenleriyiz. Biz onlarla çalışıyoruz. O çalıştığımız ajans bize dedi ki, siz bu görselle bunu girin ve vatanınıza sahip çıkın dedi. Biz de hiç sorgulamadık, girdik hocam. Şimdi sen deyince aklımız başımıza geldi" ve bu sefer herkes silmeye başladı. Yani 3-4 saat görmeyen kalmadı bunu. Çok ciddi bir operasyondu. Yani fenomenler üzerinden Türkiye'ye, Türkiye sosyal medyasına, Türkiye medyasına çekilmiş bir operasyonu maalesef gördük. Tabii daha sonra ne oldu, kim yaptı, hangi ajanslar işin arkasındaydı? Onlar tabii artık devletin ilgili kurumlarının alanına girmiş bir durum. Şimdi dönüp dolaşıp yine nereye geliyoruz? Maalesef o dezenformasyon çukuru mu diyelim, ne diyelim, oraya geliyoruz.

Şu anda hem Instagram'da hem Twitter'da (X), Instagram için aylık 12 dolar Twitter (X) için 8 dolar aylık gibi bir bantta 'mavi tik' alabiliyorsunuz. Mavi tik 'ben gerçeğim' demek. Ama gerçek değilsin. Sen sahte bir hesapsın! Üç gün önce kurulmuşsun, takipçi yüklemişsin. Pekâlâ bugün takipçi de yükletilebiliyor. Yani bir takipçiyi ya da 1.000 takipçiyi 10 liraya 20 liraya satın alabiliyorsun. O kadar güvensiz bir ortam ki bu hâliyle sosyal medyada sen takipçini yükselttin, atıyorum Hatay'ı gündem yaptın. 100.000 takipçi ve bir de mavi tik aldın. Bu sefer biz senden gelen bilgiye artık inanmaya başlıyoruz. Hadi ben Said Ercan'ım, belki inanmam, belki seni doğrulayacak başka dijital medya okuryazarlığı alanlarım vardır. Cansu Hanım'ın alanı, medya okuryazarlığı, teyit şeylerim vardır ama bir genç, bir çocuk buna inanıyor. Mesela biz depremin o başlarında "Hatay'da su yok, orada su yok". Nasıl su olmaz? Devlet nasıl su götürmez, biz bunları konuştuk. Şimdi tabii bunlar çok ciddi maalesef, dezenformasyon sıkıntılarıydı. Van Depreminde hatırlarsanız logosunda yani sosyal medya logosunda Adana Demirspor'un logosu olan bir çocuk, "ben apartmanın altındayım" diye kaç saat insanları oraya yönlendirdi ve günün sonunda Adana'dan çıktı ve bunu da çok büyük sanatçılar, onlar da bir şekilde 'ben iyilik yapıyorum' diyerek bunu yaşadık. Biz 6 Şubat Depremi sürecinde, 15 Temmuz'da kurulmuş bir WhatsApp grubumuz vardı. WhatsApp grubumuzu hemen deprem odaklı içeriğe çevirdik. 'Medya iletişim deprem' yaptık ve STK başkanları, bürokratlar, yazar, çizer fenomenler, orada yaklaşık dört yüze yakın insanı bir şekilde topladık ve kendimizce yani bir sivil toplum olarak, ki bence sivil toplumumuz da hepsi hakikaten çok kıymetli işler yaptılar. Devlet, hani 'asrın birlikteliği' diyoruz ya, bence bu depremde devlet, STK ve gerçekten hani bu toplumu dert etmiş insanların o birlikteliğini gördük. Bence çok da kıymetliydi, bu çok önemliydi.

> "Yani böyle bir felaketin altından bence Türkiye dışında başka herhangi bir ülke kalkamaz da.

Hamdolsun böyle bir ülkede yaşadığımız için. Burada tabii ki elimizden geleni yaptık çözüm anlamında. Sürem de çok azaldı, şunu söyleyeyim; nasıl ki bir savaş muhabiri varsa, insanlara savaşta 'göster bakalım kardeşim savaş muhabiri kimliğini' diyorsak, afet muhabiri de olmalı. Ortak bir afet dilimiz olmalı sosyal medyada. Öte yandan şu sokak röportajları saçmalığı bir an önce yasaklanmalı, yani bunu depremde de gördük. Her önüne gelene uzatıp onu... Bizim artık tek bir değerimiz kaldı, sosyal medya için söylüyorum, 'beğen' yani 'like'... Ben bu videoyu yayınladığımda ucu nereye gider, nereye dokunur, insanların hayatlarını nasıl etkiler falan filan diye kimse düşünmüyor artık. Ne kadar like alırım, ne kadar izlenir, çünkü izlenme başına para alıyor. Çünkü küresel ağlar şu anda benim ülkemde. Şu anda içerik üreticisi tahmin ediyorum 50 bine yakın içerik üreticisi var aktif ve para kazanan. YouTube geçen sene şunu yayınladı, dedi ki: orta düzeyde küfür ettiğiniz zaman daha çok ödeme alacaksınız dedi. Hatta şunu söyledi, yine bir yıl falan oldu; eğer

siz YouTube'da LGBT içeriği üretirseniz, daha çok, 10 katı para alacaksınız gibi... Bu resmen teşviktir. Yani senin doğru yapman umurunda değil. Öte yandan şununla toparlayayım, maalesef bizim ülkemizde 10 yıldan fazla bir süredir teyit.org diye bir teyit sitesi var ama bu teyit.org'u biz böyle toplumsal meselelerde aktif göremiyoruz, çünkü Avrupa ülkeleri büyükelçilikleri ve dernekleri tarafından fonlanan bir yer. Önemli bir platform olmasına rağmen bazen çok gereksiz tehditleri teyit yapıyor, bazen yapması gerekenleri yapmıyor. Bu manada Dezenformasyonla Mücadele Merkezi kuruldu, çok da güzel iş yapıyor son olaylarda. Biz de geçen sene deprem sürecinde 'Türkiye Teyit' diye bir sayfayı aktif ettik, şu anda 150 bini geçti takipçisi ve çok şükür yani ilgi de bu manada çok yüksek. İnsanlar bakıyor, dönüp bakıyorlar bir şey olduğu zaman. Bu alana biraz daha ağırlık vermeliyiz ama yasaklardan da artık korkmamalıyız. En son Gazze olaylarında gördük, o büyük Amerika, Avrupa hülyası darmadağın oldu. "Nehirden Denize Özgür Filistin" sloganını bile yasakladılar. Düşünce özgürlüğü diyerek Kur'an'ın yakılmasına müsaade edenler, biz kendi ülkemizin bekası ve çoluk çocuğumuzun akıl sağlığı için sosyal medyada o ufacık bir şey yaptığımızda 'sansür' diyenler kusura bakmasınlar, bu keşmekeşin, kaosun bir yerde durması gerekiyor, onun için de İletişim Başkanlığımız, ilgili kurumlarımız, bakanlıklarımızın afet iletişim merkezleri, sadece afet değil yani biz maalesef ülke olarak şu anda herhâlde etrafında bütün komşularında savaş olan bir ülkeye döndük. Böylesi bir yerde ister istemez o kaosun ucundan, köşesinden size bulaşıyor. Ben bu manada bu tür seminerlerin de çok kıymetli, önemli olduğunu düşünüyorum. Teşekkür ederim.

Moderatör / **Doç. Dr. Betül Önay Doğan**

Biz teşekkür ederiz. Said Bey birbiriyle alakalı teyitli bilgi, sosyal medya görünürlüğü, dezenformasyon gibi başlıklardan bahsettiniz ama bence hepsini toparlamak ve tek bir durumdan bahsetmek gerekirse gerçekliğin inşası, sosyal medyada gerçekliğin inşası diyebiliriz. Çünkü inandığımız şeyin, ya da hakikat gördüğümüz şeyin hakikat olup olmadığını bilemediğimiz bir dönemden geçiyoruz. Peki bunu nasıl bilebiliriz? Yani o gerçekliğe nasıl inanabilirsiniz ya da bunun gerçek olmadığını nasıl fark edebiliriz? Bunun da çözüm noktasında medya okuryazarlığı var. Cansu Hanım da bize medya okuryazarlığının bu süreç içerisindeki, özellikle dezenformasyon süreci içerisindeki rolünden ve öneminden bahsedecek buyurun.

Cansu Coşan

Medya Okuryazarlığı Derneği Kurucu Başkanı

Cansu Coşan

Çok teşekkürler, Sayın Hocam. Öncelikle böylesine hassas bir konu olması vesilesiyle, söz konusu programın böylesine özenle hazırlanması gurur verici. Tüm emeği geçenlere en baştan en sona kadar teşekkür ediyorum. Aslında iki gündür yoğun bir şekilde konuşulan; dijital okuryazarlık, dezenformasyon ve bilginin kontrol edilmesi çerçevesinde toparlayarak en başa dönelim ve bir şey hayal edelim istiyorum. İlkokul ya da ortaokulda olduğunuzu düşününüz, uygulamalı bir ders alıyorsunuz; bu ders kapsamında gelen bilginin gerçek olup olmadığını teyit ediyorsunuz, haber yazabiliyorsunuz, fotoğraf çekebiliyorsunuz, sonra bu içeriği son kontrolden geçirerek başka arkadaşlarınızla paylaşıyorsunuz... Bir web sitesi ya da sosyal medya açıyorsunuz, bu kanallardan yazdığınız enformasyonu/bilgiyi servis edebiliyorsunuz, sonra her gündemde bunu tekrar ediyorsunuz. Eğer bizler ya da bizden öncekiler ilk/ortaokulda medya okuryazarlığı dersini alıyor olsaydık acaba haberlere, sosyal medyaya bakarken ikinci bir kez daha düşünür müydük? Birlikte böyle bir dersin sürekli olduğunu ve çocuklarımızın bu dersi daha ilkokul sıralarındayken aldığını hayal etmenizi istiyorum. Yaklaşık 7-8 yıl kadar önce bir okulda bu çalışmayı bir kulüp çatısı altında ben gerçekleştirdim. Uygulamalı gerçekleşen çalışma kapsamında, gerçekten çocukların yüksek hassasiyetlerini, ahlaki değerlerini bir haber yazarken ya da bir bilgiye ulaştıklarında bu bilginin gerçekten doğru mu, değil mi diye gidip okuldaki bir haber dahi olsa teyit ettiklerini, eğer gerçekse tüm şeffaflıklarıyla bunu doğru bir şekilde de başka bir üçüncü kişiye aktardıklarını görüyoruz.

Tarihsel açıdan medya okuryazarlığını ele aldığımızda, aslında 1920'lerde dünyada geleneksel medyayla birlikte başlayan medya okuryazarlığı sürecinin 2003-2005 yılları arasında ülkemizde konuşulmaya başlandığını, bunun 2013 yılında orta öğretimde seçmeli ders olarak konulduğunu, ilk adımda sosyal bilimcilere, süreçte de İletişim Fakültesi öğrencilerine pedagojik formasyon vererek çalışmaların başlatıldığını görüyoruz. Bu alanda olası problemler ışığında neler yapabileceğimizi toparlayacak olursak,

> "Medya okuryazarlığı dersinin zorunlu olması ya da bunun bir öneri olarak hem yetişkinlere yönelik hem ailelere yönelik bir program olarak sunulması gerektiğini önemle belirterek altını çiziyorum.

Toplumsal açıdan kullanıcılara baktığımız zaman; kendi isimleri dışında hesaplar kullandıklarını, çok küçük yaşlarda siber zorbalıklarla baş başa kaldıklarını, dezenformasyona yoğun şekilde maruz kaldıklarını, bilgiyi teyit etmeden paylaştıklarını görmekteyiz. Yapılan paylaşımların nedenlerinin ise ünlü olabilmek, daha çok beğeni alabilmek, daha çok göz önünde bulunmak, beğenilme ihtiyacını karşılamak vb. sebeplerden olduğunu görüyoruz.

Gerçek hayat ile dijital hayatın iç içe geçmiş olduğu sosyal medya ağlarında bizim için en önemli şeylerden bir tanesinin; dijital alanda da dijital vatandaş olabilmek olduğunu görmekteyiz. Çünkü biz eğer ahlaki olarak değerlerimiz kapsamında gerçek hayatta bunların sorun yaratabilecek noktalarını ve sınırlarını biliyorsak, bunu da eğer sosyal mecrada dijital vatandaş olarak yansıtabiliyorsak, gerçekten farkındalık anlamında medya okuryazarı olmaya bir adım daha yaklaşmışız demektir. Elbette anonim kullanıcı olmayı istemek bir haktır ancak başka birisinin hak ve özgürlüklerini ihlal etmediğiniz sürece...

Önce kendimiz, yakın çevremiz ve ailemiz için şu soruyu soralım: 'Ben ya da etrafımdaki tanıdıklarım, kendi ismi dışında farklı bir isimle sosyal medya kullanıyor mu?' Kullanıyor ise neden farklı bir isimle kullanmayı tercih ediyor? Maalesef göreceksiniz ki özellikle gençlerimiz ve çocuklarımız farklı ismi tercih ederken; ebeveynlerinden hesaplarını saklamak için bunu tercih ettiklerini paylaşıyorlar. Bazıları ise daha rahat hareket edebildikleri için ya da paylaşımlarını gizlemek için kullanıyorlar. Bu da işte günümüzde herhangi bir doğal afet durumu ya da kötü bir ortamda maalesef olası riskleri gerçek kılıyor ve bu şekilde öğrenilerek devam ediyor. Şuna gelecek olursam, bunu nasıl çözebilirim acaba diye düşünürken, dijital vatandaşlık kimliği üzerine biraz kafa yorarak, 'dijital vatandaşlık nedir, ne değildir, dijital vatandaş olsak nasıl olur' diye düşündüğümde bir fikir ile ortaya çıktım. Fikir annesi olduğum 'Diji Vatandaş' isimli proje kapsamında dijivatandas.org platformunu çeşitli paydaşlarımızın destekleri ile oluşturduk. Burada farklı modüller var. Siber zorbalıktan tutun, internet yönetimi, dijital vatandaşlık ve dijital yaşam kültürüne kadar. Söz konusu modüller kapsamında her bir internet kullanıcısı girip eğitimleri tamamladıktan sonra, kendi sertifikanızı edinerek dijital vatandaşlık konusunda da bilgi sahibi olabilirsiniz. Dijital Vatandaşlık Kimliğinizi edinebilirsiniz. Belki de böylelikle ilk adım farkındalık çalışmasını sağlamış oluruz hep birlikte.İki gündür hassasiyetle konuşulan, üzerinde durulan konulara baktığımızda dijital vatandaşlığın 9 elementinden bir tanesi olan, özellikle ahlaki kısmını önemle vurgulamaktayız. Neden mi? Çünkü gerçek hayatta ahlaki farkındalığı olan bir bireyin dijital platformlarda da buna hassasiyetleri bulunmaktadır ve bulunmalıdır.

Aile içerisindeki farkındalığa baktığımızda ise 3-5 yaş arası çocuklarımızın medya ile dijitalleşmeyle daha bu yaştayken karşılaştığını ve bizden öğrendiklerini görmekteyiz. Çünkü dışarıda, evde hatta uykudan önce dahi telefon elimizde, asla bırakmıyoruz. Dijital alanda her konuda bir şekilde iletişimde kalma ihtiyacı hissediyoruz. Çocuklarımız da gerçekten bizden öğrenerek o telefonu/tableti ellerinden bırakmıyorlar ve neyin nereye nasıl gideceğini maalesef tahmin edemiyorlar. Ne kadar sınırlasak da, öz farkındalık kadar anlamlı olamıyor. O sebeple medya okuryazarlığı kapsamında eğitiminin önemli olduğunu da bir kez daha vurgulayarak, dijital vatandaşlık kapsamında da farkındalığımızın gelişmesini ve buradan başlayarak evlerimize de özellikle sahte haber ya da dezenformasyon dediğimiz haberlerin yayılmasını birlikte önleyeceğimizi düşünüyorum. Bu kıymetli organizasyon için tekrar teşekkür eder hayırlı olmasını dilerim.

Moderatör / **Doç. Dr. Betül Önay Doğan**

Çok teşekkürler. Biz genellikle bir sorun yaşandığında o sorunun o andaki çözümlerine çok fazla odaklanıyoruz. Ama burada sizin yaptığınız sunumun şöyle bir güzelliği var; evet sorunlar var ama ileride daha büyük ya da şu anda tahayyül edemeyeceğimiz farklı sorunlarla da karşılaşabiliriz. Bu yüzden daha çocuklar için bu konuyu eğitimle ele almalı ve ileride yaşayacağımız problemlerde bilinçli vatandaşların, bilinçli gençlerin yetişmesinin önemli olduğunun farkına varmalıyız. Çözüm önerileri genellikle getirilir ama aksiyona geçmek daha zor bir iş. Aksiyona geçmiş bir projeden de bahsetti. Teşekkür ediyorum Cansu Hanım'a önerileri ve projesini paylaştığı için. Şimdi başlığımızda sosyal medya vardı. Sosyal medya ve sosyal medya davranışlarımızdan bahsettik ama yurttaş gazeteciliğinden ya da yurttaş gazeteciliğinin ne olduğundan bahsetmemiz gerekiyor bu aşamada. Sözü Sayın Yusuf Adıgüzel'e bırakıyorum, buyurun hocam.

Prof. Dr. Yusuf Adıgüzel

Sakarya Üniversitesi Öğretim Üyesi

Prof. Dr. Yusuf Adıgüzel

Bu sempozyumda iki gündür 6 Şubat Depremlerinin etkilerini ve afet iletişimini konuşuyoruz. Öncelikle depremde hayatını kaybeden bütün vatandaşlarımıza Allah'tan rahmet, kalanlara da baş sağlığı dileyerek konuşmama başlamak istiyorum.

"Asrın felaketi" olarak değerlendirdiğimiz 6 Şubat Depremlerini konuştuğumuz bugün, bir başka noktaya daha dikkatinizi çekmek istiyorum. Ülke olarak bizim 6 Şubat'ta yaşadığımız felaket bir anlamda doğa felaketiydi. Ancak şu anda Filistin'de, Gazze'de insan eliyle oluşturulan büyük bir felaket yaşanıyor. Dünyanın gözü önünde binlerce insan öldürülüyor. Savaş uçakları, tanklar, toplar ile yüzbinlerce insanın evleri başlarına yıkılıyor. Çocuk, yaşlı, kadın, erkek ayırmadan binlerce insan enkazların altında can veriyor. Adeta bir soykırıma dönüşen bu adaletsiz savaşta, küresel medya organları da en az silahlı güçler kadar, hatta onlardan daha fazla dünya kamuoyunu yanlış ve olumsuz yönlendirerek felaketin ve yıkımın boyutlarını artırıyor. Böylece afet dönemlerinde ne kadar önemli olduğunu konuştuğumuz dezenformasyon ve manipülasyonun, savaş ve çatışma dönemlerinde de çok önemli bir silaha dönüştürüldüğüne şahit oluyoruz. Yalan ve yanlış haberlerin yıkıcı etkilerinden sadece savaş bölgelerinde yaşayan masum insanlar değil, aslında tüm dünya için, tüm dünyada adaleti ayakta tutmak için, dezenformasyonla mücadelenin, hakikati savunmanın ne kadar kıymetli olduğunu bu acılarla bir kez daha tecrübe ediyoruz. Bu sempozyumun son konuşmacısı olarak, iki gündür üzerinde durulan konular ve tartışmalar, afet, savaş ve çatışma dönemlerinde doğru bilgi ve haberin her zamankinden daha hayati bir önem taşıdığını teyit ediyor. Afet sırası ve sonrasında dezenformasyon ile mücadele, enkaz başında can kurtarmak için çalışmak kadar önemli, zamanla yarışılan, her saniyenin çok kıymetli olduğu bir mücadele alanı oluyor. Bu süreçte kurumsal bir yapıya ve kendi içinde bir otokontrol sistemine sahip konvansiyonel medya ile iletişim süreçlerini yürütmek daha kolayken, özellikle sosyal medya üzerinden teyit edilmemiş bilgileri üreten ve/veya yayan bireysel kullanıcılar bazen bilerek bazen bilmeden yanlış haberleri yayarak insan hayatını riske sokabiliyorlar. Ben bugünkü konuşmamda 'yurttaş gazeteciliği ve dezenformasyon' konusunu ele almak istiyorum.

Bilindiği üzere Web 2.0'dan sonra artık insanlar sadece gazete okuyan, televizyon izleyen veya radyo dinleyen kişiler olmaktan çıktılar. Tek yönlü iletişimin yerini çift yönlü, döngüsel bir iletişim biçimi aldı. Yeni medya kullanıcıları zamanda içerik üreten kişiler hâline geldiler. Sosyal medya kullanıcıları sadece geleneksel medyada olduğu gibi hedef veya hedef kitle değil, aynı zamanda iletişim sürecinde iletişimi başlatan kaynak hâline geldiler. İletişim süreçlerinde bireyler artık sadece medyadan faydalanan "okuryazar" kişiler değil, kelime anlamıyla da "hem okuyan, hem de yazan", yani medya mesajlarını okumakla kalmayıp, yazma boyutuyla da, içerik üretme boyutuyla da yer almaya başladılar. Bu yönüyle

değerlendirildiğinde aslında sosyal medyanın hayatımıza girmesiyle beraber, sosyal medya hesabı olan herkesin yüklediği her fotoğraf, video veya metnin bir "haber verme" işlevi taşıdığının, bir anlamda "habercilik" yapıldığının bilinmesi ve bireylerin de bunun farkında olması gerekiyor. Ama maalesef ki sosyal medyada paylaşım yapan kişilerin çoğu, kamusal bir eylem yaptığının farkında olmuyor. Yani bir nevi "vatandaş gazeteciği" yaptığının bilincinde olmadan, bilgi-haber paylaşıyor. Ancak bireyler, bu paylaşımları yaparken, dikkat etmeleri gereken kurallardan çoğunlukla bihaberler. Yaptıkları paylaşımların kişi veya kurum haklarını ihlal edip etmediğine, intihal olup olmadığına, suç teşkil edip etmediğine pek dikkat etmiyorlar. Onların bu paylaşımlarını kısıtlayan, başkalarının hak ve hukuklarıyla sınırlayan düzenlemelerden genellikle habersiz/miş gibi davranabiliyorlar.

Konvansiyonel medyada etik kodlar, yasal düzenlemeler bulunuyor. Bazı yasal sınırların çizilmesi söz konusu... Editörler var, haber müdürleri var, yayın yönetmenleri var. Yani bir şekilde kurumsal bir yapı var ve haberler bir şekilde denetleniyor. Ancak sosyal medyada dolaşıma sokulan ve çoğunlukla doğruluğu teyit edilmemiş, milyarlarca veri var.

> "Sosyal medya kullanıcıları ise bu milyarlarca veriden, kendi görüşlerine uygun bulduklarını doğrulama gereği duymadan paylaşabiliyorlar.

Sosyal medya, boş zaman değerlendirme veya eğlence amaçlı kullanılırken, doğru ve teyit edilmiş bilgi paylaşımı konusu çok fazla tartışılmazken, afet ve kriz dönemlerinde ise doğruluk hayati önem taşıyabiliyor. Afet dönemi olduğunda normal zamanlarda çok önemsenmeyecek ya da göz ardı edilebilecek birçok paylaşımın, hassasiyetle incelenmesi gerekiyor. Afet bölgesinden paylaşım yaptığını söyleyen ve yardım isteyen bir kişinin, paylaşımının yanlışlığını ispatlanana kadar doğru söylediği kabul ediliyor. Çünkü insan hayatı söz konusu. 6 Şubat Depremlerinin yıkıcı etkileri devam ederken, deprem bölgesinde olmayan bir kişinin dahi paylaştığı bilginin yanlışlığı teyit edilene kadar doğru kabul ederek onlarca kurum, yüzlerce kişilik kurtarma ekibi gösterilen yere yoğunlaşabiliyor, gereksiz yere meşgul olabiliyor.

Bu noktada medya okuryazarlığının, sadece doğru okuyabilmek, okuduğunu anlayabilmek ve bazı haberlerin teyit edilerek yayılması gerektiğini bilmek gibi çok temel yaklaşımlarına ek olarak, gerçek anlamda "yazmak" yetisini de kapsaması gerektiği ortaya çıkıyor. Çünkü yeni medya üzerinden yurttaş gazeteciliği yapan her birey aslında "yazar" oluyor. Bu yönüyle medya okuryazarlığının kapsamının ve anlamının daha geniş tutularak yazmayı, yani "sosyal medyada içerik üretme ve paylaşmayı" da kapsayacak biçimde, "bir içerik üreticisi olduğu bilinci" verilecek şekilde

anlaşılması ve yaygınlaştırılması gerekiyor. Zorunlu eğitim kademelerindeki medya okuryazarlığı derslerinde, yeni medya okuryazarlığının ve eleştirel medya okuryazarlığının önemi bir kez daha anlaşılmış oluyor. Yurttaş gazeteciliği temel olarak aslında gazeteci olmayan sıradan insanların sosyal medyayı kullanarak içerik üretmesi demek. Yani amacı haber yapmak için içerik üretmek olmasa da, amacı gazetecilik yapmak olmasa da, şahit olduğu bir olayın fotoğraflarını veya videosunu çekerek bilgi paylaşması onu bir nevi, adına yurttaş gazeteci dediğimiz gazeteci/haberci hâline getiriyor.

Gazetecilik unvanı belli bir mesleki yeterlilik ve standart gerektiriyor. Ama sosyal medyayla beraber hiçbir standardı olmayan milyonlarca "gazeteci" haber paylaşabiliyor. Bu durum, milyonlarca muhabir olması sosyal medya ortamının veya medyanın demokratikleşmesi açısından çok önemli bulunabilir. Yeni medya platformları, bireylerin fikirlerini ifade etmesi için çok önemli bir araç olarak görülebilir. Bu anlamda olumlu karşılanabilecek iken, diğer taraftan da yanlış bilginin, kötücül bilginin bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde yayılmasına da neden olması bakımından çok riskli bir alan olduğu da ortadadır. Afet durumlarında sosyal medya, yurttaş gazeteciliği üzerinden çok önemli bir işlev üstlenebilir, çok etkili bir iletişim aracı olabilir. Yardım çağrılarının kolaylıkla ilgili yerlere ulaştırılmasını sağlayabilir. Krizlerde bilgilendirme amaçlı paylaşımlar yapabilir. Bunlar öncelikle konuşmamız gereken şeyler. Ben burada birkaç farklı noktaya dikkat çekmek istiyorum. "Sosyal medyanın doğal afetlerde nasıl bir rolü olabilir?" diye düşündüğümüzde, öncelikle aklımıza gelen şey, çok hızlı bir bilgi akışı sağlıyor olması. Afetin boyutunu, kendi etkilendiği bölgeyi, kendi yaşadığı sokağı gören,

bunu kaydeden kişiler, bu görüntüleri paylaşarak hızlı bir şekilde bilgi vermiş olabiliyorlar. Bu bilgi verme aynı zamanda bir yardım çağrısı anlamına da gelebiliyor. Dolayısıyla afetzedeler kendi durumlarını paylaşarak yardım isterken, yardım kuruluşları veya kurtarma ekipleri veya resmî kurumlar da bu bilgileri kullanarak daha kolay afetzedelere ulaşabiliyorlar. Bu anlamda önemli bir haberleşme aracı olduğu aşikâr. Haberleşme aracı demişken, büyük bir deprem olduğunda klasik haberleşme araçları artık kullanılamaz hâle geliyor. Televizyon, radyo veya kablolu internet altyapısı kullanılamaz hâle geliyor. Cep telefonları üzerinden, uydu üzerinden bir şekilde dijital iletişim devam edebiliyor. Bu da aslında fırsat olarak değerlendirilebilir. Yine krizlerle ilgili bilgilendirme ve açıklamalar yapmak için, resmî kurum ve kuruluşlara hızlı ulaşmak için sosyal medya bir araç olarak kullanılıyor. Medya kuruluşları, sosyal medyadaki paylaşımlar üzerinden haber üretebiliyorlar. Sivil toplum kuruluşları ve gönüllüler afetzedelere ulaşmak için bu paylaşılan içerikleri kullanabiliyorlar. Ve en önemlisi, yurttaş gazeteciliğin bir yansıması olarak bireyler afet sırasında yaşadıkları olayları kayıt altına alarak bunları paylaşabiliyorlar. Ancak bu paylaşma sırasında enformasyon, yani doğru bilgiyi işleyip yayma, bazen bir dezenformasyona, bazen de mezenformasyona yol açabiliyor. Dezenformasyon dediğimiz şey, doğru ya da yanlışlığı teyit edilmeyen bilginin, çoğunlukla kötücül amaçlı yayılması demek. Ancak bazı vatandaşlar sosyal medyada karşılaştığı bir olayı, sadece iyi niyetle paylaşarak, aslında iyi bir şeye katkı sağladıklarını düşünebiliyorlar. Aslında farkında olmadan dezenformasyona alet oluyorlar. Bu da mezenformasyon olarak tanımlanabilir.

Sosyal medyadaki en büyük handikaplardan bir tanesi dezenformasyon kadar aslında mezenformasyonun da çok yaygın olması. Yani milyonlarca kişinin teyit etme ihtiyacı duymadan sosyal medyada dolaşan bilgileri tekrar tekrar paylaşması aslında en büyük risklerden birini oluşturuyor. Bu da mezenformasyon yani yanlış bilgi olarak karşımıza çıkıyor.

Bir diğer husus, yurttaş gazeteciliğinin, medyanın demokratikleşmesine, vatandaşın çeşitli kaynaklardan haber almasına katkı sağlaması kapsamında değerlendirilmesi gerektiğidir. Ama buradaki en önemli risk; profesyonel olmayanların, mesleği habercilik olmayanların, şahit oldukları olayları veya okudukları paylaşımları teyit etme, belgeleme veya doğrulatma ihtiyacı olduğunu bilmeden paylaşması ve bu yolla "habercilik" alanını bulanık hâle getirmesidir. Bu nedenle sadece medya okuryazarlığı anlamında okunanı anlama veya teyitten daha ileri seviyede içerik üretme veya sosyal medya paylaşımlarının bilinçli yapılması gerektiği konusunda daha bilinçli bir eğitime ihtiyaç olduğu ortadadır. Afetlerde her vatandaş bir gazeteci gibi görev yapabilir mi? Aslında sosyal medyada herkes potansiyel bir habercidir. Ancak burada doğruluk ve güvenirliğin öne çıkması gerekiyor. Bir diğer husus, haber kaynağının gizliliği kadar, vatandaşın özel hayatına saygı da önemlidir. Kaynağı açıklamama adına, delil kanıt olmadan insanları töhmet altında bırakan paylaşımlar sosyal medyada çok fazla karşımıza çıkıyor. Afet haberciliği ayrı bir yeterlilik gerektiriyor.

> "Gazetecilik formasyonuna sahip kişilerin bile, afet dönemlerinde habercilik yaparken daha dikkatli ve mevcut durumun hassasiyetinin farkında olarak haber toplaması ve sunması gerekiyor.

Söz gelimi, mağdurların yüzlerinin paylaşılmaması, haber toplarken, çekim yaparken kurtarma çalışmalarına engel olmaması, halkta paniğe yol açacak paylaşımlar yapılmaması gibi birtakım dikkat edilmesi gereken hususlar var. Ama yurttaş gazeteciliği kapsamında haber üreten ve yayan yetkin olmayan kişilerin böyle bir hassasiyeti olmuyor. Özellikle sosyal medyada afet haberciliği ilkelerine çok fazla dikkat edilmiyor. Doğal afetlerde, olağanüstü durumlarda güvenlik ise bir başka boyut. Orada yardım kuruluşları veya kurtarma ekipleri çalışırken sırf daha fazla beğeni almak için, çok iyi fotoğraf çekmek için, video çekmek için çalışanların engellenmesiyle dahi karşılaşılabiliyor. Yani sosyal medyada paylaşım yapmak isteyen kişiler bir güvenlik sorunu hâline gelebiliyor. Tabi bir diğer önemli husus, daha önce vurgulandığı gibi yurttaş gazetecilerin bu konuda eğitimleri olmadığı için, içerik konusunda da teyitli olmayan, yalan-yanlış bilgilerin paylaşıldığını görebiliyoruz.

Sosyal medya ve yurttaş gazeteciliğinin afet yönetim süreçlerine entegre edilmesinin, saydığımız tüm risklere rağmen olumlu sonuçlar doğurabilme potansiyeli de yüksektir. Şayet bu mümkün olursa, sosyal medya paylaşımlarından yola çıkarak afet sonrası ihtiyaçların belirlenmesi, yardım taleplerinin doğru yönlendirilmesi, riskli bölgelerin tespit edilmesi, risk haritasının çıkarılması, hangi bölgelerde can kayıpları ve yaralıların olduğu gibi hayati bilgilere belki daha kolay ve hızlı ulaşmak mümkün hâle gelir.

Diğer bir önemli nokta, bu sempozyum boyunca da konuştuğumuz üzere, afet iletişiminde en önemli boyutun kriz iletişimi ve algı yönetimi olmasıdır. Sosyal medyanın afet sırasında ve sonrasında önemli bir iletişim aracı olabileceğini göz ardı etmememiz gerekiyor. Yanlış bilginin, doğru bilgiden çok daha hızlı bir şekilde dijital platformlarda yayıldığını hepimiz biliyoruz. Dolayısıyla, kriz iletişimi her kurumsal yapıda mutlaka yer almalı, her kurumda iletişim sorumluları bulunmalı, yalan veya dezenformatif haberlerle hızlı ve etkili bir şekilde mücadele edilmeli. Sonuç olarak sosyal medya ve yurttaş gazeteciliği, afetler sırası ve sonrasında hızlı bilgi akışı sağlayabilir.

> “ Ancak diğer taraftan ahlak ve etik kurallarına riayet edilmediği durumlarda, faydadan daha çok zarara neden olabilir.

Can kayıplarını artırabilir. Bireylerin, kurumların, devletlerin, yalan ve yanlış haberle yıpratılması gibi olumsuz sonuçlar ortaya çıkarabilir. Tüm bunlar ışığında özellikle afet iletişiminde yurttaş gazeteciliğinin ele alınması, tartışılması önem arz etmektedir. Bu vesile ile bizlere bu fırsatı sundukları için sempozyum düzenleme kuruluna ve Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığına şükranlarımı sunuyorum. Dinlediğiniz için hepinize çok teşekkür ediyorum.

Moderatör / **Doç. Dr. Betül Önay Doğan**

Çok teşekkür ediyoruz size hocam. Kullanıcının güçlü olduğunun ya da nasıl daha güçlü olabileceğinin altını çizdiniz sunumunuzda. Şimdi son sunumda da yine kullanıcı odaklı gideceğiz. Sayın Ekmel Geçer kullanıcıdan ama biraz daha farklı bir perspektiften bahsedecek. Buyurun hocam.

Doç. Dr. Ekmel Geçer

Marmara Üniversitesi Öğretim Üyesi

Doç. Dr. Ekmel Geçer

İletişim Başkanlığına ve organizasyon komitesine bizi burada ağırladıkları için ve bu güzel konuyu konuşma fırsatı sundukları için çok teşekkür ediyorum. Ben meseleye biraz psikolojik boyuttan bakacağım. Yani yanlış haberin psikolojisine bakacağım ve neden bizler yanlış habere karşı dirençsiziz onu anlatmaya çalışacağım. Öncelikle şunu ifade etmek lazım, afet zamanları çok stresli zamanlar. Hepimizin korku yaşadığı, belirsizlik ve kaygı yaşadığı zamanlar. Bizler bu korku, belirsizlik, kaygı zamanlarında canımızı sıkan meselelerle başa çıkabilmek için birtakım uğraşılar ediniyoruz.

> Bu uğraşlardan biri de ya da bu kaygı ve belirsizlikten kurtulma yollarından biri de bizim sosyal medya ile olan ilişkilerimiz ve sosyal medyayı kullanma biçimlerimizdir.

Aslında bizim sosyal medyaya fazlaca yüklenmemizin nedeni zor zamanlarda kaygıyla başa çıkmaya çalışmaktır. Fakat stresli zamanlar maalesef insanların olumsuz tepkiler vermesine de neden olabiliyor, öncelikle bunu ifade etmek lazım. Peki bireyler olarak biz stresli zamanlarda, afet ve travma zamanlarında nasıl daha dikkatli davranabiliriz? Bu "nasıl daha dikkatli davranabiliriz?" in cevabı, bizim normal zamanlarda neler yaptığımızla çok yakından ilişkilidir. Normal zamanlarda, faraza sosyal medyayı dikkatli kullanabiliyorsak stresli zamanlarda daha kontrollü olabiliriz. Mesela normal günlerde bir haber bize geldiğinde o haberin doğruluğunu araştırıyorsak, o bilgiyi hemen paylaşmıyor ve kendimizi kontrol edebiliyorsak, stres zamanlarında da afet zamanlarında da bir habere inanma ya da bir haberi paylaşma konusunda da daha dikkatli davranıyor olabiliriz. Buna çok dikkat etmek lazım. Stresli zamanlarda özellikle yalan haberlerin çok hızlı yayıldığını biliyoruz. Diğer oturumda konuşan hocalarımız da bahsettiler. Bu konuda çok önemli ve çok net araştırmalar var. Bu araştırmalara göre normal durumlarda ya da afet zamanlarında yalan haberlerin medyada ya da sosyal medyada etkileşim alması ya da yayılması doğru haberlere kıyasla 6 kat daha fazlaymış. Yani bir yalan haberin yayılmasının hızı doğru habere göre 6 kat daha fazlaymış. Dolayısıyla özellikle stresli zamanlarda bu haberlerin, yalan haberlerin çok daha fazla hızlı ilerlediğini unutmamak lazım.

Bunlar hem biz kullanıcılar açısından, yani izleyici açısından önemli bilgiler hem de üreticiler açısından oldukça önemli bilgiler. Şunu da belki çok özellikle vurgulamak gerekir. Normal zamanlarda da stres zamanlarda da bizler bir haber oluşturduğumuzda o haberin çok kısa zamanda toplumsal etkileşim alacağını unutmamalıyız. Bir yalan haber paylaşıyorsak, o yalan haber, bireysel haber, bireysel yalan olmaktan çıkıp çok hızlı bir şekilde toplumsal yalan hâline dönüşebilir. O nedenle hassasiyetle dikkat etmeli. Stresli zamanlarda bütün bu tavırlarımızı, kaygılarımızı, belirsizliğimizi yönetebilme becerisine sahip olmalıyız. Alışkanlıklarımız, bilgiyi edinme biçimlerimiz afet zamanlarında nasıl davranacağımıza dair işaretler içerir. Bakın işlenmemiş ve sindirilmemiş acılar, yası yaşanmamış acılar, kolayca toplumsal bir huzursuzluk hâline dönüşebiliyor. İnsan bu nedenle toplumsal huzursuzluğa sebebiyet verebiliyor. Faraza yanlış yönlendirme hakikaten açık niyetli bir şekilde yapılmıyor olabilir. Yani birey, "Ben bir yalan haber atayım da ortaya, insanlar etrafında konuşsunlar, herkes inansın ve kötülük yapılsın" gibi niyetle yapmıyor olabilir. Ama bireyin kendisi aslında içinde yaşadığı korkudan ve kaygıdan uzaklaşmak için sosyal medyada gördüğü herhangi bir haberi çok hızlı bir şekilde aktarıyor olabilir ve bu da toplumsal bir yalan hâline dönüşmüş olabiliyor.

Ya da şöyle düşünelim; mesela bizler, Allah korusun deprem bölgesindeyiz ve gerçekten çok kötü bir hadise yaşadık. Bir yakınımızı kaybettik. İnsanlar yakınlarını kaybettiklerinde, evet, haberi paylaşabilirler. Ama o etkileşimi aldıktan sonra da birey yakınını kaybettiği haberini paylaştıktan sonra bakıyor, milyonlarca binlerce etkileşim alıyor. Sonra takipçileriyle etkileşimi devam ettirmek için kendince haberi devam ettirme ihtiyacı hissediyor olabilir. Bu da o insanı tam da o esnada, yani stresli zamanda, afet zamanında fenomen ya da influencer hâline dönüştürebiliyor ve maalesef o da o etkileşimini devam ettirebilmek için yalan haberler bir şekilde yaymaya başlayabiliyor ya da yalan haber yaymasa da etkileşimi çok olabilecek haberler ya da bilerek-bilmeyerek yalan haberleri farkında olmadan yaymaya başlayabiliyor.

Burada bazı şeylere çok dikkat etmeli. Bunu özellikle influencerlar açısından önemsiyorum. Şimdi, parasosyal etkileşim diye bir kavram var. Bu parasosyal etkileşime göre insanlar sosyal medya karakterlerinden, sosyal medya fenomenlerinden ya da televizyon karakterlerinden çok fazla etkileniyor ve onlar gibi davranabiliyorlar. Dolayısıyla fenomenler eğer doğru haberler yapıyorlarsa ve bu doğru haberleri ciddi anlamda teyitli bilgilerle insanlara aktarıyorlarsa insanları doğru yere, hatta kurumları doğru yerlere yönlendirebiliyorlar. Ama unutmamak lazım ki, mesela, Said Bey'in bahsettiği gibi milyonlarca takipçisi olan ciddi fenomenler var. Bu fenomenler herhangi bir şekilde, bazen belki iyi niyetli dahi olsa, farkında olmadan yalan haber paylaşırsa, onu takip eden ve onunla kendisini özdeşleştiren bireyler de bir anda o haberi yaşayabilecek ve ciddi anlamda toplumsal bir kaosa neden olabilirler.

Sosyal medyadan edindiğimiz haberler, mesela depremi bizzat biz yaşamadık ama depremden gelen haberler, deprem bölgesinden gelen videolarla ikincil travmalar yaşıyor olabiliriz. Bu ikinci travmalardan kurtulmak için ne yapıyoruz? Bazen sosyal medyada gezinirken bir anda kendimizi sürekli timelineımızı kaydırırken görürüz. Farkında olmadan sürekli haberlere bakmaya devam ediyoruz. Burada 'kıyamet kaydırması' diye bir kavram karşımıza çıkıyor. İnsanlar o kötü haberlerin etkisinden kurtulmak için sürekli ekranlarını kaydırıyorlar ve bir sonsuz kaydırma oluşuyor. Farkında olmadan bir anlamda obsesif ve kompulsif bir davranışa düçar oluyorlar. Yani aslında iyi haberlerle karşılaşmak için sürekli ekranlarını kaydırıyorlar ama bir türlü o güzel haberlere ulaşamıyorlar. Bu kaydırma kıyamet kaydırması olarak isimlendiriliyor. Ya da 'sonsuz kaydırma' olarak isimlendiriliyor. Fakat kullanıcılar bir türlü o kötülük çelişkisinden ya da o kısır döngüden kurtulamıyorlar. Özellikle sosyal medyada haber paylaşırken vurguladığım o muhteşem ayet var. "Birisi size bir haber getirdiğinde o haberin doğruluğunu araştırın ki, yanlışlıkla herhangi bir kimse ya da herhangi bir toplum hakkında kötü düşüncelere düçar olmayasınız ve onlarla ilgili kötü kararlar vermeyesiniz." Bu çok kıymetli bir düstur olsa gerek. Dolayısıyla hem normal zamanlarda hem de afet zamanlarında bizim haberin doğruluğunu ciddi anlamda araştırabilmemiz lazım.

Peki yalan haber yayılınca ne oluyor? Yalan haber yayılınca, evet, etkileşim alabiliyoruz. Sonuçta bizzat kullanıcı açısından da reyting diye bir duygu var. Yani ben yalan haber yaydığımda, şiddet içeren, Allah korusun kan, ölüm içeren bir haber yaydığımda, insanların bana verdiği etkileşim çok daha fazla oluyor. Bu sefer ne oluyor? Faraza, eğer bir fenomensem ve bu yalan haberi yayıyorsam, insanlar beni tam da o esnada hızlı bir şekilde takip etmeye başlıyor. Bir kere kullanıcı yalan haberle etkileşim kurdu mu artık algoritmalar, kullanıcıları o "X" fenomen, tabiri caizse "yalancı" fenomenle karşılaştırıyor ve her bir dakika o insanların daha çok yankı fanuslarının içerisine girmesine neden oluyor.

Artık şöyle düşünelim, mesela bugün bir deprem oldu. Bir yalan haber ilettim ve o yalan haberle ilgili çok büyük bir etkileşim aldım. Sosyal medya algoritmaları, diğer taraftaki kullanıcıya da benim gibi insanlar tavsiye etmeye başladı. Bir yankı fanusu oluştu ve aslında hepimiz o yalan haberi tekrar tekrar dinlemeye başladık. Yani aslında farklı kullanıcılar olsa da farklı hesap sahipleri olsa da farklı fenomenler olsa da insanlar aslında o yankı fanuslarının içerisinde maalesef o yalan haberi dinlemeye devam edebiliyorlar. Dolayısıyla bizim normal hayatta olduğu gibi sosyal medyayı da kullanırken de bizi yankı fanuslarından çıkarabilecek bilgilere sahip olmamız lazım. Çünkü bizler bilişsel çelişkiler yaşıyoruz. Biz nasıl ki konfor alanımıza çok düşkünsek, bilincimiz de konfor alanımıza çok düşkündür. Bakın mesela, biz bir yalan habere inandık. Artık özellikle çok meşhursak, takipçilerimize o yalan haberin yalan olabileceği ihtimalini söyleyemiyor olabiliriz. Ve ne oluyor? Biz bu sefer aslında kendi oluşturduğumuz yalana inanmaya başlıyoruz. Sonra farkında olmadan bu yalanın yalanlığını, daha doğrusu bu bilginin yalan olduğunu teyit eden bilgiler araştırmaya başlıyoruz. Bunu da 'seçici maruz kalma teorisi' olarak isimlendirmişler. Yani bizler aslında farkında olmadan yalan bilgiye maruz kalıyoruz.

Belki devlet kademeleri açısından, kurumlar ve kuruluşlar açısından maalesef normal zamanlarda da bizler etrafımıza 'hâle etkisiyle' bakıyoruz. Yani bir şeye ya tümüyle iyi bakıyor ya da bir şeye tümüyle kötü bakıyoruz. Herhangi bir şekilde, mesela devletin deprem esnasında gelip bize yardım etmediğine inanıyorsak artık bütün günler boyunca afet krizi süresince, mesela 10 gün, 15 gün hiçbir şekilde devletin bize yardım etmeyeceğine inanmaya başlıyoruz. Bu nedenle bizim içimizde farkında olmadığımız bir motivasyon bizi yalan haberler üretmeye itiyor olabilir. Etkileşim etkisi çok fazla, haber atlatma meselesi çok fazla önem kazanıyor burada. Çünkü kullanıcı; "Önce ben bu haberi verirsem, insanlar benim hesabımı daha çok takip edecekler ve ben bir anda çok meşhur olacağım." diyor. Ama kaotik zamanlarda haber paylaşırken çok dikkat etmeli. Neden?

Liderlik konusunu anlatırken ilginç bir bilgi öğrenmiştim. Liderlerin temel özelliklerinden biri de şuymuş: Tuhaf sessizlik kuralı. Tuhaf sessizlik kuralıbize şunu söyler: "Herhangi bir konuda karar vermeden önce lütfen bekleyiniz, bir durunuz, sonra karar veriniz." Biliyorum ki stresli zamanlar, afet zamanları bizi çok baskılıyor ve bir an önce haberler oluşturmaya çabalıyoruz. Çünkü etkileşim almak istiyoruz ama afet zamanlarında insanların normal zamanlardan daha çok haberden etkilenme ihtimalleri vardır. O nedenle de bizim dikkatli bir şekilde haber paylaşmamız lazım.

Son olarak şunu söyleyeceğim: "Afet zamanlarında doğru haberi şöyle paylaşacağız." dedik diye haberi maalesef dikkatli paylaşmıyoruz. Ebeveyn ve çocuk arasındaki iletişimden bahsedilirken 'güvenli bağlanma' diye bir şeyden bahsedilir.

> Bizler eğer çocuklarımızla, küçüklerimizle güvenli bir bağlanma oluşturamamışsak, kötü zamanlarda da çocuklarımız bize gelip herhangi bir olumsuzluğu paylaşma konusunda ciddi anlamda tedirginlik yaşarlar ve dolayısıyla bu tedirginlik daha çok yalana ya da daha çok kötülüğe yol açabilir.

O nedenle bizim normal zamanlarda nasıl haber paylaştığımıza, normal zamanlarda medyaya nasıl eleştirel bakabildiğimize çok dikkat edebilmemiz lazım. Biraz önce hocalarımızın da çok netlikle, çok sıklıkla vurguladıkları gibi medya okuryazarlığı ya da dijital medya okuryazarlığı bilgilerine sahip olabilmemiz lazım. Hem çevremizi hem kendimizi bu konuda hassas olmaya teşvik etmemiz gerekiyor, diyorum. Çok teşekkür ederim.

Moderatör / **Doç. Dr. Betül Önay Doğan**

Çok teşekkürler. Evet, kullanıcıları hep üçüncü kişi olarak konumlandırıyoruz ama kullanıcı biziz, içerik üreticisi biziz. Sunumunuzda son kullanıcıların biz olduğumuzun farkına varmamızı sağladınız, teşekkür ederiz. Sunumlarımızı dinledik, sanırım vaktimiz var soru cevap için. Soracağınız herhangi bir şey varsa konuşmacılarımıza... Çok teşekkür ediyoruz. Sağ olun, çok teşekkürler.

ASRIN FELAKETİNİN 1. YILINDA
AFET İLETİŞİMİ SEMPOZYUMU
V. Oturum: Doğal Afetlerde Sosyal Medya ve Yurttaş Gazeteciliği
OĞRU BİLGİLENDİRME DOĞRU HABER AKIŞI
afet riskini azaltmada dijital medyamızdan sağlanan doğru haber akışı da hayati öneme
ahiptir.
oğru bilgilendirme gibi doğru haber de hayat kurtarır.
yrıca birbirinden uzak mesafede yaşayan vatandaşların, krizlere ve felaketlere ilişkin
rtak bir bilinç ve duygu geliştirmelerinde medya her zaman önemli rol oynamaktadır.
TÜRKİYE CUMHURİYETİ
CÜMHURBAŞKANLIĞI
İLETİŞİM
BAŞKANLIĞI

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
CUMHURBAŞKANLIĞI
İLETİŞİM
BAŞKANLIĞI

ASRIN FELAKETİNİN 1. YILINDA
AFET İLETİŞİMİ
SEMPOZYUMU

Asrın
Birlikteliği

ASRIN FELAKETİNİN 1. YILINDA
AFET İLETİŞİMİ
SEMPOZYUMU

ASRIN FELAKETİNİN 1. YILINDA

AFET İLETİŞİMİ SEMPOZYUMU

Türkiye Cumhuriyeti afet ve krizler karşısında üst düzey bir dayanıklılığa ve büyük bir teşkilatlanma kabiliyetine sahiptir. Afet iletişimi, bu teşkilatlanma kabiliyeti açısından merkezî bir konumda yer almaktadır. Afet iletişimi stratejilerimiz, afete hazırlık, acil müdahale, rehabilitasyon ve iyileştirme çalışmaları sürecinde elimizdeki en stratejik araçlardan birisi olmuştur.

Afet iletişimini tüm boyutlarıyla gündemde tutmak ve toplumsal bilinç oluşturmak için gerçekleştirilen Sempozyum, "Afet İletişimi Yönetimi ve Koordinasyonu", "Kriz İletişiminde Dezenformasyonla Mücadele", "Afet İletişiminde Ulusal ve Yerel Medyanın Fonksiyonu", "Doğal Afetlerde Kamu Yararına Yayıncılık ve Medya Etiği", "Doğal Afetlerde Sosyal Medya ve Yurttaş Gazeteciliği" olmak üzere 5 oturum üzerinden tüm paydaşların katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

İletişim Başkanlığı olarak gerek bölge müdürlüklerimiz aracılığıyla gerekse diğer imkânlarımız vasıtasıyla yerel medyanın güçlendirilmesi ve bu tür süreçlerde aktif bir rol oynaması için sürekli iletişim halinde bulunuyoruz. Bu amaçla Başkanlık olarak belli aralıklarla çeşitli bölgelerimizde yerel medya buluşmaları ve çalıştaylar gerçekleştiriyoruz. Önümüzdeki dönemde de bu iletişim ortamını daha verimli ve etkili kılarak yolumuza devam edeceğiz. Bu anlamda Asrın Felaketinin 1. Yılında Afet İletişimi Sempozyumumuzun bu sürece kıymetli katkılar sunduğu düşünülmektedir.

CUMHURBAŞKANLIĞI
İLETİŞİM BAŞKANLIĞI YAYINLARI

ISBN 978-625-7377-93-5